

Ď Á B E L S K É

JULES BARBEY D'AUREVILLY:

Ď Á B E L S K É

Ú P L N Ě V Y D Á N Í S D V Ě M A

D O S U D N E V Y D A N Ý M I

P O V Í D K A M I

Komu věnovati? . . .

J. B. d'A.

PŘEDMLUVA PRVÉHO VYDÁNÍ
ĎÁBELSKÝCH

Hle, šestero prvých!

Jestliže obecenstvo zabere a zalíbí si v nich, vydáme příštích dalších šestero, neboť jest jich dvanáctero — jako tučet vín — těch vinnic!

Arciže již názvem *Ďábelské* nečiní nároku na modlitební knihu nebo *Následování Kristovo* ... Přes to byly napsány křesťanským moralistou, který však si zakládá na pravdivém pozorování, jakkoliv přeodvážném, a který má za to — což jest jeho poetikou — že mohutní malíři mohou malovati vše, a že jejich malba je vždy s dostatek *mravná*, je-li *tragická* a budí-li *úděs z věcí, jež zobrazuje*. Není nemravného kromě Necitův a Vysměváčků. Nuže, autor této práce, jenž věří v *Ďábla* a v jeho působení ve světě, nevysmívá se jim a vypráví je čistým duším — jen by je jimi odstrašil.

Nevěřím, že by někdo měl úmysl, až přečte *Ďábelské*, znovu je skutkem začítí, a toť všecka mravnost knihy ...

Tolik pro čest věci, nyní jiná otázka. Proč autor nazval tyto malé tragedie zrovna jménem tak zvukným — snad až příliš — *Ďábelské*? ... Zdali se zřetelem k samým příběhům, jež tuto jsou? Nebo se zřetelem k ženám těchto příběhů? ...

Tyto příběhy jsou, na neštěstí, pravdivy. Nic z nich nebylo vymyšleno. Toliko nejsou jmenovány jejich osoby: toť vše! Jsou maskovány, a jest vypárán monogram z jejich prádla ... „S abecedou činím co chci,“ děl Casanova, když mu vytýkali, že nevystupuje pod pravým jménem. Abeceda romanopisců, toť život všech, kdo měli vášně a dobrodružství, a běží jen o to, seřaditi písmena této abecedy s šetrností hlubokého umění. Ostatně přes životnost těchto příběhů, za nezbytných opatrností, jistě se vyskytnou horké hlavy, roznícené názvem *Ďábelské*, jimž nebudou tak *ďábelskými*, jakými zdánlivě se holedbají. Budou připraveni na výmysly, zápletky, strojenosti, důvtipnosti, všechno *tremolo* moderního melodramatu, jehož je všady plno, a dokonce i v románě. Zklamou se, rozmilé duše! ... *Ďábelské* nejsou čertoviny: jsou *Ďábelské* — skutečné příběhy této doby pokroku a civili-

sace, tak skvostné a tak *božské*, že se vám vždy zdá, jakmile pomyslíte je napsati, že sám Dábel je diktoval! ... Dábel jest jako Bůh. Manicheismus, jenž byl zdrojem velikých kacířství středověku, manicheismus není tak hloupý. Malebranche říkal, prý Boha lze poznati po tom, že užívá *nejprostších prostředkův*. Dábla rovněž.

Proč by vlastně ženy těchto příběhů nebyly *dábel-skými*? Nemají-liž v sobě tolik *dábelství*, aby byly hodny tohoto libého jména? *Dábelské!* Není tu jediné, jež by nebyla do jisté míry *dábelská*. Není tu jediné, již bylo by lze vážně a bez nadsázky osloviti: „*Anděle!*“ Jako Dábel, který byl rovněž andělem, ale padl, i ony, jsou-li anděly, tož jako on — hlavu dole ... ostatek nahore! Ni jediné zde, jež by byla čistá, ctnostná, nevinná. Však mimo nestvůrnosti dávají na jevo pramálo dobrých citů a mravnosti. Proto by se mohly nazývati také „*Dáblí-cemi*“, aniž názvu pokradly ... Bylo zamýšleno malé museum těchto dam — v očekávání, že se utvoří ještě menší museum dam, které jsou jejich protějškem a protivou ve společnosti, neboť všechny věci jsou dvojity! Umění má dvě lalokův, jako mozek. Příroda se podobá ženám, jež mají jedno oko modré a druhé oko černé. Hle, černé oko, vykreslené inkoustem — inkoustem *malé ctností*.

Později snad ukážeme modré oko.

Po *Dábelských* — *Nebeských* ..., najde-li se s dostatek čisté modři ...

Ale je taková modř?

Jules Barbey d'Aurevilly.

V Paříži, 1. května 1874.

K A R M A Z Í N O V Á Z Á C L O N A

Really

Je tomu hrůza let, co jsem se vydával na lov vodní zvěře do západních bařin — a jelikož tehdy nebylo železnic v kraji, kudy mi bylo putovati, vsedl jsem v*** do poštovského dostavníku, který jezdil ke křižovatce před zámkem rueilským a v jehož kterémisi oddělení seděla oné chvíle jen jediná osoba. Ona osoba, vši měrou znamenitá, již jsem znal, setkává se s ní často ve společnosti, byl muž; jehož, dovolte abych nazval vikomtem de Brassard. Opatrnost asi nepotřebná! Několik set lidí, kteří se zovou pařížskou společností, jsou s to, aby sem vložili pravé jméno . . . Bylo asi pět hodin na večer. Slunce ozařovalo ochablými paprsky prašnou silnici, lemovanou topoly a lukami, po níž jsme cvalem uháněli čtyřmi statnými koni, jejichž svalnaté zadky jsme zahlédli těžce se zdvihati po každém zaprásknutí biče poštovského — poštovského, jenž je obrazem života, který vždy nadmíru práská bičem na odjezdu!

Vikomt de Brassard byl onoho okamžiku ve stavu, kdy již nepráskáme svým bičem . . . Ale byl z povah, hodných býti Angličanem (bylť vychován v Anglii), které na smrt jsouce raněny, nepřipouštějí toho a umírají tvrdíce, že žijí. Bývá zvykem ve společnosti, ba i v knihách posmívati se nárokům na mládí těch, kdo již překročili onen blahý věk nezkušenosti a pošetilosti a právem, jestliže způsob nároků je směšný. Ale není-li směšný — když naopak jest mohutný jako hrdost, která nechce poklesnouti a která jej rozněcuje, neříkám, že není nesmyslný, když je neužitečný, ale je krásný jako tolik nesmyslných věcí! . . . Je-li cit Gardy, jež *umírá a nevzdává se*, hrdinský u Waterloo, není méně hrdinský vůči stáří, které nemá poesie bodáků, by nás zasáhlo. Tož pro hlavy utvářené jistým vojenským způsobem jest nevzdati se stůj co stůj vždy *na bílé dni*, jako u Waterloo!

Vikomt de Brassard, jenž se nevzdal (žije posud, a povím později jak, neboť stojí za to věděti to), vikomt de Brassard byl tedy ve chvíli, kdy jsem vsedal do ***ského dostavníku, tím, co společnost, ukrutná jako mladá žena,

nazývá nezdvořácky „starým krasavcem“. Je pravda, že pro ty, kdo nedají na slova a číslce ve věku, kdy je nám jen tolik let, na kolik vypadáme, vikomt de Brassard jistě platil prostě za „krasavce“. Alespoň v oné době markýza de V..., která se znala v mladých lidech a která jich na tučet ostříhala, jako Dalila ostříhala Samsona, nosila dosti okázale na modrém podkladu v širokém náramku, černě a zlatě šachovaném, koneček vikomtova kníru, jež přižehl mnohem spíše ďábel než čas... Však, stár nestár, nekládejte do výrazu „krasavec“, vytvořeného společností, nic lehkovážného, maličerného a nepatrného, co veň vkládá společnost, neboť byste nenabyli správného pojmu o mém vikomtu de Brassard, u něhož duch, způsoby i výraz, vše bylo rozložené, mohutné a bohaté, plné patricijské lenivosti, jak se slušelo na nejnádhernějšího dandy, jež jsem kdy poznal, já, jenž jsem viděl Brummela zešleťi a d'Orsaye umírat!

Byl vsuktku dandym vikomt de Brassard. Kdyby jím byl býval méně, byl by se stal jistě francouzským maršálem. Byl od mládí z nejskvělejších důstojníků na sklonku prvního císařství. Slýchal jsem častokrát od jeho druhů z pluku, že se vyznačoval muratovskou chrabrostí, k níž se pojila chrabrost marmontovská. Tím — jakož i tvrdou a chladnou hlavou, pokud nebubnoval bubeník — byl by se za krátko býval vyšvihl do prvních řad vojenského důstojenství, ale dandysm!... Spojíte-li dandysm s vlastnostmi, tvořícími důstojníka: citem kázně, přesností ve službě atd., atd., uzříte, co zbude z důstojníka v tomto spojení a nevyletí-li do povětří jako prachárna! Jestliže ve dvaceti okamžicích života důstojník de Brassard nevyletěl, tož proto, že měl štěstí jako všichni dandyové. Mazarin by byl užil jeho služeb — jeho neteře rovněž, ale z jiného důvodu: byl nádherný.

Byl krásný krásou, jíž bývá vojákovi více třeba než komu jinému, neboť není mládí bez krásy, a vojsko, toť mládí Francie! Ona krása ostatně, jež nesvádí jen žen, ale i samy okolnosti — daremnice — nebyla je-

dinou záštitou, která se rozestřela nad hlavou setníka Brassarda. Byl tuším z normandského plemene, z plemene Viléma Dobývatele, a prý mnoho dobyl... Když se Císař zřekl trůnu, přešel přirozeně k Bourbonům, a za stodenní vlády jim zůstal nadpřirozeně věren. Také když Bourboni se po druhé vrátili, vikomt byl pasován na rytíře sv. Ludvíka vlastní rukou Karla X. (tehdy Monsieura). Po celou dobu Restaurace krásný Brassard nekonal ani jednou stráž v Tuileriích, aby vévodkyně z Angoulêmu, berouc se mimo, nepronesla k němu několik laskavých slov. Ona, u níž neštěstí zabilo půvab, dovedla jej znovu vylouditi pro něj. Ministr vida tuto přízeň, byl ovšem pro postup člověka, kterého Madame tak vyznamenávala; ale co počítí za nejlepší vůle s takovým zbrklým dandyem, který — kdysi o přehlídce — před řadou svého pluku tasil kord na dohlízejícího generála pro nějakou služební poznámku? ... Dosti na tom, že byl uchráněn válečného soudu. Bezstarostné pohrdání kázní nosil vikomt de Brassard s sebou všude. Mimo na válečném tažení, kdy byl opět každým coulem důstojníkem, nikdy se nepodrobil vojenským příkazům. Zhusta na příklad byl vídán, an chvatně opouští posádku, ač se tím vydával v šanc vězení, do nekonečna prodlužovanému, aby se bavil v sousedním městě a vrátil se jen ve dny parády a přehlídky, byv zpraven některým vojákem, jenž mu byl oddán. Neboť, nebylo-li jeho představeným milo, že mají pod svým velením člověka, jehož povaha se protivila vší kázní a bázní, jeho vojáci ho za to zbožňovali. Pro ně byl výborný. Žádal po nich jen, aby byli přeudatní, předúvtipní a přešvarní, ztělesňující posléze typ starého francouzského vojáka, jehož přesný a roztomilý obraz se nám uchoval v *Desetihodinné dovolené* a třech či čtyřech písničkách, které jsou veledíly. Snad je nadmíru šťval do souboje, ale tvrdil, že to je nejlepší pomůckou, jakou zná, by v nich vzbudil vojenského ducha. „Nejsem vládou,“ říkával, „a nemám vyznamenání, bych je jimi podělil, když se spolu udatně bili: ale vyznamenání,

jichž mám přehojně (byl velmi bohat osobním majetkem), jsou rukavice, zásobní řemení a vše co je zdobí, aniž se to přičítá předpisům." Tak setnina, již velel, zastíňovala druhé granátnické setniny pluků Gardy, již beztak skvělé. Tím nanejvýš rozněcoval osobnost vojáka ve Francii vždy hotového k hejskovství a koketnosti, neustálým dráždidlům, prvnímu tónem, jež udává, druhému touhou, kterou podněcuje. Potom je pochopitelné, že druhé setniny jeho pluku žehraly na jeho setninu. Byli by se bili, by se do ní dostali, a znovu by se byli bili, by se nedostali z ní.

Takové bylo za Restaurace zcela výjimečné postavení setníka de Brassarda. A ježto nebylo již pak jitro co jitro, jako za Císařství, zdrojem stále činného hrdinství, které vše promíjí, nikdo ovšem nemohl předvídati ani tušiti, jak dlouho by trvala ona opovážlivá nekázeň, které se divili jeho druhové a již si hrál se svými představenými, jako si hrál se svým životem, když bylo jíti do ohně, až revoluce v roce 1830 zbavila jich starosti, pokud ji měli, a jeho, neopatrného setníka, pokoření sesazení, hrozícího mu čím dále tím více. Těžce byv poraněn za Tří Dnů, odmítl nastoupiti službu za nové dynastie orleánské, kterou pohrdal. Když červencová revoluce je učinila pány země, již nedovedli uhájiti, zastihla setníka na loži, chorého poraněním, jež si přivodil tanče na noze — ježto byl podnapilý — na posledním plesu vévodkyně du Berry. — Ale na první zabubnování přes to vstal, by dostihl své setniny, a jelikož nebyl s to, aby se obul do bot, odebral se do řeže, jako by šel na ples, v lakových střevících a hedvábných ponožkách, a tak se postavil v čelo svých granátníků na náměstí Bastilly, maje uloženo vykliditi boulevard po celé délce. Paříž, kde nebyly posud vystavěny bariéry, měla ponurý a děsivý vzhled. Byla opuštěna. Slunce tam padalo kolmo jako první ohnivý dešť, jemuž druhý šel v zápětí, poněvadž všechna okna, zastřena žaluziemi, náhle vychrlila smrt... Setník de Brassard sešikoval vojáky do dvou řad podél a nejbliže domů,

takže každá řada vojáků byla vystavena jen výstřelům protějším — a on, více dandy než kdy jindy, šel prostředkem ulice. Ačkoliv naň mířily tisíce ručnice, pistole a karabiny od Bastilly až po ulici Richelieu, nezasáhly ho, přes šíři prsou, na něž byl trochu příliš hrd, neboť setník de Brassard *vystavoval prsa* ohni jako krásná dáma na plesu staví na odiv svá ňadra. Až doraziv před Frascati, na nároží ulice Richelieu, a v okamžiku, kdy velel setnině sraziti se za ním, by stekli první barikádu, naskytnuvší se mu v cestě, dostal kuli do nádherných prsou, dvojnásob vyzývavých jak šíří, tak stříbrnými šňůrami, třpytícími se od ramene k rameni, a ruku mu roztříštil kámen, což mu nezabránilo, by nestekl barikády a nedorazil až k la Madeleine v čele svého rozohněného mužstva. Tam dvě ženy v kočáře, prchající ze vzbouřené Paříže, vidouce raněného důstojníka Gardy, zakrváceného a ležícího na balvanech, které za oné doby ležely kolem kostela sv. Magdaleny, na němž se ještě stavělo, nabídly mu povoz, i dal se odvézt do Gros-Caillou, kde se nalézal maršál de Raguse, jemuž pravil po vojensku: „Maršále, vydržím snad ještě dvě hodiny; ale na ty dvě hodiny mne pošlete, kam vám libo!“ Jenže se mýlil . . . Kule, jež jím projela, ho nezabila. Poznal jsem ho až za patnáct let potom a tehdy tvrdil, pohrdaje lékařstvím a lékařem, jenž mu výslovně zakázal píti potud, pokud potrvá horečka z rány, že vyvázl z jisté smrti jedině tím, že pil bordeauxské.

A jak pil, pije je! Neboť jsa ve všem dandy, měl i zvykem píti, jako činil vše ostatní . . . pil jak Polák. Dal si vyrobiti skvostnou sklenici z českého křišťálového skla, do níž se vešla, Bůh mne zatrať! celá láhev bordeauxského, a vypil ji naráz! Dodával, dopiv, že vše činí v takových rozměrech a bylo pravda! Ale v době, kdy síla ve všech způsobách mizí ubývající, řekne se snad, že není nač býti domýšlivu. Byl druhu Bassompierova a snesl vína jako on. Viděl jsem ho vyprázdniti dvanáctkrát jeho českou sklenici a nevypadal podle toho! Rovněž jsem jej často vídal na oněch hodech, jež slušní

lidé nazývají „orgiemi“, a nikdy nepřekročil po nejžhavějších doušcích onoho odstínu opojení, které nazýval s lehoučkou vojenskou roztomilostí „*býtí trochu nastříknut*“, čině při tom vojenský posuněk, jako by si sázel chocholík na čáku. Proč já, jenž bych vám rád uzřejmil druh člověka, jako byl on, v zájmu příběhu, který povím, proč bych vám neřekl, že jsem znal sedm jeho milenek, jež byly všechny zároveň činné u tohoto zdatného *hejřila* devatenáctého století, jak by ho bylo přezvalo šestnácté století svou malebnou řečí. Nazýval je básnický „sedmi strunami své lry“, a já ovšem neschvaluji onoho hudebného a lehkého způsobu mluvy o vlastní nemravnosti. Ale, co chcete? Kdyby setník vikomt de Brassard nebyl vším, co jsem právě měl čest s vámi sdělit, můj příběh by byl méně dráždivější, a asi bych si ani nepomyslel vypravovati vám jej.

Ovšem se mi ani nezazdalo, že ho tam zastihnu, když jsem vsedal do ***ského dostavníku ke křižovatce před zámkem rueilským. Již dávno jsme se neviděli, a měl jsem potěšení setkat se s mužem s vyhlídkou na několik hodin společnosti, jenž byl ještě z našich dnů, a jenž se již tak lišil od mužů našich dnů; Vikomt de Brassard, jenž by byl s to, aby si nasadil brnění Františka I. a pohyboval se v něm stejně pohodlně jako v štíhlém modrém fraku důstojníka královské Gardy, nepodobal se ani vzrůstem, ani rozměry nejproslulejším mladým mužům dneška. Toto zapadající slunce velkolepě lepé a tak dlouho zářící, bylo by zastínilo všechny hubeňoučké a bleďoučké módní měsíčky, jež nyní vycházejí nad obzor! Krásný krásou cara Mikuláše, jehož připomínal tělem, ale ne tak ideálního obličejem a ne tak řeckého profilu, měl zastřenou bradu, jež zůstala černá, rovněž jako vlasy, tajemstvím tělesné soustavy nebo toalety... neprůniknutelným, a ona brada mu zarůstala vysoko na líce, oduševnělého a sameckého zbarvení. Pod čelem nanejvýš ušlechtilým — klenutým čelem, bez jediné vrásky, bělostným jako ženská paže — a které chlupatá granátnická čepice, zpod níž vlasy na temeni

poněkud od ní prořídle spadaly jako přilba, činila ještě širším a hrdějším, vikomt de Brassard skrýval téměř, tak hluboko byly ponořeny v loubí obočí, dvě jiskrných očí, temně modrých a pronikavých jako zahrocené safíry! Ony oči si nedávaly práce zpytovat a přece pronikaly. Podali jsme si ruce a hovořili jsme. Setník de Brassard mluvil zvolna, zvučným hlasem, který asi byl s to, by se rozléhal velením po celém Champ-de-Mars. Vychován byv v Anglii, jak jsem vám již řekl, myslil snad po anglicku; ale ona pomalost, jinak bez potíží, dodávala prazvláštního rázu všemu, co říkal, i žertu, neboť setník rád žertoval a rád žertoval poněkud choulostivě. Měl, čemu říkáme ostrý jazyk. Setník de Brassard zabíhá vždy *příliš daleko*, říkávala hraběnka de F... krásná vdova, jež od svého vdovství se odívá jen třemi barvami: černou, fialovou a bílou. Jistě že byl považován za velmi roztomilého společníka, aby zase často nebyl porušován za velmi protivného. Ale jsme-li jím vskutku, víte dobře, že se promijí vše v předměstí Saint-Germain!

Je výhodou hovoru v povoze, že lze ustat, nemáme-li si již co říci, a to bez potíží pro kohokoliv. V saloně není takové svobody. Zdvořilost vám činí povinností mluvit stůj co stůj, a často býváme potrestáni za toto nevinné pokrytectví prázdnotou a nudou rozmluv, když hlupáci, kteří se již narodili mlčeliví (jsou tací), usilují a namáhají se něco pronést a býti roztomilými. Ve veřejném povozu jest člověk právě tak doma jako ve společnosti — a lze zapadnouti v mlčení a nahraditi rozmluvu sněním... aniž se to má za neslušnost. Na neštěstí náhody života jsou strašně plytky, a kdysi (neboť jest to již kdysi) vsedali jste dvacetkrát do veřejného povozu — jako dnes dvacetkrát do vagonu — aniž jste se setkali s oduševnělým a zajímavým rozpravěčem... Vikomt de Brassard a já prohodili jsme s počátku několik myšlenek, vzbuzených hrbolatostí silnice, podrobnostmi kraje, a několika vzpomínkami na společnost, v níž jsme se kdysi spolu setkali — pak has-

noucí den nám vnutil mlčení v soumraku. Noc, která v jeseni jakoby střemhlav padá s nebe, tak rychle nastává! nás rozrazila chladem, i zahalili jsem se do plášťů, hledající skrání tvrdý kout, jenž bývá poduškou cestujících. Nevím, usnul-li můj společník v rohu vozu; ale já ve svém bděl. Byl jsem tak zmrzen cestou, již jsme konali a již jsem tolikrát vykonal, že jsem sotva dbal předmětů venku, mizejících za jízdy, jež jakoby ubíhaly nocí v opačném směru než jsme ujížděli. Projeli jsme několik městeček roztroušených tu a tam podél dlouhé silnice, kterou postilionové zovou posud: hrdou „stuhou u copu“, vzpomínkou na svou stuhu, přece tak dávno ustřiženou. Noc ztemněla jako vyhaslá pec — v oné temnotě neznámá města, jimiž jsme projížděli, měla podivný vzhled a budila dojem, že jsme na konci světa ... Pocitů toho druhu, které tuto poznamenávám jako vzpomínkou na poslední dojmy zaniklého stavu věcí, již není a nikdy se nikomu nevrátí. Dnes železnice, s nádražími na prahu měst, nedovolují cestujícímu obhlédnouti jediným letmým pohledem prchavého panoramatu jejich ulic, za cvalu koní dostavníku, jenž právě přepřáhá, by zase uháněl dále. Ve většině městeček, jimiž jsme projížděli, bylo skrovně luceren, onoho pozdního přepychu, a bylo tam jistě hůře viděti než na silnicích, z nichž jsme právě vyjeli. Tam alespoň mělo nebe svou šířost a z nesmírnosti prostoru linul se nejasný svit, kdežto zde blízkost domů, vrhající stíny do úzkých uliček, trocha nebe a hvězd, jež prokmitaly mezi dvěma řadami střech, vše zvyšovalo tajemnost spících měst, kde jediným člověkem, kterého jsme potkali, byl — u vrat některé hospody — pacholek od koní s lucernou, který přiváděl čerstvé koně a zapínal přesky postroje, hvízdaje nebo kleje na koně, vzpouzející se nebo příliš prudké ... Kromě toho a věčného, stále téhož dotazování některého cestujícího, vytrženého ze spánku, který spustil okno a volal do noci, ozvučnější bezměrným tichem: „Kde to jsme, postilione? ...“ nic živoucího se neožývalo a nenaskývalo kolem, a ve voze, plném dřív-

majících lidí, ve spícím městě, kde snad některý snílek, jako já, snažil se rozeznati oknem svého oddělení průčelí domů, stínovaných nocí, nebo ulpíval pohledem a myšlenkou na některém okně, posud osvětleném v onu pozdní hodinu, v městečkách spořádaných a prostých mravů, pro něž noc jest především k spánku. V bdění lidské bytosti, byť to byla jen ponůcka, kdy všechny ostatní bytosti jsou pohřženy v dřímotu, jež jest dřímotou znavené živočišnosti, jest vždy cosi překvapujícího. Ale neznalost příčiny, z které jest jim bdění za oknem se spuštěnými záclonami, kde světlo ohlašuje život a myšlenku, přidává poesie snu k poesii skutečnosti. Alespoň co se týká mne, nikdy jsem nespátl okna, osvětleného za noci, v usnuvším městě, kterým jsem projížděl, abych nezavěsil do rámce světla celý svět myšlenek, abych si nevymýšlel za oněmi záclonami důvěrností a dramati... A nyní ovšem, po tolika letech, utkvěla mi posud v hlavě ona okna, jež tam zůstala věčně a zádumčivě zářivá, a která mi často vynutí slova, spatřím-li je rozpomena se na ně znovu v dumách:

„Co jen asi bylo za oněmi záclonami?“

Tož! které si z oken, která mi utkvěla nejvíce v mysli (však ihned pochopíte proč), jest okno v ulici města ***, jímž jsme oné noci projížděli. Jest to tři domy — vidíte, je-li má vzpomínka přesna — od zájezdní hospody, kde jsme přepřáhali; však jsem měl déle pokdy, bych je pozoroval, než dobu pouhého přepřáhnutí. Stala se nám nehoda na kole povozu i poslali jsme podomka pro koláře, ježž bylo třeba zburcovati. Však zburcovati koláře, ve spícím venkovském městě, a přiměti ho, aby vstal a přitáhl matici na dostavníku, který neměl soutěže na oné trati, neodbylo se jen tak za několik minut... Spí-li kolář v posteli jako spali ve voze, nebude tak snadno ho zburcovati... Slyšel jsem ze svého oddělení skrze přepážky chrápání spáčů uvnitř, a neslehl ani jediný z cestujících usazených na střeše vozu, kteří jak známo, slézávají, jakmile dostavník stane, nejspíše (neboť

ve Francii se roztahuje marnivost všude, i na střeše dostavníku), aby ukázali obratnost v slézání... Pravda, že hospoda, před níž jsme stanuli, byla zavřena. Nevečeřeli tam. Povečeřeli na minulé stanici. Hospoda spala jako my. Nic tam nejevilo ani známky života. Nijaký zvuk nerušil hlubokého ticha... až na to, že kdosi zametal, jednotvárně a líně (muž či žena... neví se; bylo příliš tma, aby bylo lze rozeznati), zametal dvůr němé hospody, jejíž vrata byla stále otevřena. Ono plouhavé zametání dlažby také jakoby spalo, aneb alespoň po tom pekelně prahlo! Průčelí hospody bylo temné, jako druhé domy v ulici, kde bylo světlo pouze v jediném okně... okně, které jsem si přesně vštípil v paměť a které stále mi tkví pod čelem!... Dům, v němž světlo — nebylo lze říci — zářilo, neboť bylo tlumeno dvojitou karmazínovou záclonou, jejíž tloušťkou tajuplně prosvítalo, byl veliký dům o jediném jen poschodí — ale nadmíru zvýšeném...

„Toť zvláštní!“ děl hrabě de Brassard, jako by hovořil k sobě samému, „řekl bych, že je to stále táž záclona!“

Obrátil jsem se k němu, jako bych byl mohl ho uzříti v temném oddělení našeho vozu; leč svítilna, zavěšená na kozlíku, která tam jest proto, aby svítila koním a na cestu, právě zhasla... Domníval jsem se, že spí, a nespál, a překvapil ho vzhled onoho okna jako mne; ale jsa lépe zpraven než já, věděl, proč je takové!

Nuže, tón, jež vložil v ona slova — cosi tak prostého! — ozýval se tak pořádku v hlase vikomta de Brassard a tak na výsost mne udivil, že byl bych rád ulehčil své zvědavosti, jež mne náhle ponoukala spatřiti jeho obličej; i škrtl jsem sirkou, jako bych si mínil zapáliti doutník. Modravý svit sirky rozřal temnotu.

Byl bled, ne jako mrtvý... ale jako sama Smrt.

Proč zbledl?... Okno, tak zvláštního vzhledu, poznámka a zblednutí člověka, jenž bledl jen velmi zřídka, neboť byl krevnatý, a dojmem, dojal-li se, jistě zbrunátněl až po leb, zachvění proběhší, jak jsem cítil, svaly mohutného bicepsu, dotýkajícího se mé paže v těsném voze, vše ve mně vzbudilo dojem, že cosi skrývá...

co bych se já, lovec příběhů, snad dověděl, kdybych si obratně počínal.

„Hledíte také na ono okno, setníku, a snad je i poznáváte?“ pravil jsem mu lhostejným tónem, jemuž jako by pranic nezáleželo na odpovědi a jenž jest pokrytectvím zvědavosti.

„Hromel! poznávám-li je!“ děl obvyklým hlasem, sytě znějícím, který zdůrazňoval jeho slova.

Již zase nabyl klidu dandy, nejhouževnatější a nejvelkolepější z dandyův, kteří — jak vítel! — pohrdají dojmy, jako čímsi nižším, a nevěří s bláhovcem Goethem, že by podiv mohl býti vůbec stavem, důstojným lidského ducha.

„Nejezdím tudy často,“ hovořil dále překlidně vikomt de Brassard, „a dokonce se střehu tudy jezdit. Jsou však věci, kterých nezapomínám. Není jich mnoho, ale jsou. Je jich tři: první stejnokroj, jež jsme si oblékli, první bitva, kterou jsme prodělali, a první žena, již jsme měli. Nuže! pro mne ono okno je čtvrtou věcí, na niž mi nelze zapomenouti.“

Odmlčel se, spustil okno před sebou... Snad proto, aby lépe viděl okno, o němž mluvil? ... Průvodčí odešel pro koláře a nevracel se. Koně na přepřáhnutí se opozdili a posud nedorazili k poště. Koně, kteří nás vezli, byli zmoření, ztrnulí únavou, utrmácení, nevypřažení, ani nezahrabali netrpělivostí na tiché dlažbě, sníce o stáji. Náš spící dostavník se podobal začarovanému vozu, zakletému čarodějným prstenem kdesi na rozcestí na mýtině v lese spící Šípkové Růženky.

„Jisto jest,“ pravil jsem, „že pro člověka s obrazností má ono okno svou tvářnost.“

„Nevím, jakou má pro vás,“ ujal se opět slova vikomt de Brassard, „ale vím, jakou má pro mne. Toť okno pokoje, který byl mým prvním pokojem u posádky. Bydlil jsem tam... U čerta! je tomu na vlas třicet let! za onou záclonou... která jako by se ani nezměnila za tolik let, a kterou shledávám osvětlenou, právě tak osvětlenou, jako byla, když...“

Znovu ustal, potlačuje myšlenku; ale popíílil jsem si, abych ji vynutil.

„Když jste studoval taktiku, setníku, za prvních večerů jako podporučík?“

„Prokazujete mi příliš cti,“ odvětil. „Ovšem, byl jsem v oné chvíli podporučíkem, ale noci, jež jsem tehdy trávil, netrávil jsem nad taktikou, a měl-li jsem rozsvícenu lampu v oněch hodinách nenáležitých, jak říkají pořádní lidé, nebylo to, abych četl maršála de Saxe.“

„Ale,“ prohodil jsem hbitě jako rána raketou, „bylo to snad právě, abyste ho napodobil?“

Odráží můj míč.

„Och!“ děl, „tehdy jsem ještě nenapodobil maršála de Saxe, jak se domníváte... Až teprve mnohem později. Byl jsem jen takovým podporučíkem-pískletem, naparujícím se v stejnokroji, ale tuze levým a tuze bojácným před ženami, které tomu nikdy nevěřily, nejspíše pro mou zatrolenou postavu... Nikdy jsem nevyužil u nich své bojácnosti. Ostatně bylo mi toliko sedmnáct let v onom blahém čase. Vyšel jsem z vojenské školy. Vycházeli jsme z ní v hodinu, kdy vy dnes do ní vstupujete, neboť kdyby žil Císař, strašný spotřebovatel lidí, byl by nakonec měl vojáky dvanáctileté, jako asijsí sultáni mají devítileté odalisky.“

„Rozpovídá-li se o Císaři a odaliskách,“ pomyslíl jsem si, „nedovím se ničeho.“

„A přece, vikomte,“ odtušil jsem, „věru bych se sázel, že jste si uchoval v tak živé paměti okno, které tam nahoře svítí, protože byla pro vás za jeho záclonou žena!“

„A vyhrál byste, pane,“ děl vážně.

„Ach! přísám bohu!“ pravil jsem opět, „nebyl jsem si tím jist! Muž, jako vy, ve venkovském městečku, kterým jste snad desetkrát prošel od doby, kdy jste v něm prvně byl posádkou, zakusil jste nějakého obležení nebo jste dobyl útokem nějaké ženy, jež byla s to, aby vám tak živě posvětila okno domu, které dnes opět shledáváte osvětlené určitým způsobem v tmách!“

„Přes to jsem tam nezakusil obležení... alespoň po

vojensku," odpověděl, stále vážný; ale býti vážným bylo často jeho způsobem žertu, „a s druhé strany, vzdáme-li se tak rychle, lze to nazvatí obležením? . . . Ale pokud se týká dobytí ženy útokem nebo bez útoku, řekl jsem vám již, že v oné době jsem byl dokonale neschopen . . . Také tu nebylo dobytí ženy, byl jsem dobyt já!“

Pozdravil jsem ho; — uzřel to v temném voze?

„Byl dobyt Berg-op-Zoom," pravil jsem.

„Však sedmnáctiletí podporučíci," dodal, „nebývají obyčejně Berg-op-Zoomem nedobytné moudrosti a zdržlivosti!“

„Tož," dím vesele, „tedy nějaká paní nebo slečna Putifarka . . .“

„Byla to slečna," přerušil mne s bodrostí dosti žertovnou.

„Tak na jednu hromadu s ostatními, setníku! Jenže zde byl Josef vojákem . . . Josef, jenž neprchl . . .“

„Jenž právě prchl, naopak," opáčil s největší chladnokrevností, „byť pozdě a ze strachu!!! Ze strachu, kdy jsem pochopil výrok maršála Neye, který jsem slyšel na vlastní uši a který mi, ježto pocházel od takového muže, doznávám, trochu ulehčil: „Rád bych znal onoho bzdinu-chlapa (vychrlil slovo na plno), který říká, že neměl nikdy strachu! . . .“

„Příhoda, v níž jste zažil takový dojem, jistě je na výsost zajímavá, setníku!“

„Přisám bohu!“ děl prudce, „budu vám třeba vyprávěti, jste-li naň zvědav, příběh, jenž byl událostí, zažravší se jako kyselina do ocele do mého žití, a který poznamenal temnou skvrnou všechny mé darebné zábavy . . . Ach, není vždy výhodno býti darebou!“ dodal se zádušností, která mne překvapila u strašného chlápíka, o němž jsem se domníval, že je dvojnásob okován mědí jako řecká briga.

I vytáhl okno, které byl spustil, buď že se bál, aby zvuky jeho hlasu nedolétly tam a by nezaslechli venku, o čem se právě rozpovídal, ačkoliv nebylo nikoho u vozu, nehybného a jako opuštěného; anebo že pravidelné ple-

skání koštěte, stále se ozývající, které tak loudavě smýčilo dlažbu hospodského dvora, zdálo se mu nedůstojným doprovodem jeho příběhu; — i naslouchal jsem mu — pozorliv na sám jeho hlas — na nejnepatrnější odstíny jeho hlasu — když mi nebylo lze zříti jeho obličej v temném uzavřeném oddělení — a zraky jsem upíral tím více na ono okno, na karmazínovou záclonu, která stále prosvítala tímž uhrančivým světlem a o níž se takto rozhovořil.

„Bylo mi tehdy sedmnáct let a vyšel jsem z vojenské školy,“ počal znovu. „Byl jsem jmenován podporučíkem v pouhém pluku řadové pěchoty, který čekal s netrpělivostí, oné době vlastní, na rozkaz vytáhnouti do Německa, kde Císař podnikal tažení, dějinami nazvaným tažení roku 1813, měl jsem sotva kdy se rozloučiti se starým otcem daleko na venkově, abych dohonil v městě, kde se dnes v noci ocitáme, prapor, jehož jsem byl částí; neboť v nepatrném městečku nanejvýš o několika tisících obyvatel byly posádkou jen dva z našich prvních praporů . . . Druhé dva byly rozděleny po okolních městsech. Vy, jenž asi jen tak projedete městečkem, když se vrátíte na západ, nedovedete si představit, co znamená — nebo alespoň co znamenalo před třiceti lety — pro toho, kdo byl nucen tam jako já dlíti. Jistě to byla nejhorší posádka, kam mne v mých prvopočátcích zavála náhoda, jež je mi vždy dílem ďábla, v oné chvíli ministra války. Hrom a blesky! jaká pustota! Rozpomínám se, že jsem nikdy od té doby nezažil protivnějšího a nudnějšího pobytu. Jenže v mém věku a v prvním opojení stejnokrojem, pocit, kterého neznáte, ale který znají, kdo jej nosili, nenesl jsem těžce, co by se mi později zdálo nesnesitelným. Ostatně, co mi záleželo na ponurém venkovském městě? . . . Nevězel jsem v něm vlastně ani tak jako ve svém stejnokroji — velelím Thomassina a Pieda, které mne blažilo! Stejnokroj, z něhož jsem bláznil, mi zastíral a zkrášloval všechny věci; a byl to stejnokroj — snad se vám zdá příliš silné, ale je pravda! — jenž byl doslova mou posádkou! Když jsem

se nadmíru nudil ve městě bez vzruchu, bez zájmu a bez života, oděl jsem se v slavnostní ústroj — všechny šňůrky navrch — a nuda prchala před mým okružím! Byl jsem jako ženy, které se nestrojí méně, jsou-li samy a nečekají-li na nikoho. Oblékal jsem se . . . pro sebe. Těšil jsem se samotářsky svým náramkům a třapci své šavle, blýskající se na slunci v některém pustém koutě veřejné procházky, kde jsem se po svém zvyku procházel kolem čtvrté, nikoho nevyhledávaje k svému blahu, a nadýmaly se mi tam plíce právě tak, jako když jsem na boulevardu de Gand zaslechl za sebou, nabízeje rámě kteréśi dámě: „Na mou věru, toť znamenitá důstojnická postava!“ Ostatně v onom pramálo bohatém městečku, bez obchodu a jakékoliv činnosti, bydlily jen staré rodiny, skoro na mizině, které se hněvaly na Císaře, že nedal zakroutiti, jak říkaly, krku oněm lupičům Revoluce, a které z téhož důvodu nepřály důstojníkům; tedy ani společností, ani plesů, ani večírků, ani tanečních zábav. Nanejvýše v neděli ubohý kus procházky, kde po polední mši matky prováděly a ukazovaly své dcery až do dvou hodin — hodina nešpor, která, sotva udeřilo po prvé, smetla všechny sukně a vyprázdnila bídnou procházku. Polední mše, na niž jsme ostatně nechodili, stala se za mých let za Restaurace vojenskou mší, na kterou štáb musil choditi, což bylo alespoň živou událostí v nicotě mrtvých posádek! Pro chlapíky, kteří jako já byli ve věku života, kdy láska a vášeň po ženách zabírá tolik místa, byla vojenská mše osvěžením. Kromě těch z nás, kteří měli službu ve zbraní, všechen důstojnický sbor se rozptýlil a rozestavil v kostele, jak mu bylo libo, po celé lodi. Téměř vždy jsme se postavili za nejsličnější ženy, přišlé na mši, kde byly jisty, že budou pozorovány, a přiváděli jsme je do největší roztržitosti, hovoříce potichu spolu tak, aby nás slyšely, o tom, co bylo nejrozkošnější na jejich obličejích a na jejich postavě. Ach! vojenská mše! Co románů se za ní počalo! Co milostných psaníček jsem viděl, jak se zasunují do rukávníků, jež mladé dívky odkládaly na židle, když

poklekaly vedle svých matek, a na něž nám přinášely odpověď v týchž rukávnících příští neděli! Ale za Císaře nebyvalo vojenských mší. Nebylo, jak se přiblížiti k děvčatům z *pořádných rodin* městečka, kde pro nás byly pouhými sny, skrývanými více nebo méně za závoji, z daleka spatřovanými! Nebylo odškodnění za nepřijemnou ztrátu nejzajímavějšího obyvatelstva města *** ... Hostince, jak víte, o kterých se nemluví v dobré společnosti, byly až hrůza odporny. Kavárny, v nichž se utápí tolik tesknice v strašné zahálce posádky, byly takové, že tam nebylo lze vkročiti, jestliže jsme měli jen trochu v úctě své náramky ... Rovněž byl v onom městečku, kde vzrostl nyní přepych jako všude jinde, jen jediný hotel, kde jsme měli jakous takous důstojnickou tabuli, aniž jsme byli olupováni jako v lese, ačkoliv mnoho z nás se zřeklo pospolitého života a rozptýlilo se po soukromých bytech u nezáměrných měšťáků, jež jim pronajímali pokoje co nejdražší a přilepšovali tak obvyklé hubenosti svých stolů a prostřednosti svých příjmů.

Byl jsem z nich. Kterýsi z mých druhů bydlil zde u *Poštovské stanice*, kde měl pokoj, neboť *Poštovská stanice* byla tehdy v této ulici — hle! několik vrat za námi a snad, rozbřeske-li se, uzříte posud na průčelí *Poštovské stanice* staré zlaté slunce, povypouklé na bělobovém podkladu, utvořeném číselníkem s nápisem: „U vycházejícího slunce!“ Kterýsi z mých druhů mi našel byt v sousedství — za oním oknem, jež ční tak vysoko a jež dnes večer činí na mne dojem, že je stále mým, jako by to bylo včera! Nechal jsem se od něho ubytovati. Byl starší mne, mnohem dříve u pluku, a rád vedl v prvých chvílích a v prvých podrobnostech mého důstojnického života mou nezkušenost, jež byla také nedbalostí! Řekl jsem vám, kromě pocitu ze stejno-kroje, na nějž se odvolávám, protože je to posud pocit, o němž vaše pokolení s mírovými sjezdy a filosofským a lidumilnickým kejklářstvím brzy nebude míti ani po-něti, a naděje, že uslyším hřměti dělo v první bitvě, kde

pozbudu (odpusťte mi tento vojácký výraz!) svého vojenského panictví, bylo mi vše jedno! Žil jsem jen těmito dvěma myšlenkám; a zvláště druhé, poněvadž byla nadějí a protože žijeme v životě, kterého nemáme, více než v životě, který máme. Miloval jsem se pro zítřek jako lakomec a předobře jsem chápal svatoušky, kteří se zařizují na této zemi, jako se zařizujeme v peleši lotrovské, odkud nám jest vycházeti jen za noci. Nic se nepodobá tak mnichovi, jako voják, a já jsem byl voják! Tak tedy jsem se zařizoval ve své posádce. Kromě hodin jídla, na něž jsem chodil k lidem, kteří mi pronajali byt a o nichž vám ihned povím, a hodinami služby a každodenních cvičení, prožíval jsem valně svého času, leže na ohromné pohovce z temně modrého marokinu, z jehož chladu míval jsem pocit studené lázně po cvičení, a vstával jsem jen, abych šermoval a sehrál několik partií imperiálu u svého druha z protějšku: Ludvíka de Meung, jenž nebyl tak lenošný jako já, neboť si vynášel mezi švadlenkami města s dostatek sličnou dívku, z níž si učinil milenkou a která mu sloužila, jak říkal, na zabíjení času... — Ale co jsem znal z ženy, nenutkalo mne příliš, abych napodobil přítele Ludvíka. Co jsem věděl, tomu jsem se naučil hrubě tam, kde se tomu žáci ze Saint-Cyru učí za dnů vycházek... A pak jsou povahy, které se pozdě probouzejí... Neznal jste Saint-Rémyho, největšího darebu z celého města, proslulého svými darebáky, jež jsme nazývali „Minotaurem“, ne pro rohy, ačkoliv je měl, zabiv milence své ženy, ale pro nenasytlost? ...“

„Ovšem, znal jsem ho,“ odpověděl jsem, „ale starého, nenapravitelného, chátrajícího rok od roku, jež mu dopadaly na hlavu. Přisám bohu! Znal-li jsem ho, velikého *prostopášníka* Saint-Rémyho, jak se říká v Brantômovi!“

„Byl to vskutku člověk z Brantôma,“ pravil vikomt. „Nuže, Saint-Rémy v sedmadvaceti letech se ještě netknul ani sklenice, ani sukně. Poví vám to, libo-li vám! V sedmadvaceti letech byl, pokud se týká ženy, tak

nevinný jako novorozeně a ačkoliv již nesať u prsu kojné, přece pil jen mléko a vodu.

„Hezky dohonil zmrhaný čas!“ děl jsem.

„Ano,“ pravil vikomt „a já také! Jenže mně bylo tak těžko jej dohánět! První doba mé rozumnosti netrvala déle než čas, který jsem trávil v městě ***; a ačkoliv jsem nebyl naprostým panicem, o němž mluví Saint-Rémy, žil jsem přes to, na mou věru! jako opravdový maltézský rytíř, hledíc k tomu, že jím jsem již od *kolébky*... Víte o tom? Byl bych býval i nástupcem kteréhosi z mých strýců ve velitelství, nebýti Revoluce, která zrušila Řád, jehož stužku jsem si přes to často podovolil nositi, ač byl zrušen. Marnivost!“

„Co se týká domácích, jichž jsem nabyt, najav byt,“ hovořil dále vikomt de Brassard, „byli nejměšťáctější jak si jen dovedete představit. Byli sami dva, muž a žena, oba letilí, nikoli špatného chování, naopak. Ve stycích se mnou zachovávali dokonce jakousi zdvořilost, jaké již není, zvláště v jejich třídě, a která jest jako vůně doby ze zaniklých časů. Nebyl jsem ve věku, kdy pozorujeme, bychom pozorovali, a pramálo mne zajímali, bychom pomýšlel proniknouti minulostí obou starochů, do jejichž života jsem se připlétl docela povrchním způsobem na dvě hodiny denně, — v poledne a večer, — kdy jsem s nimi obědval a večerel. Nic z jejich minulosti neunikalo za rozhovorů se mnou, kteréž rozhovory se točily obyčejně kolem věcí a osob města, jež mne učili znáti a o němž mluvili, muž s jakousi pichlavou veselou pomlouvačností, a žena, velice zbožná, s větší zdrželivostí, ale nikoli s menší rozkoší. Tuším dokonce, že jsem zaslechl od manžela, že v mládí cestoval, nevím na čí útraty a nevím proč, a že se pozdě vrátil, aby se oženil s nynější svou ženou..., která naň čekala. Byli to ostatně tuze hodní lidé, tuze jemných mravů, tuze tichých údělů. Žena trávila život pleťouc punčochy pro manžela, a manžel, zuřivý hudebník, vrzaje na housle starodávné skladby Viottiho, v podkrovní světnici nad mým pokojem... Nejspíše

byli kdysi bohatší. Nejspíše jakýsi úbytek jmění je přiměl, by si vzali strážníka, ale jinak, kromě strážníka, toho nebylo pozorovati. Vše v jejich bytě dýchalo blahobytem starobylých domů, oplývajících libě páchnoucím prádlem, těžkými stříbrnými příbory, a jejichž nábytek byl jako nemovitostí, tak málo dbali, aby si pořídili nový! Vedlo se mi tam dobře. Jídlo bylo dobré, a vrchovatou měrou jsem užíval dovolení odejít od stolu, *jedva jsem si utřel vousy*, jak říkala stará Oliva, která nám posluhovala, čímž se dostávalo příliš mnoho cti, nazývaly-li se „vousy“ tři kočičí chlupy takového chlapce podporučíka, který ještě ani nepřestal růst!

Tož jsem téměř po půl roku byl klidný jako moji domácí, od nichž jsem nikdy nezaslechl slůvka, zmiňujícího se o bytí osoby, s kterou jsem se u nich setkal; když kteréhosi dne sešel k obědu v obvyklou hodinu, spatřil jsem v koutě jídelny velkou osobu, která stojíc na špičkách, věšela za stuhy klobouk na věšák, počínajíc si jako žena, jež se tu cítí jako doma a právě se vrátila. Jak byla nadmíru prohnuta, by zavěsila klobouk na vysoký věšák, zjevovala nádhernou postavu tanečnice, jež se převrací nazad, a ona postava byla sevřena (toť pravé slovo, tak byla sešněrována!) v lesklém kruhový kabátku ze zeleného hedvábí s třásněmi, jež jí splývaly přes bílé šaty, jako šaty tehdy, které stahovaly boky a které je beze strachu ukazovaly, pokud jaké byly... Zaslechnuvši, že jsem vešel, obrátila se, s pažema ještě vzpříženými, a natočila šíji tak, že jsem jí viděl do obličeje; ale dokončila svůj pohyb, jako by mne tam nebylo bývalo, pohlédla, nepomačkaly-li se stuhy klobouku, jak je zavěšovala. A když pomalu, pozorně a téměř vyzývavě skončila, vždyť jsem tam stál, čekaje, bych ji pozdravil, až si mne povšimne, poctila mne pohledem černých, přechladných očí, jimž vlasy zastřižené à la Titus a shrnuté v prstencích nad čelem, skýtaly jakousi hloubku, jakou onen účes skýtá zraku... Nevěděl jsem, kdo by to asi byl v onu hodinu na onom místě. Nikdy nikdo neobědval u mých domácích...

Nicméně nejspíše přišla na oběd. Bylo prostřeno a byly čtyři příbory... Ale můj údiv, když jsem ji spatřil, byl překonán údivem, když jsem se dověděl, kdo jest, když mi to řekli... neboť moji domácí, vešedše do síně, představili mi ji jako svou dceru, která vyšla z ústavu a od nynějška bude žít doma."

"Jejich dcera! Bylo nemožno býti tak málo dcerou takových lidí, jako ona dívka! Ne, že by nejkrásnější dívky na světě nemohly se zroditi z všelijakých lidí. Co jsem jich znal... a vy též, vidíte? Fysiologicky vzato, může z nejohybnější bytosti vzejíti bytost nejkrásnější. Ale ona! mezi ní a jimi byla celá propast plemene... Jinak, fysiologicky, když si dovoluji tohoto velkého školometského slova, které náleží vaší době, nikoliv mé, nebylo lze postřehnouti, jaký výraz měla a co bylo zvláštního na této dívce, neboť to byl jakýsi necitelný výraz, velmi nesnadno vystižitelný. Neměla, proč by bylo lze o ní říci: „Hle, krásnou dívku!“ a nevzpomenouti již na ni, jako na všechny krásné dívky, které náhodou potkáme, a o nichž to říkáme, potom na ně ani nevzpomenouce. Ale onen výraz... jímž se lišila nejen od rodičův, ale ode všech ostatních, jejichž vášní, ani citů, jako by neměla, vás přimrazil... podivem na místě. Velasquezova *Infantka s křepelářem*, znáte-li ji, by vám asi skytla představu o onom výrazu, jenž nebyl ani hrdý, ani pohrdlivý, ani zpupný, nikoliv! nýbrž prostě necitelný, neboť výraz hrdý, pohrdlivý, nebo zpupný, praví lidem, že jsou, stojí-li nám za to, abychom jimi pohrdali nebo si jich nevážili, kdežto tato tvář jako by vám klidně pravila: „Vás pro mne vůbec není!“ Přiznávám se, že ona tvářnost vyloudila prvního dne i dalších dní otázku, která je pro mne posud nerozluštitelná: Jak tato veliká dívka mohla vzejíti z otlého chlapiska v žlutozeleném šosáku a bílé vestě, jehož tvář měla barvu zavařenin jeho ženy, se zpruženou šijí, která mu jen kynula přes vyšíváný mušelinový nákrčník, a jenž koktal?... A jestliže manžel neuvedl do rozpaků, neboť manžel do nich neuvádí v takových

otázkách nikdy, matka se mi zdála právě tak neschopná vysvětlení. Slečna Albertina (bylo jméno oné arcivévodkyně povýšenosti, s nebe spadlé k oněm měšťákům, jako by se jim nebe chtělo oběma vysmáti), slečna Albertina, již rodiče nazývali Albertou, aby zkrátili slovo, což právě však mnohem lépe se hodilo na její tvář i celou její osobnost, jako by nebyla dcerou ani jeho, ani její... Za prvního oběda, jakož i za dalších, zdála se mi dívkou dobře vychovanou, nestrojenou, zpravidla mlčelivou, jež, mluvila-li, pronášela dobrými slovy, co chtěla říci, jež nikdy však nezašla dále... Ostatně měla tolik ducha, o němž jsem nevěděl, jehož jí nebylo lze dáti na jevo za našich společných obědů. Přítomnost dceřina ovšem změnila tlachy obou starochů. Zamlčovali drobná pohoršení v městě. U stolu se pak mluvilo doslova jen o věcech tak zajímavých, jako prší-li nebo je-li krásně. Tak slečna Albertina či Alberta, která mne zprvu tolik upoutala necitelným výrazem, nemajíc pro mne zhola nic jiného, mne záhy přesytila oním výrazem... Kdybych se s ní byl setkal ve společnosti, pro niž byla stvořena, ona necitelnost by mne jistě byla řala do živého... Ale pro mne nebyla dívkou, již mi bylo lze se dvořiti... byť i očima. Mé postavení vůči ní, ježto jsem byl strážníkem u jejích rodičův, bylo choulostivé a nějaká nicotka by je byla zvrtila... Nebyla mi ani dosti blízko, ani dosti daleko v životě, aby mi mohla něčím býti... a záhy jsem ovšem odpovídal a bez jakéhokoliv úmyslu nejdokonalejší lhostejností na její necitelnost.

Což se stále neměnilo, ani s její strany, ani s mé. Byla mezi námi jen zdvořilost, nejchladnější a nejskoupější na slova. Byla mi pouhým obrazem, jež jsem sotva viděl; a já, čím jsem já jí byl? ... U stolu, nikdy jsme se nesetkali jinde, než tam, — pozorovala více zátku láhve nebo cukřenku, než mne... Co říkala, bylo bez vady, vždy velice dobře vyřčeno, ale bezvýznamno, a neposkytovalo mi klíče k její povaze, jakou asi měla. A pak, ostatně, co mi bylo po tom? ... Celý

život bych byl ztrávil a ani bych si nezamanul nahlédnouti do oné klidné a pyšné dívky, s výrazem Infantčním, u ní tak nevhodným... Proto bylo třeba aby se událo, co vám povím, a co mne zasáhlo jako blesk, jako blesk aniž zahřmělo!

Kdysi večer, bylo tomu skoro měsíc, co slečna Alberta se navrátila domů, sedali jsme za stůl k večeři. Byla mi po boku, a tak málo jsem jí dbal, že jsem ani nepozoroval každodenní okolnosti, jež mne vlastně měla překvapiti: že seděla u stolu vedle mne, na místo mezi matkou a otcem, když v okamžiku, kdy jsem rozeštíral na kolena ubrousek... ne, nikdy nebudu s to, abych vám poskytl ponětí o dojmu a údivu! jsem pocítil ruku, která se odvážně chopila mé ruky pod stolem. Domníval jsem se, že sním... či spíše nedomníval jsem se ničeho... Měl jsem jedině neuvěřitelný dojem odvážné ruky, která se právě setkala s mou až pod ubrouskem! A bylo to neslýcháno právě tak, jako neočekáváno! Všechna má krev, žhouc oním stiskem, vtryskla ze srdce do oné ruky, jakoby jí vylouděna, pak se bouřně vrátila do srdce, jakoby vyčerpána! Zkalil se mi zrak... v uších mi zvonilo. Jistě jsem strašně zbledl. Domníval jsem se, že omdlím... že se rozplynu v nevýslovné rozkoši, přisunuvším se masem oné ruky, poněkud velké a silné, jako chlapecké, jež se zavřela nad mou rukou. A jak víte, v prvních dobách života má rozkoš svou hrůzu; pohnul jsem jí, bych vysmekl svou ruku z bláznivé ruky, jež ji chopila, která však tisknouc mi ji s přibývajicí slastí, kterou ve mě úmyslně vlévala, mocí ji zadržela, přemoženou jako má vůle a v nejvřelejším sevření, rozkošně přitlumeném... Je tomu třicet let, a uvěříte mi laskavě, že má ruka se poněkud nabažila stisku ženských rukou; ale posud, pomyslím-li si na to, mám dojem ruky tisknoucí mou s tyranstvím nesmyslně vášnivým! Roztřásaje se tisícerými otřesy, jež objímající ruka vysílala do celého mého těla, bál jsem se, že prozradím, před otcem a matkou, co cítím, čeho se odvážila dcera jim před

očima ... Nicméně stydět se, že nejsem tak mužem jako ona odvážná dívka, jež čelila nebezpečnostem, že se zahubí, a jejíž neuvěřitelná chladnokrevnost zakrývala poblouzení, hryzl jsem se v ret do krve s nadlidským úsilím, abych potlačil chvění chříče, které by prozradilo vše důvěřivým ubožákům, i hledal jsem zraky druhou z rukou, kterých jsem nikdy nepozoroval a která v onom nebezpečném okamžiku chladně vytáčela knot lampy, jež byla právě postavena na stůl, neboť se již připozdívalo ... Hleděl jsem na ni ... Tož to byla sestra ruky, kterou jsem cítil pronikat v mou jako oheň, z něhož plápolaly a sálaly po mých žilách ohromné ohnivé vlny! Tato ruka, buclatá, ale s dlouhými a pěkně utvářenými prsty, na jejichž špičkách světlo lampy, kolmo na ni dopadající, zažíhalo růžové průsvity, se neřásla a pozorně dávala do pořádku lampu, s nepřirovnatelnou jistotou, lehkostí, a půvabnou zdlouhavostí pohybu! Přes to nám nebylo lze tak zůstat ... Potřebovali jsme rukou k jídlu ... Ruka slečny Alberty pustila mou; ale v okamžiku, kdy ji pustila, její noha, stejně výrazná jako ruka, spočinula s touž pevností, touž vášní, touž svrchaností na mé noze a zůstala tam po celou dobu večeře, příliš krátké, z níž jsem měl dojem lázni, zprvu nesnesitelně žhavých, jimž však navykne a v nichž si na konec tak libujeme, že milerádi uvěříme, že zatracencům kteréhosi dne bude svěže a příjemně v pekelných žářech, jako rybám ve vodě! ... Uvažte, večerel-li jsem onoho dne a mísil-li jsem se příliš do ledajakých výroků svých počestných domácích, kteří ve své mírnosti ani nezatušili tajuplného a strašného dramatu, jež se odehrávalo pod stolem. Nepozorovali ničeho; ale mohli cosi zpozorovati, a proto jsem se skutečně o ně znepokojoval ... o ně mnohem více než o sebe a o ni. Měl jsem poctivost a soucitnost sedmnácti let ... Říkal jsem si: „Je nestoudná? Je šílená?“ A hleděl jsem na ni kradí, na šílenou, jež nepozbyla ani jednou za celou večeři výrazu Princezny v slavnostním rouše, a jejíž obličej zůstal tak klidný, jako by její noha neříkala a nečinila

šíleností, jaké dovede říkati a činiti jediné noha — na mé noze! Přiznávám, že jsem byl překvapen více její jistotou než šíleností. Četl jsem mnoho lehkých knih, v nichž se nezachází šetrně s ženou. Dostalo se mi vojenského vychování. Alespoň utopicky byl jsem Lovelacem marnivosti, čím jsou více méně všichni tuze mladí muži, kteří se domnívají, že jsou sličnými hochy, a kteří spásli celé otepi polibků za dveřmi a na schodech se rtů komorných svých matek. Ale toto mátlou mou nevalnou sebedůvěru sedmnáctiletého Lovelace. Zdálo se mi to mnohem silnější než vše co jsem četl, vše co jsem slyšel o vloze ke lži, přičítané ženám — o síle přetvářky, již dovedou zastříti své nejprudší nebo nejhlubší dojmy. Pomyslete si, bylo jí osmnáct let! Bylo jí tolik? ... Vycházela z ústavu, který jsem neměl vůbec proč podezřívat, se zřetelem na mravnost a pobožnost matčinu, jež jej zvolila pro své dítě. Nedostatek všech rozpaků a řekněme přímo, naprostá ztráta studu, snadné ovládnutí sebe samé, za jednání pro dívku nejneprozřetelnějšího, nejnebezpečnějšího, u níž ani jediný posuněk, ani jediný pohled nezpravil muže, jemuž se sama oddávala, tak zrudně mu vycházejíc vstříc, to vše se mi dralo do mozku a jevílo se zřetelně mému duchu, přes zmatek pocitů ... Ale ani v onom okamžiku, ani později jsem se nezdržoval úvahami nad tím. Nedopřával jsem si ani strojené hrůzy nad chováním dívky, tak strašné zralosti ve zlu. Ostatně ani v mém tehdejší věku, ani mnohem později nepovažujeme za zkaženou ženu, která — na první pohled — se vám vrhne do náručí! Naopak je nám skoro milejší, shledávati to zcela prostým a řekneme-li: „Ubohá žena!“ jest již mnoho skromnosti v tomto soucitu! Posléze, byl-li jsem nesmělý, nerad bych byl býval jelimánkem! Zdravý rozum francouzský, abychom činili bez výčitek vše, co nejhoršího! Zajisté jsem věděl, nade vši pochybu, že není láska, co dívka ke mně pocífuje. Láska nepostupuje s takovou nestoudností a takovou drzostí, a také jsem si byl dokonale vědom, že není láska, co ve mně vzbuzuje ... Ale

láska neláska... buďsi cokoliv, chtěl jsem tomu!... Když jsem vstal od stolu, byl jsem rozhodnut... Ruka Albertina, na niž jsem nepomyslel ani minutu před tím, než se chopila mé ruky, mi zanechala v nejhlubším nitru touhu, přimknouti se celý k ní celé, jako její ruka se přimkla k mé ruce!

„Odešel jsem do svého pokoje jako šílenec, a když jsem se trochu zchladil úvahou, tázal jsem se, co podniknu, abych *navázal* krásně a dobře *pletky*, jak se říká na venku, s dívkou tak zpropadeně vyzývavou. Věděl jsem téměř — jako člověk, jenž se nesnaží zvědět lépe — že nikdy se nevzdaluje od matky; že pracuje neustále jí po boku, u téhož šicího stolku ve výklenku jídelny, jež jim byla salonem; — že nemá ve městě přítelkyně, které by navštěvovala a že vychází jen v neděli na mši a na nešpory s rodiči. Nu, to vše nebylo právě povzbuzující!... Jal jsem se litovati, že jsem nežil důvěrněji s těmi dobrými lidmi, s nimiž jsem jednal ne domýšlivě, ale s lhostejnou a často roztržitou zdvořilostí, jako s těmi, pro něž cítíme v životě jen velice podružný zájem; ale řekl jsem si, že mi nelze změnit styků s nimi, abych se nevystavil nebezpečí, že jim odhalím nebo v nich vzbudím tušení toho, co bych jim rád skryl... Na tajný dohovor se slečnou Albertou mi zbývala jen setkání na schodech, když jsem odcházel do svého pokoje, nebo když jsem odtud vycházel, ale na schodech nás bylo lze spatřiti nebo zaslechnouti... Jediným způsobem, jenž se mi hodil v onom spořádaném a těsném domě, kde do sebe všichni vráželi lokty, bylo psáti; a když ruka odvážné dívky dovedla tak dobře vyhledati mou ruku pod stolem, tato ruka bezpochyby nebude se příliš zdráhati, aby přijala psaníčko, které bych do ní vložil, i napsal jsem je. Byl to list příležitostný, naléhavý, pánovitý a opilý list muže, který již vypil první doušek blaha a který žádá druhého. Jenže, abych jej odevzdal, bylo mi dočkati zítřejší večere, což se mi zdálo dlouhé; ale posléze nastala ona večer! Dráždivá ruka, jejíž dotyk jsem cítil ve své ruce po

dvacet čtyři hodiny, neotálela a vyhledala mou, jako včera, pod stolem. Slečna Alberta ucítila mé psaníčko a ihned je vzala, jak jsem předvídal. Však čeho jsem nepředvídal, byl výraz Infantčin, který vším pohrdá se své lhostejné výše a s nímž je vsunula do výstřihu žívuťku, kde pozdvihla přeloženou krajku ledabylým pohybem, a vše tak přirozeně a tak rychle, že matka, jež nalávala polévku, oči majíc skloněny nad prací, ničeho nezpozorovala, a jejímu hlupáku otci, jenž si stále cosi *pobroukával*, mysle na své housle, když na ně nehrál, jen se udělaly mžitky před očima.“

„Vždy se nám dělají jen mžitky před očima, setníku!“ přerušil jsem ho vesele, neboť jeho příběh ve mně vzbudil dojem, že se obrací příliš rychle v lehkovážné dobrodružství; však jsem nezatušil, co se stane potom!“ Považte, je tomu sotva několik dní, co v Opeře, v lóži vedle mé, seděla žena, nejspíše téhož druhu jako vaše slečna Alberta. Bylo jí, dejme tomu, přes osmnáct let; ale na mou čest, zřídka jsem viděl ženu důstojnějšího mravopočestného chování. Po celou dobu kusu prodlávala sedíc nehybně, jako na žulovém podstavci. Neobrátila se ani na pravo, ani na levo, ani jednou; ale nejspíše viděla všude rameny, jež měla tuze obnažena a tuze krásná, neboť v mé loži a tudíž za námi oběma seděl mladý muž, jenž zdánlivě byl rovněž lhostejný jako ona ke všemu, co nebylo operou, kterou právě hráli. Musím přiznat, že mladý muž se nedopustil ani jediné z obvyklých přetvářek, jakých se dopouštějí mladí muži vůči ženám na veřejných místech, a které lze nazvat význámeními na dálku. Jediné když kus byl u konce a za všeobecného shonu vyklizujících se lóží dáma vstala, vzpřímena v lóži, aby si zapjala plášť, zaslechl jsem, jak praví manželův hlasem nejmanželštěji pánovitým a jasným: „Jindřichu, podej mi čepec!“ a pak nad Jindřichovými zády, jenž se shýbl se skloněnou hlavou, natáhla paži a ruku a vzala od mladého muže psaníčko tak prostě, jako by byla vzala z rukou svého muže vějíř nebo kytič. Zdvihl se, ubohý muž! drže čepec — čepec z ohnivě

červeného atlasu, ne však tak ohnivého jako jeho tvář, a který jakž takž vylovil zpod laviček, vydávaje se všanc mrtvici . . . Na mou věru! spatřiv to vše, odešel jsem pomysliv si, že na místo, aby čepec podal ženě, mohl si jej zcela dobře ponechat, aby si zakryl na hlavě to, co mu tam právě najednou vyrazilo!

„Váš příběh je dobrý,“ pravil vikomt de Brassard dosti chladně; v jiném okamžiku by se jím snad byl více pobavil, „ale nechte mě dopovědětí můj příběh. Přiznávám se, že jsem se neznepokojoval ani po dvě minuty osudem psaníčka u takové dívky. I kdyby byla nakrásně přivázána u pasu matčina, byla by našla, jak by si je přečetla a odpověděla mi. Počítal jsem dokonce na celý budoucí písemný rozhovor, na poštu pod stolem, kterou jsme právě zahájili, kdyžtž nazítrí, vešed do jídelny s jistotou, v nitru hýčkanou, že se mi ihned dostane rozhodné odpovědi na včerejší psaníčko, domníval jsem se, že mám vlčí mlhu, vida, že příbory byly přeměněny a slečna Alberta seděla, kde jí bylo stále sedět, mezi otcem a matkou . . . A proč tato změna? . . . Co se vlastně přihodilo, že jsem o tom nevěděl? . . . Zatušili snad otec nebo matka něco? Seděl jsem slečně Albertě tváří v tvář a hleděl jsem na ni s upjatou pozorností, která by ráda byla pochopena. V mých očích bylo pětadvacet otazníků; ale její oči byly tak klidny, tak lhostejny, jak obyčejně. Zíraly na mne jako by mne neviděly. Nikdy jsem nespatrił nesnesitelnějších zraků nad ony dlouhé mírné pohledy, jež na vás dopadaly jako na lecjakou věc. Vřel jsem zvědavostí, mrzutostí, neklidem, spoustou pocitů vzrušených a zklamanych . . . a nechápal jsem, jak ona žena, tak jistá samá sebou, o níž by bylo lze říci, že má místo nervů pod hebkou pletí téměř tolik svalů co já, jako by se neodvažovala mi dát znamení na dorozuměnou, které by mne zpravilo — které by mi vnuklo myšlenku — které by mi řeklo co nejrychleji, že si rozumíme, že jsme srozuměni a spoluvinni týmž tajemstvím, aťsi již z lásky nebo z nelásky! . . . Bylo až na pováženou, byla-li touž ženou, jež mi tiskla ruku a nohu

pod stolem, vzala psaníčko a vsunula je včera tak přirozeně za živůtek před rodiči, jako by si tam byla zastříčila květinu! Dopustila se toho již tolik, že jí nebylo třeba se rozpakovati vrhnouti na mne pohled. Ale nikoliv! Nedostalo se mi ničeho. Večeře minula bez jediného pohledu, na nějž jsem číhal, na nějž jsem čekal, jež jsem chtěl roznítiti o svůj a jenž se neroznítill! „Našla asi nějaký prostředek, aby mi odpověděla,“ řekl jsem si, vstávaje od stolu a vraceje se do svého pokoje, nepomyšliv si, že by taková žena mohla couvnouti, když tak neuvěřitelně vyšla vstříc; — nepřipustiv, že by se něčeho obávala a něčeho šetřila, když běželo o její rozmary, a přísámbohu! upřímně řečeno, neuvěřiv ani, že by necítila alespoň rozmaru pro mne!

„Nemají-li rodiče tušení,“ řekl jsem si dále, „přivodila-li náhoda změnu příboru na stole, octnu se zítra vedle ní . . .“ Ale ani zítra, ani příštích dní jsem se neocítl vedle slečny Alberty, jež měla stále tutéž nepochopitelnou tvářnost a též neuvěřitelný nenucený přízvuk, jímž říkala nicotné a ledajaké věci, jež obyčejně říkala u onoho maloměšťáckého stolu. Povážíte, že jsem ji pozoroval, jako člověk zaujatý věcí samou. Její tvář byla co nejméně pohněvána, kdežto má byla strašně! Kdežto má byla až k vzteku — vzteku — že bych byl z kůže vyletěl, což bylo vše třeba skryti! A onen výraz, jehož nepozbyla, mne oddaloval od ní mnohem více než celá šíře stolu, vloženého mezi nás. Byl jsem tak bouřně zoufalý, že jsem se již posléze neobával, že jí uškodím zíraje na ni, utkvívaje v jejích velkých neproniknutelných očích, jež zůstávaly ledovy, výhrůžnou a planoucí tíhou svých očí! Bylo lstí ono počínání? Bylo koketností? Byl to vrtoch po vrtochu . . . nebo prostě tupost? Později jsem poznal u takových žen vzkypění smyslů a poté tupost! „Kdybychom věděli pravý okamžik!“ říkala Ninon. Minul pravý okamžik Ninonin? Přes to jsem stále čekal . . . nač? Na slůvko, znamení, odvážnou maličkost pošeptu, když jsme vstávali od stolu za šramotu odstrkávaných židlí, a ježto se nic nestalo, upadl jsem v bláhové my

šlenky, ve vše, co na světě nejzpozdilejšího. Vzal jsem si do hlavy, ač bylo doma vše zhola nemožno, že mi dopíše poštou; — že bude tak bystrá, aby vsunula do schránky na dopisy psaníčko, až půjde s matkou ven, a pod dojmem této myšlenky šířal jsem se netrpělivostí pravidelně dvakrát denně, hodinu před tím než se listonoš ubíral mimo dům... Onu hodinu jsem desetkrát se ptal staré Olivy stísněným hlasem: „Došly mne dopisy, Olivo?“ a Oliva mi odpovídala neustále tímtež: „Ne, pane, nedošly.“ Ach! podráždění se stalo posléze příliš krutým! Zklamaná touha se stala nenávistí. Jal jsem se nenáviděti Albertu nenávistí zklamané touhy, abych vysvětlil její chování vůči mně pohnutkami, pro něž jsem jí mohl nejvýše zhrdati, neboť nenávist žíznila po zhrdání. Zhrdání je nektarem nenávisti! „Daremnice zbabělá, má strach z dopisu!“ říkal jsem si. Vidíte, že jsem dospěl k hrubým slovům. V mysli jsem ji tupil, domnívaje se, že ji pomlouvám, tupě ji. Snažil jsem se dokonce nemyslet na ni, již jsem zasypával nejvoještějšími přívlastky, mluvě o ní s Ludvíkem de Meung, neboť jsem s ním o ní hovořil! Neboť předrážděnost, do níž mne uvrhla, zahladila ve mně jakékoliv rytířství — a vyprávěl jsem celou svou příhodu svému milému Ludvíkovi, jenž si kroutil dlouhý plavý knír naslouchaje mi a pravil mi bez ostychu, neboť jsme nebyli moralisty u sedmadvacátého pluku:

„Učiň jako já! Klín klínem se vyráží. Vezmi si za milenkou *šičku* z města a nemysli na to zpropadené děvče!“

„Ale neřídil jsem se podle rady Ludvíkovy. K tomu jsem byl vším příliš upoután. Kdyby byla zvěděla, že mám milenkou, snad bych si byl býval nějakou vzal, abych zasáhl její srdce nebo marnivost žárlivostí. Ale nebyla by se o tom dověděla. Jak by se o tom mohla dověděti? ... Přivést si domů milenkou, kdybych tak byl býval učinil jako Ludvík v *hospodě u pošty*, znamenalo přerušiti všechny styky s dobrými lidmi, u nichž jsem bydlil, kteří by mne byli tu chvíli požádali, abych si vyhledal byt jinde; a nechtěl jsem se zříci, ať jsem

i nedosáhl než možnosti setkatí se s rukou nebo nohou prokleté Alberty, která přes vše, čeho se byla dopustila, zůstávala stále slečnou Necitelnou.

„Řekni spíše Nemožnou!“, pravil Ludvík, jenž se mi posmíval.

„Uplynul celý měsíc a přes rozhodnutí, že se budu tvářiti tak zapomnětlivým a lhostejným jako ona, abych postavil mramor proti mramoru a chlad proti chladu, žil jsem stále jen napiatý život čekání, čekání, kterého jsem nenáviděl i na honul! Ano, pane, i mé dni byly samým neustálým čekáním! Čekáním, když jsem se ubíral k večeři a doufal, že ji zastihnu samotnu v jídelně jako po prvé! Čekáním za večeře, kdy můj zrak stíhal zpříma nebo zpola její zrak, s nímž se střetl, čistým a pekelně klidným, a jenž se nevyhýbal mému právě tak jako mu neodpovídal! Čekáním po večeři, neboť jsem zůstával chvíli po večeři, abych uzřel, jak dámy se dávají do práce ve výklenku okna, číhaje, neupustí-li *ona* cokoliv, náprstek, nůžky nebo hadřík, abych jej mohl zdvihnouti a podáváje jí jej, dotknouti se její ruky, ruky, která teď tkvěla v mozku! Čekáním doma, když jsem se odebral do svého pokoje, doufaje stále, že zaslechnu v chodbě nohu, která zdeptala mou pod stolem, v tak svémocném projevu vůle. Čekáním i na schodech, kde jsem doufal, že ji potkám, a kde mne kdysi přistihla stará Oliva na číhané, k mému velikému zahanbení! Čekáním u okna — onoho okna, které vidíte — do něhož jsem se položil, když měla vyjít s matkou a z něhož jsem se nehnul dříve než se vrátila, ale to všechno bylo právě tak nadarmo jako vše ostatní! Když vycházela, zahalena do své dívčí šály, šály s rudými a bílými pruhy, nezapomněl jsem ničeho, poseté černými a žlutými květy ve dvou pruzích, neobrátila ani jednou hrdopysného těla, a když se vracela, vždy po matčině boku, nezdvihla ani hlavy ani očí k oknu, kde jsem na ni čekal! K takovému bědnému počínání mne odsoudila! Vím ovšem dobře, že všechny ženy nás více nebo méně zotročí, ale v takových rozměrech!! Starý ješita, o němž jsem se

domníval, že ve mně zemřel, se ještě ve mně bouří! Ach! nemyslíl jsem již na blaho stejnokroje! Když jsem dokonal denní službu — po cvičení nebo přehlídce — vracel jsem se rychle, ne však, abych četl hromady pamětí a románů, mé jediné tehdejší četby. Nechodil jsem již k Ludvíkovi de Meung. Nedotkl jsem se již rapírův. Neměl jsem útočiště v tabáku, který otupuje činnost, jste-li jí sžíráni, a jež máte vy, mladí muži, kteří jste po mně vešli do života! Tehdy se nekouřilo u sedmadvacátého, leda snad mezi vojáky v gardovém sboru, když se hrála partie brisky na bubnu . . . Povaloval jsem se tedy leností, že bych se byl ukousal . . . nevím, bylo-li srdce vinno, že mi již nebylo tak příjemně chladno na pohovce, kterou jsem měl rád, v šesti čtverečních stopách svého pokoje, kde jsem se zmítal jako lvíče v kleci, když ucítí vedle čerstvé maso.“

„A bylo-li tak ve dne, bylo tak z větší části i v noci. Chodil jsem pozdě spat. Nespál jsem. Nutila mne bdít Alberta z pekel, jež mi roznítla v žilách a pak odešla jako žhářka, jež ani hlavy neobrátil, aby se podívala, jak plamen za ní plápolá!“

„Spustil jsem, jako je tomu dnes,“ tu vikomt přejel rukavicí okno vozu před sebou, aby setřel páru, jež se tam počínala již perlit, „tutéž karmazínovou záclonu na téměř okně, které nemělo žaluzií, jako má dnes, aby sousedé, zvědavější na venku než kde jinde, si neprohliželi důkladně mého pokoje. Byl to pokoj, jak tehdy bývaly, empirový pokoj, s parketami po uherském způsobu, bez koberců, kde třeshňový nábytek byl všude vykládán spěží, jednak v podobě hlav sfing na čtyřech rozích lože a v podobě lvích tlap na jeho čtyřech nohách, jednak na všech zásuvkách prádelníku a psacího stolu jako kameje v podobě lvích tváří s měděnými kruhy, visícími jim ze zelenavých tlam a za něž se tahalo, aby se otevřely. Čtyverhanný stůl z třeshně růžovější než ostatní nábytek, s deskou z šedého mramoru, omřežovanou mědí, stál proti loži u zdi, mezi oknem a dveřmi do velkého toaletního pokoje; a proti krbu

stála velká pohovka z modrého marokinu, o níž jsem se vám již tolikrát zmínil . . . Ve všech rozích pokoje velmi vysokého a rozsáhlého stály stojany z napodobeného čínského laku, a na jednom z nich bylo zříti staré poprsí Niobino podle antiky, což udivovalo u obyčejných měšťáků. Ale neudivovala-li nepochopitelná Alberta mnohem více? Na vypažovaných zdech, omalovaných bledě žlutou olejovou barvou, nebylo ani obrazův ani rytin. Pověsil jsem tam jen své zbraně, spočívající na dlouhých skobách z pozlacené mědi. Když jsem najal onen velký kamnovec, jak ušlechtilé říkal poručík Ludvík de Meung, jenž nezbásňoval věci, dal jsem postavit do prostřed velký kulatý stůl, který jsem pokryl vojenskými mapami, knihami a papíry; to byl můj pracovní stůl. Psával jsem tam, když mi bylo psáti . . . Nuže! kdysi večer, či spíše v noci, přitáhl jsem pohovku k velkému stolu a kreslil jsem tam u lampy, ne abych se vymanil z jediné myšlenky, která mne zabírala již celý měsíc, ale abych se v ní ještě více pohroužil, neboť jsem kreslil hlavu záhadné Alberty, tvář oné ďábelské ženy, jíž jsem byl posedlý, jako pobožní říkají o některých lidech, že jsou posedlí ďáblem. Bylo pozdě. Ulice — jíž projíždělo noc jak noc dvě dostavníků protivným směrem — jako dnes, jeden tři čtvrtiny hodiny s půlnoci a druhý o půl třetí zrána, a které oba stavěly před *hospodou u pošty*, aby přepřáhly, ulice byla mlčeliva jako dno studně. Byl bych slyšel letěti mouchu; ale kdyby tam náhodou moucha byla, jistě by byla spala v kterémsi koutě okna nebo v některém žlábkovitém záhybu záclony, ze silného křížového hedvábí, kterou jsem sňal se skoby a která visela před oknem, svislá a nehybná. Jediný hluk, jenž se ozýval kolem mne v hlubokém a úplném tichu, jsem činil já sám tužkou a třerkou. Ano, kreslil jsem ji, a ví Bůh, s jakou něhou v ruce a jak vzníceným zájmem! Najednou, aniž vrzl zámek, což by mne bylo upozornilo, dveře se otevřely zaskřípavše, jako skřípávají dveře, jejichž čepy jsou suchy, a zůstaly pootevřeny, jako by měly strach z vrznutí, které způsobily! Pozdvihl jsem

oči, domnívaje se, že jsem nezavřel dveří, které se samy otvíraly znenadání, kvílejíce, že by se v noci zatřásli, kdož bdí, a probudili, kdož spí. Vstal jsem od stolu, abych je zavřel; ale pootevřené dveře se otvíraly stále více a zpolehounku, skřípající však opět pronikavě, což tihlo jako kvil mlčelivým domem, i spatřil jsem, když se byly otevřely dokořán, Albertu! — Albertu, která přes to, že byla opatrná ze strachu, jenž byl asi nesmírný, nedovedla zabrániti zlořečeným dveřím, aby neskřípaly!

Ach! hrom a peklo! mluví o zjeveních, kdož v ně věří; ale z nejnadpřirozenějšího zjevení nebyl bych pocítil takového úžasu, čehosi jako rány do srdce, kterou jsem ucítil a která se opětovala v nesmyslných otřesech, když jsem ušel Albertu, jdoucí mi vsíříc — z otevřených dveří — ulekanou vrzáním, jež právě způsobily dveře otvírajíce se, a jež se ozve, zavře-li je! Mějte stále na mysli, že mi nebylo osmnáct let! Nejspíše viděla můj úděs podle svého: rozhodným posuňkem potlačila výkřik úžasu, jenž by mi byl snadno unikl — jenž by mi byl jistě unikl, nebýti onoho posuňku — a zavřela dveře, ne již pomalu, ale náraz, aby se vyvarovala skřípotu čepů, nevyvarovala se ho však, neboť se ozval znovu jasnější, ostřejší, náraz a pronikavý; — a když dveře byly zavřeny, přiložila ucho na ně a naslouchala, neozývá-li se jemu v zápětí jiný hluk znepokojivější a strašnější . . . Připadalo mi, jako by se potácela . . . Přiskočil jsem a již jsem ji měl v náručí.“

„Ale pokračuje pěkně, vaše Alberta!“ pravil jsem setníkovi.

„Nejspíše si myslíte,“ ujal se opět slova, jako by byl přeslechl mou posměšnou poznámku, „že mi padla do náručí z hrůzy, z vášně, z nedostatku rozvahy, jako dívka pronásledovaná nebo taková, která asi bude pronásledována, která již neví, co provádí, když provádí poslední ze svých ztřeštěností, když se vzdává démonu, jež mají všechny ženy — prý — kdesi, a jenž je stále pánem, nemají-li ještě dva druhé v sobě — Zbabělost a Hanbu — aby onomu čelily! Nuže, nikoliv, tak tomu

nebylo! Domníváte-li se toho, mýlíte se . . . Neměla ani zbla z takových všedních a opovážlivých strachů . . . Spíše ona mne pojala do náručí, než já ji! . . . Jejím prvním pohybem bylo vrhnouti se mi čelem na prsa, ale pak je zdvihla a hleděla na mne, s očima široce rozevřenými — obrovskými očima! — jako by se podívala, jsem-li vskutku já, jež takto svírá v náručí! Byla hrozně bledá, jak jsem ji nikdy neuzřel bledou; ale její rysy Princezniny se nepohnuly. Měly stále nehybnost a určitost medaile. Jedině na ústech, se rty lehce vzklenuťmi, probíhalo jakési poblouzení, jež nebylo poblouzením blažené vášně, nebo vášně, jež se jí ihned stane! A v onom poblouzení bylo cosi tak chmurného na takový okamžik, že jsem vtiskl, bych toho neviděl, na krásné rty, rudé a tuhé, drsný a drtivý polibek vítězného nej-mocnějšího chtíče! Ústa se pootevřela . . . ale černé oči, hluboké černí, jejichž dlouhé brvy se téměř dotýkaly mých brv, se nezavřely, — ba ani nezachvěly; — ale na dně jejich, jako na ústech, jsem uzřel jak se mihá šflenství! Zaklesnutu v ohnivý polibek a jako uchvácenou rty, jež pronikaly její rty, prodchnuty dechem, jenž ji oživoval, donesl jsem ji, stále přitisknutu k sobě, na pohovku z modrého marokinu, — můj rošt sv. Vavřince po měsíc, co jsem se na něm převaloval, mysle na ni, — a jejíž marokin rozkošnický zapraskal pod jejími nahými zády, neboť byla polonahá. Přicházela z lože a by mohla přijíti, bylo jí . . . uvěříte tomu? projíli pokojem, kde spali otec a matka! Prošla jím tápajíc se vztaženými rukama, by nevrátila do nábytku, jenž by nárazem zašramotil a jistě by je probudil.“

„„Ach!““ děl jsem, „„nebýváme chrabřejší v zákopu. Byla hodna býti milenkou vojákovou!““

„A také jí byla od oné první noci,“ pravil dále vikomt. „A byla právě tak divoká jako já, a přísahám, že jsem byl divoký! Ale toť lhostejno . . . ejhle odvetal Ani jí, ani mně nebylo lze zapomenouti v nejhoroucnejších objetích, děsného postavení, jež nám oběma připravovala. V lůně blaha, pro něž si přišla a jež mi

skýtala, byla jako omráčena činem, jež konala s vůlí přece tak pevnou, s tak houževnatou dravostí. Nedivil jsem se tomu. Byl jsem věru sám omráčen! Cítil jsem, aniž jsem jí o tom pověděl a dal jí na jevo nejděsnější úzkost v srdci, co mne tiskla na své srdce div mne nezadusila. Naslouchal jsem čemusi strašnému za vzdechů, za polibků, za skličujícího ticha, jež spočívalo na spícím a důvěřivém domě: neprobudí-li se matka, nevstane-li otec! A i přes její rámě jsem hleděl za ní, neotevrou-li se znovu dveře, z nichž nevyňala klíče, ze strachu, že by možná zaskřípěl, a neukáží-li se mi zsinalé a rozhorlené medusí hlavy obou starců, které jsme klamali s tak smělou zbabělostí, nevynoří-li se náhle v noci obrazy znásilněné pohostinosti a Spravedlnosti! I rozkošnická zapraskání modrého marokinu, jež mi zněla budíčkem Lásky, byla příčinou, že jsem se hrůzou tetelil... Srdce mi bušilo na jejím srdci, jež jako by odráželo tlukot mého srdce... Bylo to zároveň opojující a vystřízlivující, ale bylo to strašné! Později jsem tomu přivykl. Poněvadž se ona neopatrnost beze jména stále opakovala bez trestu, stal jsem se v oné neopatrnosti klidným. Poněvadž jsem stále žil v nebezpečství, že budu překvapen, otupoval jsem. Nemyslil jsem na to již. Myslil jsem jediné na to, abych byl šťasten. Od prvé hrůzné noci, jež by jistě byla zastrašila jiné, se rozhodla, že bude ke mně přicházeti vždy ob noc, jelikož mi nebylo možno choditi k ní, neměť její dívčí pokoj jiného východu, než do příbytku rodičů, a přicházela vždy pravidelně ob noc; ale nikdy nepozbyla pocitu, — úděsu první noci! Čas na ni nepůsobil týmž účinkem, jakým působil na mne. Nezocelila se v nebezpečí, jemuž noc jak noc čelila. Stále zůstávala i na mém srdci zamlklá, stěží prohodivši ke mně slovo, neboť jinak jistě tušíte, že byla výmluvná; a když později se mne zmocnil klid, ježto jsem tolik čelil nebezpečství a odolal mu, a když jsem k ní mluvil jako mluvíme k milence, o tom co se již stalo mezi námi, o chladu nevysvětlitelném a vyvráceném, když jsem ji držel v náručí, a který násle-

doval po jejích prvních odvážlivostech; když jsem se posléze k ní obracel se všemi nenasytnými proč lásky, jež v hloubi je pouhou zvědavostí, neodpověděla mi jinak než dlouhým přivínutím. Její smutná ústa zůstala něma ke všemu... vyjmouc polibky! Jsou ženy, jež vám řeknou: „Ničím se pro vás!“ jsou jiné, jež vám řeknou: „Pohrdneš mnou!“ což jsou rozličné způsoby, jimiž se vyjadřuje osudnost lásky. Ale ona nikoliv! Neděla slova... Podivná věc! Podivnější bytost! Budila ve mně dojem silného a tvrdého mramorového příkrovu, který pálil jsa ze spodu zahříván... Domníval jsem se, že nastane okamžik, kdy mramor se posléze rozpukne pod horoucím žárem, ale mramor nepozbyl tuhé pevnosti. Ač tolik nocí přicházela, neměla ani více odevzdanosti, ani více slov a dovolím si církevního rčení, bylo ji stále tak *těžko zpovídati*, jako první noci, kdy přišla. Více jsem z ní nedostal... Nanejvýš jednoslabičné slovo, urvané po dlouhém dotírání krásným rtům, po nichž jsem šílil tím více, čím jsem je zřel chladnější a lhostejnější za dne a k tomu jednoslabičné slovo, jež mi zvláště neosvětlilo povahy dívky, jež mi sama jevila se spíše sfingou než všechny Sfingy, jejichž obraz tak často se vyskytoval kolem mne v empirovém příbytku.“

„Ale, setníku,“ vskočil jsem mu znovu do řeči, „tomu všemu bude přece konec? Vy jste silný muž a všechny Sfingy jsou báječná zvířata. Není jich v životě, a vy jste, u ďasa! na konec poznal, co skrývala v lůně ta osoba!“

„Konec! Ovšem že tomu byl konec,“ děl vikomt, spustiv prudce okno vozu, jako by se nedostávalo dechu jeho mohutné hrudi a jako by mu bylo třeba vzduchu k tomu, by odpověděl, co zbývalo. — „Ale lúno, jak říkáte, oné prazvláštní dívky se přece neotevřelo. Naše láska, náš poměr, naše milostné styky, nazvete to, jak vám libo, skytlo nám, nebo spíše skytlo *mně*, *mně* pocity, jakých jsem věru nezakusil od oné doby s milovanějšími ženami, než byla ona Alberta, která mne snad nemilovala, které jsem snad nemiloval !! Nikdy jsem dobře

nepochopil, co cítím k ní a co ona cítí ke mně a trvalo to přes šest měsíců. Po oněch šest měsíců vše, co jsem pochopil, bylo jakési blaho, o němž nemáme ponětí v mládí. Pochopil jsem blaho těch, kdo se skrývají. Pochopil jsem slast z tajemství ve spoluvíně, která i bez naděje, že se zdaří, činí spiklence nenapravitelnými. Alberta u stolu svých rodičů i všude jinde ~~byla~~ stále Paní Infantkou, jež mne ~~tolik~~ překvapila prvního dne, kdy jsem ji spatřil. Po jejím neronovském čele, pod vlasy až modrými, jak bylo černé, které se tvrdě kadeřily a dotýkaly se obočí, neuniklo nic o zločinné noci, jež na něm nerozestřela ruměnce. A já, jenž jsem se snažil být tak neproniknutelný jako ona, jenž však jisto jistě bych se byl prozradil desetkrát, kdybych byl měl co činiti s pozorovateli, sytil jsem se pyšně a téměř smyslně v nejhlubším nitru svém myšlenkou, že všechna nádherná lhostejnost je pro mne a že má pro mne všechny nízkosti vášně, jako by vašeň byla někdy nízká! Nikdo kromě nás na zemi o tom nevěděl . . . což bylo rozkošné pomýšlení! Nikdo, ani přítel Ludvík de Meung, před nímž jsem byl mlčeliv od doby, kdy jsem byl blažen! Nejspíše vše uhodl, když byl tak mlčeliv jako já. Nedotazoval se mne. Bez potíží jsem se opět vrátil ke svým starým zvykům s ním, k procházkám na korsech v slavnostním nebo služebním stejnokroji, k imperiálu, k šermu a k punši. Přisámbohu! víme-li, že se dostaví blaho v podobě krásné dívky, jež jako by měla v srdci *strašný hlad* po návštěvách pravidelně ob noc v tutéž hodinu, jak to hezky zjednodušuje dny!“

„„Ale rodiče Albertini spali tedy jako Sedm Spících?““ děl jsem posměšně, přetínaje na ráz úvahy starého dandy žertem, abych se nezdál příliš zaujat jeho příběhem, jenž mne zaujal, neboť proti dandyům máme jen žert, by si nás trochu považovali.

„Myslíte tedy, že vyhledávám vyprávěčské efekty mimo skutečnost?“ děl vikomt. „Vždyť nejsem romanopiscem! Někdy se Alberta nedostavila. Dveře, jehož naolejované čepy byly teď měkké jako z bavlnky, neotvíraly se

celou noc, a to tehdy, když ji zaslechla matka a vzkřikla, nebo ji spatřil otec, běžící nebo tápající světnicí. Jenže Alberta si v ocelové hlavě pokaždé vymyslíla záminku. Bylo jí nevolno ... Hledala cukřenku beze světla, aby nikoho neprobudila ..."

"„Takové ocelové hlavy nejsou tak vzácné, jak se, tuším, domníváte, setníku!“ přerušil jsem ho znovu. Odporoval jsem. „„Vaše Alberta přes všechno nebyla silnější dívka, jež přijímala noc jak noc v pokoji své babičky, spící za záclonami, milence přisedšího oknem, a jež, nemajíc pohovky z modrého marokinu, uléhala přímo na koberec ... Znáte onen příběh jako já! Kdysi večer vzdech nad jiné mocnější, uniknuvší nejspíše příliš blažené dívce, probudil babičku, jež zvolala za záclonou: „Co je ti, drahoušku?“, že by tím dívka málem byla omdlela na srdci milencově; ale neodpověděla přes to z cesty: „Tlačí mne kostice v životě, babičko, jak hledám jehlu; padla mi na koberec a ne a ne ji nalézt!“"

"„Ovšem, znám příběh,“ ujal se opět slova vikomt de Brassard, jež jsem přirovnáním mínil pokořiti v osobě jeho Alberty. „Byla, vzpomínám-li si dobře, z Guisů dívka, o níž mluvíte. Vyvlékla se z toho jako dcera svého rodu; ale zamlčujete, že od oné noci neotevřela již okna svému milenci, jímž byl, tuším, pan de Noirmoutier, kdežto Alberta přicházela nazítří po takových strašných překážkách a vydávala se znovu v opovrhované nebezpečnosti, jako by se nic nebylo přihodilo. Tož, byl jsem pouhým podporučíkem hodně slabým v matematice, o kterou jsem se pramálo zajímal; ale bylo zřejmo tomu, kdo zná alespoň trochu počet pravděpodobnosti, že kteréhosi dne ... kterési noci nastane obrat ..."

"„Ach, ovšem!“ děl jsem, připomínaje si jeho slova před příběhem, „„obrat, který ve vás měl vzbudit pocit strachu, setníku.“"

"„Právě,“ pravil vážnějším hlasem, jenž přetínal lehký tón, který jsem předstíral. „Zpozoroval jste, vidíte? že od stisknutí ruky pod stolem až po chvíli, kdy se vy-

nořila jako zjevení v rámci mých otevřených dveří, Alberta mne neušetřila pohnutí. Vzbudila mi v duši zá-
chvěv všelijaký, všelijaký strach; ale to stále ještě jest
jen pocit kulek, svištících mimo vás, a dělových kulí, jež
cítíme ve vzduchu; zachvějeme se, ale běřeme se dále.
Nuže, tak tomu nebylo! Byl to strach, dokonalý strach,
opravdový strach a ne již o Albertu, ale o mne a o mne
samotna! Co jsem zakusil, byl právě týž pocit, po jakém
srdce tak bledne jako tvář; bylo to zděšení, které za-
hání na útěk celé pluky. Já, který tu s vámi mluvím,
jsem viděl prchati celý Chamboran, s uzdou spuštěnou
a břichem u země, hrdinský Chamboran, unášející ve
své zděšené vlně svého plukovníka a své důstojníky!
Ale tehdy jsem ještě nic neviděl, a zvěděl jsem... co
jsem mněl nemožným.

„Poslyšte tedy... Byla noc. V životě, jaký jsme vedli,
nemohla než býti noc... dlouhá zimní noc. Neřeknu,
že byla z neklidnějších našich nocí. Všechny naše noci
byly klidny. Staly se klidnými, stávající se blaženými.
Spali jsme na onom nabitém děle. Ani trochu jsme se
nezneklidňovali, milující se na ostří šavle, položené přes
propast, jako most do pekla Turků! Alberta přišla dříve
než obyčejně, aby pobyla déle. Když takto přicházela,
můj první povel, mé první milostné hnutí náleželo jejím
nohám, nohám, které tehdy nevězely v botkách barvy
zelené nebo hortensiové, dvou roztomilostech a mých
dvou slastech, které bosé, by nezpůsobily hluku, přichá-
zely ke mně, prostydlé chladem dlaždic, po nichž krá-
čely chodbou, vedoucí z pokoje rodičů do mého pokoje,
nacházejícího se na druhém konci domu. Zahřával jsem
ty nohy zkřehlé pro mne a které snad přivodily pro
mne, vyšedše z teplého lože, nějakou hroznou prsní
nemoc... Dovedl jsem je zavraždit a vřinouť v ně růžo-
vost nebo rumělku, v bledé a studené nohy; ale oné
noci jsem toho nedovedl... Má ústa nebyla s to, aby
vyloudila na klenutém a rozkošném nártu krvavou
skvrnu, kterou jsem naň rád vtiskal jako ohnivě rudou
růžičku... Alberta byla oné noci mlčelivěji zamilovaná,

než jindy. Její objetí měla délku a sílu, jež mi byly řečí, řečí tak výraznou, že hovořil-li jsem k ní stále, říkal-li jsem jí všechna svá šílenství a všechna svá opojení, nežádal jsem již, by mi odpovídala a mluvila ke mně. Slyšel jsem ji jejím objetím. Najednou jsem jí už neslyšel. Její paže přestaly mne tisknouti k srdci, i domníval jsem se, že omdlela, jak často se stávalo, ačkoliv si obyčejně v mdlobách zachovala křečovitou sílu objetí... Nejsme upejpaví vůči sobě. Jsme dva muži a můžeme k sobě hovořiti jako dva muži... Měl jsem zkušenost se smyslnými křečemi a když se jí zmocnily, nepřerušily mého laskání. Zůstal jsem jak jsem byl, srdce na srdci, čekaje, až se vrátí k vědomému životu, v pyšné jistotě, že nabude smyslů pod mými smysly a že blesk, jenž ji zasáhl, ji vzkřísí, zasáhna ji znovu... Ale má zkušenost byla zklamána. Hleděl jsem na ni jak ležela, přimknuta ke mně na modré pohovce, vyčkávaje okamžiku, kdy její oči, zmizevší pod širokými víčky, mi opět ukáží své krásné duhovky z černého sametu a z žáru; kdy z jejích zubů, které se svíraly a skřípaly, div nepopraskal jejich email za nejmenšího polibku, vtisknutého prudce jí na šíji a sunoucího se dlouze na ramena, unikne vzdech, až se znovu pootevrou. Ale ani její oči se neukázaly, ani její zuby se nerozevřely... Chlad Albertiných nohou stoupl jí až do rtů a pod mé rty... Když jsem ucítil onen hrozný chlad, vztyčil jsem se napolo, bych ji lépe prohlédl; skokem jsem se vymkl z jejích paží, z nichž jedna dopadla na ni a druhá visela k zemi s pohovky, na níž spočívala. Poděšen, ale dosud jasný, položil jsem jí ruku na srdce... Nic, ani na tepně, ani na spáncích, ani na srdečnicích, nikde nic... než smrt, jež byla všude a již se strašlivou ztrnulostí!

„Byl jsem si jist její smrtí... a nechtěl jsem tomu uvěřiti! Hlava člověkova se tupě brání proti samému jasnému zřejmosti a osudu. Alberta byla mrtva. Proč?... Nevěděl jsem. Nebyl jsem lékařem. Ale byla mrtva; ač jsem viděl jako na bílé dni, že vše, co jen podniknu, bude zbytečno, podnikl jsem přece vše, co se mi zdálo

tak zoufale zbytečným. Nemaje naprosto ničeho, ani vědomostí, ani nástrojů, ani prostředků, vylil jsem jí na čelo všechny flakony svého toaletního stolku. Bušil jsem jí rázně do rukou, vydávaje se v šanc, že způsobuji hluk v domě, kde jsme se otřásali nejmenším šelestem. Slyšel jsem od kteréhosi svého strýce, velitele škadrony čtvrtého dragounského pluku, že zachránil kdysi přítele z mrtvice, pustiv mu rychle žilou jakýmsi *pušťadlem*, jímž se pouští koním krev. Měl jsem plnou světnici zbraní. Vzal jsem dýku a zabodl do paže Albertiny, by krvácela. Řezal jsem nádhernou paží, z níž nevytryskla již krev. Několik zhoustlých kapek se vyřinulo. Byla ssedlá. Ani polibky, ani vyssávání, ani rány nebyly s to, aby oživily ztuhlou mrtvolu, stavší se mrtvolou pod mými rty. Nevěda co činím, položil jsem se posléze na ni, prostředek, jehož užívají (říkají staré kroniky) thaumaturgové, křisitelé, nedoufaje, že v ní zahřeji život, ale počínaje si, jako bych v to doufal! A na onom ledovém těle vynořila se mi jasně myšlenka, která neunikla z chaosu, do něhož mne uvrhla náhlá ohromující smrt Albertina... i měl jsem strach!

„Och! ... ale jaký strach ... nezměrný strach! Alberta zemřela u mne a její smrt prozradí vše. Co si počnu? Co mám učiniti? ... Za této myšlenky jsem pocítil ruku, tělesnou ruku ohyzdného strachu ve vlasech, jež se staly hřebíky! Má páteř jihla v ledové bláto, a chtěl jsem zápoliti — ale marně — s tímto zneucfujícím pocitem ... Dělal jsem si, že mi třeba chladné mysli ... že jsem přece muž ... že jsem voják. Chytil jsem se za hlavu, a ač se mi mozek svíjel v lebce, snažil jsem se uvažovati o hrozném postavení, v němž jsem se ocitl ... a zadržeti, zapamatovati si, prozkoumati všechny myšlenky, které mi šlehaly mozek jako krutého vlka a které vesměs narážely na mrtvolu, jež ležela u mne, na neživé tělo Albertino, která se již nemůže odebrati do svého pokoje, a kterou matka jistě najde zítra v *pokoji důstojníkově*, mrtvou a zneuctěnou! Pomyslení na tuto matku, jíž jsem snad zabil dceru, zneuctívaje ji, mne

více tížila na srdci než sama mrtvola Albertina... Nebylo lze zatajiti smrti; ale není-li způsobu, jak zatajiti zneuctění, dokázané mrtvolou u mne?... Kladl jsem si tuto otázku, pevný bod, z něhož jsem hleděl do své hlavy. Jenže nesnáze přibývalo, čím více jsem tam hleděl, až nabývala rozměrů naprosté nemožnosti. Strašný přelud! Chvilími se mi zdálo, že mrtvola Albertina zaplnila celý pokoj, a že mi nebude lze z něho odejít. Ach! kdyby její pokoj nebyl býval za bytem rodičů, byl bych ji, stůj co stůj, odnesl na lože! Ale mohl-li jsem učiniti, s mrtvým tělem v náručí, co činívala ona již tak neprozřetelně za živa, a odvážiti se takto projíti světnicí, již jsem neznal, do níž jsem nikdy nevstročil, kde odpočívali, spíce lehkým spánkem starců, otec a matka nebohé?... A přes to stav mé hlavy byl takový, že strach ze zítřka a z mrtvoly u mne mě štvály s takovou zběsilostí, že zmocnily se mne myšlenka, odvážlivost, šílenství odnésti Albertu do jejího pokoje, jako jediná možnost, jak zachrániti čest ubohé dívky a uspořiti si hanu výčitek otcových a matčiných, vyváznouti posléze z této hanby. Věříte tomu? Sám tomu sotva věřím, pomyslím-li na to! Měl jsem tolik síly, abych vzal mrtvolu Albertinu, zdvihl ji pažemi a položil si ji na ramena. Hrozný plášť, těžší než plášť zatracenců v Danteově pekle! Jest jim jej nésti, jako jsem nesl já onen plášť těla, které uvádělo do varu mou krev žádostí, ani ne před dvěma hodinami, a které mne nyní zmrazovalo!... Je třeba nésti jej, abychom poznali, co jest! Otevřel jsem dveře takto obtížen a bos jako ona vydal jsem se do chodby, vedoucí k pokoji rodičů, jehož dveře byly na konci, vyčkáváje za každým krokem na poklesávajících nohou, bych naslouchal tichu domu, kterého jsem neslyšel, jak silně mi bušilo srdce! Trvalo dlouho. Nic se nepohnulo... Krok následoval krok... Jenže, když jsem dospěl k samým strašným dveřím pokoje rodičů, — jímž mi bylo projíti, a které přicházejíc nedovřela, by je našla pootevřeny až se vrátí, a když jsem slyšel táhlé a klidné oddychování obou ubo-

hých starců, dřímajících ve vsí důvěře v život, neodvážil jsem se dále! ... Neodvážil jsem se překročiti sám temný práh, zející do temnot ... Couvl jsem; utíkal jsem téměř se svým břemenem! Vešel jsem do svého pokoje čím dále tím uděšenější. Položil jsem opět tělo Albertino na pohovku a kleče vedle ní, znovu jsem počal se úpěnlivě tázati: „Co dělají? Co počítí? ...“ Jak jsem byl zhroucen v nitru, zrývala mou mysl nesmyslná a ukrutná myšlenka, bych vyhodil oknem tělo krásné dívky, své milenky po šest měsíců! Pohrdejte mnou! Otevřel jsem okno ... odhrnul jsem záclonu, kterou tamo vidíte ... a zíral jsem do jámy temnot, na jejímž dně byla ulice, neboť bylo velice temno oné noci. Ani nebylo viděti na dlažbu. „Budou se domnívati, že sama si sáhla na život,“ pomyslil jsem si — a vzal jsem opět Albertu a pozdvihl ji ... Ale náhle blesk zdravého smyslu šlehl mým šílenstvím! „Odkud se zabila? Odkud spadla, najdou-li ji zítra pod mým oknem?“ ... tázal jsem se. Nemožnost toho, co jsem chtěl učiniti, mne přímo poličkovala! Zavřel jsem zase okno, jež zaskřípalo v čepech. Zastřel jsem záclonou okno, více mrtev než živ ze všeho hluku, který jsem činil. Ostatně, oknem, — na schody, — do chodby, — všude, kde jsem chtěl zanechatí nebo pohoditi mrtvolu, věčně mne obviňující, bylo zbytečné znesvěcení. Prohlídka mrtvoly prozradí vše, a oko matčino, tak krutě zpraveno, uzří vše, co by lékař nebo soudce rádi zatajili ... Čeho jsem zakoušel, bylo nesnesitelné a myšlenka učiniti všemu konec ranou z bambitky ve zbědovaném stavu mé duše *demoralisované* (slovo Císařovo, jež jsem pochopil teprve mnohem později!), projela mnou co jsem hleděl na zbraně, blýštící se na stěně pokoje. Ale co chcete? ... Budu upřímný: bylo mi sedmnáct let a měl jsem rád ... svůj kord. Z rodové záliby a citu jsem se stal vojákem. Nikdy jsem nebyl v ohni, ale byl bych v něm rád býval. Měl jsem vojenskou ctižádost. V pluku jsme si dobírali Werthera, hrdinu doby, jenž v nás budil soustrast, v nás, důstojnících! Myšlenka, jež mě

odvedla od nečestného strachu zabít se, jehož jsem se nezbyl, přivedla mě k jiné myšlence, která se mi zdála spásou v slepé uličce, z níž jsem nevěděl kudy ven! „Což kdybych zašel k plukovníkovi?“ děl jsem si. — Plukovník, toť vojenské otectví, — i oblékl jsem se, jak se oblékáme, když již již hoří, za přepadení... Vzal jsem si bambitky z vojenské opatrnosti. Kdo ví, co se může státi? Políbil jsem naposledy s pocitem, jaký máme v sedmnácti letech, — a vždy jsme citoví v sedmnácti letech — nemá ústa, jež jimi stále zůstávala, krásné skonavší Alerty, která mne po šest měsíců zahrnovala nejopojnější přízní... Po špičkách jsem sešel se schodů domu, kde jsem zanechával smrt... Oddychuje jako někdo, kdo se zachraňuje, mořil jsem se hodinu (zdálo se mi, že to trvá hodinul) otevíraje vrata na ulici a otáčeje velký klíč v obrovském zámku, a když jsem zavřel, opatrně jako zloděj, běžel jsem jako uprchlík k plukovníkovi.

„Zazvonil jsem tam, jako by hořelo. Zahlaholil jsem tam, jako polnice, jako by nepřítel právě již dobýval plukovního praporu! Kácel jsem vše, i sluhu, který chtěl zabrániti, abych nevešel v takovou chvíli do pánova pokoje, a když plukovník se probudil bouřlivým povykem, řekl jsem mu vše. Vyzpovídal jsem se mu jedním dechem a zúplna, rychle a směle, neboť čas kvapil, prose ho snažně, aby mne zachránil...“

„To byl muž, můj plukovník! Jediným pohledem uzřel hroznou propast, v níž jsem sebou lomcoval... Bylo mu líto nejmladšího z *jeho dětí*, jak mne nazýval, a myslím, že jsem tehdy byl opravdu ve stavu hodném politování! Řekl mi s nejfrancouzštějším zaklením, že třeba, abych okamžitě zmizel z města, že se postará o všechno... že půjde k rodičům, jakmile odjedu, ale že třeba odjetí, vsednutí do dostavníku, který bude přepřahati za deset minut u *hospody na poště*, a doraziti do města, které mi označil a kam mi dopíše... Dal mi peníze, neboť jsem zapomněl si je vzíti, přitiskl srdečně na mé líce staré šedivé kníry, a deset minut po této rozmluvě jsem

se vyšplhal (jinde nebylo místa) na střechu dostavníku, jenž jezdil zrovna tak jako dostavník, v němž právě sedíme, a cvałem jsem projel pod oknem (povážíte, jaký pohled jsem tam vrhl) smutečního pokoje, v němž jsem zanechal mrtvou Albertu, a které bylo osvětleno jako dnes.“

Vikomť de Brassard ustal, mohutný hlas se mu jaksi zlomil. Nepomýšlel jsem již na žert. Netrvalo dlouho ticho mezi námi.

„A pak?“ tázal jsem se.

„Nu, což!“ odpověděl, „nebylo pak! Vše dlouho bouřilo mou zoufalou zvědavost. Poslechl jsem slepě rozkazů plukovníkových. S netrpělivostí čekal jsem na dopis, kterým by mi oznámil, co podnikl a co se událo po mém odjezdu. Čekal jsem asi měsíc; ale koncem měsíce nedošel mne dopis od plukovníka, jenž psal jediné šavlí po nepříteli, nýbrž rozkaz, abych změnil pluk. Bylo mi nařízeno, abych se odebral k třicátémupátému, který právě táhl do boje, a bylo třeba, abych do dvaceti čtyř hodin dorazil k novému sboru, k němuž jsem náležel. Nesmírná rozptýlení tažení a k tomu prvního, bitvy, jichž jsem se zúčastnil, únavy i dobrodružství s ženami, které jsem kladl nad ně, zabránily mi, abych psal plukovníkovi, a odvrátily mne od kruté vzpomínky na Albertu, nicméně však jí nezahladily. Utkvěla ve mně jako kulka, již nelze vyjmouti . . . Řekl jsem si, že dnes nebo zítra setkám se s plukovníkem, jenž mne zasvětil do všeho, co jsem toužil zvědět, ale plukovník se dal zabít v čele svého pluku u Lipska. Ludvík de Meung se dal rovněž zabít měsíc před tím . . . Bylo to hodně mrzké,“ dodal setník, „ale vše se zkonejší v nejsilnější duši, a snad právě, že je nejsilnější . . . Zžíravá zvědavost o tom, co se událo po mém odjezdu, mne nechala na pokoji. Byl bych se mohl po letech, a změněn jak jsem, navrátiti nepoznán do městečka, a přeptati se, alespoň na to, co bylo známo, co proniklo z mého tragického dobrodružství. Ale cosi, co jistě není úcta před obecným míněním, jemuž jsem se posmíval po celý život, cosi, co se podobalo onomu

strachu, jehož bych nerad byl pocítil po druhé, mi navždy zabránilo."

Umlkl opět dandy, jenž mi vypravoval, bez stínu dandysmu, příběh tak smutně skutečný. Dupal jsem pod dojmem příběhu, i chápal jsem, že skvělý vikomt de Brassard, nikoli *hluchý květ* šviháka, ale z nejnádhernějších rudých máků dandysmu, velkolepý piják *claretu*, po anglickém způsobu, byl jako jiný, člověk mnohem hlubší, než se jevil. Rozpomněl jsem se na slovo *černá skvrna*, které vyřkl na počátku, která po celý život krušila jeho daremné zábavy . . . když znenadání, aby mne ještě více udivil, chopil mne prudce za paži a děl:

"Hle! pohleďte na záclonu!"

Štíhlý stín ženské postavy mihl se právě a rýsoval se tam!

"Albertin stín!" pravil setník. "Náhoda tropí si ze mne příliš kruté žerty dnes večer," dodal hořce.

Záclona se stala opět prázdným rámcem, rudým a zářícím. Ale kolář, jenž spravoval matici, co vikomt hovořil, byl právě hotov s dílem. Přípřežní koně byli připraveni i hrabali až jiskry sršely. Průvodčí vozu, s astrachánovou čepicí přes uši, seznam v zubech, chopil se opratí a vyšvihl se a jakmile se uvelebil na sedadle střechy, zvolal zřetelně do noci rozkaz:

"Jedťte!"

I jeli jsme a brzy jsme minuli tajuplné okno, které stále zřím ve snách, s karmazínovou záclonou.

NEJKRÁSNĚJŠÍ LÁSKA DONA JUANA

*Nejmilejší pochoutkou
dávlovou jest nevinnost.*
(A.)

I.

„Tož starý dareba dosud žije?“

„Přisámbohu! jak by nežil! — a z vůle Boží, milostivá paní,“ pravil jsem, opraviv se, neboť jsem si vzpomněl, že byla pobožná, — a k tomu z farnosti u svaté Klotildy, z farnosti vévodů! „Král je mrtev! Ať žije král! říkalo se za staré monarchie, než byl rozbit tento starý sevrèský porculán. Don Juan, přes všechny demokracie, jest vládcem, který nebude svržen.“

„Vskutku, ďábel je nesmrtelný!“ děla, jako sobě na potvrzení.

„On dokonce...“

„Kdo? ... Ďábel? ...“

„Nikoliv, Don Juan... večerel, před třemi dny, v rozkošné společnosti... Hádejte kde? ...“

„Bezpochyby ve vašem strašlivém Maison d'Or...“

„Ale fi, milostivá paní! Don Juan tam již nechodí... Není tam ničeho, na čem by si pochutnala jeho výsost. Urozený Don Juan byl vždy trochu jako pověstný mnich Arnold z Brescie, který, jak vyprávějí Letopisové, žil jen z krve duší. Jí rumění rád své šampaňské, a toho již dávno nenacházíme v kabaretu kokoť!“

„Uvidíte,“ pokračovala posměšně, „že povečeří v benediktinském klášteře s těmi dámami...“

„Věčného zbožňování, ano, milostivá paní. Neboť zbožňování, které jednou vnukl, ten pekelník! činí na mne dojem, jakoby trvalo stále.“

„Zdáte mi se bezbožný na katolíka,“ děla zvolna, ale poněkud znepokojena, „a prosím, abyste mne ušetřil podrobností o večerích s vašimi daremnicemi, má-li to býti způsob, který jste si vymyslel, abyste mi pověděl novinky o nich, vypravuje mi o Donu Juanovi dnešního večera.“

„Nevymýšlím ničeho, milostivá paní. Daremnice večere, o niž běží, jsou-li daremnicemi, nejsou mé... na neštěstí...“

„Dosti, pane!“

„Dovolte mi, abych byl skromný. Bylo to ...“

„*Mille è trè?...*“ děla zvědava, změnivši smýšlení, stavši se zase téměř roztomilou.

„Oh! ne všechny, milostivá paní ... Pouze tucet. To již je věru dosti slušné ...“

„A neslušné také,“ dodala.

„Ostatně víte právě tak dobře jako já, že se nevejde mnoho lidí do budoáru hraběnky de Chiffrevas. Snad by se tam děly velké věci; ale je hodně malý ten budoár ...“

„Jak?“ zvolala udivena. „Tož se večerelo v budoáru? ...“

„Ano, milostivá paní, v budoáru. A proč ne? Vždyť se obědvá na bojišti. Měla býti vystrojena urozenému Donu Juanovi nadobyčejná večeře, a bylo jeho důstojnější vystrojiti mu ji na jevišti jeho slávy, tam, kde rozkvétají vzpomínky místo pomorančovníků. Pěkná myšlenka, něžná a tklivá. Nebylo *plesu obětí*; byla jejich večeře.“

„A Don Juan? děla, jako Orgon v dramate praví: „A Tartuffe?““

„Don Juan přijal věc docela dobře a velmi dobře večerel,

... On, zcela sám, před nimi!

v osobě kohosi, jež znáte ... a jenž není nikdo méně, než hrabě Julius Amadeus Hektor de Ravila de Ravilès.“

„Ten! Toť ovšem vskutku Don Juan,“ děla.

Ačkoliv tato pobožnůstkářka až po zuby a nehty překročila věk snění, rozesnila se o hraběti Juliovi Amadeovi Hektorovi — muži z rodu Juanova — onoho prastarého věčného rodu, jež Bůh neobdařil světem, avšak dovolil ďáblu, aby jím jej obdařil.

II.

Co jsem právě pověděl staré markýze Guy de Ruy, byla ryzí pravda. Před třemi sotva dny tucet žen

z ctnostného předměstí Saint-Germain (nechť jsou zcela klidny, nebudu jich jmenovat!) které, všech dvanáct, podle řečí urozených klepen byly *velmi za dobře* (starý, rozkošný výraz) s hrabětem Ravila de Ravilès, bylo jako zvláštní myšlenkou pozvati k večeři, — *jej, jediného muže* — na oslavu... čeho? toho neřekly. Taková večeře byla smělá; avšak ženy, o sobě zbabělé, jsou v hloučku odvážlivé. Snad ani jediná z této ženské společnosti nebyla by si troufala pozvati k sobě na večeři v důvěrné samotě hraběte Julia Amadea Hektora; ale pohromadě a navzájem se podpírajíce, neobávaly se utvořiti řetězec Mesmerova střízku kolem tohoto magnetického a kompromitujícího muže, hraběte Ravila de Ravilès...

„Jaké jméno!“

„Prozřetelnostní jméno, milostivá paní... Hrabě de Ravila de Ravilès, který, mimochodem, byl vždy poslušen příkladu zpupného jména* byl pravým vtělením všech svůdců, o nichž se mluví v románech a v dějinách, a markýza Guy de Ruy — věčně nespokojená, s modrýma očima, chladnýma a bystrýma, ale méně chladnýma než její srdce a méně bystrýma než její duch, — sama připouštěla, že mohl-li by kdo se nazvati Donem Juanem, v době, kdy ženská otázka pozbývá denně své důležitosti, dojista byl by to on! Na neštěstí byl to Don Juan posledního dějství. Princ de Ligne nedovedl si srovnati v duchaplné hlavě, že by Alkibiadovi bylo kdy padesát let. Tož, i s této stránky, krácel hrabě de Ravila posud v šlépějích Alkibiadových. Jako d'Orsay, onen dandy, odlitý ve spěži Michela Angela, jenž byl až do poslední chvíle krásný, Ravila byl krásy příznačné rodu Juanovu — tajemného rodu, který nepřechází s otce na syna, jako jiné, který však se objevuje tu a tam po jistých dobách v lidských rodinách.

Byla to ryzí krása, — krása nestoudná, jará, podmanivá, prostě *juanská*; slovo říká vše a zproštuje

* Ze slovesa ravilir — znečistiti, zhanobiti.

popisů; a — měl smlouvu s ďáblem? Měl ji vždy . . . Jenže Bůh přišel k svému; tygří spáry života již již mu rozrývaly božské čelo, věnčené růžemi tolika rtů, a na jeho širokých, bezbožných spáncích objevovaly se první šediny, jež ohlašovaly blízký vpád Barbarů a konec Císařství . . . Nosil je ostatně s chladnokrevností pýchy, předrážděné silou; ale ženy, jež jej milovaly, hleděly naň často záдумčivě. Kdož ví? Snad čekaly, kdy udeří jejich hodina na tomto čele? Žel, jejich jako jeho, byla to hodina strašlivé večere s chladným komturem z bílého mramoru, po které není než peklo, — peklo stárí, než přijde druhé! Ejhle, proč nejspíše, dříve než s ním sdělily jeho hořkou a poslední večeri, usmyslily si jej pozvati na svou večeri, z níž učinily veledílo.

Ano, veledílo vkusu, jemnosti, patricijského přepychu, vybranosti a líbezných myšlenek; nejrozkošnější, nejroztomilejší, nejlahodnější, nejopojivější a především nejpůvodnější večeri. Původní! Považte jen! Obyčejně zve k večeri radost, žízeň bavit se; zde však to byla vzpomínka, byla lítost, bylo téměř zoufalství, ale zoufalství vyšnořené, skrývané pod úsměvy a smíchem, které chtělo ještě tomuto svátku, či této poslední pošetilosti, ještě tomuto zájezdu v mládí, na hodinu se vrátivšímu, ještě tomuto opojení, aby se skončilo tím navždy! . . .

Amphitryony této neuvěřitelné večere, tak málo ve shodě s bojácnými mravy společnosti, k níž náležely, zakoušely tu asi něčeho podobného tomu, co cítil Sardanapal na hranici, když na ni nakupil své ženy, otroky, koně, skvosty, všechen přepych svého života, aby s ním zhynulo. I ony přinesly k této horoucí večeri všechen přepych svého života. Snesly k ní vše, čím oplývaly na kráse, na duchu, na vtipu, na zjevu, na schopnostech, aby je uvrhly najednou v ono vrcholné vzplání.

Muž, před nímž se zastřely a zahalily v tento poslední plamen, byl v jejich očích více, než v očích Sardanapalových celá Asie. Byly pro něj švarné, jak nikdy nebyly ženy pro muže, jak nikdy nebyly ženy pro plný salon; a roztomilost rozněcovaly žárlivostí, s kterou se

skrývaly ve společnosti a které jim nebylo již třeba skrývat, neboť věděly všechny, že tento muž náležel každé z nich, a hanba sdílená není již hanbou... Jakoby všechny prahly, které z nich vryje svůj epitaf hlouběji do srdce.

Toho večera pociťoval nasycenou, výsostnou, bezstarostnou, koštěřskou slast, jakou pociťuje zpovědník jepišek nebo sultán. Sedě jako král — jako pán — v čele stolu, proti hraběnce de Chiffrevas, v budoáru nádechů vín nebo vin (nikdo neznal dobře pravopisu barvy tohoto budoáru), hrabě de Ravila líbal očima, pekelně modrýma, jejichž modř tolik ubohých žen pokládalo za modř nebes, zářivý kruh dvanácti žen, důmyslně rozsažených, a které u stolu, plného křišťálového skla, planoucích svícemi a květinami, se honosily všemi odstíny zralosti od rumělky rozpuklé růže až po ztlumené zlato jantarového hrozu.

Nebylo tu něžně zelených dívčin, slečinek, jichž nesnesl Byron, jež páchnou dortem a jež zjevem jsou teprve holátka, ale vesměs nádherná a lahodná léta, bujné podzimy, rozkvět a plnost, ňadra, vzdouvající se velkolepou bohatostí u lemu výstřihu, a pod kamejemi nahé šije, paže ladně oblé, ale především mohutné paže, o bicepsu, jaký měly Sabinky, jež zápolily s Římany, a jež byly s to, aby se vpletly mezi špice kola vozu života a zastavily je.

Zmínil jsem se o myšlenkách. Jedna z nejpůsobivějších myšlenek této večere byla, že obsluhovaly panské, aby nebylo lze vytknouti, že coši rušilo soulad slavnosti, jejíž jedinými královnami byly ženy, když tě jí uctívali... Urozený Don Juan — větev de Ravila — mohl tedy ztápěti své dravčí pohledy do moře zářících a kypících pletí, jak je podává Rubens ve svých kyprých a jadrných obrazech, ale mohl nořiti též svou pýchu do éteru všech srdcí, více méně čirého, více méně zkaleného. Je tenhle Don Juan v podstatě a přese vše, co by bylo na ujmu tomu uvěřiti, rozený spiritualista! Je spiritualista jako sám démon, jenž miluje více duše než těla a jenž dává

dokonce přednost onomu obchodu před tímto, pekelný otrokář!

Jsouce duchaplné, vznešené, docela v rázu předměstí Saint-Germain, ale smělé toho večera jako pážata královského domu, pokud byl královský dům a pážata, byly nepřírovnatelné sršícím vtipem, živostí, vzletem a *briem*. Cítily se tu tak povýšenými nade vše, čím byly za svých nejkrásnějších večerů. Vládly tu neznámou mocí, která se jim vybavovala z nitra, a které až dosud ani se nenadály.

Blaho z tohoto objevu, pocit ztrojnásobených sil života; nad to smyslové vlivy, tak rozhodující u nervosních bytostí, záře světél, pronikavá vůně všech květín, které vadly v ovzduší, vyhrátém krásnými těly, až k výpachům příliš silným pro ně, žeh dráždivých vín, představa této hostiny, která právě byla pikantní příchutí hříchu, jaké Neapolitanka žádá na sorbetu, aby jí zachutnal, omamná myšlenka spoluviny na lehkém zločinu troufalé hostiny, ano! která však se nezvrtla ve sprostě prostopášnou večeři jako za vladařství, která zůstala hostinou předměstí Saint-Germain XIX. století a za níž ze všech rozkošných živůtků, halících srdce, která poznala žár a ráda jej ještě rozdmychávala, nevypadl jediný špendlík; — posléze všechny ty věci, působíce zároveň, ladily tajuplnou harfu, kterou všechna ta úžasná stvoření nosila v nitru, tak vysoko, jak jen mohla býti napiata, aniž praskla, a docílily nejvyšších oktáv, nevýslovného rozsahu... To bylo asi zajímavé, není-liž pravda? Napíše-li Ravila kdysi tuto neslýchanou stránku svých pamětí? ... Toť otázka, ale jedině on by ji dovedl napsati... Jak jsem řekl markýze Guy de Ruy, nebyl jsem na této hostině, a jestliže vypravuji trochu podrobností a příběh, kterým zakončila, tož jen proto, že jich mám od samého Ravily, jenž věren tradiční a rodu Juanovu příznačné nešetřnosti neobtěžoval si vyprávěti mi je kdysi večer.

III.

Tož bylo pozdě — totiž záhy! Rozednívalo se. U stropu a kdesi na růžových hedvábných záclonách budoáru, neproniknutelně stažených, se objevila prosakující a nabývající opálová kapka jako přibývající oko, oko zvědavého dne, který jako by hleděl tudy, co se děje v planoucím budoáru. Malátnost se pozvolna zmocňovala rytířek tohoto Stolového Kruhu, hodovnic, ještě před chvílí tak rozjařených. Je známa chvíle každé hostiny, kdy únava z dojmů a ztrávené noci jako by se rozestřela po všem, po účesích které spadávají, po ruměných nebo ubledlých tvářích, které žhnou, po mdlých pohledech z očí o temných kruzích, které se stávají těžkými, ba i po rozšířených a plápolavých plamenech tisícerych svíc na svícnech, těchto ohnivých kytic se stvolů vytepanými ze spěži a ze zlata.

Společný hovor tak dlouho se zájmem rozprádaný, tato hra s perutným míčem, kde každý mávl svou raketou, stal se úryvkovitým, rozptýleným, a nic význačného nepronikalo již lahodným šumem všech hlasův aristokratického přízvuku, které splývaly a švitořily jako ptáci za úsvitu na pokraji lesa... když jeden z nich — toho falsetu! — pánovitý a téměř drzý, jakým asi je hlas vévodkynin, pronesl z čista jasna přese všechny k hráběti de Ravila slova, jež byla bezpochyby pokračováním a zakončením rozhovoru obou tichým hlasem, jehož nezaslechla ni jedna z žen, rozprávějících, sousedka se sousedkou:

„Vy, který jste jmín Donem Juanem nové doby, nevyprávěl byste nám příběh o výboji, který nejvíce polichotil vaší pýše milovaného muže, a který považujete ve světle této chvíle za nejkrásnější lásku svého života? ...“

A jak otázka, tak promlouvající hlas pronikl ostře hlukem všech rozptýlených rozhovorův, a náhle se rozhostilo ticho.

Byl to hlas vévodkyně de ***. — Nenadzvihnu její

masky z hvězdiček; ale možná že ji poznáte, povím-li vám, že to byla plavá žena nejbledší pleti a vlasův a nejčernějších očí pod dlouhými ambrovými brvami z celého předměstí Saint-Germain. — Seděla, jako spravedlivý po pravici boží, po pravici hraběte de Ravila, boha slavnosti, jenž v tomto okamžiku nepokořil svých nepřátel sobě za podnož; útlá a ideální jako arabeska, nebo víla, v zelených sametových šatech o stříbřitých pablescích, jejichž dlouhá vlečka se ovíjela kolem židle, a značně se podobala hadímu ocasu, jímž se končil rozkošný zadek Meluzinin.

„Toť přece myšlenka,“ děla hraběnka de Chiffrevas, jako by na oporu, v hodnosti domácí paní, požadavku a návrhu vévodkyninu, „ano lásku všech lásek, vnuknutých nebo pocítěných, kterou byste nejraději počal znovu, kdyby bylo možno.“

„Och! rád bych počal znovu všechny!“ děl Ravila, nenasytný jako římský císař, jací mnohdy byli tito nesmírní přesycenci, a pozdvihl pohár šampaňského, jenž nebyl hloupou a pohanskou číší, již byl nahrazen, ale štíhlým a tenkým pohárem našich předků, jenž je pravým pohárem na šampaňské, — takovým, jaký zoveme *flétnou*, snad pro nebeské melodie, jež nám často vřine do srdce! — Pak obemkl pohledem dokola všechny ženy, tvořící o stůl tak velkolepý pás. „A přes to“ dodal, postaviv pohár opět před sebe, na podiv zádušně u takového Nabuchodonosora, jenž nepožil zeleniny, leda salátu s estragonem v Café Anglais „a přes to je pravda, že jest mezi všemi city života *jeden*, který září stále ve vzpomínkách mocněji než ostatní, podle toho, jak pokračuje život, a pro který bychom dali všechno ostatní!“

„Nejvzácnější démant,“ pravila zadumaně hraběnka de Chiffrevas, která se nejspíše zadívala do facet svého démantu.

„.... A z pověsti mé vlasti,“ ujala se slova kněžna z Jable... která se rozprostírá na úpatí Uralu, „pověstný a báječný démant, zprvu růžový, který potom zčerná,

ale zůstává démantem, jsa ještě trpylnější černý, než růžový..." Pronesla vše s podivným kouzlem, jež v ní tkvělo v této cikáncel neboť jest cikánka, již z lásky pojal za choť nejkrásnější kníže polské emigrace, a jež má vzestření tak knížecí, jako by se byla narodila pod nebesy Jagailovců.

Tu nastal výbuch! „Ano,“ přitakaly všechny. „Povězte nám jej, hrabě!“ připojily vášnivě, žadonivě dokonce, co zvědavostí se tetelily až po kadeře vzadu na šíjích; kupíce se, rámě na rámě, některé s lící ve dlani a s loktem na stole; jiné opřeny o lenoch židlí, s vějířem rozestřeným na ústech; probodávající jej jiskrnýma a vyvířivýma očima.

„Chcete-li tomu mermomocí...", děl hrabě nedbale, jako člověk, jenž ví, jak očekávání dráždí zvědavost.

„Ovšem!“ děla vévodkyně, hledíc na zlaté ostří nožíku na zákusky, jako by turecký despota hleděl na ostří své šavle.

„Tož slyšte,“ dodal, stále nedbalý.

Tonuly ve zvědavosti, patříce naň. Hltaly a vpíjely jej očima. Každý milostný příběh zajímá ženy; ale kdož ví? Snad kouzlo tohoto příběhu temenilo pro každou v pomyšlení, že příběh, jež poví, bude možná jejím příběhem... Znaly jej příliš dobře jako člověka dokonalých mravů a bezvadných společenských způsobů, aby si nebyly vědomy, že zahalí jména a ztlumí, kdyby bylo třeba, podrobnosti, přespříliš průzračné; a tato myšlenka, tato jistota je činila tím dychtivější příběhu. Byla v tom pro ně více než touha: byla v tom pro ně naděje.

Její ješitnost se setkávala se *soupeřkami* ve vzpomínce, vzbuzené jako nejkrásnější vzpomínka ze života muže, jenž jistě měl jich tolik krásných a tak hojných! Starý sultán hodí ještě jednou šáteček... jehož jediná ruka nezdvihne, ale žena, již byl hozen, ucítí, jak jí tíše padá do srdce...

Tož ejhle, malý, nečekaný blesk, kterým metl, přes to, čeho se domnívaly, po všech naslouchajících čelech:

IV.

„Slyšel jsem často od mravokárců, velkých znalců života,“ děl hrabě de Ravila, „že nejsilnější z našich lásek není ani první, ani poslední, jak mnozí se domnívají; nýbrž druhá. Ale ve věcech lásky vše je pravdivé a vše lživé, a vlastně pro mne to neplatilo . . . Po čem se mne tážete, dámy, a co vám dnes večer povím, odnáší se k nejkrásnějšímu okamžiku mého mládí. Nebyl jsem již právě, co nazýváme mladíkem, ale byl jsem mladým mužem, a jak mi říkal starý strýc, maltézský rytíř, aby označil tuto dobu života, „ukončil jsem své putování“. Tož, v plné síle, měl jsem též plný *poměr*, jak pěkně se říká v Itálii, s ženou, kterou všechny znáte, a které všechny jste se podívovaly . . .“

Tu pohled, jakým navzájem všechny zároveň se přeměřily, hlouček žen, vdechujících slova starého hada, toť bylo něco, co nutno viděti, neboť toť nevyjádřitelné.

„Ona žena byla věru,“ pokračoval Ravila, „vzácná nade vše, co si lze představit, v každém smyslu, jež možno dáti tomuto slovu. Byla mladá, bohatá, vznešeného rodu, krásná, oduševnělá, valné umělecké intelligence a k tomu srdečná, jakou bývá žena vaší společnosti, je-li srdečná . . . Neměla ostatně na tomto světě jiných nároků, než líbiti se mně, a byla mně oddána; aby se mně projevila nejněžnější milenkou a nejlepším přítelem.“

„Nebyl jsem, tuším, prvním mužem, jehož milovala . . . Milovala již kdysi, a nebyl to její manžel; ale to bylo ctnostně, platonicky, utopicky, láskou, která srdce spíše otužuje, než zaplňuje, která připravuje jeho síly pro druhou lásku, která jistě jí jde v zápětí; láskou pokusnou, slovem, podobající se prázdné mši, kterou slouží mladí kněží, aby se naučili, nepochybíce, sloužit pravou mši, svatou mši . . . Když jsem vkročil do jejího života, byla teprve u prázdné mše. Já jsem byl opravdovou mší, a sloužila ji tehdy se vši obřadností věci a slavnostně, jako kardinál.“

Za těchto slov zahrály nejsličnější úsměvy na dvánácti půvabných, pozorlivých ústech, jakoby kruhové vlnění na čiré jezerní hladině... Bylo to chvatné, ale úchvatné!

„Byla vskutku výjimečná bytost!“ pokračoval hrabě. — „Zřídka kdy jsem viděl více opravdové dobroty, více soucitu, více výtečných citů, až i ve vášni, jež jak, víte, nebývá vždy dobrá... Nikdy jsem nespátril méně lsti, méně zdráhavosti a kokejnosti, dvou věcí, jež tak často splývají v ženách, jako přadeno, jež prořal dráp kočky... Nebylo v ní kočky... Byla, co prožluklí výrobci knih, kteří nás otravují svým způsobem mluvy, nazývají primitivní povahou, vykrášenou civilisací; ale měla z ní jediné okouzující nádheru, ani jediné z oněch malých zkažeností, které se nám zdají okouzující ještě více, nežli nádhera...“

„Byla snědá?“ přerušila jej znenadání a přímo vedoucí, netrpěliva z veškeré této metafysiky.

„Ach! není vám dosti jasno!“ děl žahavě Ravila. — „Ano, byla snědá, snědá vlasy, černými až po nejčernější gáť, nejzářnější eben, aký jsem kdy zřel se třpytiti na rozkošnické vyoblině uhlazené ženské hlavy, byla však plavá pleť, a podle pleti, nikoli podle vlasů, třeba usuzovati, je li kdo snědý, nebo plavý,“ dodal velký pozorovatel, který nestudoval žen pouze proto, aby je portretoval. „Byla plavá s černými vlasy...“

Všechny plavovlásky u tohoto stolu, jež byly plavé jediné vlasy, neznatelně se pohnuly. Bylo zřejmo, že pro ně již ubývá příběhu na zajímavosti.

„Měla vlasy Noci,“ pokračoval Ravila, „ale nad obličejem Zory, neboť její obličej se skvěl narůžovělou, oslnuť a vzácnou svěžestí, jež odolala všemu v nočním pařížském životě, jež po leta žila, a jenž sžehá tolik růží plamenem svých svícňů. Podobalo se, jakoby se zanítily její růže teprve o ně, tak byl jejich karmín až zářivý na jejich lících a rtech! Jejich dvojnásobná skvělost pojila se ostatně dobře s rubínem, jež obvykle nosila na čele, neboť oné doby ženy se česaly jako *la Belle Ferron-*

nière, což tvořilo na jejím obličeji s oběma rozpalujícíma očima, pro jejichž žár nebylo lze postřehnouti barvy, jakýsi trojúhelník tří rubínů! Štíhlá, ale jadrná, ba mohutná, utvářená na ženu kyrysnickému plukovníkovi, její manžel byl tehdy velitelem škadrony pouze lehké jízdy, jakkoliv byla velkou dámou, měla zdraví selky, která vpíjí slunce pletí, a měla také žár vpitého slunce, jak v duši, tak v žilách, ano, dbalá a vždy připravená... Ale tu se počínala podivná věc! Tato silná a srdečná bytost, tato povaha nachová a čistá jako krev, jež rosila její krásné líce a růžověla její paže byla... věřily byste? neobratná v milování..."

Tu se sklopilo několik očí, ale brzy se otevřely, posměšné...

"Neobratná v milování jako byla neprozřetelná v životě," pokračoval Ravila, jenž neprodlel déle u této zprávy. "Bylo třeba, aby muž, jehož milovala, ji bez ustání zaučoval dvěma věcmi, jimž nakonec nikdy se nenaučila... nezničiti se v očích společnosti, vždy popudlivé a vždy nesmiřitelné, a v důvěrnosti se věnovati velkému umění lásky, jež nedává lásce zahynouti. Přes to měla lásku; ale nedostávalo se jí umění lásky... Byla opakem tolika žen, jež z lásky mají jen umění! Tož, aby se pochopila a prováděla politika *Knížete*, je již třeba býti Borgiou. Borgia předcházela Macchiavelimu. Onen je básník, tento kritik. Nebyla ani trochu Borgiou. Byla počestná žena, zamilovaná, prostná, přes ohromnou krásu, jako dívenka z venku, která, žízňíc, chce ručkou nabrati vody ze studnice, ale těžce vydechujíc propouští všechnu prsty a je všecka zmatena..."

Ostatně byl téměř roztomilý profiklad rozpaků a neobratnosti u velké vášnivé ženy, která ve společnosti oklamala tolik pozorovatelů — která měla všechno z lásky, i blaho, neměla však moci je vraceti, jak je přijímala. Jenže jsem tehdy nebyl tak rozvážliv, abych se spokojil s tímto *uměleckým krásnem*, a to byl právě důvod, jenž ji za některých dnů činil neklidnou, žárlivou a prudkou — jací právě jsme, milujeme-li, a ona milo-

vala! — Ale žárlivost, neklid, prudkost, vše zanikalo v nevyčerpatelné dobrotě jejího srdce, za prvního zla, jež chtěla způsobiti, nebo se domnívala, že je způsobuje, neobratná k ráně, jako k laskání! Byla lvicí neznámého druhu, jež se domýšlela, že má drápy a jež, chtějíce je vystrčiti, nenalezla jich ve svých skvostných sametových tlapkách. Škrábala sametem!

„Kam asi míří?“ děla hraběnka de Chiffrevas sousedce, „neboť věru tohle nemůže býti nejkrásnější láska Dona Juana!“

Všechny ty složité ženy nedovedly uvěřiti takové prostotě!

„Žili jsme tedy,“ děl Ravila, „v důvěrnosti, již občas přešly bouře, v níž nebylo však roztržek, a tuto důvěrnost nebyla ve venkovském městě, jež zveme Paříží, pro nikoho tajemstvím... Markýza, ... byla markýzou...“

Bylo jich tré u stolu, a rovněž temných vlasů. Ale ani brvou nepohnuly. Příliš dobře věděly, že nemluví o nich... Jediný samet, jež všechny tři měly, byl na hořejším rtu jedné z nich, rozkošnický vystínovaném rtu, jenž v této chvíli, přísáhám vám, vyjadřoval, nemálo pohrdání.

„A trojnásobná markýza, jako pašové bývají paši se třemi ohony!“ pokračoval Ravila, jenž se rozohňoval. — Markýza byla z žen, které nedovedou ničeho skryti a které, i kdyby chtěly, by toho nedovedly. I její dcera, třináctileté děvče, přes svou nevinnost postřehovala až příliš dobře náklonnost, již pro mne měla její matka. Nevím, který básník se tázal, co si o nás myslí dívky, jejichž matky jsme milovali. Hluboká otázka! již jsem si často položil, když jsem přistihl vyzvídavý, chmurný a výhrůžný pohled, slídící po mně, z hloubi velkých, temných očí dívčiny. Tato plaše zdržlivá dívka, která nejčastěji odcházela ze salonu, když jsem přišel a jsouc přinucena zůstat, usedala co nejdále ode mne, cítila ke mně až křečovitý odpor... který se snažila v sobě skryti, který však, jsa jí silnější, ji prozrazoval... Jevil se v nepostřehnutelných podrobnostech, z nichž mně však ani jediná neunikla. Markýza, jež přece nebyla

prozíravá, říkala mi neustále: „Je nám se míti na pozor, příteli. Tuším, že má dcera na vás žárí...“

„Měl jsem se spíše na pozor než ona.“

„Kdyby ta holčička byla bývala sám ďábel, nebyl bych se bál, že mi uvidí do hry... Ale matčina hra byla průzračná. Vše se obráželo v nachovém zrcadle tohoto obličeje, tak často neklidného! Podle hloubky dívčina záští, neubráníl jsem se myšlence, že postihla matčino tajemství po některém patrném vzrušení, po pohledu bezděky zcela ztopeném v něze. Bylo to, chcete-li věděti, vyzáblé dítě, naprosto nedůstojné nádherného kadlubu, z něhož vyšlo, ošklivé i podle doznání matky, jež je tím více milovala; malá záhněda... co dím? jakási skizza v bronzu, ale s černýma očima... Čáry! A jež od té doby...“

Ustal po tomto blesku... jako by jej chtěl uhasiti a jako by se byl prořekl... Na všechny tváře se opět vrátil zájem, všeobecný, postřehnutelný, napiatý, a i hraběnka propustila mezi krásnými zuby slovo vyjasněné nedochkavosti: „Konečně!“

V.

V počátcích poměru s matkou, pokračoval hrabě de Ravila, vedl jsem si k této dívčině docela s laskavou důvěrností, jakou máme ke všem dětem... donášel jsem jí kornouty cukroví. Říkal jsem jí „larvičko“, a přechasto, rozmlouvaje s matkou, rád jsem ji hladíval po vrkočích, splývajících po spáncích — chorobných, černých vrkočích, s troudovitým leskem — ale „larvička“, jejíž velká ústa měla pro každého hezký úsměv, zadržovala a potlačovala svůj úsměv pro mne, trpce se kabonila a čím více se mračila, tím více se stávala z „larvičky“, opravdu, vrásčitou larvou jako sehnutá karyatida, jež jakoby nesla pod mou rukou tíži římsovní, když jsem ji rukou pohladil po čele.

„Tož tedy narážejte neustále na tutéž nevraživost, která se zdála nepřátelstvím, nechal jsem posléze citlivky, žluté

jako měsíček, která se zavíjela tak prudce při doteku sebe menšího polaskání . . . ba ani jsem s ní nemluvil! „Dobře cítí, že ji okrádáte,“ říkala mi markýza. „Pud jí říká, že ji obíráte o část lásky matčiny.“ A někdy dodala ve své upřímnosti: „To dítě je mé svědomí a jeho žárlivost je mi výčitkou.“

„Kdysi markýza, chtějíc vyzvědět příčinu jejího hlubokého odporu ke mně, dostala jen nesouvislé, zatvrzelé, tupé odpovědi, jaké jest vyťahovati vývrtkou opěťovaných dotazů, ze všech dětí, které nechtějí ničeho povědět . . . „Nemám ničeho . . . nevím,“ i vidouc tvrdost tohoto malého bronzu, přestala se jí dotazovati a unavena se odvrátila . . .

Zapomněl jsem vám říci, že tato podivínská dívka byla velice pobožná, chmurné, španělské, středověké, pověřivé pobožnosti. Ovíjela si hubené tělo kde jakým škapulířem, a ověšovala si prsa, ploská jako hřbet ruky, a snědý krk hromadou křížků, matiček a svatošek!“ „Jste bohužel neznaboh,“ děla ke mně markýza. „Snad jste ji kteréhosi dne při rozmluvě pohoršil. Mějte pozor na vše, co před ní říkáte, prosím vás snažně. Nezvyšujte mých vin v očích tohoto dítěte, vůči němuž se cítím již tak hříšnou!“ Když pak chování maličké se neměnilo, nemírnilo, přičinila markýza, neklidna: „Na konec na ni zanevřete, a nebudu se moci na vás horšiti.“ Ale klamala se: byl jsem pouze lhostejný vůči nevrle holčičce, když mne neznepokojovala.

Měl jsem se k ní zdvořile, jako se mají k sobě dospělí, a to dospělí, kteří se nemilují. Jednal jsem s ní obřadně, oslovuje ji napořád „Slečno“, a ona mi odplácela ledovým „Pane“. Nechtěla přede mnou činiti ničeho, čím by se projevila, nedím, v pravé podstatě, ale čím by se vůbec projevila . . . Nikdy matka nebyla s to, aby ji přiměla ukázati mi některou kresbu, nebo přehráti kousek na klavíru. Když jsem ji překvapil, cvičící se značným zápaem a pozorností, náhle ustala, zvedla se se stoličky a již nehrála . . .

Pouze jednou, když na ni matka naléhala (byla tam

společnost), usedla před otevřený nástroj, s tváří *trpělivskou*, v níž, ujišťuji vás, nebylo ani trochu něhy, a počala hráti jakousi skladbu, prsty hanebně topornými. Stál jsem u krbu a hleděl jsem na ni úkosem. Byla ke mně obrácena zády, a nebylo před ní zrcadlo, v němž by byla viděla, že ji pozoruji . . . Najednou její záda (sedávala obyčejně shrbeně a matka jí často vytýkala: „Budeš-li stále takto sedati, přivodíš si plicní chorobu“) se vzpřímila, jako bych jí byl roztříštil páteř pohledem, jakoby kulí; a přirazivši prudce víko piana, jež padajíc strašně zahřmotilo, uprchla ze salonu . . . Šli pro ni, ale toho večera jí nepřiměli, aby se navrátila.

Tož, zdá se, že nejješitnější muži nejsou nikdy dosti ješitni, neboť chování zachmuřeného dítěte, jež mne tak málo zajímalo, nevzbudilo ve mně ani myšlenky o pocitech, jež měla ke mně. Ani u její matky. Matka, žárlící na všechny ženy svého salonu, byla právě tak málo žárliva, jako já nadut vůči této dívence, která se konečně projevila takovým způsobem, jež markýza, jež byla v důvěrném styku sama sdílnost, mně neprozřetelně vyprávěla, ještě bleďa poděšením, jež pocítila a hlučně se smějíc, že je zakusila.

Zdůraznil přízvukem slovo *neprozřetelně*, jak by byl učinil nejohravnější herec, a dobře si vědom, že všechen zájem o jeho příběh visí jen na nitce onoho slova!

Ale zřejmě postačilo, poněvadž dvanáct krásných ženských tváří se zanítilo tak vroucím pocitem, jako tváře cherubů před trůnem božím. Není-liž pocit zvědavosti u žen tak vroucí jako pocit andělů, vzývajících Boha? . . . Rozhlédl se po všech cherubských tvářích, jež nepřestávaly u ramen, a vida je nade vší pochybu připraveny pro to, co jim chtěl povědět, rychle pokračoval a neustal již: „Ba, hlučně se smála markýza, jak na to jen pomyslíla! — řekla mi nějaký čas po tom, co se mnou sdělila událost; ale nesmála se vždy! — „Představte si,“ vyprávěla mi (vynasnažím se rozpomenouti na její vlastní slova), „že jsem seděla jako teď sedíme.“

(Bylo to v lenošce, jakým se říká dos-à-dos, nejdů-

myslnější části nábytku, v níž možno se pohněvati a opět se usmířiti, aniž jsme se pohnuli s místa.)

„Nebyl jste však, kde jste dnes, na štěstí! když mi ohlásili . . . hádejte koho? . . . nikdy byste toho neuhodl . . . pana faráře ze Saint-Germain-des-Prés. Znáte jej? . . . Ne! Nechodíte nikdy na mši, což je velmi špatné . . . Jak byste tedy mohl znáti milého starého faráře, jenž je světec a jenž nohou nevzkročí ke kterékoliv ženě své farnosti, leda běží-li o dary pro chudé nebo pro kostel? Zprvu jsem se domnívala, že přichází z této příčiny.

Připravil kdysi mou dceru k prvnímu přijímání, a protože často přijímala, ponechala si jej zpovědníkem. Z tohoto důvodu mnohokrát od té doby jsem jej pozvala k obědu, ale nadarmo. Když vešel, byl nanejvýš rozrušen, a viděla jsem z jeho rysův, obyčejně tak poklidných, tak málo utajenou a tak velikou rozpačitost, že mi nebylo lze přičítati ji jediné jeho nesmělosti, a že jsem se nezdržela, abych se jej neotázala hned prvním slovem: Probůh! co se děje, pane faráři?

„Děje se,“ pravil, „milostivá paní, vidíte nejzmatenějšího člověka na světě. Již přes padesát let jsem ve svém posvátném úřadě, a nebyl jsem pověřen posláním tak choulostivým a mně nepochopitelnějším nad posláním, jež s vámi sdělím . . .“ A posadil se, požádav mne, abych nikoho nepřipustila po čas naší rozmluvy. Pochopíte, že jsem byla trochu polekána touto obřadností . . . Postřehl to.

„Nelekejte se toho, milostivá paní,“ pokračoval; „je vám třeba vší chladnokrevnosti, abyste mne vyslechla a učinila mi srozumitelnou neslýchanou věc, o níž běží a již nemohu připustiti . . . Vaše slečna dcera, jež mne k vám posílá, jest, víte sama jako já, anděl nevinnosti a zbožnosti. Znáám její duši. Od sedmého roku je v mých rukou, a jsem přesvědčen, že se mýlí . . . snad právě z nevinnosti . . . Ale dnes ráno prohlásila mi u zpovědi, že jest, neuvěříte tomu, milostivá paní, ani já, ale je nutno vyřknouti slovo . . . těhotná!“

Vykřikla jsem . . .

„Vykřikl jsem, jako vy, dnes ráno ve zpovědnici, pokračoval farář, když mi to vyznala za všech známek nejúděsnějšího a nejupřímnějšího zoufalství! Znáám to dítě docela. Neví, co je život a co je hřích... Za ni nejsnáze se odpovídám před Bohem ze všech dívek, co jich zpovídám. Toť vše, co vám mohu říci! My kněží jsme chirurgové duší, a je na nás, abychom jim pomáhali přivést na světlo hanby, jež skrývají, rukama, jež nezraní, ani neposkvrní. Tož s všemožnou obezřetostí jsem se dotazoval, vyptával a naléhal dotazy na zoufalou dívku, která však, vyřknuvši věc, vyznavši se z hříchu, který nazývá zločinem a svým věčným zatracením, neboť se mní zatracenou, ubohá dívka! mi již neodpověděla a zatvrzele se uzavřela v mlčení, které přerušila jedině, aby mne snažně zaprosila, abych vás vyhledal, milostivá paní, a pověděl vám o jejím zločinu, neboť je rozhodně nutno, aby to věděla matinka, pravila, a nikdy nebudu mít síly, abych se jí přiznal!“

„Poslouchala jsem faráře ze Saint-Germain-des-Prés. Tušíte asi, s jakou směsí úžasu a úzkosti! Jako on, a ještě více než on, jsem se domnívala, že jsem si jista nevinností své dcery; ale nevinní mnohdy padnou, právě z nevinnosti... A co řekla svému zpovědníku, nebylo nemožné... Nevěřila jsem tomu... Nechtěla jsem tomu uvěřiti; ale přes to nebylo to nemožné!... Bylo jí sotva třináct let, ale byla ženou, a tato předčasná zralost mne poděsila... Zmocnila se mne horečka, záchvat zvědavosti.

„Chci a zvím vše! děla jsem dobráckému knězi, zaraženému v mé přítomnosti, jenž naslouchaje mi v rozpacích, pomuchlával klobouk. Opusťte mne, pane faráři. Před vámi by nemluvila. Ale jsem jista, že mně řekne vše... že jí vše vyrvu, a že pochopíme pak, co nám je nyní nepochopitelné!

„Nato kněz odešel, a jakmile byl ze dveří, vešla jsem k dceři, nemajíc trpělivosti, abych ji dala zavolat a čekala na ni.

„Zastihla jsem ji před křížem u postele, ne klečící, ale zhroucenou, na smrt bledou, s očima suchýma, ale ru-

dýma, jako bývají oči, jež mnoho plakaly. Vzala jsem ji do náručí, posadila vedle sebe, potom na kolena, a řekla jsem jí, že nemohu uvěřit tomu, co mi právě svěřil její zpovědník.

„Ale přerušila mne, ujišťujíc mne drásajícím hlasem a se strhanou tváří, že je pravda, co řekl, a tož čím dále, tím více znepokojená a udivená, tázala jsem se po jméně toho, jenž . . .

„Nedomluvila jsem . . . Ach! Byl to hrozný okamžik! Ukryla hlavu a tvář mně na rameni . . . ale viděla jsem ze zadu ohnivý tón její šíje a cítila jsem, jak se chvěje. Mlčením, kterým se vzepřela zpovědníkovi, vzepřela se i mně. Byla jako zeď.

„Je to věru kdosi, jenž je hluboko pod tebou, když tak se hanbíš? . . . děla jsem jí, abych ji přiměla k řeči, pobouříc ji, neboť jsem věděla, že je pyšná.

„Ale bylo stále totéž mlčení, totéž zaboření hlavy do mého ramene. Trvalo chvíli, jež se mi zdála věčností, když znenadání pravila, nepozvednuvši se: „Přísahej, že mi odpustíš, matinko.“

„Přísahala jsem jí vše, co chtěla, vystavujíc se nebezpečí, že stokrát křivě odpřisáhnou; co mi na tom záleželo! Pozbývala jsem trpělivosti. Hořela jsem . . . Připadalo mi, že se mi čelo rozskočí a mozek vytryskne . . .

„Nuže, je to pan de Ravila!“ děla ztlumeným hlasem; a setrvala, jak byla v mém náručí.

„Ach, účinek tohoto jména, Amadee! Jedinou ranou, přímo do srdce, zasáhl mne trest za hrubý poklesek mého života! Pokud běží o ženy, jste tak strašný člověk, a naučil jste mne se báti takových soupeřství, že ve mně vyvstalo hrozné „proč ne?“, týkající se muže, jehož milujeme a o němž pochybujeme . . . Měla jsem sílu zakrýtí vše, co jsem zkoušela, i před krutým dítětem, které asi vytušilo matčinu lásku.

„Pan de Ravila! děla jsem hlasem, jenž, jak se mi zdálo, říkal vše, ale vždyť s ním nemluvíš nikdy? Prcháš před ním, byla bych málem dodala, neboť ve mně propukal hněv; cítila jsem, jak ho přibývá . . . Tož jste oba

proradní? Ale potlačila jsem vše . . . Zda mi nebylo nutno se dověděti všech podrobností tohoto hrozného svedení? A dotazovala jsem se jí s něhou, jíž jsem div nezhy-nula, až mně zprostila tohoto mučidla, této trýzně, řkouc prostince:

„Matko, bylo to kdysi večer. Seděl ve vysokém křesle, jež stojí u krbu, proti lenošce. Prodlel tam dlouho, potom se zvedl, a já jsem na neštěstí usedla po něm do křesla, s něhož vstal. Oh, matinko! . . . jako bych byla zapadla do ohně. Chtěla jsem vstáti, nemohla jsem . . . nedostá-valo se mi srdnatosti! a cítila jsem . . . považ! zde, ma-tinko . . . že, co mám . . . je děťátko! . . .“

„Markýza se smála,“ pravil Ravila, „když mi vyprávěla tento příběh; avšak ni jediná z dvanácti žen, sedících kolem stolu, nepomyslila na smích — ani Ravila ne.

„Ejhle, dámy, věřte tomu, ráčí-li se vám,“ dodal závě-rem, „nejkrásnější lásku, již jsem vnukl za svého života!“

A mlčel, ony rovněž. Byly zadumány . . . Pochopily jej?

Když byl Josef otrokem u ženy Putifarovy, byl tak krásný, praví Koran, že rozesněny, ženy, jimž u stolu posluhoval, se krájely noži do prstů, pohlízejíce naň. Ale nežijeme v době Josefově, a věci, jež nás zaujímají při zákuscích, nejsou již tak silné.

„Byla notně hloupá, vaše markýza, přes vší ducha-plnost, když vám řekla takovou věc!“ děla vévodkyně, jež si dovolila býti cynickou, ale nezakrojila se ani trochu zlatým nožem, jež stále držela v ruce.

Hraběnka de Chiffrevas hleděla upiatě na dno sklenky rýnského vína, ze smaragdového křišťálu, tajuplného jako její myšlenka.

„A larvička?“ otázala se.

„Oh! zemřela v raném mládí, provdána kdesi na venkově, když mi její matka vyprávěla tento příběh,“ odpověděl Ravila.

„Jinak! . . .“ děla markýza zadumaně.

B L A H O V Z L O Č I N U

*Vypravuje-li se v naší libezné
době pravdivý příběh, je na
povážnou, zda jej nediktoval
Dábel . . .*

Procházel jsem se kdysi z rána loňského podzimu v Jardin des Plantes s doktorem Tortym, jistě jedním z mých nejstarších známých. Když ještě jsem byl dítě, doktor Torty provozoval lékařskou praxi v městě V...; ale asi po třiceti letech tohoto příjemného zaměstnání, a když jeho nemocní pomřeli, jeho *nájemci*, jak je nazýval, od nichž měl větší důchod, než věru mají páni od nájemců na nejlepších pozemcích normandských — nepřijal jiných; a jsa již letitý a zblázněný po neodvislosti, jako zvíře, které stále chodilo pod otěží, až nakonec ji přetrhne — zapadl do Paříže, myslím, že právě do sousedství Jardin des Plantes, do ulice Cuvierovy — provozuje lékařství pro svou vlastní slast, jež byla ostatně veliká, neboť byl lékařem tělem duší, a znamenitým lékařem a nad to dobrým pozorovatelem zhola jiných případů, než případů prostě fyziologických a patologických.

Setkali jste se někdy s doktorem Tortym? Byl ze smělých a jadrných duchů, kteří nejednají v rukavičkách, podle dobré a příslovečné pravdy, že „zhýčkaná kočka nechytá myši“, a sám jich nachytal nepočítaných a stále by je chtěl chytati, chytrák dobrého a zdravého jádra; byl z druhu lidí, který se mně líbí, a myslím věru (známť se!), že hlavně stránkami, které se nelíbí nejspíše jiným. Vskutku se skorem vůbec nelíbil, pokud bylo zdraví, drsný, podivínský doktor Torty; ale ti, kterým nejméně se líbil, jakmile se roznemohli, padali před ním do prachu, jako divoši před ručnicí Robinsonovou, jež mohla je zabít, nikoli však z týchž důvodů jako divoši, nýbrž právě z pohnutek opačných: mohl je zachránit! Bez onoho závažného důvodu nebyl by doktor vyzískal dvaceti tisíc liber ročních důchodů v aristokratickém městečku, pobožnůstkářském a licoměrném, které by mň bylo jistě ukázalo dveře svých paláců, kdyby bylo poslušno jen svých názorův a nechutí. Ostatně byl si toho vědom, zachováváje si značně chladnou mysl a žertuje o tom. „Bylo-li jim voliti — říkal posměšně po třicet let pobytu ve V... — mezi mnou a posled-

ním pomazáním, a ač byli velice nábožní, přece dávali mně přednost před svatým olejem.“ Jak vidíte, doktor se neostýchal. Byly trochu rouhavé jeho žerty. Jsa upřímným žákem Cabanisovým v lékařské filosofii, byl jako jeho starý druh Chaussier ze školy lékařů, strašných naprostým materialismem, a jako Dubois — první z Duboisův — i kynismem, který snižuje vše a tykal by i vévodkyním a dvorním dámám císařovniným a říkal by jim „maminky“, nic víc, nic méně, než prodavačkám ryb. Abyste měli ponětí o kynismu doktora Tortyho, vězte, co mi řekl kdysi večer v kroužku Tulpů, zahrnuv honosným pohledem pánovým oslňující čtyřúhelník stolu, ozdobeného stodvaceti stolovnými. „Ty všechny dělám já!“ Mojžíš nebyl hrdější, ukazuje kouzelnou hůl, jíž proměnil skaliska v zřídla. Co chcete, milostivá paní? Neměl hrbolu úcty a dokonce tvrdil, že tam, kde je hrbol na lebce ostatních lidí, je na jeho lebce jamka. Jsa stár, překročiv dvaasedmdesátku, ale plecnatý, dřičný a hranatý, jako jeho jméno, obličej vysměvačného a pronikavého oka, bez brejlí, pod světle kaštanovou vlásenkou, přičesanou, zcela lesklou a vlasů zastřižených, oděn téměř vždy kabátem šedým nebo hnědým, hnědi, dlouho nazývané *moskevským dýmem*, nepodobal se ani zevnějškem, ani chováním uhlazeným pařížským pánům lékařům, s bílou kravatou, jakoby z rubáše jejich mrtvých! Byl jiný člověk. S daňčími rukavicemi a silně podraženými botami o vysokých podpatcích, které klapaly jeho rázným krokem, bylo v něm cosi čilého a jezdeckého, a jezdec je pravé slovo, neboť se najezdil (co let z třiceti!), *šaryvary* máje zapaté na stehnech, na koni, po cestách, kde by kentaur zlámal vaz — a to vše jasně se zračilo ve způsobu, jak dosud prohýbal rozložitý trup, zaklesnutý v kyčlích, které nepovolily, a kolébající se na silných nohách, bez hostce, bočitých jako nohy někdejšího postiliona. Doktor Torty byl jaksi Kožená Punčocha na koni, žijící v roklich cotentinských, jako Kožená Punčocha u Coopera v lesích amerických. Jsa synem přírody, který se vysmíval,

jako hrdina Cooperův, společenským řádům, který však, jako muž Fenimorův, jich nenahradil představou Boha, stal se neúprosným pozorovatelem, jakým nelze nebýti škarohlídy. Toť osudné. Byl také takový! Jenže měl kdy, co blátem špatných cest máčel přepásané břicho koňovo, otupěli k ostatním kalům života. Nebyl nijak škarohlídem jako Alcest. Nepohoršoval se ctnostně. Nezlobil se. Nikoliv! Pohrdal lidmi právě tak klidně, jako si bral šňupec tabáku, a bylo mu stejnou slastí pohrdati lidmi, jako bráti si šňupec.

Takový byl doslova doktor Terty, s nímž jsem se procházel.

Vybralo se onoho dne na svěží a jasné počasí podzimní, že by zadrželo vlaštovky na odletu. Na Notre-Dame zvonilo poledne a vážný jeho hlahol jakoby se řinul přes řeku, zelenou, leskle pruhovanou u pilířů mostních, až nám zrovna nad hlavami, tak čirý byl rozechvěný vzduch v táhlých světelných vlnách. Ryšavé listí stromů v zahradě oschlo ponenáhlu z modré páry, jež je halí za mlhavých jiter říjnových, a libé slunce jeseně svou zlatistou bavlnkou příjemně hrálo do zad doktora i mne, co jsme prodlévali, pozorující báječného černého pardála, který zhynul zimu na to jako děvče na plíce. Tu a tam kolem nás byli obvyklí návštěvníci Jardin des Plantes, zvláštní návštěvníci z lidu, vojáci a chůvy, kteří rádi zevlují před mřížemi klecí a srdečně se baví tím, že házejí ořechové skořápky a kaštanové slupky na otupělá, nebo spící zvířata za mřížemi. Pardál, před kterým jsme stanuli, procházejíce se, byl, pamatujete-li se, druhu domorodého na ostrově Javě, koutu světa, kde příroda je mohutnější a sama připadá velikou tygřicí, nezkrotitelnou člověkem, jež jej omamuje a drásá všemi plody své hrozně a nádherné půdy. Na Javě jsou květiny skvělejší a vonnější, ovoce chutnější, zvířata krásnější a silnější, než kde jinde na zemi, a nic vám neskytne představy o této rozbujelosti života, nedostalo-li se vám uchvacujících a smrtících dojmů krajiny, zároveň okouzlujících a otravujících, jež je zároveň Armidou a Lo-

kustou! Roztažen nedbale na ladných natažených flapách, se vzpřímenou hlavou a nehybnýma smaragdovými očima, pardál byl velkolepou ukázkou úděsných plodů své domoviny. Ni jediná plavá skvrna nerozšlehla jeho aksamitově černé srsti, tak černé a tak syté, že světlo, linouc se na ni, ani jí nedalo lesku, nýbrž se do ní vstřebávalo, jako voda se vstřebává do houby, která ji ssaje . . . Když jsme se obrátili od tohoto ideálního tvaru pružné krásy, strašné síly v klidu, lhostejné a královské pohrdy k lidským tvorům, kteří naň bojácně patřili, kteří si jej prohlíželi s vypoulenými očima a ústy dokořán, ne lidé, ale zvíře mělo vrch. A vynikalo nad ně, že v tom bylo až něco pokořujícího! Což jsem poznamenal k doktorovi docela potichu, když pojednou dvě osoby rozčísly skupinu, shromážděnou před pardálem a postavily se právě před něj: „Bal“ — odpověděl doktor — „ale vizte nyní! Nastala opět rovnováha mezi druhy.“

Byli muž a žena, oba vysoké postavy, kteří na první pohled, který jsem po nich vrhl, učinili na mne dojem, že náležejí vznešeným kruhům pařížské společnosti. Nebyli mladí, ani on, ani ona, byli však nicméně dokonale krásní. Muži bylo asi na sedmačtyřicet a nad to, a ženě ke čtyřiceti a více . . . Tudíž *překročili obratník*, jak říkají námořníci, navráťivší se z Ohnivé Země, osudný obratník, hroznější než rovník, neboť překročíme-li jej, nevplujeme již zpět do moří života! Podobalo se však, že málo dbali oné okolnosti. Ani na čele ani jinde nezračila se záдумčivost . . . Muž, štíhlý a právě tak patricijský v černém kabátě, těsně upiatém, jako kabát důstojníka jízdy, jako by měl na sobě šat, jakým odívá Tizian své podobizny, podobal se prohnutou postavou, zženštilou a hrdou tváří a špičatým kočičím knírem, na konci již šedivějším, milci z doby Jindřicha III.; aby podobnost byla úplnější, měl krátké vlasy, nijak nezaclánějící dvě třpytivých, temně modrých safírů v uších, které mně připomínaly dvě smaragdů, jež nosil Sbogar tamtéž . . . kromě této *směšné* (jak by lidé řekli) po-

drobnosti, která dávala na jevo značné pohrdání běžnými zálibami a názory, vše bylo prosté a *dandy*, po rozumu Brummellově, totiž *nevťiravé*, v zevnějšku muže, jenž vábil pozornost jedině sám sebou a jenž by ji byl všecku strhl, nebýti ženy, jež byla právě zavěšena v jeho paži . . . Žena vskutku jímala ještě více pohled než muž ji doprovázející, a poutala jej mnohem déle. Byla velká jako on. Hlavou dosahovala téměř až k jeho hlavě. A že byla rovněž všechna černá, upomínala na velkou černou Isidu z egyptského musea, plností tvarů, záhadnou hrdostí a silou. Podivno! v poměru této krásné dvojice žena byla všecka svailem a muž byl všecek nervem . . . Neviděl jsem ji, leč s profilu; ale profil, toť kámen úrazu krásy, nebo její nejskvělejší projev. Nikdy, tuším, neuzřel jsem ryzejšího a hrdějšího. Jejích očí jsem nemohl posouditi, jelikož byly upřeny na pardála, na nějž bezpochyby působily magnetickým a nepříjemným dojmem, neboť, ač nehybný jakoby se nořil víc a více v ztuhlou nehybnost, co naň hleděla žena, přišedší naň popatřit; a jako kočky v světle, jež je oslňuje — aniž pohnul hlavou o vlas, aniž se mu pozachvěl i tenký koneček vousů, pardál, mhouraje chvíli, jakoby toho již více nesnesl, skryl zvolna pod spuštěné clony víček obě zelené hvězdy svých zraků. Zahradil se.

„Aj! aj! pardál proti pardálovi!“ děl mně doktor do ucha; „ale atlas je nad samet pevnější.“

Atlas byla žena, jež měla šaty z této měnivé látky — šaty s dlouhou vlečkou. A doktor viděl správně! Černá, pružná, rovněž tak mohutně učeněná, rovněž tak královského postoje, svého druhu stejné krásy a kouzla, ještě znepokojivějšího — žena, neznámá, byla jako lidským pardálem, tyčícím se před zvířecím pardálem, jež zastíňovala; a zvěře to nejspíše pocítilo, když zavřelo oči. Ale žena, bylo-li jí triumfem, nespokojila se tímto triumfem. Neměla s dostatek velkomyslnosti. Chtěla, aby její sok poznal, kdo jej pokořil a otevřel oči, aby jej viděl. Tož, rozepnuvši beze slova dvanáct knoflíčků fialové rukavice, modelující úchvatnou paži, sňala rukavici a prostrčivši

odvážně ruku mřížemi klece, švihla pardála po tupém čenichu, který se jen trhl... ale jak trhl!... a blesku-rychle zařal zubyl... Ze skupiny, kde jsme stáli, ozval se výkřik. Domnívali jsme se, že je po ruce: bylo jen po rukavici. Pardál ji shltl. Hrozná zvíře, potupeno, otevřelo oči, děsivé vypoulené, a stažená chřípí ještě mu se chvěla...

„Šílená!“ pravil muž, uchopiv krásnou ruku, jež unikla právě nejostřejšímu kousnutí.

Víte, jak mnohdy řekneme: „Šílená!...“ Řekl tak; a vášnivě políbil ruku.

A jelikož stál blíže k nám, obrátila se na tři čtvrti, aby jej uzřela, jak ji líbá na holou ruku, i uviděl jsem její oči... oči, které omamovaly tygry, a které byly teď omámeny mužem; její oči, dvě širokých černých dýmantů, broušených pro všechny hrdosti života, které vyjadřovaly, hledíce naň, jen vše zbožňování lásky!

Ony oči byly i vyslovovaly přímo báseň. Muž nepustil paže, která asi pocítila horečný dech pardálův, a přivinuv ji na srdce, odváděl ženu do velkého stromořadí zahrady, lhostejný k mručení i k výkřikům hloučku lidu, posud vzrušeného nebezpečím, kterému bláhová právě se byla vydala, již klidně prošel. Šli mimo doktora a mne, ale obrácení k sobě obličeji, tisknouce se bok k boku, jako by chtěli se prolnouti, proniknouti on v ni, ona v něho, a tvořiti o sobě pouze jediné tělo, nehledíce, než na sebe. Měli byste za to, vidouce je tak se bráti, že jsou vyššími tvory, kteří prsty nohou ani neznamenají země, po níž kráčí, a kteří se berou světem v oblaku, jako Nesmrtelní v Homérovi!

Takové věci jsou v Paříži vzácné, a z toho důvodu jsme stáli, hledíce za znamenitou dvojici, ženou, stroucí černou vlečku v prachu zahradním, jako páv, pohrdavý až do perí.

Byla nádherná dvojice bytostí vzdalující se v paprscích poledního slunce ve vznešenosti svého splynutí... A již dorazila ke vchodu v zahradní mříži a vstoupila do kočáru, třpytícího se kováním a spřežením, který na ni čekal.

„Zapomínají na svět kolem!“ děl jsem k doktorovi, jenž pochopil mou myšlenku.

„Ah! ti tak dbají na svět!“ odpověděl kousavě. „Nevidí praničeho z věcí pozemských, a co nejvýznamnějšího, že jdou zrovna mimo svého doktora a nevidí ho.“

„Jakže, vy, doktore!“ zvolal jsem, „ale to mi arci povíte, kdo jsou, milý doktore.“

Doktor učinil, čemu říkáme dáti si na čas, chtě docílití dojmu, neboť byl ve všem chytrý, brach!

„Nuže, toť Filemon a Baucis,“ děl prostě. „Toť všel!“

„Šlaka!“ děl jsem, „Filemon a Baucis hrdé postavy a tak málo se podobající antickým. Ale, doktore, to není jejich jméno... Jak je nazýváte?“

„Jak!“ odvětil doktor, „což ve vaší společnosti, kam vůbec nepříjdu, jste nikdy neslyšel mluvit o hraběti a hraběnce Serlon de Savigny, jako o vzoru báječné manželské lásky?“

„Na mou věru, ne,“ pravil jsem; „málo se mluví o manželské lásce ve společnosti, kam docházím, doktore.“

„Hm! hm! věru možná,“ děl doktor, odpovídaje více své myšlence než mé. Ve společnosti, k níž také náleží, pomíjí se mnoho věcí, více nebo méně bezvadných. Ale přes to, že mají důvod, aby tam nechodili, a že pobývají skoro po celý rok na svém starém zámku Savigny, v Cotentinu, roznesly se o nich kdysi takové pověsti, že v předměstí Saint-Germain, kde ještě se uchoval zbytek šlechtické soudržnosti, raději spíše mlčí, než by o tom mluvili.“

„A jaké to byly pověsti?... Ah! toť, vzbouzíte můj zájem, doktore! Jistě něco víte. Zámek Savigny není příliš daleko od města V..., kde jste byl lékařem.“

„Ech! ty pověsti...“ pravil doktor (zamyšleně si šňupl). „Konečně mělo se za to, že jsou lživé! Vše minulo... Ale, přese vše, ačkoli manželství z lásky a blaha, kterých skýtají, jsou na venku ideálem všech matek rodiny, romantických a ctnostných, nemohly mnoho matky, které jsem znal, vypravovati svým slečnám dcerám o tomto manželství!“

„A přece, Filemon a Baucis, pravil jste doktore? ...“

„Baucis! Baucis! Hm! pane ...“, přerušil doktor Torty, přejev prudce zahnutým ukazováčkem po celém špičatém nosu (jeden z jeho posuňků), „neshledáváte, hledme, že se podobá ona mužatka méně Baucidě, než lady Macbethové? ...“

„Doktore, milý a hodný doktore,“ dotíral jsem, vli-
chocuje se hlasem seč jsem byl, „povíte mi vše, co víte
o hraběti a hraběnce de Savigny? ...“

„Lékař je zpovědníkem za dnešních časů,“ děl doktor
s přízvukem slavnostně posměvačným. — Nahradil kněze,
pane, a je povinen zpovědním tajemstvím, jako kněz ...“

Pohlédl na mne zlomyslně, neboť znal mou úctu a
lásku k věcem katolictví, jejichž byl nepřitelem. Přimhouřil
oko. Domníval se, že na mne vyzrál. „A zachová je ...
jako kněz!“ dodal, vybuchnuv a směje se nejkyničtějším
smíchem. „Pojďte tudy. Pohovoříme si.“

A odvedl mne do velkého stromořadí, jež vroubí onou
stranou Jardin des Plantes a boulevard de l'Hôpital ...
Tam jsme usedli na lavici se zeleným opěradlem, a počal:

„Můj milý, toť příběh, jakého nutno hledati hodně da-
leko, jako kulky, ztracené, zarostlé v mase, neboť zapo-
mnění, toť jako by maso živoucích věcí, které narůstá
nad událostmi a pro které nic z nich nevidíme, nic z nich
netušíme po nějakém čase, ani místo. Bylo v prvých letech
po Restauraci. Pluk Gardy táhl městem V..., a důstoj-
níci pluku, jsouce nuceni pobýti tam dva dny, nevím pro
jakou vojenskou příčinu, vzpomněli si, že uspořádají na
počest města šermířský zápas. Město vskutku vším prá-
vem zasluhovalo, aby gardoví důstojníci mu uspořádali
pocty a slavnost. Bylo, jak se tehdy říkalo — královštější
než král. — V poměru ku svému rozsahu (jest jen mě-
stem o pěti až šesti tisících duší) oplývalo šlechtou. Více
než třicet mladých mužů z nejlepších rodin sloužilo tehdy
buď u gardového pluku, buď u osobní stráže královny,
a důstojníci pluku na pochodu V... je znali téměř všechny.
Ale hlavním důvodem, který rozhodl pro onu bojovnou
slavnost šermířskou, byla pověst města, které slulo *rváč-*

ské a které tehdy bylo posud nejrvavějším městem ve Francii. Ačkoliv revoluce roku 1789 odňala šlechticům právo nositi kord, ve V . . . dokázali, že ač již ho nenosili, dovedli jím zacházeti. Šerm pořádaný důstojníky byl velmi skvělý. Přichvátali tam zdatní bojci z okolí, ba i všichni amatéři a pokolení mladší, kteří nepěstovali, jako druhdy se pěstovalo, umění tak složitého a tak nesnadného, jako je šerm; a všichni projevíli takové nadšení vlásti kordem, slávou našich předků, že starý šermířský cvičitel plukovní, který již třikrát či čtyřikrát přesluhoval a jehož paže byla poseta jizvami, usoudil, že by bylo dobrým místem, kde by mohl ztráviti poslední dni života, kdyby otevřel ve V . . . šermírnu; a plukovník, jež zpravil o svém úmyslu a jenž mu jej schválil, propustil jej ze služby a zanechal jej tam. Tento šermířský mistr, nazývající se rodným jménem Stassin a válečnou přezdívkou *Hrot na těle*, měl prostě geniální myšlenku. Již dávno nebylo ve V . . . řádně vedené šermírny; což právě bylo z věcí, do nichž si jen stýskali šlechtici, nuceni, aby sami dávali lekce svým synům, nebo je svěřovali některému vysloužilému druhu, jenž sotva znal nebo špatně znal, čemu učil. Obyvatelé V . . . zakládali si na tom, že je jim těžko vyhověti. Měli skutečně posvátný žár. Nestáčilo jim zabíti člověka; chtěli jej zabíti znalecky a uměle, podle pravidel. Především bylo jim třeba, aby člověk byl, jak říkali, krásný ve zbrani, a měli pouze hluboké pohrdání pro silácké neohrabance, kteří mohou býti velice nebezpeční na bojišti, kteří však nejsou, co přesným a pravým slovem nazýváme „šermíři“. *Hrot na těle*, jenž byl v mládí velmi krásný muž a byl posud krásný — jenž tábořiv v Ho'andsku a značně mlád tehdy porazil úplně všechny šermířské mistry a dobyl ceny dvou rapírův a dvou kuklí, zasazených do stříbra — byl právě z oněch šermířů, jací by ze školy jistě nevyšli, kdyby je příroda nenadala výjimečnými tělesnými podmínkami. Ovšem stal se miláčkem V . . . , a brzy ještě více. Nic nevyrovnává tak jako kord. Za staré monarchie povyšovali králové na šlechtictví muže, kteří jej učili jím vlásti. Zda

Ludvík XV., vzpomínám-li si dobře, nedal svému učiteli Danetovi, který nám zanechal knihu o šermu, čtyři ze svých lilií mezi dvěma skříženými kordy, aby si je dal do znaku? . . . Tito venkovští kavalíři, kteří ještě plnými chřípěmi čili monarchii, jednali za krátko se starým šermířským mistrem jako s druhem jim rovným, jako by byl jedním z nich.

Až potud bylo dobře a bylo jen přáteli Stassinovi, řečenému *Hrot na těle*, jeho úspěchů; ale na neštěstí starý mistr neměl pouze srdce z červeného safiánu na náprsníku z bílé kůže, kterým si kryl hrud', když znamenitě udílel lekci . . . Shledalo se, že měl druhé srdce vespod, které počalo vyváděti kousky v městě V . . . , kam se uchýlil jako do blaženého přístavu svého života. Podobá se, že v srdci vojákově vždy je přimíšeno prachu. Tož, když čas vysušil prach, tím spíše chytá. Ve V . . . jsou ženy vesměs sličné, že všude byla jiskra pro vysušený prach starého šermíře. Také jeho případ se skončil jako případ přemnoha starých vojáků. Když se byl potloukal všemi končinami evropskými a bral za bradu a kolem pasu kde jakou holku, kterou mu Dábel poslal do cesty, starý voják z prvního Císařství provedl poslední lehkomyšlnost, oženiv se, jsa více než padesátiletý, se všemi obřadnostmi a svátostmi na radnici i v kostele — s grisetkou z V . . . ; která, toť se ví — znám grisetky onoho kraje; pomáhal jsem mnohým z nich za porodu, abych je znal! — povila mu dítě, bez okolku právě koncem devátého měsíce, přesně na den; a toto dítě, které bylo dívka, není nikdo jiný, můj milý, nežli žena vzezření bohyně, jež právě přešla, zvířivši drze sukní vítr a nedbavši nás, jako by nás tu nebylo!

„Hraběnka de Savigny!“ zvolal jsem.

„Ano, hraběnka de Savigny, jak tu stála, ona sama! Ach! neradno hleděti k původu jak žen, tak národů; neradno hleděti do něčí kolébky. Vzpomínám si, že jsem viděl ve Stockholmě kolébku Karla XII., která se podobala jeslím, sprostě na červeno nabarveným, a která ani nestála rovně na čtyřech kolících. Odtud vyšel onen bouř-

livák! Na dně všech kolébek jsou kaliště, k vůli nimž nutno vyměnití několikrát za den prádlo; a to není nikdy poetické těm, kdož věří v poesii, až tam již není dítěte."

A aby dotvrdil svou zásadu, udeřil doktor na tomto místě svého vypravování o stehno daňčí rukavicí, kterou držel za prostřední prst; a daňčí tleskla o stehno takovým způsobem, že dokazovala těm, kdož rozumějí hudbě, že chlapík je posud řádně při síle.

Odmlčel se. Nenamítal jsem ničeho proti jeho filosofii. Vida, že ničeho nedím, pokračoval:

„Jako všichni staří vojáci, ostatně, kteří mají rádi dokonce i cizí děti, *Hrot na těle* byl přímo všecek zblázněn do svého dítěte. Což není nic divného. Má-li muž již letitý dítě, miluje je více, než kdyby byl mlád, neboť ješitnost, která zdvojnásobuje vše, zdvojnásobuje i otcovský cit. Všechny staré vojny, které jsem v životě spatřil, mající pozdě dítě, zbožňovali své potomstvo, a byli naň směšně hrdi jako na skvělý čin. Přesvědčení, že jsou mladí, které příroda, vysmívající se jim, našeptala jim do srdce! Známe jedině omamnější štěstí a směšnější hrdost: když totiž stařec místo jednoho dítěte udělá naráz dvě! *Hrot na těle* neměl otcovské pýchy na blíženci; ale je pravda, řekneme-li, že by byly dobře dvě děti z jeho dítěte. Jeho dcera — právě jste ji viděl; tedy víte, dostála-li svým slibům! — byla podivuhodné dítě, co do síly a krásy. První starostí starého cvičitele bylo, najít jí kmotra mezi šlechtici, kteří neustále navštěvovali jeho šermířnu; a vyvolil ze všech hraběte d'Avice, nejstaršího ze sekáčů a povalečů, jenž za emigrace byl sám cvičitelem v Londýně, dávaje lekci za několik guineí. Hrabě d'Avice de Sortôville-en-Beaumont, již rytíř Svatého Ludvíka a dragounský rytmistr před revolucí — tehdy nejméně sedmdesátník — *pobodal* ještě mladé muže, zasazuje jim, co šermířským výrazem se nazývá „nádherné *bochničky*“. Byl starý posměvač, jenž si tropil divoké žerty činy. Tak na příklad rád protahoval kord plamenem svíce a když tímto způsobem ztvrdla čepel, nazýval tento tvrdý rapír — jenž se již neohýbal a vám rozbil klíční kost nebo spánky, řal-li

vás — opovážlivým jménem ‚ras‘. Měl v úctě *Hrot na těle*, jemůž tykal. ‚Dcera muže, jako tys,‘ pravil mu, ‚ať se ne-jmenuje jinak, než jako kord udatného rytíře. Nazveme ji Haute-Claire!‘ A toto jméno jí dal. V... ský farář se tvářil poněkud kysele při tomto nezvyklém jménu, jež křtitelnice jeho kostela nikdy neslyšela; ale poněvadž kmotrem byl pan hrabě d’Avice a že budou vždy ne-zničitelné důvěrnosti mezi šlechtou a duchovenstvem přes liberály a jejich křiklounství, a poněvadž na druhé straně vyskytá se v římském kalendáři svěťice jménem Klára, přešlo jméno Olivierova meče na dítě, aniž město V... příliš tím se vzrušilo. Zdálo se, že takové jméno věští sudbu. Bývalý cvičitel, který miloval řemeslo téměř tak, jako dceru, rozhodl se, že jí jemu naučí a zanechá jí svůj talent věnem. Smutné věno! hubené sousto! za dnešních mravů, kterých ubožák mistr šermíř nepředvídal! Jakmile tedy dítě se udrželo na nohou, navykal je šermířským cvikům; a poněvadž dívenka byla statná opička, s klouby a údy jako z jemné oceli, urychlil její vývin v míře tak neobvyklé, že v deseti letech vypadala, jako by jí bylo již patnáct, a podivuhodně čelila svému otci i nejsilnějším šermířům města V... Všude se mluvilo jen o malé Haute-claire Stassinové, jež se později stala *slečnou Hauteclaire Stassinovou*. Budila především, jak asi tušíte, mezi slečinkami města — s jehož společností, jakkoliv byl s otci docela za dobré, nemohla dcera Stassina, zvaného *Hrot na těle*, slušně se stýkati — neuvěřitelnou či spíše převěřitelnou zvědavost, smíšenou s nevolí a touhou. Jejich otcové a bratři mluvili o ní s údivem a podivem před nimi, i byly by rády viděly zblízka ženského Svatého Jiří, jehož krása se rovnala, jak říkali, jejímu šermířskému nadání. Vídaly ji pouze z dáli a podál. Přibyl jsem tehdy do V..., a byl jsem často svědkem žhavé zvědavosti; *Hrot na těle*, jenž za Císařství sloužil u husarů, a jenž šermířnou vyzískal mnoho peněz, dopřál si koně, aby dával dceři hodiny v jízdě; a ježto také objížděl do roka mladé koně pro stálé návštěvníky šermířny, projížděl se často na koni s Hauteclairou, po cestách, rozbíhajících

se z města a obklopujících je. Mnohokrát jsem je potkal, vraceje se z lékařských návštěv, a za těchto setkání mohl jsem především souditi na zájem, zázračně roznícený, jež tato veliká dívka, tak raně vyvinutá, vzněcovala v ostatních dívkách kraje. Byl jsem stále na cestách a na silnicích za oné doby a často jsem potkával kočáry jejich rodičů, jedoucích na návštěvu s nimi, do všech okolních zámků. Nuže, nedovedete si věru představit, jak dychtivě ba i neopatrně se nachylovaly a vrhaly ke dvířkám, jakmile se objevila slečna Hauteclaire Stassinová, klusajíc nebo cválajíc na dohled po silnici, těsně po boku otcově, jenže vše bylo skoro marné; nazítrí téměř pokaždé projevovaly mi zklamání a lítost za mých ranních návštěv u jejich matek, neboť nikdy neviděly dobře než postavu dívčinu, stvořenou pro amazonu, již nosila, jako vy — jenž jste ji právě spatřil — můžete předpokládati, jejíž obličej však byl stále více méně zakryt temně modrým závojem, příliš hustým. Slečnu Hauteclaire Stassinovou znali jedině muži města V... Po celý den majíc v ruce rapír a tvář za mřížkou kukly, kterou pro ně nemnohdy snímala, nevycházela z šermířny otcovy, jenž počínal míti těžkou ruku, a jež často nahrazovala v hodině. Velice zřídka se objevovala na ulici, a ženy z vybrané společnosti neuzřely jí jinde než na ulici, nebo také v neděli na mši; ale jak v neděli na mši, tak na ulici byla téměř tak zastřena, jako v šermířně otcově, ježto krajky jejího závoje byly ještě temnější a hustší, než mřížka železné kukly. Byla strojenost v tom, jak se ukazovala nebo skrývala, která vzněcovala zvědavé domněnky?... Toť arci možné. Ale kdo věděl, kdo mohl říci? A zda nebyla mladá dívka, nahrazující kuklu závojem, ještě neproniknutelnější povahy než obličej, jak mi bylo později až příliš dokázáno?

Rozumí se, předrahý, že mi dlužno chvatně minouti všechny podrobnosti o této době, abych rychleji dospěl chvíle, kdy se ve skutečnosti počal příběh. Slečně Hauteclaire bylo asi sedmnáct let. Někdejší krasavec, *Hroť na těle*, stal se dobráckým starochem, ovdověv, a zabít mo-

rálně Červencovou Revolucí, která zapudila truchlící šlechtice do jejich zámků a vyprázdnila jeho šermírnou, nadarmo se potýkal s pakostnicí, která neměla strachu z jeho *dupnutí* nohou a rychlým krokem šel k hrobu. Lékaři, který rozpoznal nemoc, to bylo jisté... Bylo to viděti. Nesliboval jsem mu dlouhého živobytí, když kdysi zrána byl přiveden do jeho šermírny — vikomtem de Taillebois a rytířem de Mesnilgrand — mladý muž z kraje, daleko vychovaný, jenž se vrátil na zámek svého otce, zemřelého nedávno. Byl to hrabě Serlon de Savigny, *nastávající* (jak říkalo město V... ve své maloměstské mluvě) slečny Delfíny de Cantor. — Hrabě de Savigny byl rozhodně z nejskvělejších a nejvypínavějších mladých mužů oné doby, kteří se vypínali všichni, neboť byla (ve V... jako jinde) opravdová mládež v této staré společnosti. Nyní již jí není. Mnoho mu povídali o vyhlášené Hauteclaire Stassinové, i chtěl spatřiti onen div. Shledal ji jakou byla — podivuhodnou dívkou, po čertech dráždivou a vyzývavou v pletených hedvábných spodcích, které uplatňovaly její tvary velletrijské Pallady, a v živůtku z černého safíanu, který, šustě, svíral její jadrný a ušlechtilý pas — takový pas, jakého Čerkesky docílují, uvězníce své dcerky do koženého pásu, jež je samotnému tělu roztrhnouti, když mohutní. Hauteclaire Stassinová byla vážná jako Clorinda. Viděl ji jak dává lekci, i požádal ji, aby s ním zkřížila kord. Nebyl však Tankredem situace hrabě de Savigny! Slečna Hauteclaire Stassinová při několika útocích srpovitě ohnula kord na srdci krásného Serlona a nebyla ani jednou zasažena.

„Nelze vás zasáhnouti, slečno,“ děl velmi půvabně. — Bylo to předzvěstí? ...

Byla v mladém muži toho večera přemožena sebe-láska láskou?

Od onoho večera pak přicházel hrabě de Savigny den co den na šermířské hodiny do školy *Hrotu na těle*. Zámek hraběte byl vzdálen pouze několik mil. Urazil je však brzy, buď koňmo, nebo kočárem a nikdo ho nedbal v maloměstském klepařském hnízdě, kde

špičaté jazyky vypichovaly nejnepatrnější věci, kde však láska k šermu vysvětlovala vše. Savigny se nesvěřoval nikomu důvěrně. Vystříhal se i míti lekce v tytéž hodiny, co ostatní mladí muži z města. Savigny nebyl prázdný mladík . . . O tom, co se dělo mezi ním a Hauteclairou, dělo-li se co, nikdo v oné době nevěděl, nebo netušil. Jeho sňatek se slečnou Delfínou de Cantor, již leta ujednaný rodiči obou rodin a příliš postoupivší, aby se neuzavřel, konal se tři měsíce po návratu hraběte de Savigny; a tím právě se mu naskytla příležitost, aby žil po celý měsíc ve V . . . , poblíže své nevěsty, u níž trávil pravidelně celé dny, odkud však večer odcházel, velmi přesně, do hodiny.

Jako kde kdo, i slečna Hauteclaira Stassinová slyšela ve farním kostele V . . . ohlašovati sňatek hraběte de Savigny se slečnou de Cantor; ale ani v jejím chování, ani v jejím výrazu se nezračilo, že by měla jakýkoliv zájem pro ony veřejné ohlášky. Pravda, že nikdo z přítomných nedbal, aby ji pozoroval. Ještě se nezrodili pozorovatelé tohoto případu, jenž dřímал, možného poměru mezi Savignym a krásnou Hauteclairou. Když bylo sňatku požehnáno, hraběnka se odstěhovala do zámku, docela v tichosti, s manželem, jenž se však proto nezřekl svých městských zvyků a docházel do města den co den. Mnohý zámecký pán z okolí činil ostatně jako on. Uplynula doba. Starý *Hrot na téle* zemřel. Byvši nakrátko zavřena, šermírna opět se otevřela. Slečna Hauteclaira Stassinová ohlásila, že bude dále dávat hodiny, jako její otec; a nejen že jí pro tuto smrt nebylo žáků, přibýlo jich ještě. Muži jsou vesměs stejní. Zvláštnost se jim protíví u muže vůči muži a zraňuje je; ale má-li zvláštnost sukně, blázní po ní. Žena, jež činí, co činí muž, byť by toho nečinila ani zdaleka tak dobře, bude míti ve Francii před mužem vždy význačnou přednost. Nuže co činila slečna Hauteclaira Stassinová, činila mnohem lépe. Stala se mnohem dovednější než otec. Jako předcvičitelka při hodině byla nepřírovnatelná a co do krásy úkonu nádherná. Měla

neodolatelné seky — takové seky, jakých si nevštípíš v paměť více než tah smyčcem, nebo smyk na houslích, a jakých nikomu nevnutíš učením do ruky. Oháněl jsem se tehdy trochu šavlí, jako každý ze společnosti, jež mne obklopovala, a přiznávám se, že mne, jako amatéra, okouzlovala některými výpady. Měla, mimo jiné, přešvih z kvarty do tertie, který byl přímo pekelným kouskem. Tu vás již nezasáhl kord, ale kulka! Muž nejrychlejší v odrazu sekal jen do větru, i když jej upozornila, že přejde z pohrozu do jiného seku, a neodvratná rána mu dopadla na nekryté ramě nebo na prsa. Člověk ani nezkřížil čepele! Viděl jsem šermíře, kteří byli všeci šílení nad touto ranou, kterou nazývali kejklířstvím, a byli by vztekem spolkli končíř! Kdyby nebyla bývala ženou, byli by s ní po čertech vyhledávali vády pro tuto ránu. Muži by byla vynesla dvacet soubojů.

Ostatně kromě úžasného talentu, tak málo stvořeného pro ženu, z něhož ušlechtilé žila, byla vskutku velice zajímavou bytostí ona chudá dívka, nemající obživy mimo svůj končíř a svým povoláním nucena se stýkat s nejbohatšími mladými muži z města, mezi nimiž byli velcí darebové a velcí hejskové, aniž tím utrpěla její skvělá dobrá pověst. Ani se zřetelem k hraběti de Savigny, ani se zřetelem ke komukoli jinému, nebyla vážnost slečny Hauteclairy Stassinové dotčena... „Zdá se, že je přece jen počestná dívka,“ říkaly ženy ze společnosti, — jako by byly mluvily o herečce. I já sám, když vám tak již mluvím o sobě, já sám, jenž jsem si lichotil, že se vyznám v lidech, byl jsem ve věci ctnosti Hauteclairiny téhož mínění jako celé město. Docházel jsem občas do šermírny, a před sňatkem i po sňatku pana de Savigny vídal jsem vždy jen vážnou dívku, která prostě plnila své povolání. Mohu říci, že vzbuzovala vážnost a dovedla u každého udržeti úctu k sobě, neboť nebyla ani důvěrná, ani nenucená, ať bylo s kým-koliv. Její obličej nanejvýš hrdý, jenž neměl tehdy vášnivého výrazu, jímž jste byl právě tak překvapen, ne-

prozrazoval ani hoře, ani zaujatosti, slovem ničeho takového, co by dalo tušiti, byť i jen zdaleka, ohromující věc, která v ovzduší ma'ého města, klidného a vždy stejného, působila jako rána z děla a roztříštila okna...

Slečna Hauteclaire Stassinová zmizela!

Zmizela: proč? ... jak? ... kam se poděla? Něvědělo se. Ale jisté bylo, že zmizela. Zprvu byl to pouhý výkřik, po něm se rozhostilo ticho, ale ticho netrvalo dlouho. Jazyky spustily. Jazyky, dlouho zadržované — jako voda ve stavidlu, jež se vyřítí, když se vyzvednou vrátka, a zuřivě roztočí mlýnské kolo — jaly se přemílati a tlachati o nečekaném náhlém, neuvěřitelném zmizení, jehož nic nevysvětlovalo, neboť slečna Hauteclaire zmizela, slova neděvši a nezanechavši nikomu vzkazu. Zmizela, jako zmizíme, když chceme opravdu zmizeti — neboť neznamená zmizeti, zanecháme-li za sebou cokoliv, velké nic, jehož mohou ostatní se zmocnit, aby si vysvětlili, proč jsme zmizeli. — Zmizela nejráznějším způsobem. Neudělala, jak se říká, *diru do měsíce*, neboť nezanechala ani dluhův, ani čehokoliv jiného; ale učinila, co by se mohlo nazvati děrou ve větru. Vítr zadul a nevrátil ji. Mlýn jazykův, ač mlel na prázdno, mlel neméně a krutě rozmílal její dobrou pověst, která si nikdy nezadala. Tu se jí znovu chopili, protřepávali ji, prosívali, pročesávali ... Jak a s kým uprchla dívka tak neúhonná a tak hrdá? ... Kdo ji unesl? neboť byla zcela jistě unesena ... Na to nebylo odpovědi. Což bylo s to, aby vztekem přivedlo z míry městečko, a vskutku ve V ... se tak stalo. Co pohnutek k vzteku! Nejprve, čeho nevěděli, toho pozbývali. Pak pozbyli rozvahy vinou dívky, o níž se domnívali, že ji znali, a již neznali, kdyžtě ji měli za neschopnou zmizeti *takhle* ... Pak také pozbyli dívky, o níž se domnívali, že zestárne, nebo se vdá, jako ostatní z města — uzavřené na šachovém poli malého města, jako koně v mezípalubí lodi. Posléze pozbyli, pozbyvše slečny Stassinové, jež teď byla jen *ta Stassinová*, šermířny, daleko široko slavné, která byla *chloubou*, ozdobou

a ctí města, jeho kokardou za uchem, jeho praporem na věži. Ach! jak byly kruté všechny ztráty! A co důvodů v jediném, aby vychrlili na památku neúhonné Hauteclairy příval všech domněnek více méně blátivý! Také jej na ni vychrlili . . . Vyjmouc několik starých zemanů s duchem velmožů, kteří jako její kmoťr, hrabě d'Avice, ji znali od malička a kteří ostatně hned tak se nerozčilovali a uznávali jako cosi zřejmého, že pro lepší střevíček se vyzula ze sandálu učitelky šermu, který nosila, nikdo se zmizevší Hauteclairy Stassinové nezastal. Svým odchodem urazila sebelásku všech; a byli to právě mladí muži, kteří nyní nejvíce zanevřeli a nejvíce štváli proti ní, poněvadž nezmizela s nikým z nich.

A dlouho tím byli zle pohněváni a těžce to nesli. S kým uprchla? . . . Několik mladých mužů odjíždělo rok co rok v zimě na měsíc, nebo dva do Paříže, a dva, či tři z nich tvrdili, že ji viděli a poznali, — v divadle, — nebo koňmo, na Champs-Élysées, — s průvodem nebo samotnou, — ale nebyli si tím docela jisti. Nemohli toho bezpečně tvrditi. Byla to ona a možná také, že to nebyla ona; ale zájem tu byl . . . Nikdo se nedovedl ubrániti, aby nemyslel na dívku, které se podívovali a která zmizevši uvrhla v zármutek šermířské město, jehož byla velikou umělkyní, jedinečnou *dívou*, paprskem. Jakmile paprsek zhasl, totiž, jinými slovy, jakmile vyhlášená Hauteclaire zmizela, město V . . . upadlo v životní malátnost a bezbarvost všech malých měst, nemajících ohniska činnosti, v němž by se sbíhaly všechny náruživosti a záliby . . . Láska ke zbraním ochabla. Oživováno nedávno onou bojovnou mládeží, město V . . . zesmutnělo. Mladí muži, kteří pokud pobývali na svých zámcích, docházeli den co den se oháněti šavlí, vyměnili končář za ručnici. Lovili a prodlévali na svých pozemcích nebo v lesích, hrabě de Savigny i ostatní. Stále řidčeji docházel do V . . . a setkal-li jsem se s ním kdy, bylo to v rodině jeho ženy, jejímž lékařem jsem byl. Jenže, naprosto netuše, že by v oné době mohlo býti cosi mezi ním a Hauteclairou,

tak znenadání zmizelou, neměl jsem nijakého důvodu, abych s ním hovořil o náhlém zmizení, nad nímž se počínalo rozestíratí mlčení, čítě unavených jazyků; — ani on nemluvil se mnou o Hauteclaire, o dobách, kdy jsme se u ní setkávali, a nedovoloval si na ony doby nejmenší narážky, byť i zdaleka.“

„Již vám vidím do *ranečku*,“ děl jsem doktorovi, užívaje výrazu kraje, o němž mluvil a odkud já jsem. — Tož on ji unesl.“

„Ajl Kdež pak,“ pravil doktor; „mnohem hůře než to! Nikdy byste nezatušil, co bylo . . .“

Mimo to, že na venkově především není únos věcí tak snadnou, se zřetelem k utajení, hrabě de Savigny nehnul se po sňatku ze zámku savignyského.

Žil tam, jak věděl kde kdo, v manželské důvěrnosti, která se podobala líbánkům, neobmezeně prodlouženým — a jako na venkově vším se dokládají a všechno označují, dokládali se Savignym a označovali ho jako manžela z takových, kteří by se měli roztlouci na prášek, tak málo jich je (venkovský žert), a dali se užívati ostatním. Bůhví, jak dlouho bych byl sám zůstal podveden touto dobrou pověstí, kdybych kteréhosi dne, více než rok po zmizení Hauteclaire Stassinové, nebyl býval zavolán, důtklivými slovy, na zámek savignyský, jehož paní byla nemocná. Odjel jsem bez odkladu a přibyv, byl jsem uveden k hraběnce, jež byla skutečně těžce chorá neurčitou a složitou nemocí, nebezpečnější, než choroba, vážně vyslovená. Byla z žen starého rodu, vysílená, elegantní, vzácná a hrdopyšná, jež jakoby říkala z hloubi své bledosti a své slabosti: „Jsem přemožena dobou, jako můj rod; umírám, ale pohrdám vámi!“ A ďas mě vezmi, jakkoliv jsem docela p'ebej, a ačkoliv je to málo filosofické, nedovedu si zabrániti, abych toho neshledával krásným. Hraběnka ležela na lehátku v jakési hovorně o černých trámčích a bíých zdech, velice rozsáhlé a velmi vysoké, a vyzdobené starobylými uměleckými předměty, které činily největší čest vkusu hrabat de Savigny. Jediná lampa osvětlovala

velikou místnost, a její světlo, tajemnější zeleným stínidlem, které ji halilo, dopadalo na obličej hraběnčin, s lícemi rozpálenými horečkou. Již několik dní byla nemocna, a Savigny, — aby ji lépe opatroval — dal postavit malé lůžko v hovorně vedle lože milované polovice. A když horečka, houževnatější než všechna jeho péče, projevila se zuřivostí, s níž nepočítal, rozhodl se, že pro mne pošle. Stál tu zády ke krbu s tváří chmurnou a neklidnou, že jsem se domníval, že vášnivě miluje svou ženu a má za to, že je v nebezpečí. Ale neklid, jímž bylo jeho čelo zachmuřeno, netýkal se jí, nýbrž jiné, již jsem netušil na zámku savignyském, a na niž pohlédnuv jsem užasl, téměř oslepen. Byla to Hauteclaire!

„Dáš! tohle je odvážné!“ pravil jsem doktorovi.

„Tak odvážné,“ pokračoval, „že jsem měl za to, že sním, vida ji! Hraběnka zaprosila manžela, aby přivolal komornou, již požádala před mým příchodem o lék, který jsem jí právě předepsal; a po několika vteřinách se otevřely dveře:

„Eulalie, co je s lékem?“ pravila úsečným hlasem netrpělivá hraběnka.

„Zde jest, milostivá paní!“ děl hlas, jenž se mi zdál známým, a sotvaže zasáhl mé ucho, viděl jsem, jak se vynořuje ze stínu, v němž tonul hluboký obvod hovorny, a kráčí ke světelnému kruhu, vrhanému lampou kolem lože, Hauteclaire Stassinová; ano sama Hauteclaire! — držící krásnýma rukama stříbrný podnos, na němž se kouřilo z koflíku, žádaného hraběnkou. Takovým pohledem div se nezatajil dech! Eulalie! . . . Na štěstí jméno Eulalie, tak nestrojeně pronesené, řeklo mi vše a bylo jako rána ledovým kladivem, po které jsem opět nabyl chladné mysli, již jsem pozbýval, i mé trpné chování lékařovo a pozorovatelovo. Hauteclaire, stavší se Eulalií, a komornou hraběnky de Savigny! . . . Její zakuklení — pokud taková žena se může zakuklit — bylo dokonalé. Měla oblek švadlenek města V . . . a jejich čepec, podobající se přilbě, a jejich točinky

kadeří, splývající podél tváří, — takové ťočinky, jaké kazatelé oné doby nazývali hady, aby je zhnusili sličným dívkám, aniž čeho dosáhli. — I bylo v tom krásy, plné zdrželivosti a ušlechtilosti sklopených očí, což dokazovalo, že učiní ze svých čertovských těl docela vše, co chtějí, ženské zmije, mají-li na tom nejmenší zájem... Ostatně, ovládnuv se opět a jist sebou, jako muž, jenž se kousne do jazyku, aby nenechal uniknouti výkřiku údivu, měl jsem přes to slabou chvilku, chtě ukázati odvážné dívce, že ji poznávám; a co hraběnka pila lék, čelo v koflíku, vetkl jsem oči do jejích očí, jako bych byl do nich ponořil dvě kotvy; ale její oči — laní, něhou onoho večera — byly pevnější, než oči pardála, kterého před chvíli přinutila sklopiti oči. Ani brvou nepohnula. Nepatrné zachvění, téměř nepostřehnutelné, jediné proběhlo rukama, držícíma podnos. Hraběnka pila docela pomalu a když dopila, děla:

„Dobře, odnese to.“

A Hauteclair-Eulalie se obrátila obratem, jež bych poznal mezi dvaceti tisíci obrátů dcer Assúrových a odnesla podnos. Přiznávám se, že jsem setrval okamžik, nepohléd na hraběte de Savigny, neboť jsem cítil, co by asi byl můj pohled pro něho za takové chvíle; ale když jsem se toho odvážil, shledal jsem, že jeho zrak je úporně upřen na mne a že prošel od nejhroznější úzkosti k výrazu osvobození. Uzářel, že *jsem uviděl*, ale viděl také, že *nechci ničeho viděti* z toho, co jsem uviděl, a oddechl si. Byl jist neproniknutelným mlčením, jež vysvětloval nejspíše (což mi však bylo lhostejno) zájmem lékaře, jenž by nerad pozbyl klienta jako on, kdežto byl tu pouze zájem pozorovatele, jenž nechtěl, aby mu zavřeli dveře domu, kde bylo lze pozorovati, aniž o tom kdo věděl, takové věci.

A vracel jsem se, prst na ústech, pevně odhodlán slovo nešeptnouti nikomu o tom, čeho nikdo v kraji netušil. Ach! slastí pozorovatelových! neosobních a samotářských slastí pozorovatelových, jež jsem vždy stavěl nad všechny ostatní, mohl jsem si jich dopřáti do syta,

ve venkovském zákoutí, v starém osamělém zámku, kam jsem mohl, jako lékař, vejíti kdy se mi zachtělo . . . Šťasten, že byl zbaven neklidu, děl mi Savigny: „Pokud se neustanoví jinak, docházejte denně, doktore.“ Budu tedy moci studovati s právě takovým zájmem a důsledností, jako nemoc tajemství situace, jež komukoliv vyprávěna, zdála by se nemožnou . . . A ježto již od prvního dne, kdy jsem v ně nazřel, tajemství vydráždilo ve mně schopnost rozumovací, která je vědci a zvláště lékařům holí slepcovou za zjitřené zvědavosti jejich badání, počal jsem ihned rozvažovati o této situaci, abych ji osvětlil . . . Od jaké doby trvá? . . . Datuje se od zmizení Hauteclaire? . . . Je tomu již přes rok, co trvá záležitost a co Hauteclaire Stassinová je komornou u hraběnky de Savigny? Jakže, kromě mne, jež ovšem bylo třeba zavolati, nikdo neviděl, co jsem viděl já, tak lehce a tak rychle? . . . Vesměs otázky, které vsedly na kůň a navracely se na něm se mnou do V . . . , provázené řadou jiných, které se vynořovaly a které jsem sbíral cestou. Hrabě a hraběnka de Savigny, o nichž se mělo, že se zbožňují, žili, pravda, dosti uzavřeni od jakékoliv společnosti. Ale konečně přece čas od času mohla vpadnouti do zámku návštěva. Pravda rovněž, že přišla-li mužská návštěva, Hauteclaire asi se neobjevila. A byla-li ženská návštěva, ženy z V . . . většinou nikdy neviděly tak dobře, aby poznaly dívku, po leta vězněnou lekcemi v šermírně, jež zdáli zahlédnutá na koni nebo v kostele, nosila závoje, úmyslně husté, — neboť Hauteclaire (jak jsem vám již řekl) byla hrдостí přehrdých bytostí, jež uráží přílišná zvědavost, a jež se ukrývají tím spíše, že se cítí terčem většiny pohledů. Co pak služebnictva pana de Savigny se týká, s nímž ovšem byla nucena žít, bylo-li z V . . . , neznalo jí a snad odtud nebylo . . . A takto jsem si, klusaje, odpověděl na první otázky, které po jisté době a jistém kusu cesty potkávaly své odpovědi, a prve než jsem seskočil se sedla, vystavěl jsem již celou budovu domněnek, více méně podobných pravdě, abych si vysvětlil, co by

jinému, jenž by nebyl takovým posuzovatelem jako já, bylo by nevysvětlitelné. Jediná věc snad, kterou jsem si tak dobře nevysvětloval, byla, že skvělá krása Hauteclairina nebyla překážkou vstupu do služeb hraběnky de Savigny, která milovala manžela a jistě naň žárlila. Ale, kromě toho, že patricijky z V . . . , nejméně tak hrdé jako ženy palatinů Karla Velkého, nepředpokládaly (vážný omyl; arci nečetly *Figarovy svatby*!), že by nejkrásnější komorná byla jejich manželům více, než jim nejkrásnější lokaj, řekl jsem si na konec, vyvlékaje nohu z třmenu, že hraběnka de Savigny má asi důvody, aby se domnívala, že je milována, a že, podle všeho, chlapík de Savigny byl jistě s to, aby ji utvrdil v oněch důvodech, kdyby byla na pochybách."

— Hm! — děl jsem skepticky doktorovi, neubrániv se, abych jej nepřerušil, — to vše je velmi krásné, drahý doktore, ale neodnímalo to situaci neopatrnosti.

"Rozhodně ne!" odpověděl, "ale což utvářela-li neopatrnost právě situaci?" dodal velký znalec lidské povahy. "Jsou vášně, jež neopatrnost rozněcuje, a jež by nebyly bez nebezpečství, jež vyzývají. V XVI. století, které bylo stoletím tak vášnivým, seč ta která doba jest, bylo nejvelkolepější příčinou lásky samo nebezpečství lásky. Ubíraje se z náručí milencina vydával jste se v šanc smrti dýkou; nebo manžel vás otrávil ženíným rukávníkem, který jste líbali a s nímž jste prováděli všechny obvyklé hlouposti; a neustálé nebezpečství daleko toho, aby odstrašilo lásku, ji dráždilo, rozněcovalo, a činilo neodolatelnou! Za našich plochých mravů dnešních, kde zákon nahradil vášeň, je zřejmo, že článek Codexu, který se vztahuje na manžela, vinného tím, že uvedl — jak hrubě praví zákon — „souložníci do manželského příbytku“, je nebezpečstvím hodně sprostým; ale vznešeným duším toto nebezpečství, jediné že je sprosté, je tím větší; a Savigny čele mu nacházel v něm snad jedinou úzkostnou rozkoš, která opájí opravdu silné duše. „Nazítrí, jak si pomyslíte asi," pokračoval doktor Torty, "byl jsem na zámku záhy; ale ani toho dne, ani následujících dní ne-

zpozoroval jsem ničeho, co by se vymykalo obvyklému řádu domů, kde vše je pravidelné a spořádané. Ani u nemocné, ani u hraběte, ba ani u nepravé Eulalie, jež konala službu tak přirozeně, jako by byla zvláště pro ni vychována, nepozoroval jsem čehokoliv, co by mne mohlo poučiti o tajemství, které jsem překvapil. Tolik však bylo jisto, že hrabě de Savigny a Hauteclaire Stassinová hrají nejhroznější nestoudnou hru s prostotou dokonalých herců, a že se dohodli, jak ji hráti. Ale nebylo tak jisto, ač bych byl rád zvěděl nejprve, zda hraběnka jimi byla vskutku podvedena, a v případě, že byla podvedena, zda bylo možno, aby ji podváděli dlouho. Tož jsem soustředil pozornost na hraběnkou. Působilo mi tím menší námahu, abych ji pronikl, že byla mou nemocnou, a právě pro nemoc měl jsem ji na mušce pozorování. Byla, jak jsem vám řekl, pravou ženou z V..., jež neznala z *ničeho nic*, než toto: že je šlechtična, a že společnost mimo šlechtu není hodna pohledu... Jejich cit šlechtictví jest jedinou vášní v...ských žen vyšší třídy, ve všech třídách značně málo vášnivých. Slečna Delfína de Cantor, vychovaná u benediktinek, kde se strašně nudila, nemajíc náboženských sklonů, vystoupila odtud, aby se nudila doma až do chvíle, kdy se vdala za hraběte de Savigny, jež milovala, nebo se domnívala, že jej miluje, se snadností, s jakou nudící se dívky se zamilují do prvního muže, jež jim představí. Byla bílá žena, měkkých svalův, ale tuhých kostí, pleti jako z mléka, již pronikaly pihy, neboť rusé skvrnky, jimiž byla poseta, byly opravdu temnější vlasů, lehce rusých. Když mi podala bledou paži, žilovanou jako modravá perleť, jemné aristokratické zápěstí, kde za obyčejného stavu bušila zdlouhavě tepna, činila na mne dojem, jako by byla přivedena na svět a stvořena, aby byla obětí... aby byla zdeptána nohama hrdé Hauteclairy, jež se snížila před ní až k úloze služčiny. Jenže tato myšlenka, jež vznikla nejprve, jak jsem ji pozoroval, byla popírána bradou, vyčnívající na konci útlého obličej, bradou Fulviinou z římských medailí, zbloudilou na dolejší část nepravidelně hezké tvářičky, a též zarpu-

tile klenutým čelem pod vlasy bez lesku. To vše posléze mátló úsudek. *Odtud* nejspíše by se nahodila překážka nohám Hauteclairiným; neboť bylo nemožno, aby situace, v níž jsem nahlédl v domě — nyní klidném — nepropukla děsným výbuchem... Se zřetelem k budoucímu výbuchu jsem se jal vyšetřovati dvojnásob horlivě drobnou ženu, jež nemohla býti lékaří na dlouho zavřeným dopisem. Kdo zpovídá tělo, dosáhne brzy srdce. Ať byly příčiny nynějšího hraběncina utrpení morální nebo nemorální, marně by se svinovala přede mnou v klubko a ukrývala do nitra dojmy a myšlenky; posléze bude nutno, aby se s nimi vytasila. Tak jsem si říkal; ale věřte mi, nadarmo obracel jsem ji a převracel svým lékařským pařátem. Po několika dnech mi bylo jasno, že nemá ani nejmenšího tušení o spoluvíně manželově a Hauteclairině na domácím zločinu, jehož tichým a mlčelivým jevištěm byl její dům. Byl to s její strany nedostatek důvtipu? němota žárlivých citů? Co to bylo?... Byla trochu hrdo-pyšné zdrželivosti ke každému, kromě k manželovi. K nepravé Eulalii, jež ji obsluhovala, byla velitelská, ale jemná. To se může zdáti protismyslným. Není tomu tak. Je to pouhá pravda. Dávala úsečné rozkazy, ale nezvyšovala nikdy hlasu, jako žena, stvořená, aby ji poslouchali a jistá, že ji poslechnou... Poslouchali ji podivuhodně. Eulalie, strašná Eulalie, vloudivší se k ní, vplíživší se k ní, nevím jak, zahrnovala ji péčí, která ustávala právě v čas, než se stala únavou tomu, kdo ji přijímal, a jevíla v podrobnostech služby obratnost a porozumění pro povahu své velitelky, v nichž bylo právě tolik geniální vůle, jako geniální inteligence... I zmínil jsem se posléze hraběnce o Eulalii, kterou jsem vídal tak přirozeně se otáčeti kolem ní za svých návštěv a která způsobila, že mne zamrazilo v zádech, jako by způsobil had, jehož bychom viděli, jak se rozvinuje a napíná, aniž i jen zašustí, blíže se k loži spící ženy... Kdysi večer, když ji hraběnka poslala pro cosi, použil jsem příležitosti jejího odchodu a rychlosti, jakou jej lehkými kroky provedla, abych se odvážil výroku, jenž snad vrhne světlo: — Jaké sametové

kroky! — pravil jsem, pohlížeje za ní, jak odchází. — Máte tu, paní hraběnko, komornou velmi příjemné úslužnosti, jak se mi zdá. Dovolíte, abych se vás otázel, odkud jste ji přijala? Je snad z V..., náhodou, ta dívka? ...

— Ano, velice dobře mne obsluhuje, — odpověděla lhostejně hraběnka, která se shlížela v ručním zrcadélku, orámovaném zeleným sametem a obklopeném pavími pery, s vyzývavým výrazem, jaký máme vždy, když se zajímáme o něco zhora jiného, než co se nám říká. — Jsem s ní nanejvýš spokojena. Není z V..., ale abych vám řekla, odkud je, nevím... Otažte se pana de Savigny, chcete-li mermomocí se toho dovědět, doktore, neboť on mi ji přivedl za krátko po sňatku. Sloužila, děl mi, představuje mně ji, u jeho staré sestřenice, jež právě zemřela, a byla bez místa. Přijala jsem ji s důvěrou a dobře jsem pochodila. Je sama dokonalost, jako komorná. Nemyslím, že by měla vady.

— Já vím o jedné, paní hraběnko, — pravil jsem, tváře se vážně.

— Ach! a jaké? — děla zemdleně, nejevíc zájmu pro to, co říká, a stále hledíc do zrcadélka, kde pečlivě prohlížela své bledé rty.

— Je tuze krásná, — pravil jsem; — je vskutku tuze krásná na komornou. Kteréhosi dne vám ji někdo unese.

— Myslíte? — děla, stále se shlížejíc a stále roztržita k tomu, co jsem pravil.

— A bude to možná vybraný muž a z vaší společnosti, který do ní se zblázní, paní hraběnko. Je s dostatek krásná, aby pomátla hlavu vévodovi.

— Odvažoval jsem svá slova, pronášeje je. Jako bych tím zapouštěl sondu; ale ježto jsem na nic nenarazil, nemohl jsem jí zapustiti znova.

— Ve V... není vévodů, — odpověděla hraběnka, jejíž čelo zůstalo stejně hladké, jako zrcadlo, jež měla. — A ostatně, všem těm dívkám, doktore, — dodala, přihlazujíc si obočí, — když chtějí odejít, nezabrání v tom náklonnost, již k nim máte. Eulalie má příjemnou službu,

ale jako ostatní by zneužila náklonnosti, již bychom k ní měli a proto raději na ní nelpím.

„A o Eulalii se již nemluvalo onoho dne. Hraběnka byla dokonale oklamána. Ostatně, kdo by nebyl býval oklamán? Já sám — jenž jsem na první pohled poznal Hauteclairu, tolikrát viděnou, na pouhou délku kordu, v šermírně jejího otce — měl jsem chvíle, kdy jsem byl v pokušení, abych uvěřil v Eulalii. Savigny nebyl ani zdaleka tak volný, nenucený a přirozený ve lži jako ona, ač by měl býti mnohem nenucenější; ale ona! ach! pohybovala se v ní a žila v ní jako nejmrštnější ryba žije a pohybuje se ve vodě. Jistě že jej milovala a báječně milovala, činila-li, co činila, ostavila-li výjimečného života, jenž mohl lichotiti její ješitnosti, sváděje na ni pohledy malého města — světa pro ni — kde by snad našla později mezi mladými muži, svými podivovateli a zbožňovateli, někoho, kdo by ji pojal z lásky za ženu, a uvedl ji do vyšší společnosti, z níž znala pouze muže. On, miluje ji, hrál najisto hru mnohem méně odvážnou než ona. Měl co do obětavosti podřízenější úlohu. Jeho mužská hrdost jistě trpěla, nemohouc ušetřiti milenky nedůstojnosti ponižujícího stavu. Byl ve všem dokonce rozpor s bouřlivou povahou, jakou přičítali Savignymu. Miloval-li Hauteclairu takovou měrou, že jí obětoval svou mladou ženu, mohl ji unést a žíti s ní v Itálii — tak se již stávalo tehdy! — aniž prodělal mrzkosti ohavného a skrývaného souložnictví. Tož by ji tedy miloval méně?... Nechával se spíše milovati Hauteclairou, více milovati jí, než ji miloval? Přišla snad ona, aby se ho zmocnila, až pod krov manželského domova? A on, shledávaje věc odvážnou a dráždivou, nebránil Putifarce nového rázu, která v něm v každý čas oživovala pokušení?... Co jsem viděl, nepoučilo mne příliš o Savignym a Hauteclairě... Spoluvinníky — jimi věru byli, přísámbohu — v ledajakém cizoložství; ale jaké byly pocity v hloubi tohoto cizoložství?... Jaké bylo vzájemné postavení obou bytostí vůči sobě?... Snažil jsem se vypočítati tuto neznámou své algebry. Savigny jednal bezvadně se svou ženou; když tu však byla

Hauteclaire-Eulalie, jevil, jak jsem jej neustále po očku sledoval, obezřetnosti, které svědčily o duchu pramálo klidném. Když, jak přináší každému život, požádal komornou své ženy o knihu, noviny nebo jakýkoliv předmět, bylo ve způsobu, jakým bral předmět, co by prozradilo vše jiné ženě, než byla někdejší chovanka ústavu benediktinek, již pojal za choť... Bylo viděti, že jeho ruka se obává, aby nezavadila o ruku Hauteclaiřinu, jako by, dotknuv se jí náhodou, nemohl se jí neuchopiti. Hauteclaire neměla takových rozpaků, takových uděšených obezřetností... Jsouc pokušitelkou, jako jsou všechny, jež by pokoušely i Boha na nebi, kdyby ho bylo, a Dábla v pekle, jako by vyzývala zároveň touhu i nebezpečí. Viděl jsem ji jednou nebo dvakrát, v den, kdy se má návštěva nahodila v čas oběda, jež Savigny pojídal šetrně u lože své ženy. Hauteclaira obsluhovala, neboť ostatní služebnictvo nevstupovalo do hraběčiny komnaty. Dávajíc na stůl mísy, musila se nachýliti poněkud přes rameno Savignyho, i přistihl jsem ji, jak kladouc je tam, dotkla se hroty prsou šíje a uší hraběte, jenž všecek zbledl... a jenž hleděl, nepozoruje-li jej žena. Na mou věru! byl jsem v oné době ještě mlád, a poprask mezi molekulami v ústrojí lidském, jež zoveme prudkostí dojmů, se mi zdál jedinou věcí, jež by stála za svízel žítí. Tak jsem si představoval, co báječných slastí je jistě v tomto skrývaném souložnictví s nepravou služkou, přímo před očima ženy, jež vše mohla vytušiti. Ano, této chvíle jsem pochopil souložnictví v manželském domě, jak praví starý šosák Codex!

Ale kromě bledosti a potlačované úzkosti Savignyho neviděl jsem ničeho z románu, jež spolu spřádali, očekávajíce dramatu a katastrofy... podle mne neodvratných. Kam až v něm oba dospěli? V tom bylo tajemství jejich románu, jež jsem chtěl vyrvat. Tkvělo mi v mysli jako sfinžin spár záhady, a bylo tak silné, že z pozorování jsem upadl ve slidičství, jež je pouze pozorováním stůj co stůj. Ech! ech! živá záliba nás brzy zkaží... Abych zvěděl, čeho jsem nevěděl, dopustil jsem se drobných podlostí, mne hodně nedůstojných, a také jsem je za ta-

kové považoval, ale nicméně jsem se jich dopustil. Ach! přivykneme-li sondě, drahý! Vkládal jsem ji všude. Když za návštěv v zámku jsem zaváděl koně do stáje, přiměl jsem služebnictvo, že se rozpovídalo o pánech, netváře se, jako bych se o to zajímal. Špehoval jsem (och! ne- ušetřím se toho slova) na účet své vlastní zvědavosti. Ale služebnictvo bylo právě tak ošálené, jako hraběnka. Pova- žovali zcela upřímně Hauteclairu za svou, a přes všechnu svou zvědavost nebyl bych se dostal dále bez náhody, která, jako vždy, více způsobila náraz, než všechny mé dohady a poučila mne více, než všechno mé slidičství.

„Již přes dva měsíce jsem chodil k hraběnce, jejíž zdraví se nelepšilo a projevovalo příznaky vysílení, dnes tak obec- ného, jež lékaři dnešní bezkrevné doby nazývají jménem anaemie. Savigny a Hauteclair hráli dále, s touž doko- nalostí, přenesnadnou hru, již můj příchod a má přítom- nost v zámku nijak nepokazily. Nicméně by se uzname- nalo trochu únavy na hercích. Serlon zhubl, a slyšel jsem ve V...: „Jak dobrým manželem je pan de Savigny! Již je všecek změněn od nemoci své ženy. Milovati se je přece jen krásná věc!“ Hauteclair při své nehybné kráse měla oči potuchlé, ne tak potuchlé, jak bývají, když plakaly, neboť tyto oči snad nikdy v životě nezaplakaly; ale byly, jako by mnoho bděly, a leskly se, žhavější, z h'oubi na- fialovělého kruhu. Hubenost Savignyho ostatně a kruhy pod očima Hauteclairinýma mohly pocházeti od jiné věci, než tutlaného života, k němuž se přiměli. Mohly pocházeti od tolika věcí, v prostředí skrytě sopečném! Prohlížel jsem ony zrádné známky na jejich obličejích, tázaje se sám sebe potichu a nevěda zrovna, co si od- povědět, když kteréhosi dne, konav lékařskou objížďku po okolí, vracel jsem se večer mimo Savigny. Měl jsem v úmyslu vejíti do zámku jako obvykle; ale velice těž- kým porodem venkovské ženy jsem se valně opozdil, a když jsem se bral mimo zámek, byla již příliš po- kročilá doba, abych mohl vejíti. Ani jsem nevěděl sám, kolik bylo hodin. Moje lovecké hodinky došly. Ale měsíc, který již se nížil na druhou stranu svého oblouku na

nebi, naznačoval na širém modrém číselníku málo s půlnoci a dotýkal se téměř dolejšího koncem srpku vrcholů vysokých jedlí savignyských, za něž právě zapadal...

... „Byl jste někdy v Savigny? — děl doktor, odmlčev se náhle a obrátiv se ke mně. — Ano, — pokračoval, když jsem pokynul hlavou. „Nuže! víte, že nutno vkročiti do jedlového lesa a bráti se podél zdí zámku, jež třeba objeti jako mys, aby se přišlo na cestu vedoucí přímo do V... Náhle v čiré temnotě lesa, v níž jsem nespátril zákmitu světla a nezaslechl záchvěvu zvuku, nastojitel dolehl k mému sluchu zvuk, který jsem považoval za úder tlouku — tlouku chudé ženy, zaměstnané za dne na poli a těžící z měsíčního svitu, aby vyprala prádlo někde v prádelně nebo v příkopě... Ale když jsem se blížil k zámku, přimísil se k tomuto pravidelnému tlukotu jiný zvuk, jenž mi osvětlil povahu prvního hluku. Byl to třesk kordů, které se kříží a srážejí se a vyzývají se. Víte, jak vše slyšíme v jemném tichu a vzduchu nocí, jak nejnepatrnější zvuky tu nabývají výrazu zvláštní určitosti! Slyšel jsem, nemoha se mýlit, vášnivé nárazy oceli. Duší mi probleskla myšlenka; ale když jsem vyrazil z jedlového háje u zámku, měsícem sinavého, kde bylo otevřeno okno, děl jsem, podivuje se síle zálib a zvyků: „Aja, tedy se stále milují takhle!“

Bylo zřejmo, že Serlon a Hauteclair v onu hodinu šermovali. Slyšeli jste kordy, jako byste je byli viděli. Co jsem považoval za úder tlouku, byla *dupnutí* šermířů. Otevřené okno bylo v přístavbě, nejodlehlejší ze všech čtyř od přístavby, kde byla komnata hraběnčina. Spící zámek, ponurý a bílý v měsíčním svitu, byl jako mrtvá věc... Všude jinde, než v oné přístavbě, úmyslně vybrané, jejíž skleněné dveře, zdobené balkonem, zastřené žaluziemi napolo přivřenými, vše bylo ticho a tma; ale právě zpod oněch žaluzií, napolo přivřených a pruhovaných světlem na balkoně, ozýval se dvojnásobný hluk *dupnutí* a řinčení rapírů. Byl tak jasný a zřetelně doléhal v sluch, že jsem uvažoval správně, jak uvidíte, neboť poněvadž bylo příliš horko (bylo v červenci), otevřeli si

dveře na balkon pod žalusími. Zadržel jsem koně na pokraji lesa, naslouchaje jejich potyčce, jež se zdála velmi tuhou, zaujat zápasem milenců, již se zamilovali se zbraní v ruce, a již se stále takto milovali, když po jisté době ustal třesk rapírův a dupání, žalusie zasklených dveří byly vytaženy a otevřely se, a jen tak tak, že jsem strhl koně do tmy jedlového lesa, abych nebyl upozorován v jasné noci. Serlon a Hauteclair se podepřeli o železné zábradlí balkonu. Rozeznal jsem je ku podivu dobře. Měsíc zapadl za háj, ale světlo svícnu, jež jsem viděl v komnatě za nimi, rýsovalo jejich dvojí siluety. Hauteclair byla oblečena, lze-li tomu říci oblečena, jak jsem ji tolikrát viděl, když dávala hodiny ve V..., ušněrovaná v šermířské kamizole z kamzičí kůže, která jí padla jako kruhový, a nohy, nalité v přiléhavých hedvábných spodcích, které nabývaly tak přesně jejich svalnatých obrysů! Savigny byl oděn skoro v týž úbor. Oba ztepilí a jadrní, jevíli se na zářivém pozadí, jež je rámovalo, jako dvě krásných soch Mládí a Síly. Před chvílí jste se podívoval zde v sadě pyšné kráse obou, již posud nezničila leta. Nuže! pomozte si tím utvořiti představu o skvělosti dvojice, kterou jsem tehdy pozoroval na balkoně, v těsných šatech, podobajících se nahotě. Hovořili, opření o zábradlí, však příliš tiše, abych slyšel jejich slova; ale postoje jejich těl mluvily za ně. Byl okamžik, kdy Savigny ovinul vášnivě paži kolem pasu amazončina, který, jak se zdálo, byl uzpůsoben pro všecken odpor a jenž vůbec neodporoval... A hrdá Hauteclair se zavěsila téměř zároveň Serlonovi na šíji, i tvořili tak oba proslulé a rozkošné sousoší Canovovo, které žije v každé paměti, a setrvali takto vytesáni, ústa na ústech, na dobu, na mou věru, co by se vypila, aniž se přerušili a načerpali dechu, nejméně lichev polibků! Trvalo to dobře počítaných šedesát úderů tepny, která v oné době bušila rychleji, než dnes, a kterou ono divadlo ještě urychlilo...

„Och! och!“ děl jsem, když jsem vyrazil z háje a když se navrátili, stále objímající druh druhu, do komnaty, kde stáhli záclony, velké temné záclony. „Bude věru třeba

aby se mi svěřili kteréhosi jitra. Ne toliko sebe bude jim skrývati.' Vida polibky a důvěrnost, které mi vše prozrazovaly, vyvodil jsem z toho důsledky jako lékař. Ale jejich horoucnost měla zklamatí moji předvídavost. Víte jako já, že bytosti, které se příliš milují (cynický doktor řekl jiné slovo), nemají dětí. Nazítrí ráno jsem přišel na Savigny. Zastihl jsem Hauteclairu, stavší se opět Eulalii, sedící ve výklenku okna dlouhé chodby, vedoucí k pokoji panině, s hromadou prádla a hadříků na židli před sebou, zabranou šitím a stříháním, ji, šermířku za noci. Tušil by kdo? pomyslí si, uzřev ji v bílé zástěře, a tvary, které jsem viděl jakoby nahé v ozářeném rámcí balkonu, zahalené v plihy živůtku, jenž nebyl s to, aby je zahladil... Minul jsem ji, nepromluviv na ni, neboť jsem s ní mluvil co nejméně, nechtěje jí dáti na jevo, že vím, co vím a co by možná mi uniklo hlasem nebo pohledem. Cítil jsem se mnohem méně hercem než ona a obával jsem se sebe... Obyčejně když jsem šel chodbou, kde vždy pracovala, nebyla-li po ruce hraběnce, slyšela mne tak dobře přicházeti a byla tak jista, že jsem to já, že nepozvedla nikdy hlavy. Setrvala nachýlená v naškrobeném batistovém čepečku nebo v normandském čepci, podobném špičatému klobouku Isabelly Bavorské, jež nosila za jistých dnů, oči nad prací a líce zastřeny dlouhými točinkami, do modra černými, spadajícími přes jejich dlouhý, bledý ovál, skýtajíc mi pohledu jedině na křivku šíje, vystínované hustými kadeřemi, svíjejícími se na ní jako chťíče, které vzbouzely. Hauteclaira je především živočišné nádhery. Žádná jiná žena snad nebyla do této krásy... Muži, kteří mezi sebou si řeknou vše, to velmi často poznamenali. Když dávala hodiny šermu ve V..., nazývali ji muži mezi sebou: Slečna Esau... Dábel poučí ženy o tom, co jsou, či spíše ženy by poučily o tom ďábla, kdyby snad toho nevěděl. Hauteclaira, ačkoliv byla málo koketní, měla ve zvyku, naslouchajíc, když s ní někdo mluvil, bráti a otáčeti kolem prstů dlouhé vlasy, kučeravé a rozrostlé na tomto místě krku, vlasy vzpurné hřebenu, z nichž jediný

postačí, aby *pomátl duši*, jak dí Bible. Znala dobře myšlenky, které vzbouzelo toto pohrávání. Ale nyní, co byla panskou, jsem jí neviděl ani jednou, že by si dovolila posunku moci, hrající si s ohněm, ani vůči Savignymu.

„Drahý, má odbočka je dlouhá; ale vše, co vám dá náležitý názor o tom, co byla Hauteclaire Stassinová, je důležité pro můj příběh . . . Onoho dne však byla nucena se vyrušiti a ukázati mi obličej, poněvadž hraběnka ji přivolala a nařídila, aby mi dala inkoust a papír, jichž jsem potřeboval na předpis, i přišla. Přišla, s ocelovým náprstkem na prstě, jehož ani nesňala, zapíchši si navlečenou jehlu na vyzývavá prsa, kam zapíchla spoustu jiných, tísnicích se jehla na jehlu a zkrašlujících je svou ocelí. I ocel jehel slušela dobře ďábelské dívce, stvořené pro ocel, jež by byla nosila ve středověku krunýř. Stála přede mnou, co jsem psal, podávajíc mi kalamář ušlechtilým a vláčným pohybem předloktí, jež měla více než kdo jiný, od stálého šermování. Dopsav zvedl jsem oči a pohlédl jsem na ni, abych nedal ničeho na jevo a shledal jsem její obličej znavený nocí. Savigny, jehož tu nebylo, když jsem přišel, vešel náhle. Byl mnohem znavenější než ona . . . Mluvil se mnou o stavu hraběnčině, která se neuzdravovala. Mluvil se mnou jako člověk netrpělivý, že se neuzdravuje. Měl hořký, prudký, sevřený přízvuk netrpělivého člověka. Přecházel za řeči. Hleděl jsem naň chladně, shledávaje jeho jednání příliš silné a jeho napoleonský přízvuk vůči mně trochu neslušný. „Ale kdybych vyléčil tvou ženu,“ pomyslí jsem si vzpurně, „nešermoval bys a nemiloval se celou noc s milenkou.“ Byl bych mohl v něm vzbuditi smysl pro skutečnost a zdvořilost, jichž zapomínal, dáti mu pod nos, kdyby se mi zlíbilo, šňupku řízné odpovědi. Pohlédl jsem pouze na něj. Stával se pro mne zajímavějším než jindy, neboť mi bylo jasno, že hraje více než jindy komedii.“

A doktor znovu ustal. Vnořil široký palec a ukazovák do stříbrné tabatěrky s proplétanou ozdobou, vssál šňupec makuby, jak obyčejně okázale nazýval svůj tabák. Připadal mi sám tak zajímavým, že jsem nepříčinil ani po-

známky, a že pokračoval, vsrknuv tabák a přejev zahnutým prstem po lačném nosu, křivém jako krkavčí zobák.

„Och! byl skutečně člověkem pozbyvším trpělivosti; ne však proto, že jeho žena se neuzdravovala, žena, již byl tak odhodlaně nevěren! U ďábla! on, jenž souložil se služkou ve vlastním domě, nemohl se rozhořčovati přece, že se mu neuzdravuje žena! Nebylo-li by, až by se uzdravila, cizoložství nesnadnější? Ale přes to je pravda, že vleklá choroba bez konce jej unavovala, působila na jeho nervy. Myslil, že to nebude tak dlouhé? A pak, když jsem přemýšlel o tom, namanula-li se myšlenka skončiti vše jemu nebo jí, nebo oběma, když ani nemoc, ani lékař nečinili konec, bylo tomu snad od onoho okamžiku . . .“

„Jakže! doktore, což by byli?“ . . .

Nedořekl jsem, tak představa, kterou ve mně vzbudil, přefala mi slovo!

Sklonil hlavu, hledě na mne, tragicky, jako socha komturova, když přijme vyzvání k večeři.

„Ano!“ vydechl zvolna, tichým hlasem odpovídaje na mou myšlenku. „Alespoň několik dní na to se dověděl s hrůzou celý kraj, že hraběnka byla otrávena . . .“

„Otrávena!“ zvolal jsem.

. . . „Komornou Eulalií, jež se zmýlila v lahvičkách a dala prý pozřítí své paní silného inkoustu místo léku, jež jsem předepsal. Konec konců byl možný takový omyl. Ale já jsem věděl, že Eulalie je Hauteclaire! Ale já jsem je viděl oba, jak tvořili Canovovo sousoší na balkoně! Nikdo na světě neviděl, co jsem viděl já. Nikdo nezakusil zprvu než dojmů strašné nehody. Ale když se rozneslo, dva roky po této katastrofě, že hrabě Serlon de Savigny se dal veřejně oddati s *děvčetem Stassinových* — byloť třeba se *vytasítí*, kdo byla nepravá Eulalie — a že ji uvedl do horkého ještě lože první své ženy, slečny Delfíny de Cantor, och! tu se ozvalo hromové dunění šeptaných podezření, jako by měli strach před tím, co říkají a co si myslí. Jenže nikdo z kořene nevěděl. Vědělo se jediné o hrozném nerovném sňatku, pro nějž se ukazovalo

prstem na hraběte de Savigny a jenž jej osamotnil jako člověka, morem zasaženého. Což ostatně úplně stačilo. Víte jakou pohanou je, či spíše bylo, neboť věci se velmi změnily i v onom kraji, řekne-li se o muži: Oženil se se svou služkou! Tato pohana se rozestřela a utkvěla na Serlonovi jako špína. Co do hrozného mručení, podezírájícího ze zločinu, které obíhalo, záhy utuchlo jako bzučení střecha, jenž znaven zapadne do brázdy. Ale byl přece kdosi, jenž věděl a byl jist . . .“

„A to jste mohl býti jen vy, doktore?“ přerušil jsem jej.

„Byl jsem to vskutku já,“ pokračoval, „nikoli však zcela sám. Kdybych byl býval sám, jenž věděl, nebyl bych měl než neurčité záblesky, horší nad čirou nevědomost . . . Nikdy bych si nebyl jist a,“ děl, podtrhuje slova s výrazem dokonalé jistoty: „jsem jist!“

„A slyšte dobře, jak jsem jist!“ dodal, stisknův mi koleno kloubnatými prsty jako klepety. Tož jeho příběh mne stiskl ještě více, než račí kloubní systém, tvořící jeho obávanou ruku.

„Jistě, že se domníváte,“ pokračoval, „že jsem byl první, kdož zvěděl o otravě hraběncině. Ať byli vinni či ne, bylo nezbytno, aby poslali pro mne, pro lékaře. Ani se nenamáhalí osedlati koně. Pacholek od koní přijel *na holé srstí* a tryskem pro mne do V . . ., odkudž jsem jej následoval týměž tryskem na Savigny. Když jsem dorazil — bylo tak vypočteno? — nebylo již možno zastaviti řádění otravy. Serlon strhaného výrazu, přišel mi v ústrety na dvůr a pravil, když jsem vyzouval nohu ze třmenu, jako by měl strach ze slov, kterých užil:

„Služebná se zmýlila.“ (Střehl se říci: Eulalie, jejíž jméno nazítří vyslovoval kde kdo.) „Ale, doktore, není možno! Což by silný inkoust byl jedovatý . . .?“

„To záleží na látkách, z nichž je připraven,“ odvětil jsem. — Uvedl mne k hraběnce, vysílené bolestí, jejíž svraštělý obličej se podobal klubku bílých nití, spadlému do zelené barvy . . . Byla takto strašlivá. Děsně se na mne pousmála černými rty úsměvem, který praví mlčícímu člověku: „Vím dobře, co si myslíte . . .“ Přelétl jsem

okem pokoj, hledaje, není-li tu Eulalie. Byl bych rád viděl její chování v takovéto chvíli. Nebylo jí tu. Jakkoliv byla statečná, měla přede mnou strach? . . . Ach! neměl jsem posud než nejisté předpoklady . . .

Hraběnka napjala všechny síly, spatřivši mne a podepřela se o loket.

„Ach! vy zde, doktore,“ pravila; „přicházíte však příliš pozdě. Jsem mrtva. Pro kněze se mělo poslati, Serlone, nikoli pro lékaře. Jděte, rozkažte, ať přijde, a všichni ať mne nechají dvě minuty samotnou s doktorem. Chci tomu!“

Řekla: *Chci tomu*, jak jsem ji posud nikdy neslyšel říci tato slova — jako žena, jež měla čelo a bradu, o nichž jsem vám pověděl.

„I já?“ pravil slabě Savigny.

„I vy,“ děla. A dodala téměř lichotně: „Víte, příteli, že ženy se stydí zvláště před těmi, jež milují.“

Sotva vyšel, udála se v ní krutá změna. Z něžné se stala divou.

„Doktore,“ pravila záštiplným hlasem, „má smrt není nehoda, toť zločin. Serlon miluje Eulalii a ona mne otrávil! Nevěřila jsem vám, když jste mi řekl, že ta holka je příliš krásná na komornou. Neměla jsem pravdy. Miluje tu padoušskou, hnusnou holku, která mne zabila. Je vinnější než ona, kdyžť ji miluje a zradil mne pro ni. Od několika dnů pohledy, které na sebe vrhali přes mé lože, mne dobře zpravily. A k tomu ještě hrozná chuť inkoustu, kterým mne otrávil!! . . . Ale vypila jsem vše, vše jsem vzala přes děsnou chuť, poněvadž bych ráda umřela! Nepřijďte mi s protijedem. Nechci vašich lektvarů. Chci umřít.“

„Tož, proč jste pro mne poslala, paní hraběnko? . . .“

„Nuže! pro tohle,“ pokračovala, lapajíc dech . . . „Abych vám řekla, že mne otrávil a abyste mi dal čestné slovo, že to zatajíte. To vše způsobí strašný poprask. Není toho třeba. Jste mým lékařem a uvěří vám, když budete mluvit o nedopatření, které si vymyslili, když řeknete, že ani bych nebyla zemřela, že bych byla mohla býti za-

chráněna, kdyby mé zdraví již od drahné doby nebylo bývalo zničeno. Na to nutno mi přísahati, doktore ...'

A když jsem neodpovídal, viděla, co se ve mně vynořuje. Myslil jsem, že miluje manžela takovou měrou, že ho chce zachrániti. Tato myšlenka se mi namanula, myšlenka přirozená a obyčejná, neboť jsou ženy tak prolnuté láskou a jejím odříkáním, že neoplatí rány, na niž umírají. Ale hraběnka de Savigny nečinila na mne nikdy dojmu, že by byla z takových žen!

„Ach! nikoliv to, čeho se domníváte, mne přimělo, abych vás požádala abyste se mi zapřisáhl, doktore! Och! nikoliv! nenávidím příliš Serlona v tuto chvíli, abych jej přes jeho zradu ještě milovala ... Nejsem však tak zbabělá, abych mu odpustila! Odejdu se světa, žárliva naň a nesmiřitelná. Ale neběží o Serlona, doktore,“ pokračovala úsilně, odkrývajíc mi celou stránku své povahy, jíž jsem znamenal, ale nepronikl jsem její největší hlubiny. „Běží o hraběte de Savigny. Nechci, až zemru, aby hrabě de Savigny byl považován za vraha své ženy. Nechci, aby ho vláčeli před porotu, aby ho obvinili ze spoluviny s cizoložnou a travičskou služkou! Nechci, aby ulpěla taková skvrna na jméně de Savigny, jež bylo mým jménem. Och: kdyby neběželo jen o něho, patří na popraviště! Však jemu, jemu bych vyrvala srdce z těla! Ale běží o nás všechny, o urozené lidi v kraji! Kdybychom byli dosud, co bychom měli býti, byla bych dala uvrhnouti Eulalii do podzemní kobky na zámku Savigny a věc by byla odbyta! Ale dnes již nejsme pány doma. Nevykonáváme již své rychlé a němé spravedlnosti a za nic na světě nechci vaší pohoršlivé a veřejné spravedlnosti, doktore; a raději je zanechám druhu druhu v náručí, šťastné a zbavené mne, a zemru zuříc, jak umírám, než bych pomyslně umírajíc, že šlechta z V ... bude zostuzena, majíc ve svých řadách traviče.“

Mluvila s neslýchaným rozechvěním, přes přerývané třesení čelisti, drkotající div zuby nerozdrtila. Poznával jsem ji opět, ale ještě jsem se o ni poučoval! Byla vskutku mladá šlechtična, jež byla jedinečně šlechtičnou, mladá šlech-

tična, silnější, umírajíc, než žárlivá žena! Umřela opravdu jako šlechtična z V . . . , posledního šlechtického města ve Francii! A dojat tím snad více, než bych byl měl býti, slíbil jsem jí a přísahal, že nezachráním-li ji, učiním, oč mne žádá.

A učinil jsem tak, drahý. Nezachránil jsem ji. Nemohl jsem jí zachrániti: odmítala zarputile každý lék. Řekl jsem, co chtěla, když zemřela, a přesvědčil jsem . . . Je tomu dobrých dvacet pět let . . . Nyní je vše uklidněno, ztišeno, zapomenuto z děsné události. Mnoho pamětníků zemřelo. Nová pokolení, nevědoucí a lhostejná, vzešla z jejich hrobů; a první, komu povídám o tomto příšerném příběhu, jste vy!

A ještě bylo třeba, co jsme viděli, abych vám jej vypravoval. Bylo třeba obou bytostí, neměnně krásných přes všechna leta, neměnně šťastných přes svůj zločin, silných, vášnivých, zabraných sebou, krácejících životem tak pyšně, jako touto zahradou, podobných dvěma andělům na oltáři, kteří zvedají, spojení ve zlatistém stínu, svých čtvero křídel!

Byl jsem uděšen . . . „Ale,“ děl jsem, „je-li pravda, co mi tu vypravujete, doktore, je strašným nesouladem v souladu všeho stvoření blaho oněch lidí.“

„Ať nesoulad, nebo soulad, jak vám libo,“ odpověděl doktor Torty, nevěrec, rozhodný a rovněž klidný, jako ti, o nichž mluvil, „ale je to fakt. Jsou výjimečně šťastni a jsou nestoudně šťastni. Jsem již hodně stár, a viděl jsem v životě mnoho blaha, které nepotrvalo; ale viděl jsem jediné toto, které je tak hluboké a stále trvá!

A věřte, že jsem v něm důkladně badal, důkladně pátral. Věřte, že jsem důkladně hledal veš v tomto blahu! Odpusťte, prosím, výrazu, ale mohu říci, že jsem ji tam hledal . . . Vnikl jsem oběma nohama a oběma očima co nejdále do života obou bytostí, chtě poznati, není-li na jejich úžasném a vzpurném blahu nejmenší chybičky, kazu, někde na skrytém místě; ale nenašel jsem nikdy ničeho, mimo blaženost, až budí závist, jež by byla znamenitým a vítězným vtípem Dáblovým vůči Bohu, kdyby

byl Bůh a Dábel! Po smrti hraběncině zůstal jsem, jak si jistě pomyslíte, za dobré se Savignym. Když jsem učinil tolik, že jsem podpíral svým potvrzením bajku vymyšlenou jimi, aby vysvětlili otravu, nezáleželo jim na tom, aby mne se zbavili, a mně zas na tom velice záleželo, abych poznal, co se bude dít, co učiní, co si počnou. Mrazilo mne, ale potlačil jsem své mrazení... Co se dělo, byl především smutek Savignyho, který trval dva roky, jak zvykem a jež Savigny nosil takovým způsobem, že utvrdil veřejné mínění, že byl nejvýtečnějším manželem ze všech minulých, přítomných i budoucích... Po ty dva roky se nestýkal vůbec s nikým. Pohrobil se ve svém zámku, zachovával tak přísně samotu, že nikdo nevěděl, že si ponechal na Savigny Eulalii, bezděčnou příčinu hraběnciny smrti, které měl, již ze slušnosti, ukázat dveře, i u vědomí její nevinnosti. Neopatrnost, že si ponechal takovou dívku po takové katastrofě, mi dokázala nesmyslnou vášeň, kterou jsem vždy tušil v Serlonovi. Proto jsem nebyl pranic překvapen, když kteréhosi dne, navracaje se z lékařské objíždky, potkal jsem na cestě k Savigny sluhu, jehož jsem se dotazoval na novinky, jež se přihodily na zámku a jenž se mnou sdělil, že Eulalie je *tam posud*... Podle lhostejnosti, s jakou mi to řekl, jsem poznal, že nikdo z lidí hraběte netušil, že je Eulalie jeho milenkou. „Hrají stále opatrně — řekl jsem si. — Ale proč neodejdou z kraje? Hrabě jest bohat. Může žít všude v přepychu. Proč neujede s krásnou ďáblicí (pokud běží o ďáblici, v tuhle jsem věřil), jež, aby jej tím lépe připoutala, dala přednost žítí v domě milencově, všeho se odvažujíc, než býti jeho milenkou ve V..., kdesi v odlehlém příbytku, kam k ní mohl zcela klidně podtají docházeti?“ Mělo to rub, jemuž jsem nerozuměl. Jejich vytržení, jejich hltavost jich samých, byly tedy tak velké, že nedbali pranic opatrnosti a obezřetnosti života?... Hauteclaira, u níž jsem předpokládal silnější povahu než u Serlona, Hauteclaira, již jsem, z nich považoval za muže v jejich milostném poměru chtěla zůstat na zámku, kde ji znali služkou a kde ji

poznají paní a zůstávají, ať se to rozhlásí a bude z toho pohoršení, aby připravila veřejné mínění na nové pohoršení, mnohem strašlivější, na svůj sňatek s hrabětem de Savigny? Tato myšlenka by se nebyla namanula mně, kdyby se byla namanula jí za tohoto okamžiku mého příběhu. Hauteclaira Stassinová, dcera starého sloupu šermířny, *Hrotu na těle* — již jsme všichni viděli ve V... , když dávala hodiny a činila nízké výpady v těsných kalhotách — hraběnkou de Savigny! Vida! Kdo by uvěřil tomuto převratu, tomuto konci světa? Och! přísám Bohu, věřil jsem docela pro svou osobu, *in petto*, že souložnictví půjde dále svou cestou u obou hrdých živočichů, kteří se při prvním pohledu poznali jako téhož rodu, a odvážili se cizoložství i před očima hraběncinýma. Ale sňatku, drze uzavřeného sňatku, na posměch Bohu i lidem, ale boje, opovězeného veřejnému mínění celé končiny, potupené ve svých citech i mravech, byl jsem, na mou čest! vzdálen na tisíc mil a tak daleko, že když vypršel druhý rok Serlonova smutku, záležitost se náhle uskutečnila, hromová rána překvapení mne zasáhla do hlavy, jako bych byl býval z troupu, kteří nikdy nejsou připraveni na nic z toho, co přijde a kteří se rozskučeli tehdy v kraji, jako skučí na rozcestí psi, spráskaní v noci.

„Ostatně za dvou let smutku Serlonova, tak přísně zachovávaného, jenž byl, jak vidno z jeho konce tak zuřivě obviňován z licoměrnosti a mrzkosti, nedocházel jsem často na zámek Savigny... Co bych tam byl dělal?... Byli tam z míry zdraví a až po okamžik snad nedaleký, kdy pro mne pošlou v noci, k vůli nějakému porodu, který bude arci nutno ještě skryti, nebylo jim třeba mých služeb. Nicméně čas od času jsem se odvážil návštěvy u hraběte. Zdvořilost zdvojnásobená věčnou zvědavostí. Serlon mne přijal tu či onde, podle okolnosti a kde byl, když jsem přišel. Neměl nejmenších rozpaků vůči mně. Nabyl opět své laskavosti. Byl vážný. Zpozořoval jsem již, že šťastné bytosti jsou vážné. Nesou v nitru svá srdce pozorně, jako plnou sklenici, kterou lze i nej-

menším pohybem rozlítí nebo rozbití... Přes svou vážnost a černé šaty měl Serlon v očích nepotlačitelný výraz nesmírné blaženosti. Netřpytil se v nich již výraz úlevy a oproštění, jako v den, kdy u své ženy postřehl, že jsem poznal Hauteclairu, že však jsem se rozhodl, že ji nepoznám. Nikoliv, u ďasa! bylo to venkoncem z blaha! Ačkoliv za oněch obřadných a krátkých návštěv jsme se bavili pouze o zbytečných a vnějších věcech, hlas hraběte de Savigny, když o nich hovořil, nebyl též hlas, jako za života jeho ženy. Prozrazoval nyní plností přízvuků téměř vřelou, že stěží potlačuje city, jež jen jen dychtí vydrati se mu z prsou. Co do Hauteclairy (stále Eulalie a na zámku, jak mi řekl sluha), hodně dlouho jsem jí nepotkal. Nebývala již, když jsem tam přišel, na chodbě, kde dlela za života hraběncina pracujíc ve výklenku. A přece hromada prádla na té nž místě, a nůžky a pouzdro a náprstek na obrubní okna říkaly, že tu asi stále pracuje na prázdné židli a snad ještě teplé, s níž vstala slyšíc, že přicházím. Vzpomínáte si, jak jsem se bláhově domýšlel, že se obává pronikavosti mého pohledu, ale nyní nebylo se jí báti. Nevěděla, že mi se dostalo hrozného sdělení hraběncina. Jak jsem ji znal odvážlivé a hrdé povahy, byla asi dokonce spokojena, že dovedla odolati ostrovtipu, který ji prohlédl. A vskutku, čeho jsem se domýšlel, bylo pravda, neboť v den, kdy jsem ji potkal posléze, měla na čele vepsáno své blaho tak zářivým způsobem, že kdyby se tam rozlila celá láhev silného inkoustu, jakým otrávila hraběnkou, nebyl by s to, aby je zahladil!

„Potkal jsem ji po prvé na velkém schodišti zámeckém. Sestupovala a já jsem vystupoval. Sestupovala chvátajíc; ale když mne spatřila, zvolnila kroky, chtěc mi nejspíše ukázati okázale obličej a pohrouziti mi až na dno očí své oči, které dovedou přinutiti pardály, aby zavřeli oči, ale které nepřiměly mých očí, aby se zavřely. Jak sestupovala po stupních schodiště, sukně za ní vlály vanem rychlého pohybu, i zdálo se, že sestupuje s nebes. Byla vznešená blaženým výrazem. Ach! její vzhled byl na

patnáct tisíc mil nad výrazem Serlonovým! Já však šel mimo ni, nevzdav jí úcty, neboť, jestliže Ludvík XIV. pozdravoval komorné na schodištích, nebyly to travičky! Onoho dne byla posud komornou vzhledem, úborem a bílou zástěrou; ale blažený výraz nejvítěznější a nepánovitější paní nahradil lhostejnost otrokyninu. Onoho výrazu se nikdy nezbyla. Právě jsem jej opět spatřil a vy jste jej mohl posouditi. Překvapuje více než sama krása obličeje, na němž se skví. Má ještě po dvaceti letech stále nadlidský výraz hrdosti blažené lásky, jež jistě vnukla Serlonovi, který ho dříve neměl, a neviděl jsem ani na okamžik, že by se zmenšil nebo zahalil na tváři podivných Miláčeků života. Oním výrazem vždy odpovídali vítězně na vše, na opuštění, zlé flachy, pohrdání pohoršeného veřejného mínění, a přesvědčili každého, kdo je potkal, že zločin, z něhož byli obviňováni po několik dnů, byl pouze ohavnou pomluvou.“

— Ale vy, doktore, — přerušil jsem jej, — po všem, co víte, nemůžete se dáti ošáliti tímto výrazem? Nesledoval jste jich všudy? Neviděl jste jich každé chvíle?

„Kromě v jejich ložnici večer, a tam ho nepozbývají, děl doktor Torty, šprýmař, ale hluboký, — viděl jsem je, myslím, věru ve všech okamžicích jejich života, od sňatku, jež slavili nevím kde, aby se vyhnuli kočičině, již luza V..., zlostná svým způsobem, jako šlechta také svým způsobem, si umínila, že jim stropí. Když se navrátili jako manželé, ona věrohodně hraběnka de Savigny a on naprosto znectěn manželstvím se služkou, ostavili je na zámku de Savigny. Ukázali jim záda. Nechali je, aby se ze sebe těšili, jak jim se ráčilo... Jenže nikdy se jím nepřesytili, jak se zdá; ještě i v této chvíli jejich vzájemný hlad po sobě není nasycen. Co se týká mne, jenž nechci zemřít jako lékař, nenapsav pojednání teratologického a jež zajímali... jako zrůdy, nikdy jsem se nepřipojil k těm, kdož jim se vyhýbali. Když jsem uzřel nepravou Eulalii, opravdu hraběnku, přijala mne, jako by jí byla odjakž va. Pramálo dbala, že jsem měl na paměti vzpomínku na její bílou zástěru

a podnos! „Nejsem již Eulalií, — děla mi; — jsem Hauteclaire, Hauteclaire šťastná, že byla pro něj služkou...“ Myslil jsem, že byla pro něj něčím zcela jiným; ale poněvadž jsem byl jediný z kraje, jenž navštívil Savigny, když se tam navrátili, spolkl jsem všechnu hanbu a docházel jsem tam posléze často. Mohu říci, že jsem prahl pozorovati a proniknouti důvěrnosti obou bytostí, tak dokonale blažených láskou. Nuže! věřte mi, chcete-li, drahý, nespatřil jsem ryzosti onoho štěstí, poskvrněného zločinem, o němž jsem byl přesvědčen, neřeknu zakaleného, ale zachmuřeného na jedinou minutu za jediného dne. Ani jednou jsem nepozoroval skvrny na blankytu jejich blaha, bláta zbabělého zločinu, jenž neměl odvahy, aby byl krvavým. To by sklálo, není-liž pravda? všechny mravokárce světa, kteří vynašli krásnou zásadu o postranné neřesti a odměněné ctnosti! Opuštění a osamělí, jak byli, stýkajíce se jediné se mnou, před nímž se neostýchali více než před lékařem, spřáteleným téměř, tak časté byly návštěvy, nijak se nestřehli. Zapomínali na mne a žili i za mé přítomnosti v opojení vášně, k níž nemám, co bych přirovnal, věřte, ve všech vzpomínkách svého života... Byl jste toho svědkem před okamžikem: přešli tudy a ani mne nespatřili, a zavadil jsem o ně loktem. Pokud jsem žil s nimi, neviděli mne více... Byli zdvořilí, laskaví, ale nejčastěji roztržití a jejich způsob obcovati se mnou byl takový, že bych se byl navrátil na Savigny, kdybych nelpěl na drobnohledném prozkoumání jejich neuvěřitelného blaha a v něm, sobě pro poučení, zvíci pískového zrnka zmrzelosti, utrpení a řekněme velké slovo: výčitky svědomí. Však nic! Láska zabrala vše, zaplnila vše, zahradila vše v nich, mravní smysl i svědomí — jak vy říkáte; a pohlížeje na tyto blažence, pochopil jsem vážnou stránku vtipu starého svého druha Broussaise, když říkal o svědomí: „Již třicet let pítvám a neodkryl jsem ani ouška toho zvířátka!“

„A nepředstavujte si, — pokračoval starý čertovský doktor Torty, jako by četl v mé mysli, — že co vám tu

říkám, je these... důkaz nauky, kterou pokládám za pravdivou, a která přímo popírá svědomí, jako je popíral Broussais. Není tu these. Nesnažím se, abych napadal vaše názory... Jsou tu jediné fakta, která udivovala mne právě tak, jako vás. Je tu zjev neustálého blaha, mýdlové bubliny, jíž stále přibývá a nikdy nepraskne! Je-li blaho neustálé, je již na podiv, ale toto blaho v zločinu, toť ohromení, a již po dvacet let nevybředám z tohoto ohromení. Starý lékař, starý pozorovatel, starý moralista..., nebo *immoralista* — (dodal, vida můj úsměv) — je bezradný vůči divadlu, jemůž přihlíží po tolik let, a jehož nemůže rozvinouti před vámi do podrobností, neboť je-li slova všude smýčeného, tak je pravdivé! toť, že blaho nemá historie. Nemá ani popisu. Nemalujeme také blaha, tohoto velnutí vyššího života do života, jako bychom nedovedli namalovati oběhu krve v žilách. Dotvrzujeme si podle bušení tepen, že tam obíhá, a právě tak i já si dotvrzuji blaho dvou bytostí, jež jste právě viděl, nepochopitelné blaho, jehož tepnu zkoumám již tak dlouho. Hrabě a hraběnka de Savigny opakují po všechny dny, aniž na to pomýšlejí, velkolepou kapitolu paní de Staël *o lásce v manželství* nebo ještě velkolepější verše *Ztraceného ráje* Miltonova. Co se týká mne, nebyl jsem nikdy ani řádně sentimentální, ani řádně poetický; ale ideálem jimi uskutečněným, jež jsem měl nemožným, znechutili mi nejlepší manželství, jež jsem znal a jež svět nazývá rozkošnými. Shledal jsem je vždy tak hluboko pod jejich, tak bezbarvé a tak chladné. Sudba, jejich hvězda, náhoda, což vím? způsobila, že mohli žítí sami pro sebe. Že byli bohatí, měli dar lenošnosti, bez níž není lásky, jež však také často zabíjí lásku, jíž je nezbytna, má-li se zroditi... Výjimkou nezabila lenošnost jejich lásky. Láska, která zjednodušuje vše, učinila z jejich života nejvyšší zjednodušení. Nepřihodilo se nikdy hrubých věcí, které nazýváme událostmi, v žití obou manželů, kteří žili zdánlivě jako všichni zámečtí pánové na zemi, daleko od světa, od něhož ničeho nežádali, starajíce se právě tak málo

o jeho úctu, jako o jeho pohrdání. Nikdy se neodloučili. Kam jde jeden, druhý ho doprovází. Silnice v okolí V... opět vídají Hauteclairu na koni, jako za času starého *Hrotu na těle*; ale hrabě de Savigny bývá s ní, a ženy z kraje, které jako druhdy míjí v povoze, prohlízejí si ji snad ještě více, než když byla velkou a záhadnou dívkou v temněmodrém závoji, které neviděly. Nyní zvedá svůj závoj a ukazuje jim směle obličej služky, která se dovedla vdáti, a navracejí se pohoršeny, ale rozesněny... Hrabě a hraběnka de Savigny necestují, občas zajedou do Paříže, ale pobudou tu pouze několik dní. Jejich život tedy se soustřeďuje cele na zámek Savigny, který byl jevištěm zločinu, na nějž památku snad pohřbili v bezedné propasti svých srdcí..."

— A neměli dětí, doktore? — otázal jsem se.

„Ach! — děl doktor Torty, domníváte se tedy, že zde je trhlina, odvěta Osudu, a co vy zovete pomstou či spravedlností Boží? Nikoli, neměli dětí. Vzpomeňte si! Kdysi jsem pojal myšlenku, že jich nebudou mít. Milují se příliš... Oheň — který sžehá — stravuje a nevydává. Kdysi děl jsem Hauteclaira:

„— Tož vám není smutno, že nemáte dětí, paní hraběnko?“

„— Nechci jich, — děla velitelsky. — Milovala bych méně Serlona. Děti, — dodala s jakýmsi pohrdáním, — jsou dobré pro nešťastné ženy!“

A doktor Torty skončil příkře svůj příběh tímto výrokem, jež považoval za hluboký.

Zajímal mne i pravil jsem mu: — Jakkoli je zločinná, děl jsem, — Hauteclaira zajímá. Bez jejího zločinu chápal bych Serlonovu lásku.

„— A snad i s jejím zločinem!“ — pravil doktor. — „A já rovněž!“ — dodal rázný chlapík.

RUB KARET WHISTOVÉ HRY

*„Vysmíváte se nám, pane,
takovým příběhem?“*

*„Neni-liž, milostivá paní,
jakýsi druh tylu tak jemného,
že se nazývá tyl-přelud?...“
(Na večírku u knížete T...)*

I.

Kdysi večer loňského léta byl jsem u baronky de Mascranny, ženy, jaké nadevše milují ducha, jakého lidé kdysi mívali, a která otvírá obě křídla dveří salonu — jedině by stačilo — troše, jež mezi námi zbývá. Nezměnil-li se nedávno Duch v domýšlivou hlupotu, již zovou Vzdělaností? ... Baronka de Mascranny jest po svém manželu z prastarého proslulého rodu, pochodícího z Grisonů. Má ve znaku, jak ví kde kdo, *na červené půdě tři zubaté pásy, na červené půdě stříbrnou orlici o rozpiatých křídlech, na levo se stříbrným klíčem, na pravo s přilbou téže barvy, štít pak pokryt modrým srdečným štítkem se zlatým liliovým květem*; a tento srdečný štítek, jakož i ostatní figury, jež ho pokrývají, udělili mnozí evropští panovníci rodu de Mascranny v odměnu za služby, které jim prokázal v různých dobách dějin. Kdyby dnes evropští panovníci neměli na starosti mnoho jiných záležitostí, mohli by přidati nějakou novou figuru do štítu již tak vznešeně složitého za péči opravdu hrdinskou, již má baronka o rozhovor, dokonávající dítě zahálčivé šlechty a absolutistických říší. S duchem a způsobu svého jména baronka de Mascranny učinila ze svého salonu jakýsi rozkošný Koblenz, kam se uchýlil někdejší rozhovor, poslední sláva francouzského ducha, přinuceného vystěhovati se za hranice prospěchářskými a zájmovými mravy naší doby. Tam večer co večer, až náhle zmlkne, božsky zpívá svůj labutí zpěv. Tam, jako v nemnohých domech v Paříži, kde se uchovaly vznešené tradice rozmluvy, neroztahují se fráze a samomluva je téměř neznáma. Nic tam nepřipomíná novinářských článků a politických řečí, dvou kadlubů myšlenky, tak nízkých v devatenáctém století. Duch se tam spokojuje tím, že září půvabnými nebo hlubokými slovy, ale rychle vyřčenými; někdy i v prostých přízvucích a ještě méně než to, v geniálním pohybu. Díky onomu blahému salonu poznal jsem nejlépe moc, o níž jsem nikdy nepochyboval, moc úsečnosti. Kolikrát

jsem ji zaslechl, jak sviští nebo klesá s talentem mnohem větším talentu slečny Marsovy, královny úsečnosti na scéně, jež však by byla čile sesazena s trůnu v předměstí Saint-Germain, kdyby jí tam bylo lze se objeviti; neboť ženy jsou tam příliš velkými dámami, aby, jsou-li jemné, *přejemňovaly jemnost*, jako herečka hrající Marivauxe.

Nuže, onoho večera výjimkou se nedařilo úsečnosti. Když jsem vešel k baronce de Mascranny, bylo tam hojně hostí, které zove *svými důvěrníky* a rozhovor byl živý, oné ohnivosti, jaké bývá vždy. Jako cizokrajné květiny, zdobící jaspisové vázy jejích nástolků, důvěrní hosté barončini jsou skoro ze všech koutů světa. Jsou mezi nimi Angličané, Poláci, Rusové; ale všichni jsou Francouzi jazykem a pružností ducha a způsobů, která je všude táž na jisté společenské výši. Nevím odkud k tomu dospěli, ale když jsem vešel, povídali romány. *Povídati romány*, toť jako by každý povídal o svém životě. Je nutno poznamenati, že v této společnosti mužův a žen nebylo školometů, přetrásajících literární otázky? Zajímala podstata věcí, nikoliv jejich podoba. Každý z oněch povýšených moralistů, z oněch lidí zkušených všelijak, vášně i života, kteří ukrývali vážné zkušenosti pod lehkými a zúmýslna lhostejnými výroky, viděl pak v románu jedině případ lidské povahy, mravů nebo dějin. Nic více. Ale není-liž to vše? ... Ostatně jistě již dlouho hovořili o onom předmětu, neboť obličej měly výraznou tvářnost, jakou se zračí zájem, dávno vzbuzený. Oni duchové, druh druhem jemně šlehání, vesměs jen sršeli. Pouze několik živých duší — napočítal jsem jich asi tři nebo čtvero v saloně — sedělo mlčky, jedni s čelem skloněným, druzí s okem upřeným na prsteny ruky, položené na kolenou. Snad se snažili ztělesniti svá snění, což je právě tak nesnadné jako zduševniti své pocity. Chráněn rozmluvou, odplížil jsem se neviděn za skvoucí a sametová záda hraběnky de Damaglia, jež hryzla špičkou rtu kraj složeného vějíře, všecka naslouchajíc, jako naslouchali všichni ve společnosti, kde

je půvabem uměti naslouchati. Den byl na sklonku, den růžový, který se posléze zbarvoval do černa, jako všechny blahé dny. Všichni se sesedli do kruhu a rýsovali se v soumracném přítmí salonu jakoby věncem mužův a žen, rozličných postojů, nedbale pozorlivých. Byli jakýmsi živoucím náramkem, jehož sponu tvořila paní domu egyptského profilu, spočívající jako vždy na lehátku, jako Kleopatra. Otevřeným oknem bylo zřítí kus nebe a balkon, na němž prodlévalo několik osob. A vzduch byl tak čirý a nábřeží d'Orsay hluboce tiché v oné chvíli, že nepřeslechly ani jediné slabiky hlasu, ozývajícího se ze salonu, přes závěsy na okně po benátském způsobu, jež tlumí zvukný hlas a zachycují ve svých záhybech jeho vlnění. Když jsem rozeznal hlas mluvícího, nepodivil jsem se ani pozornosti — která byla jen vděkem uděleným vděku... — ani odvaze jeho, jenž hovořil déle, než bylo zvykem v tomto salonu vybraného tónu.

Vskutku byl nejiskřivějším vypravěčem v onom království vyprávění. Není-li to jeho jméno, tož alespoň jeho titul! Promiňte. Měl ještě jiný... Pomluva nebo kleвета, blížanky, podobající se sobě tak, že jich ani nelze rozeznati, a jež píší své novinky opačně, jakoby po hebrejsku (nebývají-li často odtud?), naškrábaly, že byl hrdinou nejednoho příběhu, jež onoho večera jistě by nebyl rád vypravoval.

„... Nejkrásnější romány života“ — pravil, když jsem se uvelebil na poduškách pohovky pod záštitou ramen hraběnky de Damnaglia, — „jsou skutečností, jichž jsme se letmo dotkli loktem nebo i nohou. Viděli jsme takové všichni. Román je běžnější než dějiny. Nemluvím o románech, které byly hlučnými katastrofami, dramaty hranými odvahou nejvznícenějších citů pod velebnou bradu Veřejného Mínění; ale kromě těchto řídkých povyků, působících pohoršení ve společnosti jako naše, která včera byla pokrytecká a dnes je pouze zbabělá, není jediného z nás, kdo by nebyl svědkem tajuplných činů, citů nebo vášně, jež maří celý osud, pukajících

srdcí, která se ozvou jen tlumeně jako tělo, padající do skryté propasti podzemního vězení, a nad nimiž svět sklene svůj tisícerý hlas, nebo své ticho. O románu lze často říci co říkal Molière o ctnosti: „Kam to jen ďábel vlezl? ... Kde ho tušíme nejméně, tam ho nalézáme! Já, jenž k vám mluvím, viděl jsem za dětství... ne, viděl není pravé slovo, vytušil, předvídal kteréśi z oněch krutých a strašných dramát, která se nehrají veřejně, ačkoliv obecenstvo v nich vidí každodenní herce; kterousi z oněch *krvavých komedií*, jak říkal Pascal, hrajících se však za zavřenými dveřmi, oponou děje, clonou soukromého života a důvěrnosti. Co vyjde na jevo z oněch skrytých, tlumených dramát, co nazvu asi *unikajícím proslechnutím*, jest příšernější a pronikavějšího účinku na obraznost a paměť, než kdyby celé drama se rozvíjelo vám před očima. Mýlil jsem se? Ale představuji si, že peklo, viděné jediným otvorem, bylo by asi děsivější, než kdybychom je mohli přehlédnouti celé jediným obzíravým pohledem.“

Tu maličko ustal. Vyslovoval tak lidský fakt s takovou znalostí obraznosti pro ty, kdo ji trochu mají, že se neozval ani jediný odpůrce. Na všech obličejích se zračila nejživější zvědavost. Mladičká Sibylla, která seděla schoulena v nohách lehátka, na němž spočívala její matka, přivinula se k ní tak se třesouc hrůzou, jako by jí někdo vsunul zmiji za živůtek na plochá dětská ňadra.

— Nedopusť, matinko, — pravila s nenuceností rozmazleného dítěte, vychovávaného na tyrana, — aby nám vyprávěl ukrutné příběhy, při nichž trneme strachem.

„Budu mlčeti, přejete-li si, slečno Sibyllo,“ odpověděl ten, jehož nejmenovala s prostnou a téměř něžnou důvěrností.

On, jenž žil tak blízko této mladé duše, znal její zvědavost i její bázeň; neboť ze všech věcí měla asi takový pocit, jako noříme-li nohy do lázně studenější nežli vzduch, a z níž se nám tají dech, čím více vcházíme do citelného chladu vody.

— Sibylla nemá práva, jak vím, ukládati mlčení mým

přátelům, — děla baronka hladíc hlavu dívčinu tak přezrále myslivou. — Má-li strach, ať jedná jako ti, kdo mají strach: zbývá jí útěk; může odejít.

Ale vrtošivá dívka, která toužila po příběhu snad právě tak jako její paní matka, neprchla, narovнала hubené tělo, tetelící se, poděšené zájmem, a vrhla černé zraky po vypravěči, jako by se by'la naklonila nad propast.

— Nuže! vypravujte, — pravila slečna Žofie de Revistal, obracejíc k němu velké hnědé oči, zalité světlem, které jsou stále tak vlhké, ačkoliv již často ďábelsky zazářily. — Hle, vizte! — dodala neodolatelným posunkem — všichni posloucháme.

I vypravoval, jak následuje. Leč, dovedu-li znovu oživit neoslabeně vyprávění odstíňované hlasem a posunkem, a především jak vyloudím odraz dojmu, jímž působilo na všechny osoby, shromážděné v příhodném ovzduší salonu?

„Byl jsem vychován na venkově — děl vypravěč, donucen vyprávěti, a v otcovském domě. Otec bydlil v městečku, vězícím patami ve vodě, na úpatí hory, v kraji, který nepojmenuji a vedle malého města, které ihned poznáte, jakmile řeknu, že jest, nebo alespoň bylo v oné době neidokonaleji a nejzuřivěji šlechtickým městem Francie. Nikdy jsem od oné doby nespátl takového. Ani naše předměstí Saint-Germain, ani náměstí Bellecour v Lyoně, ani tré nebo čtvero větších měst, která jsou uváděna pro svou výjimečnou a vysokou šlechtu, neskytnou představy o městečku šesti tisíců duší, na jehož dlažbě před rokem 1789 se projíždělo padesát povozů s erby.

„Zdálo se, že šlechta, ustupujíc z celého širého kraje, zaplavovaného den ode dne drzým měšťáctvem, soustředila se tam jako na dně tyglíku a sršela tam jako žhoucí rubín tuhým leskem, který tkví v samé podstatě kamene a zanikne jedině s ním.

„Urozenost onoho hnízda urozených, kteří zemrou, nebo snad již zemřeli v předsudcích, jež nazývám nejušlechtilejšími pravdami společenskými, byla nesnášlivá

jako Bůh. Neznala potupy vši urozenosti, ohavnosti nerovných sňatků.

„Dívky, přivedené Revolucí na mizinu, mřely klidně staré a panenské, opřeny o své znaky, které jim postály proti všemu. Mé chlapectví se rozněcovalo žhoucím odleskem oněch krásných a rozkošných mladých žen, které věděly, že jejich krása je marná, které cítily, že nadarmo kypí vlna krve, bušící jim v srdcích a růžovějící jejich vážná líce.

„Mých třináct let vysnívalo nejromantičtější obětovné lásky před chudobnými dívkami, jejichž jediným majetkem byla jejich korunka, obklopená znaky, vznešeně smutnými od prvního kroku do života, jak se sluší na odsouzence Osudu. Ona šlechta, čirá jako skalní pramen se nestýkala s nikým mimo se sobě rovnými.

„Jakže, chtěl byste – říkaly – abychom se stýkaly s měšťáky, jejichž otcové posluhovali našim otcům u stolu?

„Měly pravdu, bylo nemožno, neboť tomu tak bylo v onom městečku. Lze pochopiti vymanění z poddanství na veliký odstup; ale na kusu země zvíci kapesníku, rody se odlišují pouhým přiblížením. Tož se stýkaly navzájem a vídaly pouze sebe a něco Angličanů.

„Neboť Angličané byli zlákáni městečkem, které jim připomínalo jistá místa jejich hrabství. Zamilovali si je pro jeho ticho, pro jeho ztrnulý život, pro chladný vzhled jeho domů, pro tři, čtyři kroky, které je dělily od moře, jež je přineslo, a také pro možnost zvětšiti tam nízkými cenami všeho nedostatečný příjem z nevalného jmění jejich krajův.

„Pocházeli z téže pirátské lodice jako Normani, a v jejich očích bylo ono normanské městečko jakýsi *Continental England* a proto tam dlouho pobývali.

„Malé *miss* učily se tam francouzsky, pohánějíce obroučky pod štíhlými lipami zbrojného náměstí; ale před osmnáctým rokem odpluly vždy do Anglie, neboť ona zchudlá šlechta nesměla si dopřáti nebezpečného přepychu pojaťi za choť dívky s pouhým věnem, jako ony Angličanky. Tož odešly, ale brzy nastěhovaly se

jiné do opuštěných příbytků a tiché ulice, kde rostla tráva jako ve Versailles, plnil stále téměř týž počet prochazeček v zeleném závoji, čtvercovaných šatech a se skotským plédem. Kromě anglických rodin, pobývajících tam průměrně sedm až deset let, které stále byly nahrazovány novými po tak dlouhých přestávkách, neporušilo nic jednotvárného života městečka, o němž mluvím. Ona jednotvárnost byla děsivá.

„Často se mluvilo, a že by se neřeklo! — o těsném kruhu, v němž se točí život na venkově; ale zde život, všude chudý na události, byl jimi tak chud, že vášnivost třídy k třídě a protivy marnivosti se ani nevyskytovaly, jako v hemživých malých hnízdech, kde žehravost, záští a zraněná sebeláska udržují tlumené neustálé kvašení, jež občas propukne nějakým veřejným pohoršením nebo nějakou mrzkostí, nějakou milou společenskou hanebností, pro niž není soudu.

„Zde mezi vším, co bylo urozené a co nebylo urozené, byla mez tak hluboká, tak hustá a tak nepřekročitelná, že všechen zápas mezi šlechtou a měšťáctvem byl nemožný.

„Vskutku, by mohl vzniknouti zápas, je třeba společné pudy a zájmů a těch tam nebylo. Dábel, jak se říká, tam nejspíše nepřišel na své.

„V hloubi srdce měšťáků, jejichž otcové *posluhovali u stolů*, v hlavách propuštěných a zbohatlých synů služebnictva, byla pravá kaliště záští a závisti a z oněch kališť občas vycházely výpary a hlučné výlevy vůči urozeným, kteří je docela spustili s očí i s myslí, sotva svlékli jejich livrej.

„Ale to vše se nijak nedotýkalo patriciů, odloučených v pevnosti svých paláců, jež se otvíraly jen rovnorodým, a pro něž se život končil u hranice jejich třídy. Co jim bylo po tom, co o nich říkali nižší jich? ... Neslyšeli toho. Mladí muži, kteří by se snad srazili, nikdy se nesetkávali na veřejných místech, která bývají kolbišti, rozžhavenými do ruda přítomností a očima žen.

„Nebylo nijaké veřejné podívané. Ježto nebylo sálu,

nikdy se tam nestavěli herci. Kavárny, sprosté jako venkovské kavárny, hostily kolem kulečníků jen spodinu měšťáctva, několik daremných povykovačů a několik důstojníků na odpočinku, sešlých zbytků válek Císařství. Jinak, ač byli zuřiví zraněnou rovností (cit, jenž sám jediný vysvětluje hrůzy Revoluce), oni měšťáci si zachovali přes to pověřenou úctu, které již nemají.

„Úcta lidu se tak trochu podobá remešské nádobce se svatým olejem, které se posmívali s hloupostí tolika ducha. Ačkoliv jí již není, jest posud. Hračkářův syn řečňuje proti nerovnosti tříd; ale sám ani jednou nepřejde náměstím rodného města, kde se všichni znají a kde ho vídali od dětství, aby zúmyslně urazil syna Clamorgan-Taillefera na příklad, jenž se tudy ubírá zavěšen v sestřino rámě. Všecko město by se postavilo proti němu. Jako všechny nenáviděné a záviděné věci, původ působí tělesně na ty, kdož naň nevraží, účinkem, jenž je snad nejlepším důkazem jeho práva. Za dob revoluce se proti němu bojovalo, což znamená stále jej pocíťovati; ale v klidných dobách se pocíťuje v plném rozsahu.

„Nuže, bylo to v kterémsi z klidných období roku 182... Liberalismus, který vzrůstá ve stínu Charty ústavní, jako z feny psi rostou ve vydlužené boudě, nezdušil ještě royalismu, jež příchod Princů, navrátilších se z vyhnanství, rozvířil v srdcích až k nadšení. Ona doba, nechť se o ní jakkoliv mluví, byla nádhernou chvílí pro Francii, monarchistickou rekonvalescentku, které guillotina revolucí uřala prsy, která však plna naděje se domnívá, že jí tak lze žítí dále a necítí v žilách tajemného zárodku rakoviny, která ji již rozežrala a již později jistě zahyne.

„Pro městečko, které se pokouším vám vylíčiti, byla to chvíle hlubokého a soustředěného klidu. Právě se skončivší misie umrtvila v urozené společnosti poslední známku života, ruchu a zábav mládeže. Již se netančilo. Dívky nosily na hrdélkách misionářské křížky a tvořily nábožné družiny za vedení předsedkyně. Všude

se usilovalo o *vážnost*, aby se umlčel smích, kdyby se naň byl někdo odvážil. Když byly postaveny čtyři whistové stolky pro urozené vdovy a staré šlechtice, a dva stolky na hru ve dvou pro mladé muže, slečny usedly, jako v kostele v kaplích, kde byly odděleny od mužů, a utvořily v koutě salonu mlčelivou skupinu... svého pohlaví (neboť vše je relativní) nanejvýše šeptem hovořice, ale zívající *uvnitř*, až jim oči zrudly a odrážejíce se chováním od pružné švižnosti postav, od růžové a fialové barvy šatů a bláznivé lehkosti krajkových límcův a stužek."

II.

"Jediná věc — pokračoval vypravěč tohoto příběhu, kde vše jest pravdivé a *skutečné*, jako městečko, kde se udál a jež vylíčil s takovou *věrností*, že leckdo, ne tak šetrný jako my, by je byl již pojmenoval; „jediná věc, která měla neříkám tvářnost náruživosti, ale konečně podobala se pohybu, dychtivosti, síle dojmu, v této zvláštní společnosti, kde dívky měly dvacet čtyři let a nudy v čistých a nezkalených duších, byla hra, poslední náruživost sešlých duší.

"Hra byla zamilovanou vášní starých šlechticů, střížených po vzoru velkých velmožů a přinucených k zahálce, jako slepé stařeny. Hráli jako Normani, předkové Angličanů, nejhravějšího národa na světě. Jejich rodová příbuznost s Angličany, vystěhování do Anglie, důstojnost hry, mlčelivé a obsažné jako vysoká diplomacie, byly příčinou, že přijali za svůj whist. Vhodili whist v bezdnou propast svých prázdných dnů, by ji zaplnili. Hráli jej po večeři, večer co večer, až do půlnoci nebo do jedné zrána, což je na venkov přímo nevázaností. Byla hra markýze de Saint-Albans, jež byla událostí den jak den. Markýz byl jakoby feudálním pánem všech těch šlechticů, i obklopovali ho uctivou vážností, která se vyrovná svatozáři, když ti, jimž patří, jí zasluhují.

"Markýz byl kovaný ve whistu. Bylo mu sedindesát

devět let. S kým vlastně nehrál? ... Hrál s Maurepasem, i se samým hrabětem d'Artois, zručným ve whistu jako v míči, s knížetem de Polignac, s biskupem Ludvíkem de Rohan, s Cagliostrem, s knížetem z Lippe, s Foxem, s Dundasem, s Sheridanem, s knížetem de Galles, s Talleyrandem i s Ďáblem, když se stýkal s kde kterým ďáblem za zlých dnů vypovězení. Tož mu bylo třeba důstojných protivníků. Obyčejně Angličané, přijímaní šlechtou, dodávali potřebný počet sil této hře, o níž se mluvilo jako o nějakém státním zřízení a již nazývali hrou pana de Saint-Albans, jako by se u dvora řeklo whist králův.

„Kdysi večer u paní de Beaumont byly přichystány zelené stolky; čekali Angličana, jakéhosi pana Hartforda, na hru s velkým markýzem. Onen Angličan byl cosi jako průmyslník a zařizoval továrnu na bavlnu v Pont-aux-Arches, — mimochodem řečeno první z továren, kterou spatřili v onom kraji zatvrzelém k novotářství, nikoliv z nevědomosti nebo z nemožnosti pochopiti, nýbrž z opatrnosti, jež je příznačným rysem normanského plemene. — Dovolte mi ještě jednu odbočku: Normaní působí na mne vždy tímž dojmem jako lišák, u Montaigna tak silně uvažující. Kam položí tlapu, je jisto, že je řeka jistě odvedena a že mohou se postavit na onu mohutnou tlapu.

„Však abychom se vrátili k našemu Angličanovi, k panu Hartfordovi, — jež mladí lidé nazývali krátce *Hartfordem*, ačkoliv odzvonilo dobrých padesát let na stříbrném zvonu jeho hlavy, kterou posud vidím krátce přistřiženou a lesknoucí se jako čepička z bílého hedvábí, — byl v markýzově přízni. Co na tom divného? Byl hráčem vysokého druhu, jehož život (jinak pravý klam a mam) nabyl smyslu a opravdovosti teprve, když držel karty, člověk, který bez ustání opakoval, že první štěstí je hru vyhráti a druhé prohráti: velkolepá zásada, kterou vzal Sheridanovi, kterou však prováděl takovým způsobem, že se mu promíjelo, že ji vzal. Jinak až na neřest hry (z úcty k níž markýz

de Saint-Albans by mu byl odpustil nejznamenitější ctnosti), pan Hartford měl všechny farizejské a protestantské vlastnosti, které Angličané zahrnují v pohodlném slově *honarability*. Byl jmín dokonalým gentlemanem. Markýz jej odváděl na týdny na svůj zámek de la Vanillière, ale v městě se s ním stýkal večer co večer. Tož onoho večera se všichni divili i sám markýz, že úzkostlivě přesný cizinec se opozdil...

„Bylo v srpnu. Okna byla otevřena do krásné zahrady, jaké bývají jediné na venkově, a dívky stěsnané v oknech rozmlouvaly spolu, s čelem skloněným nad jejich festony. Markýz seděl za hracím stolem vraštil dlouhé bílé obočí. Lokty měl opřeny o stůl. Jeho ruce stařecké krásy, sepiaty pod bradou, podpíraly jeho úctyhodnou tvář, udivenou čekáním, jako tvář Ludvíka XIV., jehož vznešenost měl. Konečně sluha ohlásil pana Hartforda. Objevil se bezvadně oděn jako obvykle, s prádlem skvoucím se bělostí, s prsteny na všech prstech, jak jsme potom viděli na panu Bulwerovi, indický hedvábný kapesník v ruce, a v ústech (neboť právě přicházel od oběda) navoněnou pastilku, aby zapudila výpach anšovek, *harveysauce* a portského.

„Ale nebyl sám. Pozdravil markýze a představil mu, jako štít proti každé výtce, Skota ze svých přátel, pana Marmora de Karkoel, který vpadl jako puma k němu za oběda a který byl nejlepším hráčem whistu Tří Království.

„Okolnost, že byl nejlepším *whisteurem* trojitě Anglie, vyloudila půvabný úsměv na bledé rty markýzovy. Okamžitě byla ustavena partie. Ve chvatu dáti se do hry, pan de Karkoel nesňal rukavic, jež dokonalostí připomínaly slavné rukavice Bryana Brummella, stříhané třemi zvláštními dělníky, dvěma pro ruku a třetím pro palec. Byl spoluhráčem pana de Saint-Albans. Paní de Hautcardon postoupila mu své místo.

„Nuže, Marmor de Karkoel, mé dámy, byl postavou člověk sotva dvacetiosmiletý; ale žhoucí slunce a neznámé trampoty či spíše vášně vtiskly mu na tvář

škrabošku třicetipětiletého muže. Nebyl krásný, ale byl výrazný. Jeho vlasy byly černé, velmi tuhé, rovné, trochu krátké a často je odhrnoval se spánků a odhazoval nazad. V tomto pohybu byl opravdová, ale neblahá výmluvnost posunku. Zdálo se jako by zaplašoval výčitky. Upoutalo to okamžitě a jako hluboké věci, pou-talo stále.

„Znal jsem Karkoela několik let a mohu ubezpečiti, že onen pochmurný posunek, opakující se desetkrát za hodinu, působil stále týmž dojmem a vnukal myslí sta lidí tutéž myšlenku. Jeho pravidelné, ale nízké čelo mělo odvalu. Jeho oholený ret (tehdy se nenosily kníry jako dnes) byl nehybný, že by uvedl v zoufalství Lavatera a všechny, kdož se domnívají, že tajemství povahy člověkovy je spíše vepsáno v pohyblivých čarách úst, než ve výrazu očí. Usmíval-li se, jeho pohled se ne-usmíval, a cenil zuby perlového lesku, jaké často mívají Angličané, synové moře, by ho pozbyli nebo ztemnili po čínském zvyku v záplavě strašného čaje. Jeho obličej byl podlouhlý vpadlých lící jisté olivové barvy, která mu byla vrozena, ale prudce osmahlý paprsky jiného slunce, když tak mocně pražilo, než potěměné slunce mlhavé Anglie. Dlouhý a přímý nos, vynikající nad křivku čela, odděloval dvě oči makbethovsky černých, ještě spíše chmurných než černých a velice blízko sebe položených, což prý jest známkou výstřední povahy nebo nějaké intelektuální nezdravosti. Jeho oděv byl vybraný. Jak seděl nedbale u whistového stolku, zdál se větší než ve skutečnosti, jakousi nepatrnou chybou v poměrech poprsí, neboť byl malý; ale až na chybu, již jsem právě vytkl, byl předobře urostlý a mocné dřímající pružnosti, jakoby tygří, pod sametovou pleť. Mluvil-li dobře francouzsky? Měl hlas, zlaté dláto, kterým tešeme myšlenky v duši těch, kdož nám naslou-chají a vrýváme tam svod *souladný* s oním posunkem, že si jej nedovedu připomenouti, aniž se o něm roze-sním. Nepronesl za docela volného chování, než posvátná slova *trick* a *honneur*, jediné výrazy, které při

whistu v stejných přestávkách přetínají velebné ticho, jímž obestřeni hrajeme.

„Tož v obrovském saloně, plném lidí, pro něž příchod nějakého Angličana nebyl nikak výjimečnou okolností, nikdo mimo stůl markýzův si nevšímal neznámého, přivlečeného Hartfordem. Dívky ani neobrátily hlav, by se naň podívaly přes rameno. Rokovaly (za oněch dob se již počínalo rokovati) o složení výboru kongregace a o kteréši z místopředsedkyň, která se vzdala úřadu a nebyla onoho večera u paní de Beaumont. To bylo o něco důležitější, než hleděti na nějakého Angličana nebo Skota. Člověka, který se zajímá jen o dámy karové a trefové! K tomu protestanta! Kacíře! Ještě kdyby tak byl katolickým lordem irským! Pokud se týká starších osob, které již hrály u ostatních stolků, když byl ohlášen pan Hartford, vrhly po cizinci, který šel s ním, roztržitý pohled a pohrouzily se opět se vši pozorností do karet, jako labuť noří do vody celé dlouhé krky.

„Pan Karkoel byl zvolen spoluhráčem markýze de Saint-Albans, a osoba sedící proti panu Hartfordovi byla hraběnka du Tremblay de Stasseville, jejíž dcera Hermína, nejlíbeznější květ všeho mládí, jež rozkvétalo v oknech salonu, hovořila se slečnou Arnoštkou de Beaumont. Náhodou zraky slečny Hermíny zatékaly směrem ke stolu, kde hrála její matka.

„— Pohleďte, Arnoštko, — děla potichu, — jak ten Skot dává!“

„Pan de Karkoel si právě svlékl rukavice. Vyňal z jejich schrány z navoněné kamzičiny bílé a pěkně utvářené ruce, že by jimi pobožně zacházela leckterá paní, jež by je měla, a rozdával karty jako se rozdává ve whistu, kartu po kartě, ale s kruhovým pohybem tak neobyčejné rychlosti, že udivovalo jako prstoklad Lisztův. Člověk, jenž takto zacházel s kartami, byl jistě jejich pánem... Bylo mu prodělati deset let herny v onom bleskurychlém a augurském způsobu rozdávati.

„— Toť zdolaná nesnáz ve špatném tónu,“ děla

vysokomyslná Arnoštka s nejpohrdavějším rtem, „ale špatný tón vítězí!“

„Byl to krutý úsudek na tak mladou slečnu; ale býti *dobrého tónu* znamenalo oné krásné hlavě míti více, než Voltairova ducha. Slečna Arnoštka de Beaumont se minula s osudem a jistě zemřela hořem, že není *camerera major* španělské královny.

„Způsob, jímž Marmor de Karkoel hrál, vyrovnal se onomu podivuhodnému daru. Projevoval převahu, která opájela slastí starého markýze, neboť on povzněl způsob, jímž hrál jeho dávný spoluhráč Fox, a pozdvihl ho až ke svému způsobu. Všecka převaha jest neodolatelný svod, kterému v zápětí jde uchvácení a které vás strhává do své dráhy. Ale to není vše. Oplodňuje vás strhávajíc vás. Vizte veliké vypravěče! Skylnou odvetu a vničknu ji. Nehovoří-li již, hlupci zhavení záře, jež je ozlacovala, vyplouvají potuchlí na hladinu rozhovoru, jako obrácené leklé ryby, ukazující břicho bez šupin. Pan de Karkoel přinesl mnohem více než nový dojem muži, jenž všechny dojmy vyčerpал: zveličil mínění, které měl markýz sám o sobě, přidal o kámen více obelisku již dávno odměřenému, který si tento whistový král postavil v mlčelivých samotách své pýchy.

„Přes pohnutí, které ho omlazovalo, markýz pozoroval cizince při hře zpod *husí nožky* (jak říkáme o spáru Času, abychom mu oplatili nestoudnost, s níž nám jej klade na tvář), která poutala jeho oduševnělé oči. Skota si mohl zamilovati, oceniti a na něm si libovati jedině hráč převelké síly. Měl hlubokou, rozvážlivou pozornost, která se prohlubuje výpočty pod náhodami hry, a zastíral ji s nádhernou necitelností. Vedle něho schoulené čedičové sfingy zdály by se sochami Andělů důvěry a sdílnosti. Hrál, jako by hrál třemi páry rukou, které držely karty, aniž se staral o to, čím jsou to ruce. Poslední srpnové vánky čechraly vlnami závanů a vůní třicatero kštic prostovlasých dívek, aby vály nasycené novými vůněmi a panenským pachem, sebraným na poli skvělých hlav, a roztržily se o ono měděné čelo, široké a nízké, mra-

morové úskalí lidské, které netvořilo jediného záhybu. Ani toho nezpozoroval. Jeho čivy byly němý. V oné chvíli, dlužno přiznati, zasluhoval věru svého jména Mramor! Zbytečno podotknouti, že vyhrál.

„Markýz odcházívá vždy před půlnocí. Byl provázen přeuctivým Hartfordem, který mu podal rámě až k povozu.

„— Toť sám bůh *chelemu**) (*slamu*) ten Karkoel!“ pravil mu okouzlen s podivem; „zařídte nějak, aby nás brzy neopustil.

„Hartford přislíbil, a starý markýz, přes své stáří a pohlaví se chystal hráti úlohu sireny pohostinství.

„Zdržel jsem se u onoho prvního večera pobytu, který trval několik let. Nebyl jsem tam, ale slyšel jsem o něm od kteréhosi svého příbuzného, staršího mne, který, jsa hráčem jako všichni mladí muži městečka, kde hra byla jediným zdrojem, jenž se naskýtal v hladu náruživostí, zalíbil si v bohu *chelemu*. Viděn znovu a se zpětnými dojmy, které mají své kouzlo, onen večer obyčejné a tak známé prózy, vyhraná whistová hra, nabývá rozměrů, které vás snad naplňují podivem. — Čtvrtá osoba oné hry, hraběnka de Stasseville, dodal můj příbuzný, prohrávala peníze se šlechtickou lhostejností, již dávala na jevo ve všem. Snad od oné whistové hry se rozhodl její osud tam, kde se tvoří osudy. Kdo porozumí jedinému slovu z tajemství života? . . . Nikoho pak nezajímalo pozorovati hraběnku. Salon vřel jediné cinkotem penízků a hracích znamek . . . Bylo by zajímavě vy-
zvěděti o této ženě, považované vždy za hladký a břítký střechýl, zdali co se pak věřilo a opakovalo docela po-
tichu s úděsem, se počínalo již v onom okamžiku.

„Hraběnka du Tremblay de Stasseville byla čtyřicetiletá žena chatrného zdraví, bledá a štíhlá, ale štíhlosti a bledosti, jakou jsem viděl jediné u ní. Její bourbonský nos, poněkud ostrý a její světle kaštanový vlas prozrazovaly urozenou ženu, u níž však hrdost snadno se stala ukrutnou. Její bledost, sírově zbarvená, byla chorobná.

*) *Chelem* = úplná výhra, všechna oka ve whistu.

Poznámka překladatelova.

„Dala si jméno Konstancie — pravila slečna Arnoštka de Beaumont, která sbírala epigramy až i v Gibbonovi, — aby ji mohli nazývati Konstanciem Chlorem.

„Kdo znal způsob vtípu slečnina, měl na vůli vložití krutý úmysl do onoho slova. Přes bledost, přes rty hraběnky du Tremblay de Stasseville, barvy zvadlé hortensie, bylo pro zpraveného pozorovatele, právě ve rtech sotva naznačených, napiatých a chvějivých jako struna luku, úděsný výraz potlačované prudkosti a vůle. Společnost na venkově toho neviděla. Neviděla v ztuhlosti onoho rtu, tenkého a vražedného než ostří ocele, na němž bez ustání tančil ozubený šíp vtípu. Zeleně modré oči (neboť hraběnka měla zeleň, sršící zlatem, jak v pohledu tak i v erbu) korunovaly jako dvě stálce její obličej, aniž jej zahřály. Tyto dva smaragdy, žlutě pruhované, zasažené pod plavým a bezvýrazným obočím klenutého čela, byly tak chladné, jako by byly bývaly z břicha a jiker ryby Polykratovy. Jedině duch, skvělý duch, damaskovaný a nabroušený jako kord, zažehal někdy v onom skelném pohledu blesky *dopadajícího meče*, o němž mluví Bible. Ženy nenáviděly ducha hraběnky du Tremblay, jako by byla bývala krásná. Avskutku byl její krásou! Jako slečna de Retz, o níž kardinál zanechal podobiznu milence, který se probírá z mladických pošetilostí, měla chybu v postavě, která, přísně vzato, byla až nedokonalostí. Měla značné jmění. Manžel zemřev zanechal ji nepřilíh obtíženu dvěma dětmi: hošíkem, báječně hloupým, svěřeným přetcovské a zbytečné péči starého abbé, který ho ničemu nenaučil, a dceru Hermínu, jejíž kráse se podívovali v nejvyběravějších a nejumělečtějších kruzích v Paříži. Pokud se týká dcery, byla bezvadně vychována po rozumu běžné výchovy. Neúhonnost paní de Stasseville podobala se poněkud drzosti. Učinila si z ní až i ctnost a kdož ví, nebyl-li to jediný důvod, proč ji zachovávala. Jisto jest, že byla ctnostná; její pověst čelila vší pomluvě. Ni jeden hadí zub se neobrousil na onom pilníku. Proto také ze zuřivé lítosti, že jí nemohli napadnouti, pokoušeli se vinit ji z chladu. Což

beze vší pochyby temenilo, říkalo se (uvažovalo se, bralo se vědecky!) z její odbarvené krve. Maličko ponuknuty, byly by její nejlepší přítelkyně odkryly jí v srdci onu *historickou* přehradu, vymyšlenou o přerozkošné a přeslavné ženě minulého století, by se vysvětlilo, že celá elegantní Evropa ležela po deset let u jejích nohou, aniž jí bylo možno postoupiti o vlasek výše."

Vypravěč zahladil veselostí přízvuku břitkost posledních slov, která způsobila milý vzruch uražené upejpavosti. A pravím upejpavost bez žertu, neboť upejpavost žen dobrého rodu jest cosi velmi půvabného. Ostatně, zešerilo se již tolik, že onen vzruch bylo spíše cítiti než viděti.

— Na mou věru, bylo tomu vskutku tak, jak pravíte, uhraběny de Stasseville, — děl zadržáváje, po svém zvyku, starý vikomt de Rassy, hrbatý a koktavý a duchaplný, jako byl kulhavý nádavkem. Kdo v Paříži nezná vikomta de Rassy, ono *memorandum*, posud živé, drobných zkažeností osmnáctého století? Jsa v mládí krásného obličejě jako maršál de Luxembourg, měl jako on svůj rub medaile, ale pouze rub medaile mu zbyl. Co se týká líce, kam se mu poděl? ... Když mladí lidé oné doby ho přistihli v nějakém anachronismu v chování, říkal, že alespoň nepošpiní svých bílých vlasů, neboť nosil kaštanovou vlásenku à la Ninon, s uhlazenou pěšinkou, a nejneuvěřitelnějšími a nejnepopsatelnějšími točinkami!

— Ach! vy jste ji znal? — děl přerušný vypravěč. — Tožl víte, vikomte, že jsem nepříčinil slova k pravdě.

— Je doslova okopírována vaše po ... odobizna — odpověděl vikomt a dal si lehký políček, zlobě se, že koktá, nedbaje, že si setře červené líčidlo, jímž se líčil beze všeho studu. — Znal jsem ji tak a ... asi v době vašeho příběhu. Příjížděla zimu co zimu do Paříže na několik dní. Setkal jsem se s ní u kněžny de Cou...ourt...tenay, s níž byla tak trochu zpřízněná. Byla ducha naloženého v ledu, žena studená, že byste se všichni z ní rozkašlali.

— Kromě několika dnů, ztrávených v Paříži, ujal se opět

řeči přerušeny odvážný vypravěč, jenž nikdy nezastíral své osoby poloviční škraboškou Harlekýna, – život hraběnky du Tremblay de Stasseville byl pravidelný, jako notový papír oné hudebniny, jež se zove řádným životem na venku. Dlela po šest měsíců v roce v lůně svého paláce v městě, které jsem vám *mravoličně popsala*, a jež zaměnila na druhých šest měsíců za lůno zámku, v krásném kraji, který měla na čtyři míle odtud. Ob rok zavedla do Paříže dceru, kterou nechávala u staré tety slečny de Triflevas, až se tam odebrala sama – počátkem zimy; ale nikdy nezavadila o Spa, Plombières, Pyreneje! Nikdo jí neuzřel v lázních. Činila tak ze strachu před utrhačnými jazyky? Na venku, odjede-li osiřelá žena, v postavení paní de Stasseville, do lázní tak daleko, netušilo by se cosi? ... nepodezíralo by se? Závist zbylých se mstí takovým způsobem za zábavu těch, kdo cestují. Podivné šepety proskakují jako nepatrné vánky a čeří čirou vodu lázní. Na kterou řeku v Číně vysazují děti, na Žlutou či na Modrou řeku? ... Lázně ve Francii se podobají tak trochu oné řece. Ne-li dítě, vždy se tam vysazuje cosi jiného v očích těch, kdož tam nebývají. Posměvačná hraběnka du Tremblay byla příliš hrdá, by obětovala jednou ze svých choutek veřejnému mínění; ale nelibovala si v lázních. A její lékař ji raději viděl blízko sebe než na dvě stě mil, neboť na dvě stě mil nelze zhusta vykonávat svatoušských návštěv po deseti francích. Ostatně jest otázka, měla-li hraběnka vůbec jakých choutek. Duch není obraznost. Její duch byl tak čirý, tak pronikavý, tak věcný i v žertu, že vylučoval zcela přirozeně myšlenku na vrtoch. Byl-li veselý (což bývalo zřídka), zazníval tak jasně rozechvělým zvukem ebenových kastanět nebo baskického bubínku, s koží napjatou a kovovými rolničkami, že nikdo si nedovedl představit, že by v oné suché hlavě bylo, ne co by se vešlo na *hřbet*, nikoliv, ale ani na *ostří nože* cosi, co by připomínalo fantasii, cosi, co by bylo lze považovati za jednu ze snivých zvědavostí, které vnukají potřebu odejít se svého místa a ubrát se tam, kde jsme nebyli.

Po deset let, co byla bohatou a vdovou, tudíž paní sama sebe a mnohých jiných věcí, byla by mohla přenést svůj nehybný život hodně daleko od šlechtického hnízda, kde se trávily večery hraním bostonu nebo whistu se starými panami, které viděly chouanské povstání, a starými kavalíry, neznámými hrdiny, kteří osvobodili Destouchese.

„Byla by mohla jako lord Byron projížděti světem s knihovnou, kuchyní a holubníkem v povoze, ale ani trochu po tom nezatoužila. Byla více než netečná, byla lhostejná; byla tak lhostejná jako Marmor de Karkoel, když hrál whist. Jenže Marmor de Karkoel nebyl lhostejný k whistu samému a v jejím životě nebylo whistu: vše bylo stejné! Byla nehybná povaha, jakási *zena-dandy*, jak by řekli Angličané. Kromě vtipu byla pouze elegantní škraboškou. „Je z rodu bělokrevných živočichů,“ šeptával do ucha její lékař, domnívaje se, že jí vysvětlí obrazem, jako bychom nemoc vysvětlili příznakem. Ačkoliv byla chorobného vzhledu, nevyznavší se lékař popíral nemoc. Byla dokonalou mlčelivostí? Nebo jí opravdu neviděl? Hraběnka si nikdy nepostěžovala do těla ani do duše. Ba neměla ani stínu zádušnosti, téměř tělesné, rozestřené obyčejně po zmučeném čele žen, jimž je čtyřicet let. Její dny opadávaly a neorvaly ji. Hleděla jak klesají, pohledem Undiny, siným a posměvačným, jakým pohlížela na všechny věci. Zdálo se, jako by popírala svou pověst oduševnělé ženy, neodstiňujíc své chování nijakým způsobem osobitých bytostí, zvaným výstředností. Ovšem činila prostě vše, co činily druhé ženy ve společnosti a nic více, ni méně. Chtěla dokázat, že rovnost, tento přelud nešlechticů, jest vskutku jen mezi šlechtou. Tam toliko jsou sobě rovni, neboť rozdíl rodu, čtvero pokolení šlechtictví, bychom byli urozenými, jest úroveň. „Jsem jediné první šlechticem Francie,“ říkal Jindřich IV. a tímto výrokem kladl nároky každého k nohám rozdílu všech. Jelikož jako druhé ženy jejího stavu byla příliš aristokratická, by usilovala nabýti vrchu, hraběnka plnila své vnější povinnosti nábo-

ženské a společenské s přesnou zdrželivostí, jež jest nejvyšší slušností v této společnosti, kde přehnané nadšení jest přísně zakázáno. Nevymykala se nijak ze své společnosti. Přijala podrobujíc se mu jednotvárný život venkovského města, kde vysýchalo co jí zbylo z mládí, jako stojatá voda pod lekníny? Pohnutky jejího jednání, pohnutky rozumu, svědomí, pudu, přemítání, letory, záliby, všechny ony vnitřní plameny, jež vrhají světlo na naše činy, neprozařovaly jejími činy. Nic z nitra neosvětlovalo vnější kony oné ženy. Nic z vnějšku se neodráželo v nitru! Znavení tak dlouhým slíděním, když ničeho nepostřehli v paní de Stasseville, lidé onoho kraje, kteří přece mají trpělivost věžňovu nebo rybářovu, chtějí-li něco odhaliti, zanechali onoho hlavolamu, jako zahazujeme za kufr rukopis, jež se nám nepodařilo přečísti.

„Jsme věru hloupé,“ pravila kdysi večer rozhodně hraběnka de Hautcardon, což sahalo několik let zpět, — že jsme se tak *lopotily*, abychom zvěděly, co je na dně duše oné ženy: nejspíše tam není nic!“

III.

„A mínění paní de Hautcardon bylo přijato. Mělo moc zákona nad duchy, rozmrzelými a zklamanými zbytečností svých pozorování, kteří hleděli, aby opět usnuli. Ono mínění vládlo ještě, ale po způsobu zahálčivých králů, když Marmor de Karkoel, člověk snad, jenž nejméně měl se vyskytnouti v životě hraběnky de Stasseville, přišel z druhého konce světa a úsedl u zeleného stolu, kde se nedostávalo spoluhráče. Narodil se, vyprávěl jeho kornak, Hartford, v mlhavých horách ostrovů Shetlandských. Byl z kraje, kde se odehrává vzácný příběh Waltera Scotta, skutečnost *Piráta*, kterou Marmor přepracovával s obměnami v městečku neznalém břehů la Manche. Byl vychován na březích onoho moře, brázděného koráby Clevelandovými. V mládí tančil tance mladého Mordaunta s dcerami starého Troila. Zapama-

toval si je a nejednou je tančil přede mnou na dubových parketách městečka prosaického, ale důstojného, které posoudilo divokou a bizarní poesii oněch hyperborejských tancův. V patnácti letech mu zakoupili důstojnickou hodnost v anglickém pluku, jenž táhl do Indie, a po dvanáct let se bil s Maratty. Což se rozneslo okamžitě o něm i o Hartfordovi, a také že byl šlechtic, zpřízněný s pověstnými skotskými Douglassy s *krvavým srdcem*. Ale to bylo vše. Jinak ho neznali a neměli ho nikdy poznati. Nikdy nevyprávěl o dobrodružstvích v Indii, v zemi velkolepé a strašné, kde se učí dýchaři rozpínávi muži, kterým vzduch Západu nestačí. Byly vryty tajuplnými značkami na víko jeho leskle zlatého čela, které se neotvíralo častěji, než ony schránky na asijský jed, chovaný pro den porážky a zhouby v klenotnicích indických sultánů. Zračily se ostrým bleskem jeho černých očí, jež dovedl zhasiti, když naň někdo hleděl, jako zhasínáme pochoděň, nechceme-li býti viděni, a bleskem posunku, kterým odhazoval vlasy na spánky, desetkrát za sebou, za *robberu* whistu nebo za hry écarté. Ale kromě hieroglyfů posunku a výrazu, které dovedli čísti pozorovatelé a které jako jazyk hieroglyfů mají pranepratrný počet slov, Marmor de Karkoel byl svým způsobem nerozluštitelný, právě tak jako hraběnka du Tremblay byla nerozluštitelna rovněž svým způsobem. Byl mlčelivým Clevelandem. Všichni mladí muži města, jež obýval, a byli mezi nimi značně duchaplní, zvědaví jako ženy a ovíjíví jako ůžovky, byli zžírání touhou přiměti ho, by vyprávěl nevydané paměti svého mládí, mezi dvěma cigaretami z marylandu. Ale nepochodili. Mořský lev z hebridských ostrovů, osmahlý lahorským sluncem, nedal se chytiti do salonních pastí políčených na choutky marnivosti, léčí na pávy, kde francouzská domýšlivost zanechává všechna svá pera z rozkoše, by se jimi zaskvěla. Překážky nikdo nezmohl. Byl zdržlivý jako Turek, jenž věří v koran. Jakýsi němý, který dobře hlídal serail svých myšlenek. Byly karty, které se zdály býti jeho vášní, jeho skutečnou vášní, nebo vášní, kterou

i přivodil? Neboť si přivozujeme vášně jako chorobu. Byly jakýmsi stinidlem, jež rozkládal, by jím zastíral svou duši? Myslil jsem to vždy, kdykoliv jsem jej viděl hráti tak, jak hrál. Rozvíjel, prohluboval a zakořeňoval vášeň hry v hravou duši městečka tak, že odjel-li, dopadl na ně děsný spleen, spleen zklamaných vášní, jako neblahé sirocco a ještě více jej připodobnil anglickému městu. U něho byl whistový stolec otevřen od rána. Den, kdy nebyl v la Vanillière nebo v některém z okolních zámků, měl jednoduchost dne lidí sžehaných utkvělou myšlenkou. Vstával o deváté, posnídal čaje s některým z přátel, přišedších na whist, jenž pak se počal a skončil se teprve v pět hodin odpoledne. Ježto bývalo mnoho lidí na oněch schůzkách, střídali se při každém *robberu*, a kdož nehráli, sázeli. Ostatně nebývali pouze mladí lidé na oněch ranních návštěvách, ale i nejvážnější mužové města. *Otcové rodin*, jak říkaly třicetileté ženy, se odvažovali trávit své dny v oné herně a od žen se zlomyslnými úmysly bylo jim spolknouti tisícové kyselosti na účet Skotův, jako by byl mor vočkoval po celém kraji osobě jejich manželů. Přece byly zvyklé viděti je hráti, ale nikoliv v takových rozměrech zarytosti a posedlosti. K páté se rozcházel, by se opět sešli ve společnosti a přizpůsobili se tam zdánlivě hře obvyklé a řízené paními domu, u nichž byli návštěvou, ale pod rukou a ve skutečnosti by hráli hru, sjednanou ráno za *whistu* *Karkoelova*. Dovedete si představit, jakého stupně síly dosáhli muži, kteří nečinili nic jiného. Pozvedli whist až k výši nejnesnazšího a nejnádhernějšího šermu. Ovšemže byly značné prohry; ale co zabránilo pohromám a zkáze, které jdou hře v zápětí, byly právě zběsilost a převaha všech, kdož hráli. Všechny síly se posléze vyvážily navzájem; a potom, v tak úzkém okruhu, bývali druh druhu příliš často spoluhráčem, by po jisté době opět se nehojili, jak se říká v hráčské mluvě.

Působení Marmora de Karkoel, proti němuž se vzpíraly všechny rozumné ženy, se nezmenšilo, ale naopak

rostlo. Bylo to cítiti. Spíše než z Marmora a ze způsobu býti zcela svým, pochodilo z vášně, kterou tu zastihl živoucí a kterou rozdmychala jeho přítomnost, jeho, jenž sám ji sdílel. Nejlepší prostředek, jak ovládati lidi, jest držeti je za jejich vášně. Což by Karkoel nebyl mocný? Měl, co činí sílu ovládání a nad to nepomýšlel vládnouti. Tak dospěl moci, která se podobá očarování. Drali se k němu. Po telou dobu, co dlel v městě, byl stále přijímán s toutéž vlídností a tato vlídnost byla hořečným vyhledáváním. Ženy, které se ho strachovaly, raději ho viděly u sebe, než tušily své syny nebo své manžely u něj a přijímaly ho, jako přijímají ženy i když ho nemilují, člověka, jenž je středem pozornosti, starostlivosti, nějakého vzruchu. V létě odjížděl na čtrnáct dní nebo na měsíc do kraje. Markýz de Saint-Albans ho vzal pod svůj zvláštní podiv — slovo ochrana by nevystihovalo. V kraji, jako v městě, se opakovaly věčné whisty. Vzpomínám si, že jsem byl přítomen — (byl jsem tehdy školákem na prázdninách) nádhernému lovu na lososy v třpytných vodách Douvy, po kterouž dobu Marmor de Karkoel stále hrál v člunu whist a *deux morts* (*double dummy*) s šlechticem z okolí. Kdyby spadl do řeky, že by ještě hrál! ... Jediná žena oné společnosti nepřijímala Skota ani na venku a tím méně v městě. Byla to hraběnka du Tremblay.

„Kdo by se tomu divil? Nikdo. Byla vdova a měla rozkošnou dceru. Na venku, v závistivé a spiklé společnosti, kde každý se vtírá do života všech, nelze býti dosti obezřetný vůči snadným návodům činiti vše, od toho, co vidíme a až po to, čeho nevidíme. Hraběnka du Tremblay byla tak obezřetná nezvouc nikdy Marmora na zámek stassevillský a přijímajíc ho jedině v městě zcela veřejně a ve dnech, kdy přijímala všechny své známé. Její zdvořilost k němu byla chladná, neosobní. Byla důsledkem dobrých způsobův, jež máme míti ke všem, nikoliv pro ně samé, ale pro sebe. Marmor odpovídal zdvořilostí téhož rázu; a byla tak málo strojená, tak přirozená u obou, že byla za takovou považována

po celá čtyři leta. Řekl jsem již: mimo hru Karkoela jako by nebylo. Málo mluvil. Měl-li co skrývat, zakrýval to předobře mlčelivými zvyky. Ale hraběnka byla ducha, vzpomínáte-li si, velice bdělého a velice kousavého. Před tímto druhem duchů stále napiatých, zářících a útočných je těžko se udržeti, haliti. Neznamená-li haliti se právě způsob, jak se prozraditi? Jenže měla-li uhrančivé šupiny a trojklaný jazyk hadí, měla také jeho opatrnost. Tož nic nerušilo zuřivé výbuchy jejího obvyklého žertování. Často, když se před ní mluvilo o Karkoelovi, zasypávala ho výroky, které sviští a pronikají a které jí záviděla její soupeřka ve vtipech, slečna de Beaumont. Byly-li nad to lži, nebylo nikdy odvážnější lži. Pochodila úděsná schopnost přetvařovati se z její suché a smrštitelné ústrojnosti? Ale proč jí užívala, jsouc sama nezávislost svým postavením a posměvačnou hrdostí povahy? Proč, milovala-li Karkoela a byla-li jím milována, skrývala to výsměchem, jež naň čas od času vysílala, žerty zrádnými, odpadlickými, bezbožnými, které hanobí zbožňovanou modlu... největšími svatokrádežemi v lásce?

„Božel! Kdož ví? Snad v tom všem bylo pro ni štěstí... — Kdybychom vrhli, doktore, — děl vypravěč, obrátiv se k doktoru Beylassetovi, jenž se loktem opíral o skříň od Boulea a jehož krásná lysá leb odrážela světlo svícnu, jež právě sluhové rozžehali nad jeho hlavou, — kdybychom na hraběnku de Stasseville vrhli dobrý *fysiologický* pohled, — jaký míváte vy, lékaři, a který si moralisté nutně od vás vypůjčují, — bylo by zřejmo, že vše v dojmech oné ženy jistě se *vtáhlo, vneslo dovnitř*, jako čára barvy *zvadlé hortensie*, jež tvořila její rty, tak je stahovala; jako ona křídla nosu, která se vhloubila, místo by se rozpínala, nehybná a nechvějící se jako oči, jež v některých chvílích se vnořily zpět pod oboční loubí a jakoby sestupovaly do mozku. Přes zdánlivou jemnost a tělesné utrpení, jehož viditelný účinek bylo postřehnouti v celé její bytosti, jako postřehujeme paprskovité pukliny v látce příliš suché, byla nejzjevnějším rozpoznáním vůle, vnitřním Voltovým sloupem, v nějž

ústí všechny naše nervy. Všechno v ní o tom svědčilo, více než v které jiné živoucí bytosti, kterou jsem pozoroval. Onen proud dřímající vůle jí probíhal — kéž mi prominete slovo, neboť jest věru školometské! — *mo-hutnostně*, až do rukou šlechtických a knížecích mdlou bělostí, duhovým opálem nehtů a ladností; které však hubeností, naběhlou spleť tisícerych modravých žil a především chápavým pohybem, jímž braly věci, podobaly se báječným spárům, jaké úžasná poesie Starých přísuzovala jistým netvorům s obličejem a prsy ženskými. Když, vrhnuvši některý z oněch žertů, oněch šípů, třpytných a jemných jako otrávené rybí kůstky, jimiž střílí divoši, přejela špičkou zmijího jazyka po sípavých rtech, bylo znáti, že za vzácné příležitosti, v posledním okamžiku osudu na příklad, tato křehká a zároveň silná žena jest schopna pochopiti černošský zvyk a provésti rozhodnutí až tam, že spolkne svůj jazyk tak ohebný, by zemřela. Na pohled nebylo lze pochybovati, že by nebyla, jako žena, z povah, jaké jsou ve všech říších přírody, které z přednosti nebo z pudu vyhledávají dno místo povrchu věcí, že by nebyla z bytostí, určených k okultním obcováním, které se noří do života, jako velcí plavci se noří a plavou pod vodou, jako kovkopi dýchají pod zemí, dychtiví tajemna, pro samu jejich hloubku, tvoříce ji kolem sebe a milující ji až po lež, neboť lež je zdvojnásobené tajemno, neproniknutelné závoje, temnoty učiněné stůj co stůj! Snad povahy onoho druhu milují lež pro lež, jako milujeme umění pro umění, jako Poláci milují bitvy. — (Doktor kývl vážně hlavou na znamení souhlasu.) — Myslíte tak, není-liž pravda? A já rovněž. Jsem přesvědčen, že pro jisté duše záleží štěstí v klamu. V myšlence, že lžeme a že klameme, jest úděsné a opojné hlaho; v myšlence, že se známe *jedině my sami* a že před společností hrajeme komedii, majíce ji za blázna a na níž si hradíme výlohy za výpravu na jevišti všemi rozkošemi pohrdání.“

— Ale toť strašné, co tu říkáte! — přerušila náhle baronka de Mascrany, s výkřikem vzbouřené přímosti.

Všechny ženy, které naslouchaly (a snad byly mezi nimi některé, které znaly skrývané slasti), rozrazilo jakoby zamražení za posledních slov vypravěčových. Soudil jsem tak podle zad hraběnky de Damnag'ia, sedící tak blízko u mne. Onen druh nervového zamražení zná a pocítil jej kde kdo. Někdy se vystihuje básnicky: *jako by se dotkla smrt*. Tož se dotkla pravda? ...

„Ano, — odpověděl vypravěč, — toť strašné; ale není to pravdivé? Povahy, které mají *srdce na dlaní*, si ne- učiní představy o samotářských licoměrnických slastech těch, kdo žijí a dovedou dýchat, hlavu majíce staženu škraboškou. Ale když vše promýšlíme, nechápeme-li, že jejich dojmy mají opravdu plamennou hloubku pekla? Nuže, peklo jest nebe v hloubi. Slovo *dábel*ský nebo *božský*, užitě na sílu slastí, vyjadřuje totéž, totiž dojmy, jež přecházejí až v nadpřirozené. Byla paní de Stasseville z tohoto rodu duší? ... Neviním ji, ani jí neospravedlňuji. Vypravuji, jak dovedu, svůj příběh, ježž nikdo dobře nepoznal a hledím jej objasniti cuvierovskou studií o její osobě. Toť vše.

„Ostatně neposoudil jsem hned hraběnky de Tremblay tak, jako činím nyní, vzpomínaje na její obraz, vtištěný v mou paměť jako onyxové pečetičko, hluboce vyryté do vosku. Pochopil-li jsem onu ženu, stalo se tak až mnohem později... Všemocná vůle, ke rou jsem v ní poznal až po *odraz*, jakmile mne zkušenost poučila až pokud tělo jest kadlubem duše, nepozvedla ani nenapíjala onoho života, stěsnaného v poklidné zvyky, právě tak jako vlna nevzduje ani nezčeří plesa, mocně stěsnaného v březích. Kdyby se nebyl vyskytl Karkoel, důstojník anglické pěchoty, ježž jeho krajané pozvali, by *projedl svůj poloviční plat* v normandském měslě, hodném, by bylo anglickým, slaboučká a bledá posměvačná žena, kterou s úsměvem nazývali *paní Had*, sama by byla nezvěděla, jakou pánovitou vůli nosí v prsou z roztálého sněhu, jak říkala slečna Arnoštka de Beaumont, po nichž se však *morálně* všechno smeklo, jako po nejtvrdší hoře polárních ledovců. Co pocítila, když

přišel? Poznala ihned, že pro povahu jako byla její, silně cítiti, znamená chtíti? Uchvátila vůlí muže, jenž, jak se zdálo, nemiloval asi nic mocněji nad hru? ... Jak si počínala, že uskutečnila důvěrný poměr, jehož nebezpečí se lze tak nesnadno vyhnouti na venku? ... Ni jeden z tajů, jež jimi zůstaly navždy, které však později byly tušeny, nebyl tušen nikým koncem roku 182... A přece v oné době, v kterém si z nejtišších paláců města, kde hra byla největší událostí každého dne a téměř každé noci, za mlčelivými žaluziemi a záclonami z vyšívaného mušelínu, závoji čistými, ladnými a poodhrnutými klidným životem, jistě se již dlouho odehrával román, o němž by se mělo, že je nemožný. Ano, odehrával se román v životě odměřeném, neúhonném, pravidelném, posměvačném, až chorobně chladném, kde duch jako by byl vším a duše ničím. Odehrával se tam a hlodal pod zdáním a dobrou pověstí, jako by červi hlodali na mrtvole člověka, prve než vydechl naposledy.“

— Jak odporné přirovnání! — přičinila opět baronka de Mascrany. — Má ubohá Sibyla měla skoro pravdu, nechtěla-li vašemu příběhu. Rozhodně, máte dnes večer jakousi nekalou obraznost.

— Přejete si, abych ustal? — odvětil vypravěč, s potměšilou dvorností a uhlazeným darebáctvím člověka, jenž si je jist zájmem, který vyvolal.

— Bodejž! — pravila opět baronka; — což můžeme zůstat v půli příběhu nyní, kdy jste napjal naši pozornost?“

— Nebylo to ani tak nudné! — děla cuchajíc dlouhou kadeř, krásně modře černou, slečna Laura d'Alzanne, nejunylejší obraz blažené lenosti, s půvabným úděsem ohrožené bezstarostnosti.

— A nad to sklaplo by nám! — dodal vesele doktor. — Není-liž to, jako by holič, když vám oholil jednu stranu obličeje, klidně sklapl břitvu a dal vám na jevo že mu nelze pokračovati? ...

„Tož mluvím dále, — ujal se opět slova vypravěč s prostotou nejvyššího umění, jež záleží především v tom,

abychom se dobře skryli... -- V roce 182... byl jsem v saloně kteréhosi z mých strýců, starosty městečka, které jsem vám popsal, jako nejzarytější vůči vášním a dobrodružství, a ačkoliv byl slavnostní den, svátek králův, sv. Ludvíka, vždy znamenitě s'avený přepjatci emigrace, politickými kvietisty, kteří vymyslili mystický výrok čisté lásky: *Ať žije král, buď jak buď!* nečinilo se v onom saloně nic více, než co se činilo den co den. Hrál se tam. Prosím, byste mi prominuli, že mluvím o sobě, což je zajiště nevkusné, ale je tak nutno. Byl jsem ještě mládeneček. Nicméně, díky výjimečné výchově, vytušil jsem více vášní a života, než se obyčejně tuší v mých letech. Spíše než studentíkům, tak nemotorným, kteří viděli toliko knihy své třídy, podobal jsem se zvědavým děvčátkům, která se poučují naslouchající u dveří a sníce o tom, co slyšela. Celé město se tísnilo onoho večera v salonu m ho strýce a jako vždy — neboť byly věčné věci v oné společnosti mumií, které setřásly své pásky jediné, aby míchaly karty, — ona společnost se dělila ve dvě části, část, která hrála a dívky, které nehrály. Ony dívky, rovněž mumie, jimž bylo všem, jak na ně došlo, srovnati se v katakombách celibátu, jejichž obličejové však skvoucí se marným životem a svěžestí, která neměla býti vdechována, okouzlovaly mé lačné zraky. Mezi nimi byla snad jediná slečna Hermína de Stasseville, které jmění dovolovalo věřiti v zázrak sňatku z lásky, aniž se snížila. Nebyl jsem tak stár, či byl jsem příliš stár, bych se vmísil do roje mladých osob, jejichž šuškáni se čas od času přerušilo smíchem velmi upřímným a tiše zadržovaným. Vydán na pospas žhavým nesmělostem, jež jsou zároveň rozkošemi i mukami, uchýlil jsem se a usedl vedle boha *chelemu*, Marmora de Karkoel, k němuž jsem přilnul krásnou vášní. Nemohlo býti přátelství mezi ním a mnou. Ale city mají svůj tajný řád. Není pořádku viděti v nevyvinutých bytostech náklonností, kterých neobjasňuje nic kladného, nic prokázaného a které dávají na jevo, že mladí lidé potřebují vůdců jako národy, které přes svůj věk, zůstá-

vají stále trochu dětmi. Mým vůdcem měl býti Karkoel. Navštěvoval často mého otce, náruživého hráče jako všichni muži oné společnosti. Často se zúčastnil našich tělocvičných cvičení, mého bratra a mých a rozvíjel jarost a pružnost, v nichž bylo cosi marnotratného. Jako vévoda d'Enghien přeskočil hravě řeku, sedmnáct stop širokou. Jistě sama tato okolnost působila v hlavách mladých mužů, jako my, vychovávaných na vojáky, přesvědčujícím kouzlem; ale v tom nebylo pro mne tajemství magnetu Karkoelova. Bylo třeba by na mou obraznost působil mocí výjimečných bytostí na výjimečné bytosti, neboť sprostota chrání před vyššími účinky, jako vlněný pytel chrání před ranami z děl. Nedovedl bych říci, jaký sen jsem připínal k čelu, jež bylo jakoby vytesáno z oné látky, kterou akvarelisté nazývají *terra di Sienna*; k očím chmurným, s krátkými brvami; všem známkám, které neznámé vášně zanechaly na čele Skotově, jako katovy čtyři rány holí na kloubech lámaného kolem; a především k rukám člověka nejzměkčilejšího ze vzdělanců, u něhož divokost se končila v pěsti a které dovedly kartám vnuknouti rychlost otáčení, podobající se plápolání plamene, což tak upoutalo Hermínu de Stasseville, když ho po prvé spatřila. Nuže, onoho večera v koutě, kde stál hrací stůl, byla žaluzie napolo zavřena. Hra byla chmurná jako pološero, jež ji osvětlovalo. Byl to whist silných. Methusalem markýzů, pan de Saint-Albans byl spoluhráčem Marmorovým. Hraběnka du Tremblay si vzala rytíře de Tharsis, důstojníka provenského pluku před Revolučí a rytíře sv. Ludvíka, starce, jakých již není, muže, jací stáli každou nohou v jiném století, aniž proto byli obry. V kterémsi okamžiku hry náhodným pohybem, kterým paní de Stasseville sbírala karty, způsobil hrot dýmantu, třpytícího se jí na prstě, ve stínu, vrženém žaluzií na zelený stůl, jež jej činila ještě zelenějším, takový náraz paprsku zkříženého kamenem, jakých nelze vytvořiti lidskému umění, a završil bílou ohnivou střelou tak elektrickou, že až oči přecházely jako po blesku.

„— Ech! ech! copak se to tak třpytí? — děl tenkým hlasem rytíř de Tharsis, jenž měl hlas jako nohy.

„— A, kdo pak tak kašle? — děl zároveň markýz de Saint-Albans, vytržený strašně houževnatým kašlem z hráčské zaujatosti, obraceje se k Hermíně, jež vyšívala matce límec.

„— Toť můj démant a má dcera, — děla hraběnka du Tremblay, s úsměvem na tenkých rtech odpovídajíc oběma.

„— Bože! jak krásný je váš démant, milostivá paní!“ pravil rytíř. — Nikdy jsem neuzřel, že by zazářil tak jako onoho večera; byl by přiměl i nejvíce krátkozraké, by naň patřili.

„Po těchto slovech byl konec hře a rytíř de Tharsis vzal za ruku hraběnkou: — Ráčíte dovoliti? ... dodal.

„Hraběnka sňala prsten a malátně jím hodila před rytíře na hrací stůl.

„Starý vystěhovalec jej zkoumal, otáčeje jej před okem jako kaleidoskop. Ale světlo má své náhody a své rozmary. Linouc se po vložkách kamene, nevyhloudilo již z nich druhého plamene odstíněného světla, podobného onomu, jenž z něj právě zsršel.

„Hermína vstala a odsunula žaluzii, by světlo lépe dopadlo na matčin prsten a bylo lze lépe oceniti jeho krásu.

„A opět usedla, loket opřevši o stůl, hledíc rovněž na prismatický kámen; ale znovu se ozval kašel, sípavý kašel, jenž ji zruměnil a zalil její krásné modré oči čirou vlhkostí.

„— A kde jste přišla k tomu strašnému kašli, drahé dítě? — pravil markýz de Saint-Albans, zaujat více dívkou než prstenem, více lidským démantem než démantem nerostným.

„— Nevím, pane markýzi, — děla s ledabylostí dívenky, která věří, že život potrvá věčně. — Snad, když jsem se procházela večer na břehu stassevillského rybníka.

„Byl jsem upoután skupinou, již tvořili všichni čtyři.

„Otevřeným oknem se řinulo rudé světlo západu.

Rytíř de Tharsis hleděl na dýmant, pan de Saint-Albans na Hermínu, paní du Tremblay na Karkoela, jenž hleděl roztržitě na karovou dámu. Ale co mne zvláště zarazilo, byla Hermína. *Růže stassevillská* byla bledá, bledší než její matka. Nach dohasínajícího dne, jenž vrhal průzračný pablesk na její bledé líce, dodával jí vzezření obětované hlavy, odražené v zrcadle, jež jako by bylo položeno krví.

„Náhle mne zamrazilo v nervech. a jaksi ohromivě a bezděčně vyvolána, jala mne vzpomínka s nepřekonatelnou surovostí myšlenek, které oplodňují ohromně pobouřenou mysl, znásilňující ji.

„Bylo tomu čtrnáct dní, co jsem navštívil Marmora de Karkoel. Zastihl jsem ho samotna. Bylo záhy zrána. Ni jeden z hráčů, kteří obyčejně ráno u něj hrávali, se posud nedostavil. Kdvž jsem vešel, stál u psacího stolu, a zdálo se, že je zaměstnán značně choulostivým úkonem, vyžadujícím největší pozornosti a velké jistoty ruky. Neviděl jsem ho; měl skloněnou hlavu. V prstech držel lahvičku s látkou temnou a lesklou, která se podobala špičce zlomené dýky, a z oné maličké lahvičky přeléval jakousi tekutinu do otevřeného prstenu.

„— Co tam, u ďábla, tropíte? — otázal jsem se přistupuje k němu. Ale zakřikl mne pánovitým hlasem: „Nepřibližujte se! Zůstaňte kde jste; sice se mi zatřese ruka a co činím, je nesnadnější a nebezpečnější, než roztržiti na čtyřicet kroků kadeř bambítkou, která se div neroztrhne.“

„Byla to nárazka na to, co se nám stalo nedávno. Bavili jsme se střelením z nejšpatnějších bambítek, jaké jsme jen našli, aby se zručnost mužova lépe ukázala v slabosti nástroje a málem bychom si byli roztržili lebku hlavní bambítky, jež se roztrhla.

„Vpouštěl kapky neznámé tekutiny, kterou vyléval z štíhlého hrdla lahvičky. Když bylo dokonáno, zavřel prsten a vhodil jej do zásuvky psacího stolu, jako by jej mínil ukryti.

„Zpozoroval jsem, že má skleněnou škrabošku. „— Od kdy, — pravil jsem žertuje, — se zabýváte chemií? a

jsou to snad prostředky proti prohrám z whistu, které připravujete?

„— Nepřipravuji ničeho, — odpověděl, ale co je *uvnitř* (a ukázal na černou lahvičku), jest prostředek proti všemu. Toť, — dodal s chmurnou veselostí země samovrahů, z níž pocházel, — hra se znamenányi kartami, jíž lze bezpečně vyhráti poslední hru na Osudu.

„— Jakého druhu jed? — tázal jsem se ho, bera lahvičku, jejíž pitvorný tvar mne vábil.

„— Toť nejpodivuhodnější z indických jedů, — odpověděl snímaje škrabošku. — Vdechnouti jej může býti smrtelné a nechť se ho požije jakýmkoli způsobem, nezabíjí ihned, nepřijde o nic, čekáje; jeho účinek je právě tak jistý jako skrytý. Ničí pozvolna, téměř malátně, ale neoslabeně život v jeho zdrojích, pronikáje je a vyvinuje v hloubi ústrojí, na něž se vrhl, nemoci všem známé a jejichž příznaky, pro vědu obvyklé, matou podezření a vyvracejí nařknutí z otravy, kdyby takové nařknutí bylo možné. Prý v Indii ho připravují žebraví fakiři z látek nanejvýš vzácných, jež znají jedině oni sami, a které se nacházejí jen na vysočinách tibetských. Spíše rozpouští pouta života, než je rozbíjí. Tím lépe se hodí povahám Indů, lhostejným a měkkým, kteří mají rádi smrt jako spánek a vrhají se v ni jako v lože z lotosu. Jest velice nesnadno, téměř nemožno opatřiti si jej. Kdybyste věděl, čeho jsem se odvážil, bych obdržel onu lahvičku od ženy, která prý mne milovala!... Mám přítele, rovněž důstojníka v anglické armádě, jenž se rovněž vrátil z Indie, kde ztrávil sedm let. Hledal onen jed se zuřivou touhou anglické obraznosti, — a později, až budete déle žíti, pochopíte, co to znamená. Nuže! nenašel ho. Koupil za drahé peníze nedůstojné padělky. Ze zoufalství mi psal z Anglie a poslal mi svůj prsten žádaje mne snažně, bych mu tam vlil několik kapek nektaru smrti. To jsem právě činil, když jste vešel.

„Neudivilo mne, co mi říkal. Muži jsou tak uzpůsobeni, že bez jakéhokoliv zlého úmyslu, bez neblahého záměru, mají rádi u sebe jed, jako mají rádi zbraně.

Hromadí kolem sebe vražedné prostředky, jako lakomci hromadí poklady. Jedni říkají: Kdybych chtěl ničit! jako druzí: Kdybych se chtěl bavit! Což je též dětinský idealismus. Ježto sám jsem byl tehdy dítětem, shledal jsem zcela prostým, že Marmor de Karkoel, vrátivší se z Indie, měl onen vzácný jed, jakých jinde není, mezi handžáry a šípy, dopravenými v důstojnickém tlumoku, černou kamennou lahvičku, pěknou ničivou hračku, kterou mi ukazoval. Když jsem si dosyta prohlédl onu hezoučku věc, hlazenou jako achát, jíž snad některá almé nosila mezi topasovými polokoulemi svých ňader, a v jejíž pórovitou látku prosákl její zlatý pot, odhodil jsem ji do číše, stojící na krbu a již jsem na ni nemyslí.

„Nuže! věřili byste? Zatanula mi na mysli ona lahvička!... Obličej trpící Hermíny, její bledost, kašel vycházející, jak se zdálo, z houbovitých změkklých plic, jež snad již rozežíraly hluboké poruchy, které lékařství nazývá, — není-liž pravda, doktore? — v řeči plné malebných hrůz, výmoly; onen prsten, který nevysvětlitelnou shodou zazářil náhle tak podivným leskem v okamžiku, kdy dívka zakašlala, jakoby třpyt zhoubného kamene byl záchvěvem vražedné radosti; okolnosti jitra, jež mi vymizely z paměti, jež však se mi náhle znovu vynořily: hle, to vše mi zaplavilo mozek jako vlna myšlenek! Neměl jsem pouta, pojícího minulé okolnosti s přítomnou hodinou. Bezděčné spojení, jež se mi vytvořilo v hlavě, bylo nesmyslné. Pojala mne hrůza z vlastní myšlenky. Také jsem usiloval utlumiti, zhasiti v sobě lživý svit, plápol, jenž se vzňal a šlehl mou duší jako blesk démantu, vhozeného na zelený stolek!... Hleděl jsem pozorně na Marmora de Karkoel a hraběnku du Tremblay, bych opřel svou vůli a rozdrtil jí pošetilou a zločinnou okamžitou domněnku.

„Oba velmi zřetelně potvrzovali postojem i obličejem, že bylo nemožné, co jsem se odvážil mysliti! Marmor byl stále Marmorem. Bez ustání hleděl na karovou dámu, jako by představovala poslední, rozhodnou lásku celého jeho života. Paní du Tremblay zase měla na čele i v po-

hledu klid, jenž jí nikdy neopouštěl, ani když připravovala vtip, neboť její žert se podobal kulce, jediné zbrani, která zabíjí, aniž zvášniví, kdežto kord naopak sdílí vášeň s rukou. On i ona, ona i on byli dvěma propastmi zejícími proti sobě; jenže jedna, Karkoel, byla černá a temnotná jako noc; a druhá, bledá žena, byla jasná a neprozkoumatelná jako prostor. Upírala na svého spoluhráče stále zraky lhostejné a zářící necitelným světlem. Jediné, ježto rytíř de Tharsis nekonečně prohlížel prsten, uzavírající tajemství, jež bych byl rád pronikl, vyňala z pásu velkou kytici resedy a jala se vdechovati se smyslnou rozkoší, které byste jistě nečekali u ženy jejího rázu, tak málo stvořené pro snivé rozkoše. Její oči se zavřely, zachváceny jakousi nevýslovnou mdlobou, a s lačnou vášní uchopila štíhlými a bezbarvými rty několik stvolů vonných květů a drtila je v zubech s modloslužebným a divokým výrazem, oči majíc znovu rozevřeny na Karkoela. Byly znamením nebo jakousi dohodou, účastenstvím, jaké mívají mezi sebou milenci, ony květy mlčky rozkousávané a rozškubávané? . . . Upřímně řečeno, věřil jsem tomu. Když se rytíř dosti napodivoval prstenu, vsunula jej opět klidně na prst a whist se znovu počal upíatý, němý a chmurný, jako by jej nic nebylo přerušilo.“

Zde vypravěč znovu ustal. Již neměl naspěch. Držel nás ve spárech svého vypravování. Snad všechna cena jeho příběhu tkvěla ve způsobu, jímž vypravoval . . . Jakmile zmlkl, bylo slyšet v tichu salonu vzrušené oddechování. Já, jenž jsem upíral své zraky přes úbělový val, rameno hraběnky de Damaglia, jsem uzřel, jak pohnutí mramoruje různými odstíny všechny obličejy. Bezděčně jsem hledal tvář mladičké Sibylly, plachého dítěte, jež se vzepřelo při prvních slovech příběhu. Byl bych rád viděl záblesky úzkosti v její černých očích, jež připomínají temný a ponurý kanal Orfano v Benátkách, neboť v něm utonulo nejedno srdce. Nebylo ji však již na matčině pohovce. Starostlivost barončina znepokojena tím, co se stane, nejspíše ji nijak vyvádla, by hbitě odešla, i zmizela.

„Konečně, — ujal se opět slova vypravěč, — v čem vězelo vlastně vše, že bylo s to, aby mne tak mocně vzrušilo a vleptalo se do mé paměti jako lept, neboť čas nezahladil jediného rysu onoho výjevu? Vidím stále tvář Marmorovu, výraz vyhraněného klidu hraběnky, rozplývající se na minutu pocitem resed vdechovaných a drcených se záchvěvem téměř rozkošnickým. To vše mi utkvělo v mysli a brzy pochopíte proč. V ona fakta, jejichž vzájemného vztahu jsem zřetelně neviděl, fakta špatně osvětlená vnuknutím, jež jsem si vyčítal, v jejichž zamoťaném pásnu se jevilo možné i nepochopitelné, skanula později kapka světla, která navždy ve mně rozptýlila zmatek.

„Řekl jsem vám, tuším, že jsem byl dán do koleje hodně pozdě. Poslední dvě leta mé výchovy tam uplynula, aniž jsem se navrátil domů. Tož jsem se dověděl v koleji z dopisů od své rodiny o smrti slečny Hermíny de Stasseville, oběti vleklé nemoci, jejíhož smutného konce nikdo nezatušil, až když choroba byla nevyléčitelná. Touto zprávou, již mi napsali bez poznámky, mi ztuhla krev, týmž zamražením, které jsem pocítil, když v strýcově salonu jsem po prvé zaslechl kašel, ohlašující smrt, jenž ve mně náhle vzbudil tak úděsné domněnky. Kdož mají zkušenost ve věcech duše, pochopí mne, řeknu-li, že jsem se jediným slovem neodvážil otázet po náhlém skonu dívky, odňaté matčině péči a nejkrásnějším životním nadějím. Myslil jsem na ni příliš tragickým způsobem, abych o ní mluvil buďsi s kým-koliv. Navrátiv se k rodičům, našel jsem město *** velmi změněné; neboť v několika letech se města mění jako ženy: nepoznali bychom jich. Bylo po roce 1830. Od Karla X., jenž jím prošel, aby vsedl na loď v Cherbourgu, uchýlila se většina šlechtických rodin, které jsem znal od dětství, na své okolní zámky. Politické události zasáhly ony rodiny tím více, že důvěřovaly ve vítězství své strany a byly zklamány v nadějích. Vskutku zažily okamžik, kdy právo majorátní, znovu v život uvedené jediným státníkem, kterého měla Restaurace, mělo opět postavit

rancouzskou společnost na jediný základ její velikosti a síly; pak náhle tuto myšlenku, dvojnásob spravedlivou správností a spravedlností, jež rozzářila zraky oněch lidí, vznešených bláhovců monarchistické oddanosti, jako na odškodnou za jejich utrpení a zkázu, jako poslední cár hermelínu a popeličiny, který obkládal dvojnásob jejich rakev a činil jejich spánek méně tvrdým, zhynouti obratem veřejného mínění, jehož nebylo lze ani objasniti, ani ukázniti. Městečko, o němž jsem se tak často zmínil ve svém vypravování, bylo jediné pouští stažených žaluzií a vrat, která se neotvírala. Červencová revoluce zastránila Angličany i odjeli z města, jehož mravy a zvyky utrpěly událostmi tak mocnou trhlinu. Mou první starostí bylo otázkati se, co se stalo s panem Marmorem de Karkoel. Řeklo se mi, že se navrátil do Indie na rozkaz své vlády. Osoba, jež mi to říkala, byl právě věčný rytíř de Tharsis, jeden ze čtveřice pověstné *démantové partíe* (pověstnou byla alespoň pro mne), a jeho oko poučujíc mne upřelo se v mé oči s výrazem člověka, jenž by rád byl dotazován. Tož téměř bezděky, neboť duše si porozumějí, prvé než jedná vůle pravil jsem:

„— A paní du Tremblay de Stasseville? . . .“

„— Což vy něco víte? . . . — odpověděl mi tak tajuplně, jako by nám naslouchalo sto párův uší a byli jsme sami.

„— Ach, ne, — pravím, — nevím nic.“

„— Zemřela, — děl, — na prsa, jako její dcera, měsíc po odjezdu zpropadeného Marmora de Karkoel.

„— Nač toto datum? — děl jsem na to, — a proč se mi zmiňujete o Marmoru de Karkoel? . . .

„— Tož, opravdu, — odvětil, — nevíte nic! Nuže, můj drahý, zdá se, že byla jeho milenkou. Alespoň se o tom povídalo, mluvilo-li se potichu. Nyní se o tom již nemluví. Hraběnka byla pokrytcem prvního řádu. Byla jím, jako jsme plaví nebo černí, narodila se *tím*. Tož hrála lež tak, že z ní činila pravdu, tak byla prostá a přirozená, bez námahy a nadsazování ve všem. Přes dokonalou obratnost, o níž jsme se teprve před ne-

dávnm dověděli, jaká byla, proskakovaly zprávy, záhy potlačené hrůzou, již rozšiřovaly . . . Podle nich Skot, jenž miloval jen karty, nebyl toliko milencem hraběnky, která ho přijímala jako ostatní společnost a zlá jako démon brousila na něm svůj vtip jako na nikom z nás, jak jen se naskytla příležitost! . . . Bože, to by nic neznamenalo, kdyby bylo jen to! Ale je horší, že prý bůh *chelem* zahrál *chelem* celé rodině. Ubohá Hermína ho potají zbožňovala. Slečna Arnoštka de Beaumont vám o tom poví, chcete-li. Bylo to jako sudba. Miloval ji on? Miloval matku? Miloval obě? Nemiloval té ani oné? Byla mu matka dobrá jedině k tomu, by udržel svou sázku ve hře? . . . Kdož ví? Zde je příhoda značně temná. Vše, co se potvrzuje, jest, že její matka, jejíž duše byla vyschlá jako její tělo, pojala záští ke své dceři, jež nemálo přispělo k její smrti.

„— To se říká! — děl jsem poděšen více, že jsem tušil správně, než kdybych byl býval tušil nesprávně, — ale kdo toho může vědět? . . . Karkoel nebyl pošetilý. Nebyl by si dopřál důvěrných sdělení. Nikdy nezvíme nic o jeho životě. Nestal se důvěrným nebo sdílným, pokud se týká hraběnky de Stasseville.

„— Nikoliv, — odpověděl rytíř de Tharsis. — Oba pokrytci se k sobě hodili, jako vejce k vejci. Odešel jak přišel, aniž kdo z nás o něm mohl říci: „Byl cosi jiného než hráč.“ Ale ač bezúhonná hraběnka byla dokonalých mravů a chování, komorné, pro něž není hrdinek, vypravovaly, že se často zavírala s dcerou a po dlouhých hodinách důvěrného hovoru vycházely bledší družka družky, ale dcera vždy napřed a s očima zapadlýma od pláče.

„— Nemáte jiných podrobností a jiných jistot, rytíři?! — pravil jsem, bych jej pobídl a jasněji nazřel. — Ale vy nevíte, co jsou výroky komorných . . . Více by se dalo vyzvědět nejspíše od slečny de Beaumont.

„— Slečna de Beaumont; — děl Tharsis. — Ach! neměly se s hraběnkou rády, neboť byly obě ducha téhož rázu! Tož živoucí hovoří o mrtvé jen s klnoucíma očima

a ošemetným mlčením. Je přesvědčena, že věříme, že ví o nejděsnějších věcech . . . A neví než o jediném, jež není nejděsnější . . . o lásce Hermíny ke Karkoelovi.

„— A to neznamená vědět mnoho, rytíři, — děl jsem. — Kdybychom znali všechna sdělení, která si činí dívky navzájem, zvali bychom láskou každé snění. Tož doznáváte, že muž jako Karkoel měl vše, co vzbuzuje snění.

„— Toť pravda, — pravil starý Tharsis, — ale známe více než dívčí sdělení. Vzpomínáte si . . . ne! byl jste ještě příliš dítětem, ale upozoroval to leckdo z naší společnosti . . . že paní de Stasseville, která nikdy nemilovala ani květin, ani čehokoliv jiného, neboť se sázím, že bych mohl říci, jaké byly záliby oné ženy, nosila stále ke konci života kylici resed za pasem a hrajíc whist a kdekoliv trhala jejich stvolý a žvýkala je tak, že kteréhosi dne slečna de Beaumont se otázala Hermíny s lehkým posměškem chvějícím se v hlase, od které doby je její matka býložravá? . . .

„— Ano, vzpomínám si, — odpověděl jsem. A vsuťku nikdy jsem nezapomněl způsobu divokého a téměř milostně krutého, jímž hraběnka vdechovala a pojídala květy své kytice, při whistové hře, která byla pro mne událostí.

„— Nuže! — děl dobrý muž, — ony resedy pocházely z nádherného květináče, jenž stál u paní de Stasseville v saloně. Och! minuly již doby, kdy stonala z vůní. Viděli jsme ji, nesnesla květin od svého posledního šestinedělí, kdy by ji málem byli zabili, jak nám unyle vyprávěla, kyticí tuberos. Nyní je milovala a vyhledávala je zuřivě. Její salon dusil jako skleník, jehož okna ani v poledne nebyla pootevřena. K vůli tomu dvě či tři slabší ženy k ní již nechodily. Byly tam změny! Ale vysvětlovaly se chorobou a nervy. Když zemřela a bylo třeba zavřít její salon, — neboť poručník dopravil do koleje pitomečka, jenž je nyní bohatý jako jest asi hloupý, — chtěli přesadit krásné resedy do země a našli v květináči, hádejte co! . . . mrtvolu děcka, které přišlo živé na svět . . .

Vypravěč byl přerušen velmi pravdivým výkřikem dvou či tří žen, ač dočista rozkmořených s přirozeností. Odedávna zanechaly přirozenosti; ale na mou věru, za oné příležitosti jí opět nabyly. Druhé, které se více ovládaly, dovolily si jen škusnutí, ale bylo téměř křečovitě.

„— Jaké zapomnění a jaký hrob! — děl pak s lehkostí, která se všemu posmívá, s roztomilým bystrým darebáctvím markýz de Gourdes, jež nazýváme *posledním markýzem*, z oněch bytostí, které žertují i za rakví, ba i v ní.

„— Kde se tam vzalo to děcko? — dodal rytíř de Tharsis, mačkaje tabák v želvové tabatěrce. — Čí bylo? Zemřelo přirozenou smrtí? Zabili je?... Kdo je zabil?... Hle, čeho nelze vypátrati a co vnuká, ale zcela potichu, strašné domněnky.

„— Máte pravdu, rytíři, — odvětil jsem hrouže hlouběji do sebe, o čem jsem byl přesvědčen, že vím lépe než on. Bude to navždy tajemstvím, ba bude dobře, stane-li se neproniknutelnějším. Až po den, kdy se o něm ani slůvkem nešpetne.

„— Vskutku, — pravil, — jsou jen dvě bytosti na světě, které opravdu vědí, co na tom pravdy, a není pravděpodobno, že by to prozradily, — dodal, usmívaje se kradí. — Jedna jest Marmor de Karkoel, jenž odjel do Indie s tlumokem plným zlata, o které nás obehral. Nikdy ho nespatriíme. Druhá...”

„— Druhá? — děl jsem udiven.

„— Ach! druhá, — pravil mžiknuv poočku, což považoval za velmi bystré, — jest ještě méně nebezpečná než ona. Je to zpovědník hraběncin. Víte, tlustý abbé de Trudaine, kterého, mimochodem řečeno, povolali nedávno k biskupství v Bayeux.

„— Rytíři, — pravil jsem zaujat myšlenkou, která mně ujasnila lépe než vše ostatní onu ženu přirozeně uzavřenou, kterou jen krátkozraký pozorovatel, jako rytíř de Tharsis nazýval pokrytečkou, poněvadž stavěla mohutnou vůli nad své vášně, snad aby zdvojnásobila jejich

bouřné blaho, — rytíři, mýlíte se. Sousedství smrti nepootevřelo zapečetěné a zazděné duše této ženy, důstojné spíše Italie šestnáctého století než naší doby. Hraběnka du Tremblay de Stasseville zemřela . . . jak žila. Hlas kněžův se tříštil o tuto neproniknutelnou bytost, jež odnesla s sebou své tajemství. Kdyby ji lítost byla přiměla svěříti se s ním srdci sluhy věčného smilování, nebylo by se našlo nic v květináči v saloně."

Vypravěč skončil příběh, román, který slíbil a z něhož ukázal jen co věděl, totiž počátek a konec. Dojem prodlužoval licho. Každý se zabýval svou myšlenkou a doplňoval podle povahy své obraznosti věrohodný román, z něhož bylo lze posouditi jen několik nesrovnalých podrobností. V Paříži, kde duch vyhazuje hbitě dojem oknem, je mlčení v duchaplném saloně po příběhu nejlichotivějším z úspěchův.

— Jak rozkošný rub karet měly vaše whistové hry! — děla hraběnka de Saint-Albin, která hrála jako stará žena velevyšlancova. — Je velmi pravdivé co jste říkal. Zpola ukázáno, působí mocnějším dojmem, než kdyby byly obráceny všechny karty a bylo by viděti, co je ve hře.

— Toť fantastičnost skutečnosti, děl vážně doktor.

— Ach! — pravila vášnivě slečna Žofie de Revistal, — je tomu stejně s hudbou jako se životem. Co činí výraznými hudbu i život, jsou spíše pomlky než akordy.

Pohlédla na svou důvěrnou přítelkyni, hraběnkou de Damnaglia, s neohebným poprsím, která stále hryzla konec vějíře ze sloni, vykládané zlatem: co říkalo modravě ocelové oko hraběnkino? . . . Neviděl jsem na ni, ale její záda, kde se perlil lehký pot, mluvila za ni. Říká se, že jako paní de Stasseville i hraběnka de Damnaglia má sílu skrývati mnoho vášní a mnoho blaha.

— Zprotivil jste mi květiny, které mám ráda, — pravila baronka de Mascranny, obracejíc se na tři čtvrti k romanciérovi. A zmařivši pranevinnou růži, kterou vyňala z životu a jejíž zbytky rozházela s jakousi snivou hrůzou, podotkla:

— Veta po nich! nebudu již nositi resed.

NA HOSTINĚ NEZNABOHŮ.

*Toť hodno lidí bez Boha.
Allen.*

Smrákalo se již nějakou chvíli v ulicích města***. Ale v kostele onoho malého a výrazného města Západu nastala právě noc. V kostelích bývá noc téměř vždy dříve. Rozhošťuje se tam rychleji, než kde jinde, buď pro chmurné pablesky malovaných oken, jsou-li tam okna, buď pro spleť pilířů, tak zhusta přirovnávaných ke stromům lesův a k stínům, nešeným klenbami. Nikde však nezavírají vrat pro onu noc kostelů, která trochu předbíhá konečné smrti dne venku. Obvykle zůstávají otevřeny i po klekání, — a někdy i hodně pozdě, na příklad v předvečer velkých svátků v pobožných městech, kde se zpovídají u valném počtu k zítřejšímu přijímání. Nikdy, ani jediné hodiny denní nebývá ve venkovských kostelích tak hojně lidí, kteří tam chodívají, jako oné večerní hodiny, kdy ustávají práce, kdy světlo dokonává a kdy křesťanská duše se připravuje na noc, — na noc, jež se podobá smrti a za níž smrt může nastati. Oné hodiny cítí se opravdu předsobě, že náboženství křesťanské je dítětem katakomb a že v něm je vždy cosi ze záдумčivosti jeho kolébky. Oné chvíle vsutku ti, kdož ještě věří v modlitbu, rádi přicházejí, aby poklekli a opřeli se, čelo v dlaních, za tajemných nocí prázdných lodí, jež jsou právě vhod nejhlubší potřebě lidské duše; neboť jestliže nám ostatním, světákům a vášnivcům, zdá se tajná schůzka s milovanou ženou důvěrnější a vzrušivější za temnot, proč by nebylo právě tak nábožným duším s Bohem, když je tma před jeho svatostánky a kdy mu hovoří do ucha ve tmách?

Nuže, tož jako by s ním hovořily v kostele***ském onoho dne zbožné duše, jež přišly se tam pomodliti večerní modlitbu, jak bylo jejich zvykem. Ačkoli v městě, šerém mlhavém podzimním soumrakem, nebyly ještě rozžaty lampy, — ani zamřížovaná lampička u sochy Panny Marie, kterou bylo zříti na průčelí domu paní z Varengerie a již tam dnes není, — bylo již přes dvě hodiny, co se skončily nešpory, — neboť byla neděle onen den, — a rozplynul se oblak kadidla, který tvoří

dlouho modravý baldachýn nahoře v klenbách kůru po mších. Noc, již hluboká v kostele, rozestírala tam velikou clonu tmy, jež podobna plachtě, padající se stěžně, nadouvala oblouky. Ze dvou hubených svíc, zatknutých na ohbí dvou lodních pilířů, hodně daleko svíce od svíce a věčné lampy, zatýkající nehybnou hvězdičku do noci kůru, ještě hlubší nežli byla noc kolem, střel se spíše přízračný přísvit, nežli světlo po temnotách, v nichž se nořila hlavní loď i lodi poboční. Bylo lze za takového mžení neurčitého svitu viděti se pochybně a nejistě, nebylo však možno se poznati... Tu a tam bylo zříti v polotmách skupiny temnější než pozadí, z něhož nejasně vynikaly, — shrbená záda, — něco bílých čepců žen z lidu, klečících na zemi, — dva nebo tři pláštíky se staženými kapucemi; však to bylo vše. Spíše bylo lze se slyšeti než viděti. Všechna ústa, modlící se potichu ve velké lodi, mlčelivé a ozvučné, a tichem ještě ozvučnější, působila zvláštní šum, jenž jest jakoby šumotem mraveniště duší, viditelných jedině oku Božímu. Onen šum, ustavičný a jemný, chvílemi přervaný vzdechy, onen retný šepot, — tak dojmavý v temnotách němého kostela, — nebyl ničím rušen, leda občas některými dveřmi pobočních lodí, jež se otáčely ve stěžích a bouchaly zavírajíce se za osobou právě vešedší; — čilým a jasným klapotem dřeváku, jenž se šoural podél kaplí; — židle, jež padala, poražena v temnotě; — a občas jedním nebo dvojím zakašláním, zdržovaným zakašláním zbožných, kteří je činí hudbou a flétnou z úcty k posvátným ozvěnám domu Páně. Leč ony hluky, jež byly toliko rychlým zazněním jediného zvuku, nevyrušovaly pozorných a vroucných duší z jejich plynulých modliteb a věčného šepotu.

Právě proto nikdo z hloučku věřících, shledavších se a shromážděných večer co večer v ***ském kostele si nevšiml muže, který by byl jistě nejednoho z nich udivil, kdyby bývalo tolik světla nebo jasu, aby bylo lze ho poznati. Nebyl hostem kostela. Nikdy ho tam nebylo viděti. Nevkročil tam od té doby, kdy se navrátil po

letech nepřítomnosti, aby na chvíli pobyl v rodném městě. Proč vlastně tam tedy vešel? ... Jaký cit, jaká myšlenka, jaký záměr jej přiměly, aby překročil prah vrat, mimo něž se brával několikrát denně, jako by jich ani nebylo...? Byl muž, ve všem velikán, jemuž bylo sehnouti pýchu stejně jako vysokou postavu, aby prošel nízkými vratky, klenutými a sezelenalými vlhkem deštivého podnebí Západu, kterými vešel. Konečně nebyla bez poesie jeho žhavá hlava. Zarazilo-li ho, když vešel v ona místa, kterým asi odvykl, téměř hrobové vzezření kostela, jenž stavbou se podobá kryptě, neboť stojí níže dlažby náměstí, na němž je zbudován a jehož portál se schody o několika stupních uvnitř, je výše hlavního oltáře? ... Nečetl svaté Brigity. Kdyby ji byl četl, byl by se rozpomněl vešed do onoho nočního ovzduší, plného tajuplných šeptů, na vidění jejího Očistce, na ponurý a strašlivý dormitář, kde není nikoho viděti a kde je slyšeti ztlumené hlasy a vzdechy, ozývající se ze zdí... Ostatně, buďsi jakýkoli jeho dojem, přece stanul, ne právě jistý sebou a svými vzpomínkami, měl-li jaké, uprostřed poboční lodi, do níž zabočil. Kdo by ho byl pozoroval, tomu by bylo zřejmo, že hledá kohosi nebo cosi, čeho ve tmách nenalézá... Když však jeho oči tam přivykly, a rozeznal obrysy věcí kolem sebe, spatřil konečně starou žebračku, spíše schoulenou než klečící a modlící se růženec na kraji *lavice chudých*, i otázel se jí, zavadiv jí o rámě, kde je kaple Panny Marie a zповědnice kněze z farnosti, kterého jí jmenoval. Zvěděl od starého hostě *lavice chudých*, jenž snad padesát let byl jakoby kusem nábytku ***ského kostela a patřil k němu právě tak, jako pitvory jeho chrličů, tazatel bez velkých potíží prošel mezi židlemi, bez ladu a skladu po mších onoho dne a stanul zpřímen před zповědnicí v pozadí kaple. Založil si ruce, jako činívají skoro vždy v kostelích lidé, kteří tam nepřicházejí na modlitbu a kteří by se tam přece rádi jevíli slušní a vážní. Kdyby několik paní z bratrstva sv. Růžence, dlících právě na modlitbách kolem oné kaple,

bylo muže zpozorovalo, bylo by ho *nařklo* neřku-li právě z bezbožného, tož jistě z *nenábožného* vzestření. Pravda, že obyčejně za večerů o zpovědi bývala rozžata u sloupku Panny Marie, ozdobené stuhami, žlutá, točená voskovice, která osvětlovala kapli; ježto však ráno hromadně se přijímalo a nebylo nikoho u zpovědnice, kněz oné zpovědnice, rozjímající tam o samotě, vyšel, zhasil žlutou voskovicí a zase se vrátil do své jakési dřevěné cely, aby tam opět rozjímal za účinku temnoty, zabraňující všemu vnějšmu rozptýlení a oplodňující usebrání. Byla taková pohnutka, byla náhoda, vrtoch, šetrnost nebo jiný důvod toho druhu, co přimělo kněze k činu tak prostému? Jisto však, že ona okolnost způsobila, by nebyl poznán, záleželo-li mu na tom, příchodí do kaple, jenž tam ostatně pobyl jen několik okamžiků... Kněz, zhasnuvší svíci, nežli muž přišel, zočiv jej zamřížovaným okénkem dveří, otevřel dveře dokořán, nevystoupiv ze zpovědnice, kde seděl; a muž rozepiav paže podal knězi nerozeznatelný předmět, který vyňal ze záňadří.

— Vezměte, otče! — děl hlasem ztlumeným, leč zřetelným. — Však se s *tím* již hodně dlouho vláčím!

A nic nadto se neudálo. Kněz, jako by byl věděl, oč běží, vzal předmět a zavřel zase klidně dveře zpovědnice. Paní z bratrstva sv. Růžence měly za to, že muž, hovořící s knězem, přiklekne a vyzpovídá se a byly na výsost překvapeny vidouce jej, an se bere mrštným krokem se schodů kaple a zabočuje opět do poboční lodi, kudy přišel.

Jestliže však byly překvapeny paní, byl muž překvapen tím více, neboť právě uprostřed lodi, kterou mířil z kostela, byl náhle uchopen dvěma statnými pažemi a skoro na dva palce od jeho tváře zahlaholil smích, ohavně pohoršlivý v místě tak posvátném. Štěstí pro cenící se zuby, že je poznal, tak blízko u očí!

— U všech sakramentů! — děl zároveň smíšek potichu, nikoli však tak, aby poblíže nebylo slyšeti rouhání a ostatních neuctivých slov, — co vlastně *vyvádíš* v kostele,

Mesnile, touto dobou? Nejsme již ve Španělich, jako za dob, kdy tak mile cuchali jsme roušky avilských jeptišek.

Ten, jehož nazval „Mesnilem“, propukl hněvem.

— Mlč! — pravil potlačuje výbuch hlasu, který div se nerozlehl. — Jsi opilý? ... Kleješ v kostele jako na strážnici. Nu! netrop hloupostí! ať vyjdeme odtud oba slušně.

A přidal do kroku, prošel nízkými vrátky, *druhý* za ním a když venku a na volném vzduchu ulice mohli zase promluvit nahlas, děl opět *druhý*, jenž byl jakoby posedlý:

— Ať do tebe hrom a blesky, Mesnile! Stáváš se kapucínem? ... Líbáš pánu Bohu paty? ... Ty, Mesnilgrand, rytmistr Chamboranu, v kostele jako pámbíčkář!

— Vždyť tys tam byl také — odpověděl Mesnil klidně.

— Šel jsem tam za tebou. Viděl jsem tě, jak vcházíš a užasl jsem nad tím, na mou čest, více než kdybych viděl, jak znásilňují mou matku. Řekl jsem si: Co vlastně tropí v tomhle kněžourském hnízdě? Pak jsem si pomyslí, že tam bude nějaká zatrolená křepelinka a rád bych byl spatřil, za jakou švadlí nebo vznešenou dámou z města ses tam vydal.

— Šel jsem tam jen k vůli sobě, *můj milý*, — děl Mesnil s chladnou osobivostí naprostého pohrdání, které nedbá toho, co si kdo o něm myslí.

— Nad tím, u čerta, žasnu ještě více!

— *Můj milý* — opáčil Mesnil stanuv, — lidé ... jako já, nedělali věky věkův nic jiného, než udivovali lidi ... jako ty.

A obrátiv se zády a přidav do kroku jakoby nechtěl, aby se mu někdo *věšel na paty*, dal se vzhůru ulicí Gisorskou na Thurinské náměstí, v jehož kterémisi koutě bydlil.

*

Bydlil u otce, starého pána z Mesnilgrandu, jak ho nazývali po městě, když o něm hovořili. Byl bohatý a lakomý (prý) staroch, který nerad pustil chlup, — tak

se o něm říkalo, — který leta a leta žil stranou veškeré společnosti, až na tři měsíce, jež jeho syn, žijící v Paříži, trávil v městě^{***}. A starý pán z Mesnilgrandu, u něhož se obyčejně neukázala ani myš, jal se zváti a přijímati staré přátely a druhy synovy z pluku, a cpáti nádhernými hostinami lakomcovými, o všechno pryč, jak říkali tamější rabelaisovci, docela nevhod a docela nevděčně, neboť častování (*častování skrblikovo*, rozhlášené příslovími) tam bylo znamenité.

Abyste měli jakési ponětí, té doby žil v městě^{***} pověstný soukromý výběrčí daní, jenž přibyv tam způsobil poprask, že vjel do kostela kočárem o trojspřeží. Byl ubohoučkým peněžníkem ten tlustý muž, leč příroda z žertu jej učinila velikým kuchařem z povolání. Vyprávělo se, že r. 1814 přinesl Ludvíku XVIII., táhnoucímu na Gent, v jedné ruce pokladnu svého okresu a v druhé lanýžovou podpoušku, již jako by vařilo sedmero ďáblů hlavních hříchů, jak byla lahodná! Ludvík XVIII. vzal jako obyčejně pokladnu nepoděkovav; ale z vděčnosti za podpoušku připíal na přemohutnou hrud' geniálního velmistra kuchařského, vyrostlého přímo z peněz, velkou černou stuhu řádu sv. Michala, který se udílel toliko učencům a umělcům. Černou mórovou stuhu máje vždy připíchnutou na bílé vestě a zlatý řád, stkvící se mu na panderu, tento Turcaret, pan Deltocq (jmenoval se Deltocq), který o dnech sv. Ludvíka nosíval kord a sametový šat *po francouzsku*, nadutý a drzý jako šestatřicet anglických kočí, napudrovaných stříbrem, a jenž měl za to, že všechno musí padnouti na kolena před mocí jeho omáček, byl městu^{***} osobností téměř oslňující marnivosti a okázalosti . . . Nuže, s onou vznešenou obědní osobností, která se chlubila, že dovede upravit devětačtyřicet různých postních polévek, a která ani nevěděla kolik umí masných, — těch bylo bez počtu! — zápasila kuchařka starého pána z Mesnilgrandu a připravovala mu neklidné chvíle za pohybu jeho syna v^{***}, u starého pána z Mesnilgrandu!

Byl hrd na svého syna; leč byl také smuten nad ním

staříčkový otec, a bylo proč! Život jeho *mladého muže*, jak mu říkal, ačkoli mu bylo přes čtyřicet, byl zničen touž ranou, která roztrátila Císařství a zvrátila štěstí toho, jenž pak byl již jen CÍSAŘEM, jako by byl ztratil jméno ve své hodnosti a slávě. Počav osmnáctiletý jako císařský myslivec, jsa ze dřeva, z jakého se tehdy tesali maršálkové, prodělal mladý Mesnilgrand války Císařství, a s kalpaku mu vlály všechny chocholy naděje; ale konečný blesk u Waterloo spálil na prach jeho poslední přání. Byl z těch, jehož Restaurace nepřejala do služeb, protože neodolali kouzlu návratu z Elby, pro nějž zapomněli svých přísah nejsilnější muži, jako by pozbyli svobodné vůle. Velitel škadrony Mesnilgrand, o němž říkali důstojníci Chamboranu, pluku báječně udatného: „Lze býti statečným jako Mesnilgrand; ale nad něj, toť nemožno!“, viděl jak jeho druhové z pluku, kteří se mu službou nevyrovnali, stávali se mu před nosem plukovníky nejkrásnějších pluků královské gardy; a přes to, že nebyl žárliv, bylo mu krutou trýzní . . . Byl povahou nejstrašlivější vnitřní síly. Jedině vojenská kázeň, z dob kdy byla až římská, byla s to, aby zadržela vášně tohoto divocha — vášně nevýslovně strašně — jenž jimi pobouřil před osmnácti lety rodné město a málem by byl zemřel. Vskutku před osmnácti lety výstřednosti se ženami, nesmyslné výstřednosti, mu přivodily nervovou chorobu, jakési úhytě míchy, takže bylo nutno mu vypalovati páteř želízky. Hrozné léčení, jež poděšilo město *** jako je poděsily jeho výstřednosti, byly jakýmsi příkladným trestem, jež otcové rodin onoho města dávali za výstrahu svým synům, aby je umravňovali, jako umravňujeme národy hrůzou. Vodili je na podívanou, *jak pálí* mladého Mesnilgranda, který ohnivým ranám unikl jen díky *pekelné* soustavě, jak říkali lékaři; což bylo pravé slovo, když tak odolávala plameni. Tož s takovou zázračně výjimečnou soustavou, která po želízkách odolala později únavám, ranám a všem svízelům, jež mohou zasouti bojovníka, Mesnilgrand, dosud statný, se viděl v nejzralejších letech bez velké vojenské budoucnosti.

o níž snil, od nynějška bez cíle, paže maje ochromeny a meč zrezavělý v pochvě; a tu jeho city se jitřily až k nejprudší zběsilosti... Kdyby nám, bychom ho pochopili, bylo hledati v dějinách muže na přirovnanou s Mesnilgrandem, bylo by nutno sestoupiti až k pověstnému Karlu Smělému, vévodovi burgundskému. Kterýsi důvtipný moralista, zabývající se nesmyslností našich osudů, tvrdil na vysvětlenou, že lidé se podobají podobiznám, z nichž některé mají hlavu nebo nohy uřaty rámy, nepoměrnými k přirozené velikosti, a druhé zase mizí zmenšení a zlitěrněni na trpaslíky jejich zpozdilou ohromností. Mesnilgrand, syn prostého zemana dolno-normandského, kterému bylo zemřítí v neznámu soukromého života, minuv se s velkou dějinnou slávou, pro kterou byl zrozen, poznal, že má — a co s ní? — děsnou moc ustavičné zuřivosti, šílené otrávenosti a roztrpčenosti, jako onen Smělý, jež dějiny zovou také Strašlivým. Waterloo, které ho zdrtilo, bylo mu náraz, čím nadvakrát byla Granson a Morat onomu lidskému blesku, jenž zhasl na sněžích nancyjských. Jenže nebylo sněhů a Nancy pro Mesnilgranda, *doklepašního* velitele škadrony, jak říkají lidé, kteří vše znectí svým sprostým slovníkem. Věřilo se tehdy, že se buď zabije nebo zešílí. Nezabil se, jeho hlava odolala. Nezešílel. Byl již šílený, říkali posměváčkové, neboť posměváčkové se najdou vždy. Jestliže se nezabil — a jeho přátelé, znajíce jeho povahu, *netázali se* proč, *ač se mohli tázati* — tož proto, že nebyl mužem, jenž by si nechal vyklovati srdce supem, aniž se pokusil rozdrtití supův zobák. Jako Alfieri, neuvěřitelný tvrdohlavec Alfieri, jenž uměje toliko krotiti koně naučil se ve čtyřiceti letech řecky, ba i složil řecké verše, Mesnilgrand se vrhl, či spíše vrátil na malířství, totiž na něco, *co ho bylo nejvzdálenější*, právě jako stoupáme do sedmého poschodí, abychom se spíše zabili, dopadnouce s větší výše, když chceme skočiti s okna. N měl ani potuchy o kresbě, a stal se malířem jako Géricault, jehož, tuším, poznal u mušketýrů. Pracoval... šíleně, jako prcháme před nepřítelem, — říkal s hořkým

úsměvem, — vystavil, vzbudil pozornost, a nevystavil již, niče svá plátna, když je domaloval a dávaje se znovu do práce s neúmornou zuřivostí. Tento důstojník, jenž vždy žil s palašem v ruce, jenž koňmo projel Evropou, trávil zkažený život před podstavcem, sekaje štětcem do plátna jako šavlí a s takovou ošklivostí k válce, — ošklivost těch, kdo ji zbožňují! — že nejraději maloval krajiny, krajiny, jako byl pustošil. Maluje žvýkal jakési opiové těsto, jež míchal do tabáku, který kouřil ve dne v noci, neboť si dal udělati jakousi huku vlastního vynálezu, z níž mohl kouřiti i za spánku. Leč ani omamující prostředky ani utišující, ani jakýkoli jed, jakým se člověk ochromuje a ponenáhlu ubíjí, neuspál příšery zuřivosti, jež nikdy neusínala a již nazýval drakem své studánky, drakem zářícím v ohnivé studánce! Kdo ho špatně znali, považovali ho za karbonáře. Kdo však ho znali lépe, věděli, že je v karbonářství příliš mnoho krasořečnění a hloupé svobodomyslnosti, aby člověk tak vyslovený upadl v pošetilosti, jež odsuzoval se soudnou pevností svého kraje. A vskutku, kromě svých vášní, jejichž výstřednost leckdy přesahovala meze, měl ryzí smysl skutečností, jímž se vyznačují lidé normandského původu. Nikdy se neoddával přeludu spiklenectví. Předpověděl generálu Bertonovi jeho osud. S druhé strany pak k demokratickým myšlenkám, o něž se opírali imperialisté za Restaurace, aby se snáze spolčili, cítil vrozený odpor. Byl dokonalým šlechticem. Nebyl jím toliko rodem, stavem, společenskou třídou; byl jím *od přirozenosti*, jako byl *sám sebou* a nikým jiným, a jako by jím býval, jsa nejnepatrnějším ševcem svého města. Byl jím, jak říká Heinrich Heine, „vznešeným způsobem cítění“, a na-prosto ne po měšťácku jako činí povýšenci, kteří si libují ve vnějších odlišnostech. Nenosil svých vyznamenání. Otec, vida jej již již plukovníkem, když se zhroutilo Císařství, opatřil mu baronský majorát; on však nikdy nepřijal onoho titulu a na navštívenkách a pro každého byl „rytířem z Mesnilgrandu“. Tituly připravené o politické výsady, jimiž byly kdysi nadány a jež z nich

tvorily pravé válečné znaky, nevážily v jeho očích více než pomorančová kůra bez pomoranče, ba posmíval se jim i před těmi, kteří si jich vážili. Podal o tom kdysi důkaz v městečku ^{***}, nakaženém urozeností, kde někdejší zemanští velmoži, zničení a okradení Revolucí, snad pro potěšení si mezi sebou z nevinné pošetilosti dávali tituly hrabat a markýzů, jichž nikdy jejich prastaré rody neměly, neprahnouce po nich, by byly ještě urozenější. Mesnilgrand, jemuž takové přivlastňování bylo směšné, odvážil se smělého kousku, aby mu učinil přítrž. O kterémsi večírku v nejurozenějším z domů města, pravil sluhovi: „Ohlaste vévodu z Mesnilgrandu!“ A sluha, užaslý, ohlásil tuším hlasem: „Pan vévoda z Mesnilgrandu!“ Vše bylo na nohou. „Na mou věru,“ pravil, vida účinek, jež způsobil, — kdyžť si již kde kdo dává nějaký titul, dal jsem si s chutí tenhle!“ Nikdo ani nedutl. Ba někteří v dobré míře se usmáli v koutech; ale nezačali znovu. Vždy jsou na světě bludní rytíři. Nemstí již křivdy dřevcem, nýbrž směšnosti posměchem a Mesnilgrand byl bludným rytířem.

Měl dar jízlivého vtipu. Což však nebyl jediný dar, který mu udělil Bůh síly. Ačkoli při jeho živočišném ustrojení byla v popředí povaha, jako u všech téměř lidí činu, duch zůstavší v druhé řadě nebyl pro něj ani pro druhé slabší. Není pochyby, že rytíř z Mesnilgrandu, kdyby byl býval šťastným člověkem, nebyl by příliš duchovním; leč jsa nešťasten byl zoufalého smýšlení a když byl vesel, čehož bylo pořádku, byl vesel jako zoufalec; a nic nerozbije tak dobře kaleidoskop ducha jako utkvělá myšlenka neštěstí a tak málo brání točiti jím, až oči přecházejí. Ale nad to kromě vášní, kvasících mu v nitru, oplýval nadobyčejnou výmluvností. Věta, která se říká o Mirabeauovi a kterou lze říci o všech řečnících: „Kdybyste ho byli slyšeli! . . .“ byla jakoby schválně o něm. Bylo třeba ho viděti za nejnepatrnějšího rozhovoru, jak se mu dmula sopečná prsa, jak bledl víc a více, jak čelo mu brázdily vlny vrásek, — jako moře za buranu jeho hněvu, — jak zornice sršely z rohovky, jako by

zasáhly ty, s nimiž mluvil, — dvě planoucích kulek! Bylo třeba ho viděti supějícího, chvějícího se, sotva dechu popadajícího, s hlasem tím vznešenějším, čím více se lámal, s výsměchem, kterým se mu třásla pěna na rtech, třesoucích se dlouho ještě když domluvil, vznešenějšího vysílením po takových výbuších, nežli Alma v Orestovi, skvěleji zabitého a přece neumírajícího, nýbrž znovu počínajícího nazítří, hodinu na to, minutu na to, fénixe hněvu, vždy znovu se rodícího z popele! . . . A vskutku, nechť se kdykoli dotknul kdokoli jistých strun, jež v něm byly věčně napiaty, rozezvučely se vždy tak, že poválily toho, jenž byl tak neprozřetelný, že o ně zavadil. „Byl včera u nás na večírku, — pravila kterási dívka přítelkyni. — Má milá, řádl celou tu dobu. Je ďáblem posedlý. Na konec nikde nepřijmou pana z Mesnilgrandu.“ Bez onoho řádění *špatného tónu*, pro něž nejsou stvořeny ani salony ani duše, které je obývají, byl by snad zajímal dívky, které o něm hovořily toliko s touto uštěpačnou vážností. Lord Byron tehdy přicházel do módy a Mesnilgrand, když byl mlčeliv a v sebe uzavřen, měl cosi z hrdin Byronových. Nebyl pravidelné krásy, jaké hledají mladí lidé s chladnou duší. Byl drsně ošklivý; leč bledý a strhaný jeho obličej, pod kaštanovými vlasy, stále mladistvými, jeho čelo předčasně zvráscené, jako čelo Larovo nebo Korsarovo, jeho tupý levhardí nos a jeho sivé oči, lehce lemované krvavými žilkami, jako u očí koní příliš ohnivého plemene, měly výraz, před nímž největší posměváčkové města*** byli na rozpacích. Byl-li kde, i nejuštěpačnější jazykové přestali si tropiti uštipky. Velký, silný, urostlý, ačkoli se trochu hrbil v zádech, jako by život, který nesl, byl přetěžkou zbrojí, měl Mesnilgrand v moderním obleku zadívaný výraz, jaký vidáme na jistých vznešených rodinných podobiznách. „Toť chodící podobizna,“ — pravila opět jiná dívka, vidouc ho po prvé vcházeť do salonu. Ostatně korunoval Mesnilgrand všechny ony přednosti předností nade všechny v očích děvčátek: byl vždy božsky oblečen. Byla to poslední koketnost jeho života *záletníková*, zoufalce, který

přečkával skončený život, zahrabaný, jako zapadající slunce vysílá poslední růžový paprsek na pokraje mračen, za nimiž uhaslo? ... Byl to poslední zbytek satrapovské nádhery, *kdysi na odiv stavěné* důstojníkem Chamboranu, za nějž starý skrbík, jeho otec, byl nucen zaplatiti, když jeho pluk byl rozpuštěn, dvacet tisíc franků toliko za tygří kůže na jeho čabraky a jeho rudé boty? Ale jisto je, že ani jediný mladý Pařížan nebo Londýňan, by nebyl překonal eleganci mrzouta, který již nechodil do společnosti a který za tři měsíce pobytu v *** vykonal jen několik návštěv a potom již ani jedině.

Žil tam jako v Paříži, oddán malbě až do noci. Zřídka se procházel po čistém a rozkošném městě, snivého vzhledu, vystavěného pro snílky, městě básníků, kde však snad nebylo ani jediného. Někdy prošel některými ulicemi a kramář děl cizinci, který si všiml jeho pyšné postavy: „Toť velitel Mesnilgrand,“ jako by velitel Mesnilgrand byl znám po celém světě. Kdo ho jednou uzřel, nezapomněl naň. Vzbuzoval úctu, jako všichni lidé, kteří již ničeho nežádají na životě; neboť kdo již ničeho nežádá na životě stojí nad ním a právě život nám provedl leccaké darebáctví. Nechodil do kaváren s druhými důstojníky, jež Restaurace vyškrtla ze služebních těles, a jimž nikdy neopominul stisknouti ruky potkav je. Venkovské kavárny se hnusily jeho šlechtictví. Bylo mu věc vkusu, že tam nevstročil. Nikdo se nad tím nepohoršoval. Jeho druhové byli si vždy jisti, že ho zastihnou u otce, jenž se stal za jeho pobytu štědrým z lakomce, jakým byl za jeho nepřítomnosti a který jim pořádal hody, nazvané jimi kvasy Baltazarovými, ač vůbec nečetli Bible.

Sedával tam tváří v tvář synovi, a ačkoli byl stár a na pohled se podobal osobě z veselohry, bylo viděti, že otec své doby byl hoden zploditi potomka, na nějž byl hrd... Byl velký vyzáblý stařec, přímý jako lodní stěžeň, čelící hrdě stáří. Vždy oděn dlouhým kabátem temné barvy, který jej zdánlivě dělal ještě větším než byl, měl na venek přísnost myslitele, nebo člověka, pro nějž již není v životě světských marností. Léta nosil

bavlněnou čepici s širokým šeríkovým okrajem, které nikdy nesundal; ale ani jediného šprýmaře nenapadlo, aby se vysmál bavlněné čepici, obvyklé pokrývce hlavy *zdánlivého nemocného*. Na starém pánu z Mesnil-grandu byla veseloherní pouze osoba. Byl by zařal smích na veselých rtech Regnardových a zamýšlený pohled Molièrův byl by učinil zamýšlenějším. Buďsi jakékoli mládí tohoto skoro velebného Gèronta a Harpagona, bylo tomu již příliš dávno, aby se kdo naň rozpomněl. Přidal se (prý) k Revoluci, ačkoli byl příbuzným Vicqa d'Azir, lékaře Marie Antoinetty, ale dlouho to netrvalo. Muž činu (Normané nazývají svůj statek *svým činem*; hluboký význam!), majetník, statkář v něm rychle potlačili člověka myšlenky. Jenže vyšel z Revoluce jako politický nevěrec, vstoupiv do ní jako nevěrec náboženský a obě nevěreciví dohromady z něj utvořila kovaného popěrače, kterého by se byl poděsil Voltaire. Ostatně málo hovořil o svých názorech, leda za mužských hostin, jež pořádal na počest synovu, kdy, ježto se ocíl v kruhu příbuzných myšlenek, unikaly mu poznámky, jež potvrzovaly, co se o něm povídá po městě. Nábožným a vznešeným lidem, jichž bylo plno, byl vskutku starým vyvrhelem, s nímž nebylo lze se stýkati a jenž dobře dělal, že k nikomu nechodil... Jeho život byl na výsost prostý. Nevycházel. Hranice zahrady a dvora byly mu koncem světa. V zimě sedal pod velkým krytem krbu v kuchyni, kam si dal přivézt obrovskou hnědočervenou lenošku, potaženou utrechtským sametem, se širokými opěradly, mlčeliv před služebnictvem, které bylo slísněno při něm, neboť se neodvažovalo před ním mluvit nahlas a hovořilo spolu potichu, jako v kostele; v létě je zbavoval sebe a pobýval v jídelně, jež byla chladná, čta noviny nebo některou starou knihu z někdejší mnišské knihovny, koupené v dražbě, nebo rovnaje stvrzenky u javorového psacího stolku s rohy okovanými mědí, který tam dal snést, aby nemusil chodit do schodů, když přicházeli nájemci jeho statků, ačkoli to nebyl nábytek do jídelny. Dálo-li se v jeho mozku něco jiného

kromě počítání úroků, nikdo nevěděl. Jeho obličej o krátkém, ploském nose, bílý jako běloba a ěubkovaný neřtovicemi, neprozrazoval jeho myřlenek, právě tak záhadných, jako myřlenky kočky, předoucí u krbu. Od neřtovic, které ho tak zdolíčkovaly, zrudly mu oči a brvy se obrátily dovnitř, že bylo nutno je ostřihat; tato hrozná operace, jíž bylo často opakovat, byla příčinou, že mžoural, takže mluvil-li s vámi, byl nucen zacloniti si oči rukou jako stříškou, chtěl-li se upřeně podívat a naklonil se nazad, což mu zároveň skývalo vzhledu drzého a hrdého. Nijakým lorňonem by se jistě nedocílilo dojmu povýřené drzosti, jakého docíloval starý pán z Mesnilgrandu třesoucí se rukou, položenou krajem na obočí, aby si vás vzal na muřku a lépe na vás viděl, když se vás dořazoval... Jeho hlas byl hlasem člověka, který byl odjakživa zvyklý poroučeti druhým, hlas spíše hrdelní než prsní, jako hlas člověka, který má sám více hlavy než srdce; ale málokdy se ozval. Řekli byste, že s ním skrblił jako se svými tolary. řetřil si jej ne jako řetřil hlasu stoletý Fontenelle, ustáváje ve větě, když jel mimo vůz, aby mluvil dále až vůz dohrčel. Starý pán z Mesnilgrandu nebył človíčkem z nakřaplého porculánu jako starý Fontenelle, stále se bděle obírajícím svými trhlinami. Był starobylým dolmenem, žulově pevným a jestliže málo mluvil, tož proto, že dolmeny mluví málo, jako zahrady La Fontaineovy. Ostatně, naskytla-li se mu příležitost, mluvil úsečně po tacitovsku. Za rozhovoru ryl slovo. Měl sloh z kamene tesaný — a též kamenující, neboť byl rozeným jízlivcem, a kameny, jež metal do cizích zahrad, vždy někoho zasáhly. Kdysi jako mnohý otec křičel jako kormoran nad útratami a pořetilstmi synovými; ale co Mesnil — tak mu říkal po domácku — byl přimáčknut jako Titan zřícenou horou Císařství, měl k němu úctu muže, který zvážil život na všech vážkách pohrdání a shledal, že nad vše krásnější jest lidská síla rozdrčená pitomostí osudu!

Dával mu to na jevo svým způsobem a onen způsob byl výmluvný. Hovořil-li syn s ním, rozhostila se na-

dšená pozornost po studené bledé tváři, jež se podobala luně, nakreslené bílou křídou na šedém papíře, a jejíž oči, zrudlé neštovicemi, přecházely do krvava. Ostatně nejlepším důkazem, jakým dával na jevo vážnost synu Mesnilovi bylo, pokud syn dlel doma, že dočista zapomněl svého lakomství, jež zřídka kdy pouští z chladné pěsti lidi, které sevřela. Ony pověstné hostiny nedaly spáti panu Deltocqovi a třásl mu vavříny... jeho uzených kýt nad hlavou. Byly hostinami, jaké jen sám Dábel kuchtí svým vyvolencům... A opravdu nebyli hosté oněch hostin právě vyvolenci Dáblými?... „Všichni ničemové a darebáci z města a z okolí se tam sejdou,“ — hučeli royalisté a pobožnůstkáři, kteří si uchovali vášně z roku 1815. „Mluví se tam jistě děsné hanebnosti — a snad se tam i páchají!“ — dodávali. Služebnictvo, které nebylo vykazováno o zákuscích, jako na večerích barona z Holbachů, roztrušovalo vskutku děsné věci po městě o tom, co se povídalo za oněch hodů; a věc sama tak ovládla obecné mínění, že přítelkyně kuchařky starého pána z Mesnilgrandu ji zaskočily a vyhrožovaly, že co mladý Mesnilgrand bude u otce, nedovolí jí pan farář obcovati svatým svátostem. V městě *** měli z vykřičených kvasů na náměstí Thurinském hrůzu téměř takovou, jakou cítili za středověku křesťané k židovským hodům, na nichž byly hanobeny hostie a podřezávány malé děti. Pravda, že hrůza byla trochu mírněna chtivostí vydrážděného smyslového požitkářství a vypravováním, z nichž se labužníkům sbíhaly sliny v ústech, hovořilo-li se před nimi o hostinách starého pána z Mesnilgrandu. Na venkově a v malém městě se ví všechno. Tržiště je tam lepší než skleněný dům Římanův: je domem beze zdí. Ví se na koroptev nebo na sluku přesně *co bylo* nebo *co bude* týdně k obědu na náměstí Thurinském. Hody, jež bývaly zpravidla vždy v pátek, sebraly nejlepší ryby a nejlepší ústřice na trhů; neboť se strojila nešťýdatě *pánská jídla* k strašným a neblaze vzácným hostinám. Snoubila se tu okázale ryba s masem, aby se tím spíše přestoupilo přikázání ujmy a umrtvování, Církví přede-

psané... A tahle myšlenka byla jistě myšlenkou starého pána z Mesnilgrandu a jeho ďábelských hostů! Kořnilo jim hody, jestliže postní dny měnili v masné a ná-
davkem k masným přidali lahodný postní den. Pravý kardinálský půst! Podobali se Neapolitánce řkoucí, že její sorbet byl dobrý, že by jí však chutnal lépe, kdyby byl hříchem. A co dím, hříchem? Bylo by třeba mnohých oněm neznabohům, neboť všichni, co jich bylo, kdož zasedali k zlořečenému stolu, byli neznabohy, — zarytými neznabohy se šarlatovým hřebínkem, úhlavními nepřáteli kněze, v němž viděli všecku Církev, nevěrci — naprostými a zuřivými — jací bývali oné doby; tehdejší nevěrectví bylo prazvláštním nevěrectvím. Bylo vskutku nevěrectvím doby mužů činu nejvypjatější síly, kteří prodělali Revoluci a války Císařství, a kteří se káleli ve všech neřestech oněch strašných časů. Nebylo ani trochu nevěrectvím XVIII. století, z něhož přece pochodilo. Nevěrectví XVIII. století si osobovalo nároky na pravdu a na myšlenku. Bylo rozumářské, sofistické, krasořečnické a především drzé. Nebylo v něm však nestoudností žoldáků Císařství a odpadlických kralovrahů z triadevadesátého. My, kdož jsme přišli po oněch lidech, máme také své nevěrectví, naprosté, soustředěné, vědecké, ledové, nenávistné, neúprosně nenávistné! mající ke všemu, co náboženského, zášť hmyzu k trámu, který provrtává. Leč ani toto ani ono nevěrectví neskytne nám poněť o zběsilém nevěrectví mužů z počátku století, kteří vychováni jako psi voltairiány, svými otci, brodili se dorostše v muže rukama až po ramena ve všech hrůzách politiky a války a jejich dvojnásobné zkaženosti. Po třech nebo čtyřech hodinách rouhačného obžerství a opilství, olířasala se řvoucí jídelna starého pána z Mesnilgrandu a vypadala zcela jinak než mizerný pokojík v hostinci, kde si nedávno zahýřilo za pět franků z hlavy několik čínských mandarinů literatury proti Bohu. Tu byly dočista jiné hodokvasy! A ježto již asi nikdy se nepočnou znovu, alespoň ne v týchž rozměrech, bude zajímavé a nezbytno pro dějiny mravů, aby byly připomenuty.

Ti, kdož slavili ony svatokrádežné hodokvasy, jsou dávno mrtví; však oné doby žili a byla to právě doba, kdy žili nejvíce, neboť život je mocnější, není-li tu schopností, kterých ubývá, nýbrž neštěstí, kterých přibýlo. Všichni přátelé Mesnilgrandovi, všichni spoluhodovníci domu jeho otce, měli tak vrchovatě činných sil, jaké kdy kdo míval, a měli jich nad to, ježto je tužili, ježto pili u čepu ze sudu přemíry všeho chťiče a veškeré slasti, aniž je sklály ony omračující lihoviny; nedrželi však již v zubech a sevřených rukou čepu sudu, do něhož se zakousli, — jako Cynegir své lodi, by jí zadrželi. Okolnosti jim vyrvaly ze zubů prs z něhož ssáli, aniž ho vyssáli a z něhož měli jen žízeň, jak z něj ssálil Byla to pro ně, tak jako pro Mesnilgranda, *chvíle běsnění*. Neměli duševní výše Mesnilovy, Zuřivého Rolanda, jehož Ariosto, kdyby byl měl Ariosta, jistě by se byl podobal tragickému Geniu Shakespearovu. Leč za jejich duševní úrovně, za jejich stupně vášně a rozumu, byli jako on hotovi se svým životem před smrtí, — která není koncem života a která často přichází dávno před jeho koncem. Byli odzbrojenci, však se silou nositi zbraň. Všichni ti důstojníci byli jen propuštěni z armády loirské; byli propuštěni ze života a z Naděje. Císařství ztraceno, Revoluce rozdracena reakcí, která nebyla s to, by ji udržela pod patou, jako tam svatý Michal drží draka, a všichni ti muži, vyhozeni ze svých míst, ze svých rolí, ze svých ctižádostí, z všech výhod své minulosti, zapadli zase bezmocni, zničení, pokořeni do rodného města, kam se vrátili, „aby zdechli bídně jako psi“, jak říkali zlostně. Za středověku byli by se stali buřiči, potulnými kramáři, dobrodružnými rytíři, leč nevolíme své doby; ale nohy měli sevřeny v kládě civilisace, která má měřické rozměry a váhovitě přesnosti, a jejich silou bylo, že zůstali zticha, že hryzli své udidlo, vztekali se na místě, jedli a pili svou krev a polykali hnus nad tím! Měli ovšem ještě souboje; co však znamená několik ran šavlí nebo z bambitky, když jim bylo třeba krveprolévání, až by země byla zbrocena krví, aby se utišily záchvaty mrtvice jejich vzteku a jejich

pomstyctivosti? Domýšlíte se teď asi, jaká *oremus* vysílali k Bohu, když o něm hovořili, neboť jestliže v něj nevěřili, druzí v něj věřili: jejich nepřátelé! A to stačilo, aby proklínali, hanobili a bombardovali za hovorů vše, co je lidem svatého a posvátného. Mesnilgrand se o nich vyjádřil kdysi večer, patře na ně u stolu otcova za lesku ohromného punče, „že by z nich byla pěkná rota mořských lupičů!“ — „Nic by nechybělo,“ — dodal dívaje se poočku na dva nebo tři pátery vyklouze, jež se připletli mezi vojáky bez stejnokrojů, — „ani kaplanů, kdyby si ti lupiči zčista jasna zamanuli míti kaplany!“ Ale když byla zrušena blokáda pevniny a nastala bláhová doba míru, nechybělo-li lupičů, nebylo loupežné lodi. Nužel oni páteční hosté, kteří pohoršovali týden co týden město ^{***}, přišli jako obyčejně do domu Mesnilgrandova v pátek po neděli, kdy Mesnil byl tak zhurta chycen v kostele kterýmsi ze svých starých druhů, užaslým a vzteklým, že ho tam vidí. Starý druh byl setník Rançonnet osmého dragounského pluku, který, mimochodem řečeno, přišel onoho dne k hostině mezi prvními, neboť nespatřil Mesnilgranda celý týden a nebyl s to, aby si v hlavě srovnal jeho návštěvu v kostele a způsob, s jakým Mesnilgrand ho tam přijal a odbyl, když se ho tázal po vysvětlení. Rozhodně měl v úmyslu vrátiti se k ohromující události, jejímž byl svědkem a kterou by byl rád objasnil za přítomnosti všech pátečních hostí, jež pobaví onou historkou. Setník Rançonnet nebyl nejšpatnější chlap ze *špatných chlapů* páteční roty. Byl však z největších chvastounů a zároveň nejobmezenějších bezbožců. Ačkoli nebyl hloupý, dočista tím zpitoměl. Myšlenka na Boha mu stále vězela v duchu, jako moucha na nose. Byl od hlavy k patě důstojníkem své doby, se všemi nedostatky i přednostmi oné doby, uhněten z války a pro válku a věřící pouze v ni a milující jen ji; dragoun, jací břinkají ostruhami, — jak dí stará dragounská píseň. Z dvacetipěti, kteří obědvali toho dne v domě Mesnilgrandově, snad měl nejvíce rád Mesnila, ačkoli se *nevyznal* ve svém Mesnilovi, co ho spatřil an vchází do

kostela. Je třeba upozorniti?... Většina z dvacetipětí hodovníků se skládala z důstojníků, leč nebyli u hostiny jen vojáci. Byli tam lékaři, — nejmaterialističtější lékaři z města, — několik bývalých mnichů, uprchlých z kláštera a porušivších sliby, vrstevníků Mesnilgranda otce, — dva nebo tři kněží na oko ženatí, ve skutečnosti žijící v souložnictví a nade vše čněl bývalý poslanec, který hlasoval pro smrt královu... Jedni s rudými čapkami nebo čákami, revolucionáři každým coulem, druzí zarytí bonapartisté, hotoví dáti se do sebe a servati se až do krve, ale všichni neznabozi, a jediné v tomto bodě popírání Boha a pohrdání veškerým kněžstvem, byli co nejdojemněji téže mysli. Onomu synedriu ďáblů, všelijak rohatých, předsedal arciděbel v bavlněné čepici, Mesnilgrand otec, s bledou a strašnou tváří pod touto pokrývkou, v níž nebylo pranic šaškovského, když byla taková hlava *pod ní*, a seděl zpříma uprostřed stolu jako biskup s mitrou o černé mši, tváří v tvář synu Mesnilovi, s unavenou tváří odpočívajícího lva, jejíž svaly však byly vždy hotovy rozehrát se na její vrásčité mordě a metati blesky!...

On, přiznejme si, lišil se — císařsky — ode všech ostatních. Důstojníci, někdejší *krasavci* za Císařství, kdy bylo tolik *krasavců*, byli zajisté krásní ba i lepší; ale jejich krása byla pravidelná, *od letory*, ryze nebo neruze tělesná a jejich lepost vojácká. Ačkoli byli oblečeni po měšťácku, uchovali si tuhost stejnokroje, který nosili po celý život. Podle kteréhosi výrazu jejich slovníku byli trochu příliš *jako píka*. Druzí hosté, muži vědy, jako lékaři, nebo všeho se zřeknuvší, jako staří mniši, kteří pramálo dbali o šaty, kdyžtž byli nosili a nohama pošlapali posvátná mešní roucha kněžské nádhery, podobali se oděvem ničemným halamům... Leč on, Mesnilgrand, byl — ženy by řekly — úchvatně oblečen. Poněvadž bylo ještě dopoledne, měl zamilovaný černý kabát a nákrčník (jako se tehdy nosily) z bílého hedvábí, rezného odstínu, posetý nepatrnými zlatými hvězdičkami, ručně vyšitými. Jsa doma, nebyl v botách. Jeho svalnatá

a ušlechtilá noha, pro niž mu chudřasové, sedící na patních ulic, říkali: „Knížel“, když se bral mimo ně, byla obuta prolamovanými hedvábnými ponožkami a střevíci, hluboce vykrojenými s vysokými podpatky, v jakých měl zálibu Chateaubriand, muž po velkovévodovi Konstantinovi z celé tehdejší Evropy nejvíce zaujatý svou nohou. Zpod rozevřeného kabátu, střiženého Staubem, bylo viděti hedvábné kalhoty, leskle rýhované a prostou vestu z jemného černého sukna, bez zlatého řetězu; neboť v onen den nenosil Mesnilgrand nijakých šperků, leda starou kamej nesmírné ceny, představující hlavu Alexandrovu, jež mu připevňovala na prsou rozloženě záhyby nákrčníku bez uzlu, — skoro vojenského, — jako krunýř. Vidouce jej tak ustrojeného, tak bezpečného vkusu, cítili jste, že umělec překonal vojáka a přeměnil ho a že muž takto oděný není téhož druhu jako ti druzí, ačkoli byl *ty a ty* s mnohým z nich. Jsa rozený patricij, stvořený pro *zlatý obojek*, jak říkali vojenským jazykem, vystupoval a odrážel se od jaderného pozadí rázných vojáků, nadobyčej chabých, ale sprostých a nezpůsobilých k vyššímu velení. Jako pán domu, — v druhé řadě, když jeho otec hostil, — Mesnilgrand, nerozpředl-li se rozhovor, jaký ho zvedal za vlasy, jako Perseus zvedl hlavu Gorgoninu a přiměl ho, aby vytáhl stavidla své bujné výmluvnosti, Mesnilgrand hovořil zřídka v oněch hlučných shromážděních, jejichž tón nebyl právě jeho tónem, a které po ústřích nabývaly největšího rozpětí hlasů, postřehů a myšlenek tak břitkých, že nebyla možná nota nad to, a strop — zátka jídelny — div že nevyletěl zhusta do povětří jako všechny ostatní zátky.

*

Ke stolu se sedalo v pravé poledne podle výsměšného obyčeje neucitlivých posměváčků, kteří i nejnepatrnější věci dávali na jevo pohrdání s Církví. V onom zbožném západním kraji se věří, že papež sedá k obědu v poledne a prvé než zasedne, žehná všemu křesťanskému světu.

Nuže! ono velebné *Benedicite* zdálo se směšným těm volným myslitelům. Tu, aby si ztropil z něho žert, starý pán z Mesnilgrandu nikdy neopominul, jakmile zahlaholil první úder poledne na dvojí zvonici města, pronést, co nejhlasitěji svým falsetem s voltairiánským úsměvem, jenž někdy rozřal ve dví jeho nehybnou měsíční tvář: „Ke stolu, pánové! Křesťané, jako my, nesmějí se připravit o papežovo požehnání!“ A takový nebo podobný proslov byl jakoby můstkem, nastaveným bezbožnostem, jež po něm skákaly, přes všechny rozpoutané hovory hostiny mužů a k tomu mužů jako oni. Lze říci všeobecně, že všechny mužské hostiny, jimž nepředsedá ladný duch paní domu, kde se nevznáší konejšivý vliv ženy, která vrhá svůj půvab jako berlu do hrubých žvástů, křiklavých domýšlivostí a prchlivých a hloupých hněvů i u rozumných lidí, samí muži u stolu jsou téměř vždy strašlivými směsicemi osobností, hotovi skončiti jako slavnost Lapitů a Centaurů, kde snad také nebylo žen. Za takových hostin bez koruny žen i nejuhlazenější a nejvychovanější muži pozbývají půvabu uhlazenosti a vrozené jemnosti; a jaký div? ... Nemají galerie, které by se chtěli zalíbiti a ihned si vymýšlejí něco nestyšného, co se stává hrubým nejnepatrnějším dotekem, nejnepatrnějším nárazem ducha na ducha. Sobectví, *nevyplenitelné* sobectví, jež haliti v milé způsoby jest společenským uměním, brzy se opře lokty o stůl, číhající jen, aby vám je vrazilo do žeber. Jestliže je tak u nejathénstějších z mužů, což teprve u hostí domu Mesnilgrandova, u těch rváčů a zápasníků, lidí z jakobínských klubů a z vojenských táborů, kteří se vždy mní jakoby v táboře nebo v klubu, a leckdy i v horším místě? ... Těžko si představíte, neslyševše jich, dryáčnických a hulákavých hovorů bez ladu a skladu oněch lidí, velkých jedlíků, velkých pijáků, napraných rozpalujícími krměmi, roznícených opojnými víny, kteří před třetím chodem pustili uzdu všem tlachům a náramně se lopotí nad svými talíři. Ostatně bohaprázdne řeči nebyly vždy jádrem oněch hovorů, byly však jejich květy; a lze říci, že jich

bylo do všech váz! ... Považte jen! byla doba, kdy Paul-Louis Courier, který by se byl předobře vyjímal na takových hostinách, napsal tuto větu, aby jí rozšlehal krev Francii: „Teď se jedná o to, abychom věděli, budou-li z nás kapucíni nebo lokaji.“ Což však nebylo vše. Po politice, zášti k Bourbonům, černému strašidlu Kongregace, želání minulosti těmi přemoženými, po všech lavinách, jež vřely valíce se od konce ke konci onoho soplíčího stolu, naskytly se i jiné předměty rozmluvy hřmotivé a lomozivé. Na příklad ženy. Žena je věčným předmětem hovorů mužů s muži, zvláště ve Francii, nezpzdilejší země na světě. Jsou ženy úhrnem a ženy zvláště, — ženy širého světa a žena zrovna tady za dveřmi, — ženy krajů, které mnozí z oněch vojáků prošli, dělající šviháky ve skvělých parádních uniformách a ženy z města, k nimž snad ani nechodili a které jmenovali nestoudně jménem a příjmením, jako by je důvěrně znali, na jejichž vrub se, hromel! nestyděli baviti a jejichž dobrou pověst při zákuscích se smíchem olupovali, jako loupali broskev, aby posléze rozbili její pecku. Všichni pomáhali při takových bombardováních žen i nejstarší, nejhouževnatější, nejzhnusenější samicí, jak říkali kynícky, neboť muži dovedou se zřící nekalé lásky, nikdy však samolásky k ženě, a byť stáli již jednou nohou v hrobě, jsou vždy hotovi smočiti své čenichy v takových pomejích hejskovství!

A smáčeli je tám onoho dne až po uši na hostině, jež byla jakoby rozpoutáním jazyků, nejjadrnější ze všech hostin, jež kdy starý pán z Mésnilgrandu pořádal. V oné jídelně, nyní němé, jejíž zdi by vám však vyprávěly pěkné věci, kdyby dovedly mluvit, jestliže by měly, čeho já nemám, necitelnost zdí, hodina chvástání, jež tak rychle nastává o mužských hostinách, zpočátku slušná, — záhy na to neslušná, — potom rozepiatá, — posléze s vyhrnutou košilí a beze studu, přivodila anekdoty a každý pověděl svou... Bylo to jako zpověď démonů! Všichni nestoudní posměváčkové, kteří by byli neměli s dostatek úštěpků pro zpověď ubohého mnicha, říkanou nahlas

u nohou představeného mezi všemi bratry řádu, jednali zrovna tak, ne však aby se pokořili jako mnich, nýbrž aby se nadmuli a holedbali mrzkostí svého života — a všichni více nebo méně plvali svou duši vzhůru proti Bohu, svou duši, která tou měrou jak ji plvali, padala jim zpět do tváře.

Nuže, v onom rozkypění všemožného dryáčnictví vyskytlo se kteréśi, jež se zdálo... mám říci *nejdráždivější*? Ne, nejdráždivější není dosti silné slovo, nýbrž peprnější, kořeněnější, důstojnější ohnivého paláce zbesilců, kteří pokud se týká historek byli by polykali i vitriol. A přece, jenž ji vyprávěl, byl ze všech ďáblů nejstudenější... Byl studený jako zadnice Satanova, neboť zadnice Satanova, přes peklo jež ji hřeje, jest tuze studená, — říkají čarodějnice, jež ji líbají o černé mši Sabbatu. Byl to jakýśi a někdejší abbé Popěrač, — pro-rocké jméno! — který v oné na ruby společnosti Revoluce, která vše potírala, který se o své ujmě předělal z kněze bez víry na lékaře bez vědomostí a který pokoutně provozoval podezřelé mastičkářství a, kdož ví?, snad i vražedné. Se vzdělanými lidmi nejednal o svém řemesle. Ale přemluvil lidi z nízkých tříd města i z okolí, že toho ví daleko více než všichni zkoušení a diplomovaní lékaři... Říkalo se tajemně, že zná tajemství, jak hojiti! *Tajemství!* velké slovo, které odpovídá na vše, poněvadž neodpovídá na nic,... tento koníček všech mastičkářů, kteří jediní zbyli z čarodějů, kdysi tak mocně působících na lidovou obraznost. Někdejší abbé Popěrač — „neboť — říkával zlostně, — ten ďábelský titul abbé lpěl jako prašivina na jeho jménu a nižádná náplast z ševcovské *smůly* by ji s něho nestrhla!“ — neoddal se ze ziskuchtivosti tajné výrobě lektvarů, jež byly třeba jedy: měl z čeho býti živ. Leč byl poslušen nebezpečného démona pokusů, který ze začátku jedná s lidským životem jako s pokusnou látkou a na konec dělá Sainte-Croixy a des Brinvilliersy! Aby neměl opletačky s patentovanými lékaři, jak jim říkal s přízvukem pohrdání, byl sám lékárníkem svých masť a prodával

nebo dával své břečky, — neboť přechasto je dával, — však s podmínkou, že mu budou vráceny lahvičky. Tento taškář, jenž nebyl hloupý, dovedl upoutati vášně svých nemocných k svému léčení. Dával bílé víno smíšené s bůhví jakým kořením vodnatelným pijákům a děvčatům, která se *zapomněla*, — jak říkali sedláci mžourajíce, — lektvary, jež jim *přece jen od toho pomohly*. Byl muž prostřední postavy, vzezření studeného a zdržlivého, oblečený na způsob starého pána z Mesnilgrandu (jenže modře), kolem obličeje barvy lnu, který nebyl vybělen, měl do kulata zastřižené vlasy (jediná známka, zbylá po knězi) odporného koudelového odstínu a tuhé jako svíčky; malomluvný a úsečný, rozhovořil-li se. Chladný a čisťounký jako hák na kotel v holandském krbu na hostinách, kde se mluvilo o všem a kde strojeně srkal své víno v rohu stolu, když ostatní se jím zalévali, nelíbil se právě bouřlivákům, kteří ho srovnávali s vínem, tlačným ve Svatouškově, vinici jejich výmyslu. Však onen vzhled činil jen vábnější jeho příběh, kdyžž se skromně děl, že nejlepší, co svedl proti *hanebníkovi* páně de Voltaireovu, bylo, že kdysi — šaka! každý dělá seč jel — dal balíček hostií prasatům!

Na tato slova se rozlehlo zahřmění jásavých výkřiků. Leč starý pán z Mesnilgrandu je přehlušil řezavým a pronikavým hlasem:

— To bezpochyby — pravil, — jste naposledy udílel svaté přijímání?

A šířek si přiložil bílou a hubenou ruku k očím, aby se podíval na Popěrače, sedícího jako oukropeček za svou sklenkou, mezi širokými hruděmi svých obou sousedů, setníka Rançonnetta, znachovělého a planoucího jako pochodeň a setníka šestého pluku kyrysníků, Traverse de Mautravers, který se podobal korbě.

— Ba již dávno jsem je neudílel, — ujal se opět slova někdejší kněz, — a co jsem zahodil svou flandu do kopřiv u cesty. Stalo se, když byla Revoluce v proudu, tehdy, kdy jste právě byl, občane Le Carpentiere, poslancem.

Vzpomenete si snad 'na děvče z Hémevès, kterou jste dal vsaditi do vězení? posedlou! měla padoucnici!

— He! — pravil Mautravers, — ženská se přimíchala k hostiím! Dal jste ji také prasatům?

— Myslíš si, že jsi vtipný, Mautraversi? — děl Rançonnet. — Neskákej přece abbému do řeči. Abbé, dopovězte nám příběh.

— Ach! příběh — pravil zase Popěrač — bude brzy hotov. Řekl jsem tedy, pane Le Carpentiere, to děvče z Hémevès, vzpomínáte si? Říkali jí Tessonová... Josefka Tessonová, neklame-li mne paměť, tlustý macek, — cosi jako Marie Alacoquová vznětlivou letorou, — duše zahubená chouany a kněžími, kteří ji zfanatisovali a zbláznili... Celý život je jen schovávala, kněze... Šlo-li o to, aby byl jeden zachráněn, byla by čelila třiceti gilotinám. Ach! těch sluhů Páně! jak jim říkala, skrývala je doma a všude. Byla by je schovala pod postel, do postele, pod sukně a kdyby se tam vešli, byla by si je nastrkala a nacpala všechny, ať mne ďas! tam, kam dávala jejich schránku na hostie — mezi prsy!

— Tisíc bomb! zvolal Rançonnet nadšen.

— Nikoli tisíc, pouze dvě, pane Rançonnete, — děl starý zhýralý odpadlík směje se slovní hříčce; — ale byly pořádného kalibru!

Slovní hříčka došla ohlasu. Řehotali se.

— Zvláštní ciborium ženská ňadra! — děl doktor Bleny zadumán.

— Ach! ciborium z nutnosti! — pravil opět Popěrač, jenž opět nabyl chladné krve. — Všichni kněží, které skrývala, psanci, pronásledovaní, štvaní, bez kostela, bez svatyně, bez jakéhokoliv útočiště, dali ji stříci svou svátost a cpali jí ji za ňadra, domnívajíce se, že nikoho nenapadne ji hledati tam!... Och! věřili v ní báječně. Říkali jí světice. Namluvili jí, že patří mezi světice. Popletli jí hlavu a vzbudili v ní touhu po mučednictví. Neohrožená, horoucí běhala sem a tam a žila odvázně se schránkou na hostie pod halenkou. Donášela ji v noci, za každého počasí, v dešti, větru, sněhu, mlze, po zapad-

lých cestách ukrytým kněžím, kteří dávali přijímati umírajícím *potajemně* . . . Kdysi večer jsme ji přepadli ve statku, kde umíral nějaký chouan, já a několik dobrých chlapců z Pekelných Rot Rossignolových. Jeden z nich zlákan jejími pořádnými předními šiky živého masa, byl by se rád s ní povyrazil; leč se zlou se potázel, neboť mu zařala svých deset drápů do obličeje tak hluboko, že jistě byl na celý život poznamenán! Jenže, ač jí všecek okrvaven, psina nepustil co již držel a vyrval jí svato-svatou schránku, kterou jí našel za nadry; a napočítal jsem tam dobrý tucet hostí, jež jsem přes její křik a rány, neboť se na nás vrhla jako zběsilá, hodil do koryta prasatům.

A odmlčel se vypíav se nad tak pěkným kouzlem, jako veš na puchýři, jež se tváří důležitě.

— Tož jste pomstil pány vepře z Evangelia, do jejichž těl Ježíš Kristus zahnal demony, — děl starý pán z Mesnilgrandu uštěpačným falsetem. — Vložil jste Pána Boha do nich na místo Dábla: toť půjčka za oplátku.

— A ztrávili je špatně, pane Popěrači, nebo až teprve jejich ctitelé, kteří je snědli? — otázal se zhluboka ohyzdný měšfáček, zvaný Le Hay, vydřiduch, jakých je dvaapadesát ze sta, který vždy říkával, že *ve všem třeba pamatovati na zadní kolečka*.

Na chvíli jakoby se utišila vlna sprostých bohaprázdností.

— A ty neřekneš nic, Mesnile, příběhu abbého Popěrače? — děl setník Rançonnet, jenž číhal na vhodný okamžik, aby udal jakkoli svůj příběh o návštěvě Mesnilgrandově v kostele.

Mesnil vskutku ani nepromluvil. Opíral se lokty o kraj stolu, tvář maje v dlani, naslouchaje, aniž se otřásl, ale také bez chuti, všem hrůzám, šířeným zapeklitci a jichž se přesytil a vůči nimž stal se necitelným . . . Co jich vyslechl za celý život v prostředích, jimiž prošel! Prostředí jsou muži skoro jakoby osudem. Za středověku byl by býval rytíř z Mesnilgrandu křižákem, planoucím věrou. V XIX. století byl vojákem Bonapartovým, k němuž

jeho nevěřící otec nikdy nepromluvil o Bohu a jenž zvláště ve Španělech žil v řadách vojska, jež si dovolovalo vše a dopouštělo se tolika svatokrádeží, jako voják Connetabla Bourbonského. Na štěstí prostředí jsou naprostou sudbou pouze sprostým duším a duchům. U osobností opravdu silných je cosi, byť i jen atom, co uniká prostředí a odolává jeho všemocnému působení. Takový atom dřímá v Mesnilgrandovi. Onoho dne nebyl by pronesl slova; byl by patřil lhostejně jako bronz, jak se mimo něj valí příval nečistého bahna, vroucí jako pekelná smola; leč vyzván Rançonnetem děl s únavou, jež hraničila na zádumčivost:

— Co chceš, abych ti řekl? Pan Popěrač nevykoná nic tak odvážného, aby ses ty tomu tolik divil! Kdyby byl věřil, že je Bůh, živoucí Bůh, Bůh mstitel, jež hází vepřům, vydávaje se v nebezpečství blesku, zasáhnoucího na místě, nebo pekla, ovšem pro později, byla by v tom alespoň hrdinskost, pohrdání až za hrob, může-li Bůh, je-li, učiniti muka věčnými. Byla by v tom odvážlivost, nad veškeru pochybnost šílená, však přece jen odvážlivost, lákající odvážlivce tak odvážného jako ty! Však příběh není tak krásný, můj milý. Pan Popěrač nevěřil, že hostie byly Bohem. O tom ani trochu nezapochoval. Jemu byly jen kusy *přesného díleba*, posvěcenými hloupou pověrčivostí a jemu jako tobě, milý Rançonnete, vysypati schránku na hostie do koryta prasatům nebylo o nic hrdinštější, než vysypati tam tabatěrku nebo balíček oplatek.

— Ech! ech! — přitákal starý pán z Mesnilgrandu, opřev se o lenoch svého křesla, bera syna na mušku, jako by ho byl viděl střelit z pistole přímo do černého, vždy máje zájem o to, co řekl jeho syn i tehdy, když nesdílel jeho mínění a tentokrát jej s ním sdílel. Také opáčil své: Ech! ech!

— Tož to není nic jiného, milý Rançonnete, — zahovořil opět Mesnil, — než, řekněme pravé slovo... svinstvo. V čem však já vidím krásu a velkou krásu, již si troufám se podívat, pánové, ačkoliv nevěřím

hned tak něčemu, toť ono děvče Tessonovo, jak ji nazýváte, pane Popěrači, nosící na srdci co mní Bohem; které ze svých panenských nader utvoří svatostánek Bohu ve vší nevinnosti; a které dýše, žije a prochází všemi sprostotami a všemi nebezpečnostvými života s neohroženými a horoucými nadry, přetlíženými Bohem, zároveň svatostánkem i oltářem, a oltářem, který co minutu se třeba zbrotí vlastní krví!... Ty, Raçonnete, ty, Mautraversi, ty, Sélune, a já také, měli jsme Císaře na prsou, když jsme měli rád čestné legie, a často nám dodávalo v ohni odvahy, že jsme jej měli. Není však obrazem jejího Boha, co nosí na prsou; pro ni je to skutečnost. Toť Bůh ve své podstatě, jenž se dotýká, jenž se dává, jenž se jí a jehož nosí za cenu svého života těm, kdo hladoví po onom Bohu! A věru, na mou čest! Mně to je prostě vznešené... Smýšlím o děvčeti, jako o ní smýšleli kněží, kteří jí dali svého Boha v opatrování. Rád bych věděl, co se s ní stalo. Snad je mrtva; snad žije bídná někde v zapadlém koutě venkova; ale tolik vím, kdybych byl francouzským maršálkem a kdybych ji polkal, ana jde za chlebem bosa v bahně, seskočil bych s koně a smekl bych uctivě klobouk před ní, před vznešenou dívkou, jako by opravdu ještě měla Boha na srdci! Jindřich IV. nepoklekl kdysi dojatější do bláta před nejsvětější svátostí, kterou nesli jakémusi chudšasovi, nežli bych poklekl já před oním děvčetem.

Neměl již líce v dlani. Zvrátil hlavu nazad. A jak mluvil o pokleknutí, rostl jako nevěsta korintská v Goethově básni, a zdálo se, že se tyčí poprsím až do stropu, aniž se zvedl se židle.

— Toť však konec světa! — děl Mautravers, rozbíjeje broskvovou pecku zařatou pěstí jako kladivem. — Velitelé husarských škadron dnes na kolenou před nábožnými!

— A ještě, — děl Raçonnet, — ještě kdyby klečeli jako pěchota před jízdou, aby zase vstali a dostali se nepříteli na břicho! Konec konců nejsou nepříjemné miienky, které odřkávají *oremus*, které jedí svého Pána Boha a které se mní zatracenými za každou slast, již

nám skýtají a již s nimi sdílíme. Ale, setníku Mautraversi, je cosi horšího pro vojáka než svést nějakou modlitku: toť stane-li se sám nábožným jako zmoklá slepice pekinská před napřaženým palašem! ... Není tomu dávno, minulé neděle, kde myslíte, pánové, že jsem za soumraku přistihl velitele Mesnilgranda, zde sedícího?

Nikdo neodpověděl. Hádali; ale oči ze všech koutů stolu tíhly k setníku Rançonnetovi.

— Na mou šavli! — děl Rançonnet, — potkal jsem ho ... ne, nepotkal, protože si příliš vážím svých bot, abych je špinil hnojem jejich kaplí; zahlédl jsem ho ze zadu, jak klouzá do kostela, shýbaje se pod vrátky v koutě náměstí. Zkoprnělý, užaslý povídám si: Ech! tisíc láter, což mám vlčí mhu? ... Ale tohle je přece postava Mesnilgrandoval ... Ale co by dělal, Mesnilgrand, v kostele? ... I projela mi mozkiem vzpomínka na naše milostné kratochvíle s těmi prožluklými bekyňkami španělských klášterů. Vidal díím si, což pak tomu není konec? Bude to ještě starý vliv sukně. Ale ať mi ďábel oči pazoury vyškrábe, neuvidím-li, jaké je barvy! A vešel jsem do jejich boudy na mše ... Na neštěstí tam bylo tma jako v pekelném jícnu. Šlo se tam a klopýtalo přes báby na kolenou, které tam huhlaly růžence. Nelze nic před sebou rozeznati, tak tápu a tápu tím pekelným chumlem temnoty a koster svíčkových bab na modlení, až má ruka dopadla mého Mesnila, který se již točil do poboční lodi. Ale, věříte, že se mi nechtěl přiznati, co tropil v té kostelní galérie? ... Proto ho dnes, pánové, prozrazuji, abyste ho přiměli k vysvětlení.

— Hola, mluv, Mesnile. Zodpovídej se. Odpověz Rançonnetovi, — ozývalo se ze všech koutů jídelny.

— Zodpovídati se! — děl Mesnil vesele. — Nemám, proč bych se zodpovídal, činím-li, co za dobré uznám. Vy, kteří od plic hulákáte proti Inkvisici, nejste teď sami inkvisitory v opačném smyslu? Vešel jsem do kostela v neděli večer, protože se mi zlíbil!

— A proč se ti zlíbilo? ... děl Mautravers, neboť je-li Ďábel důsledný, může býti setník kyrysníků také.

— Ach! vida! — děl Mesnilgrand směje se. — Šel jsem tam. — Kdo ví? snad k zpovědi. Alespoň dal jsem si otevřítí dvířka zpovědnice. Ale nemůžeš říci, Rançonnete, že by má zpověď trvala tuze dlouho? . . .

Viděli, že si z nich tropí smích . . . Ale v onom smíchu bylo cosi tajemného, co je jitrilo.

— Tvá zpověď! tisíc láter! Tož jsi tam spadl také? — pravil smutně Rançonnet, zkoprněv, bera věc tragicky. Potom couvnuv před svou myšlenkou a zvrátiv se, jako vzpínající se kůň, vzkřikl: Ale ne, hrom a blesky! nemožno! Vidíte všichni, velitel škadrony Mesnilgrand u zpovědi jako stará hodná babička, na kolenou na klekátku, nos u okénka, v kněžské budce? Tahle podívaná mi nejde na rozum! Spíše třicet tisíc kulí!

— Tys dobrý; děkuji ti, — děl Mesnilgrand se směšnou něhou, něhou beránčí.

— Mluvme vážně, — pravil Mautravers. — Jsem Rançonnetův. Neuvěřím kapucinádě člověka tvého kalibru, milý Mesnile. Ani v hodině smrti neskáčí lidé tvého druhu do džberu se svěcenou vodou, jako poděšená bába.

— Nevím, pánové, co učiníte v hodině smrti, — odpověděl zvolna Mesnilgrand; co však se týká mně, než se odeběru na onen svět, rád bych si dal svůj ranec do pořádku.

A tato slova důstojníka jízdy byla řečena tak vážně, že se rozhostilo ticho, jako po ranách z pistolc, která ještě před minutou rachotila a jejíž spoušť praskla.

— Ostatně, nechme toho, — zahovořil opět Mesnilgrand. Jste, jak se zdá, ještě otupělejší válkou a životem, jaký jsme všichni vedli . . . Nepleť se do nevěry vašich duší; ale ježto chceš, Rançonnete, stůj co stůj věděti, proč tvůj druh Mesnilgrand, jež máš za stejného nevěrce, jako jsi sám, vešel večer do kostela, budiž! povím ti to. Je to celá historka . . . Až ji dopovím, pochopíš snad i kdybys nevěřil v Boha, proč jsem tam vešel.

Ustal, aby dodal slavnostnějšího rázu tomu, co hodlal vypravovati, potom opět zahovořil.

– Mluvil's o Španělich, Rançonnete. Právě ve Španělich se udál můj příběh. Mnozí z vás prodělali tam osudnou válku, kterou se od roku 1808 počala zkáza Císařství a všechna naše neštěstí. Kdo prodělali onu válku, nezapomněli na ni a ty, mimochodem, méně než kdo jiný, veliteli Sélune! Máš vzpomínku na ni vyrytu hodně hluboko do tváře, že ji nemůžeš setřítí.

Velitel Sélune seděl po boku starého pána z Mesnilgrandu tváří v tvář Mesnilovi. Byl muž mohutné vojenské postavy a zasluhoval přízviska *Posekaný* mnohem spíše než vévoda de Guise, neboť dostal ve Španělsku na nějakém podniku předních stráží obrovskou ránu palašem, tak dobře mu přilehnuvší na obličej, že mu jej rozřala, nos a vše šourem od levého spánku až k pravému uchu. Za obvyklých okolností byla by toliko strašnou ranou, působící hodně důstojně ve tváři vojákově; leč ranhojič, který sešival kraje hluboké rány, buď měl nakvap nebo byl nešika, spojil je špatně, a válka je válka! Byli na pochodu a by byl dříve hotov, ustříhl mu nůžkami kus masa, přechnívajíc na dva prsty jednu stranu zavřené rány; čím způsobil ne rýhu ve tváři Sélunově, nýbrž děsný šrám. Bylo to hrozné, přes to však velkolepé. Vehnala-li se krev do obličeje Sélunovi, jenž byl prchlivý, jizva zrudla a byla jako široká červená stuha, napjatá napříč jeho špízovou tváří. „Máš – řekl mu Mesnil v den jejich společných ctižádostí – svůj velkokříž důstojníka Čestné legie na tváři dříve, než jej dostaneš na prsa; ale buď kliden, také tam spadne.“

Nespadl tam; Císařství vzalo za své dříve. Sélune byl pouze rytířem.

– Nuže, pánové, – pokračoval Mesnilgrand, – viděli jsme hodně ohavných věcí ve Španělsku, vidíte? ba dokonce jsme je i páchali; ale nevím, že bych kdy spatřil cosi odpornějšího, než co mám čest vám pověděti.

– Pokud já vím, – pravil ledabyle Sélune s nestoudností starého otrlce, – pokud já vím, viděl jsem

kdysi osmdesát jeptišek, naházených na hromadu polomrtvých do studny, když byly předtím pořádně zprzněny každá dvěma škadronami.

— Surovost vojáků! děl Mesnilgrand chladně; — tu však je vědomá krutost důstojníková.

Svlažil ret ve sklenice a jeho pohled přelétl stůl kolem dokola a obemykal jej.

— Jest někdo z vás, pánové, — otázel se, — kdo by byl znal majora Ydowa?

Nikdo neodpověděl až na Rançonnet.

— Já, — děl. — Majora Ydowa! znal-li jsem ho! Ech! šlaka! sloužil se mnou u osmého dragounského.

— Když jsi ho znal, — pravil opět Mesnilgrand, — neznal jsi jen jeho. Přibyl k osmému dragounskému, provázen ženou...

— Rosalbou, řečenou „Pudica“, — děl Rançonnet, svou pověstnou... — A pronesl surově slovo.

— Ba! — odvětil Mesnilgrand zadumaně, — neboť taková žena nezasluhovala jména milenky, ani Ydowovy ne... Major si ji přivezl z Itálie, kde sloužil v záloze v hodnosti setníka, dříve než přišel do Španěl. Poněvadž nikdo, až na tebe, Rançonnete, neznal majora Ydowa, dovolíš laskavě, abych jej představil pánům, aby měli ponělí o ďábelském člověku, jehož příchod k osmému dragounskému natropil tolik hluku, když tam přibyl s tou ženskou na krku... Nebyl Francouz, jak vypadal. Není tím hůře pro Francii. Narodil se nevím kde a nevím z koho v Illyrii, nebo v Čechách, nevím určitě... Ale ať pocházel odkudkoli, byl cizí, což znamená, že byl všude cizincem. Řekli byste, že byl křížencem několika plemen. Sám říkal, že jeho jméno třeba vyslovovati po řecku 'Aíðov, místo Ydow, protože byl řeckého původu; a pro jeho krásu by tomu byl člověk málem věřil, neboť byl krásný a, ať mne čert! snad až příliš krásný na vojáka. Kdo ví, nestřeží-li se člověk spíše dáti svou tvář všanc, má-li ji tak krásnou? Citíme k sobě úctu jako k veledílům. Nicméně, ať si byl veledílem, šel do ohně s ostatními;

ale řeklo-li se tohle o majoru Ydowovi, řeklo se vše. Konal svou povinnost, nekonal však ničeho nad svou povinnost. Nedostávalo se mu, co Císař nazýval *posvátným žárem*. Přes jeho krásu, kterou jsem rád přiznával, shledával jsem ho hanebné tvářnosti pod nádhernými tahy. Od té doby co se potloukám po mu-
seích, kam vy nevstoupíte, setkal jsem se s podobou majora Ydowa. Setkal jsem se s podobou, do očí bijící, v kterémisi z poprsí Antinoových . . . považte! v poprsí, v němž rozmar či špatný vkus sochařův zasadil dvě smaragdů do mramoru zornic. Na místě bílého mramoru, majorovy oči, zelené jako moře, osvětlovaly pleť teple olivovou a lícní úhel bez hany; leč nebyl Endymion, co rozkošnický spalo ve svitu zádušných večernic, jimiž by.y jeho oči: byl tygr . . . a kdysi jsem uzřel, jak se probudil! . . . Major Ydow byl zároveň snědý a plavý. Jeho vlasy se čupřily tmavočerné a přehusté kolem malého čela na vypouklých spáncích, kdežto jeho dlouhý a hedvábný knír byl ryšavě plavý a skoro žlutý jako sobol . . . Znamka (prý) zrady nebo falše, je-li vlas jiné barvy, nežli vous. Zrádcem? major by se jím byl stal asi později. Byl by asi zradil Císaře, jako tolik jiných; leč neměl k tomu ani pokdy. Když přibyl k osmému dragounskému, byl nejspíše jen falešný a ke všemu ani ne tak, aby nebylo na něm patrné, jak chtěl starý lišák Suvarov, jenž se v tom vyznal . . . Snad z onoho výrazu temenila jeho neoblíbenost u druhů? Jisto je však, že za nedlouho se stal zlým duchem pluku. Ježto byl tuze ješitný na krásu, před ním jsem dal přednost ošklivcům z mých známých, byl vůbec, zdá se, jak říkají vojáci po vojensku, jen zrcadlem pro . . . co jsi právě pojmenoval, Rançonnete, mluvě o Rosalbě. Majoru Ydowovi bylo třicet pět let. Chápete zajisté, že pro takovou krásu, jaká se líbí všem ženám i nejhrdějším, — toť jejich slabost, — major Ydow jistě byl jimi hrozně hýčkán a vyšňořen všemi neřestmi, kterých uštedřují; ale měl, prý, také takové neřesti, kterých ženy neuštedřují a kterými se nešňo-

říme . . . Jistě jsme nebyli, jak bys ty, Rançonnete, řekl, kapucíny tou dobou. Byli jsme pořádnými darebáky, karbaníky, zhýralci, holkaři, rváči, pijáky nedopity a všelijakými marnotratníky. Neměli jsme práva býti vyběračnými. Nuže! ač jsme byli tehdy tací, byl on jmn mnohem horším nás. Jsou věci, — není jich mnoho! ale přece jsou jedna nebo dvě, jichž bychom nebyli schopni, ač jsme byli takovými zloduchy: leč on (tvrdilo se), byl schopen všeho. Nesloužil jsem u osmého dragounského. Ale znal jsem všechny jeho důstojníky. Mluvíli o něm ukrutně. Vinili ho z podlízavosti k představeným a z mrzké ctižádosti. Podezírali jeho povahu. Ba, dokonce ho měli za udavače, že se i dvakrát odvážně bil pro nadhozené podezření; leč mínění se nezměnilo. Stále vázla na onom muži jakási mlha, které nerozptýlil. Jako byl zároveň snědý a plavý, což je tuze vzácné, byl také zároveň šťasten ve hře i šťasten v lásce; což se nepřihází zhusta. Ostatně bylo mu hodně draho zaplatiti ona štěstí. Ony dvojnásobné úspěchy, jeho lazunovské způsoby, žárlivost, již podněcovala jeho krása, — neboť muži se tváří nadarmo silnými a lhostejnými, jedná-li se o ohyzdnost a říkají si potěšlivou průpověď, již si vymyslili: že muž je vždy s dostatek krásný, nepoleká-li svého koně; jsou na sebe rovněž tak malicherně a podle žárliví, jako jsou na sebe ženy, — souhrn všech těch předností byl bezpochyby vysvětlením odporu k němu; odporu, jenž ze záští bral na se výrazy pohrdání, neboť pohrdání uráží více než záští, což záští dobře ví! . . . Kolikrát jen jsem jej slyšel častovati, jak nahlas tak potichu „nebezpečným padouchem“, ačkoliv, kdyby bylo třeba jasně dokázati, že jím jest, nebylo by jistě možno . . . A vskutku, pánové, ještě v okamžiku, o němž vyprávím, byl jsem na pochybách, byl-li major Ydow tím, co se o něm říkalo . . . Ale, hrome! — dodal Mesnilgrand s důrazem smíšeným s podivnou hrůzou, — ale vím, co se neříkalo a čím kteréhosi dne byl, a to mi stačí!

— Nám to postačí nejspíše také, — prohodil vesele

Rançonnet; — ale, šlaka! Jaká pak je souvislost mezi kostelem, kam jsem tě viděl vejít v neděli večer a tím zatraceným majorem osmého dragounského, který by byl vyloupil všechny kostely a všechny katedrály Španěl a všeho křesťanstva, aby dal nadělati šperků své běhně ze zlata a drahého kamení z oltářních svátostí?

— Jen nevybíhej z řady, Rançonnet! — děl Mesnil, jako by velel své škadroně k nějakému pohybu, — a buď zticha! Což budeš věčně tak horkokrevný a nedočkavý jako před nepřítelem? Nech mne manevrovati s mou historkou, jak za dobré uznám.

— Dobrá, ku předu! — děl prchlivý setník a na uklidněním vlil do sebe sklenku muškátového vína. A Mesnil-grand vypravoval dále:

— Je věru možno, že bez oné ženy, která šla však s ním a kterou zvali jeho ženou, ač byla pouze jeho milenkou a neměla jeho jména, byl by se major Ydow tak často nestřetil s důstojníky osmého dragounského. Ale ona žena, o níž se předpokládalo vše, čím byla, jestliže se pověsila na krk takovému muži, zabránila, aby se košem majora neutvořila prázdnota, jak by se bez ní bylo jistě stalo. Viděl jsem to u pluku. Člověk tam upadne v podezření nebo v nedůvěru a nikdo se s ním již nestýká leda suše v služebních záležitostech; nikdo s ním *nekamarádí*; nikdo mu netiskne ruky; i v kavárně, důstojnickém karavanseraii, v teplém a důvěrném ovzduší kavárny, kde roztají všechny chlady, každý v povzdálí, upjatý a zdvořilý potud, pokud vše nevybuchne, když se nahodí příležitost. Pravděpodobně bylo by se stalo i majorovi; ale žena toť Dáblův magnet! Ti, kdo se s ním nestýkali pro něj, stýkali se s ním pro ni. Kdo by nebyl nabídl v kavárně sklenku kořalky majorovi, jsoucímu bez ženy, nabídl mu ji maje na mysli jeho polovičku a spatřuje v tom prostředek k pozvání k němu, kde bylo možno se s ní sejít... Je jistá úměra mravního počtářství, vepsaná prve než ji filosof napsal na papír, v prsou všech mužů, jako povzbuzení démonovo: „Dále je od ženy k jejímu prvnímu milenci, než od

prvního milence ke druhému," a což, zdálo se, bylo pravdivější u ženy majorovy, než u kohokoli jiného. Vzda-la-li se tomu, proč by se nevzdala onomu a, na mou věru! kde kdo mohl býti oním! Tuze záhy zvěděli u osmého dragounského, jak málo odvahlivosti bylo v oné naději. Všemi, kdo mají čich pro ženu a kdo vdechují její pravou vůni skrze zavoje, bílé a navoněné ctností, do nichž se halí, byla Rosalba uznána ihned za nejzkaženější ze zkažených žen, — ve zlu dokonalost! Nepomlouvám ji, vid', že ne, Rañconnete? ... Snad jsi ji měl a měl-lis ji, v'š teď, byla-li kdy skvělejší a oslnivější vyhránění všech neřestí! Kde ji major sebral? ... Odkud byla? Byla tak mláda! S počátku se jí nikdo neodvažoval tázati, leč váhání netrvalo dlouho! Požár — neboť zapálila nejen osmý dragounský, ale i můj pluk husarů a také, vzpomínáš si, Rañconnete, celý štáb výpravy, jejíž částí jsme byli, — požár, jež zapálila nabyl záhy neobyčejných rozměrů ... Viděli jsme hodně žen, důstojnických milenek, provázejících pluky, pokud důstojníci byli s to, aby si dopřáli přepychu ženy mezi svými zavazadly: plukovníci zavírali oči nad tímto zlořádem a sami si ho často dovolovali. Ale o ženách rázu Rosalbina jsme neměli ani potuchy. Byli jsme, prosím, zvyklí na sličné dívky, ale vždy téměř téhož typu, vysloveného, smělého, skoro mužského, skoro drzého; nejčastěji krásné brunetky více nebo méně vášnivé, podobající se mladým hochům, tuze dráždivé a tuze rozkošnické v stejnokroji, v něž je leckdy vrtoch milenců oblékl ... Jestliže zákonité a počestné ženy důstojnické se liší od ostatních žen čímsi zvláštním, jim všem společným, co potrvá ve vojenském prostředí, v němž žijí, ono cosi se zračí zcela jinak u milenek. Leč Rosalba majora Ydowa neměla nic podobného dobrodružkám oddílů a provazečkám pluku, na něž jsme byli zvyklí. Na první pohled byla velká, bledá dívka, — která však nezůstávala dlouho bledá, jak zvíte, — s lesem plavých vlasů. Toť vše. Nebylo čemu se diviti. Bělost její pleti nebyla bělejší nad bělost pleti všech ostatních žen, jimž pod kůží proudí

svěží a zdravá krev. Její plavé vlasy nebyly třpytné plavosti, která má kovové lesky zlata, nebo měkkých a umdlených odstínů ambry, jaké jsem spatřil u některých Švédů. Měla klasický obličej, jaký zoveme obličejem kameje, který však se nelišil nějakým zvláštním znamením od obličejů toho rázu, tolik znepokojujících vášnivé duše neměnnou bezvadností a jednolitostí. Buď jak buď, byla však jistě co lze nazvat krásnou dívkou, celou svou osobností... Leč nápoje lásky, jež dávala pít, nebyly ani trochu v její kráse... Byly ostatně... Byly, kde byste neuhodli, že byly... v nestvůře necudnosti, která se odváží slouti Rosalbou, která se odváží nosit neposkvrněné jméno Rosalba, jež dlužno dávatí toliko nevinnosti, a jež nespokojena, že je Rosalbou, Růžovou a Bílou, slula ještě Cudná, nádavkem Pudical*

— Virgil také slul „cudný“, a napsal *Corydon ardebat Alexim*, — podotkl Popěrač, jenž nezapomněl latiny.

„A nebylo ironií — mluvil dále Mesnilgrand — ono přízvisko Rosalbino, kterého jsme si nevymyslili my, které však jsme jí četli hned prvního dne na čele, kam je příroda vepsala všemi růžemi svého stvoření. Rosalba nebyla pouze zjevem nejúžasněji cudná, zač platila; byla vskutku Cudnost sama. I kdyby byla cudná jako panny na nebesích, které se snad zardívají pod pohledem andělů, nebyla by více Cudností. Kdo vlastně řekl — jistě nějaký Angličan — že svět je dílem ďábla, který se zbláznil? Jistě byl Ďáblem, kdo v záchvatu bláznovství stvořil Rosalbu sobě pro potěšení... Ďábelské potěšení, že zadelal nejdříve chlipnost do cudnosti, pak cudnost do chlipnosti a napepřil nebeským kořením pekelnou krmi slastí, jaké skýtá jen žena smrtelníkům. Cudnost Rosalbina nebyla pouhou tvářností, která by na příklad obrátila celou soustavu Lavaterovu vzhůru nohama. Nkoli, u ní nebyla cudnost *navrch krinolin*; byla právě tak rubem jako lícem ženy a tetelila se a třásla se v ní právě tak v krvi, jako na kůži. Také nebyla přetvářkou. Nikdy neřest Rosalbina neprokázala této ani jiné cti ctnosti. Byla skutečně pravdou. Rosalba byla

cudná jako byla chlipná, a co nejpodivnějšího, byla cudná i chlipná zároveň. Když říkala nebo činila věci nejopovážlivější, říkala: „Stydím se!“ tak roztomile, že to slyším podnes. Neslýchaný zjev! S ní jste byli stále na začátku, i když bylo všemu konec. Vyšla z bakchantské orgie, jako nevinnost z prvního hříchu. I v ženě podlehlé, omdlelé, napolo mrtvé, našli jste ještě zmatenou pannu, se stále svěžím vděkem zmatků a červánkovým půvabem ruměnců... Nikdy nebudu s to, bych vám skytl ponětí o tom, jak vás v srdci pobláznily ony protivy; jazyk by oněměl chtít to vyřknout!

Odmlčel se. Přemítal o tom, i oni přemítali. Tím co řekl, proměnil, uvěříte? v snivce vojáky, prošlé kde jakým ohněm, zhýralé mnichy, staré lékaře, všechny příživníky života, v němž se opět octli. Sám prudký Rançonnet ani nehlesl. Rozpomínal se.

„Chápete zajisté — pokračoval Mesnilgrand — že onen zjev byl pozorován teprve později. S počátku, když přibyla k osmému dragounskému, viděli jsme v ní dívku nadobyčej spanilou, třeba krásnou, rázu na příklad Pavliny Borghesové, sestry Císařovy, jíž se ostatně podobala. Princezna Pavlína také měla tvář ideálně počestnou a víte všichni nač zemřela... Však Pavlína neměla v celé osobnosti ani kapky studu, jenž by zbarvil do růžova nejmenší místečko rozkošného těla, kdežto Rosalba jej měla s dostatek v žilách, by jí mohl zšarlatovět kde jaké místečko jejího těla. Rosalba by nikdy neprozněla prostného a užaslého výroku Borghesové, když se jí tázali, jak mohla nahá sedět Canovovi modelem: „Vždyť bylo v atelieru teplo! byla tam kamna!“ Kdyby se byl na ni kdo obrátil s touž otázkou, byla by utekla, skrývajíc obličej božsky nachový v božsky růžových rukou. Jenže, buďte jisti, že prchajíc, byla by měla zezadu na šatech záhyb, ve kterém by hnízdila všechna pokušení pekla!

„Taková byla Rosalba, jejíž panenský obličej nás všechny zmátl, když přibyla k pluku. Kdyby nám ji byl major Ydow představil jako zákonitou ženu, nebo

dokonce jako dceru, byli bychom tomu uvěřili. Ačkoli její oči, čiré modré, byly nádherné, nebyly nikdy tak krásné, jako sklopeny. Výraz víček překonával výraz zraku. Mužům, protřelým válkou a ženami, a jakými ženami! bylo novým dojmem ono stvoření, kterému, jak dí hrubé, ale rázné rčení, bylo lze „dátí Pána Boha bez zpovědi“. Po čertech pěkná panenka! šuškali si zkušené staré vojny; ale jak se upejpál! Jak si počíná, aby oblažila majora!... On to věděl a nepověděl... Pil své blaho potichu, jako praví opilci, kteří pijí samotni. Nesvěřil se nikomu se skrytou blažeností, jež jej činila mlčelivým a věrným po prvé v životě, jej, Lauzuna posádky, nejpyšnějšího a nejchvástavějšího hejska, který v Neapoli, jak vypravovali důstojníci, kteří ho znali, byl zván tam-borem svůdcovství! Pro jeho krásu, na niž byl tak hrd, byla by mu padla k nohám všechna děvčata Španěl a ani jediné by byl nezvedl. Byli jsme tehdy na hranicích Španěl a Portugal, před námi Angličané, a na pochodech jsme zabírali králi Josefovi nejprátelejší města. Major Ydow a Rosalba tam žili pospolu, jako by žili v posádkovém městě za míru. Pamatujete se na krvelačnosti španělské války, války zuřivé a pomalé, nepodobající se žádné jiné, neboť jsme se tam nebili pouze pro výboj, nýbrž abychom vstúpili nový panovnický rod a novou ústavu zemi, které bylo třeba dříve dobýti. Nikdo z vás nezapomněl, že za krvelačností nastaly přestávky, a že mezi nejstrašlivějšími bitvami bavili jsme se v lůně přepadeného kraje tím, že jsme strojili slavnosti Španělům, jež byli nejvíce *afrancesados* z měst, námi zabraných. A na oněch slavnostech žena majora Ydowa, jak se říkalo, již hodně známá, stala se proslulou. A vskutku zazářila mezi snědými děvčaty španělskými jako démant ve šňůře gagátů. Tam právě počala účinkovati na muže zuřivostmi, které snad vězely v ďábelské skladbě její bytosti a které z ní činily nejzběsilejší nevěstku s obličejem nejnebeštějších madon Rafaelových.

„Tož vášně se vzněcovaly a háraly, plápolajíce ve stínu. Zanedlouho pláli všichni i nejstarší, i nejvyšší

důstojníci, kteří byli v letech, aby měli rozum, všichni pláli pro „Pudicu“, jak ji nazývali s dráždivou příchutí. Všude a kolem ní proskakovaly nároky; potom koketování, potom hlučné souboje a posléze všechno rozechvění života ženy, stavší se středem nejvášnivějšího lichocení, mezi nezkrotnými muži, kteří vždy měli po ruce šavli. Byla sultánem oněch obávaných odalisek a házela kapesník, komu se jí zalíbilo a zalíbilo se jí v mnohých. Co se týká majora Ydowa, nedbal co se děje a co se mluví... Byl tolik ješitný, že nežártil, nebo tak si vědom nenávisť a pohrdání, že se kochal s pýchou majetnickovou vášněmi, jež vzbuzovala u jeho nepřátel žena, jejíž byl pánem?... Nebylo zhora nemožno, že něčeho neupozoroval. Často jsem spatřil, jak jeho smaragdové oko se mění v černý karbunkulu, když hleděl na toho z nás, jež tehdejší mínění mělo za milence jeho polovičky: však na tom přestával... A poněvadž o něm kde kdo smýšlel nejhanlivěji, přičítaly se jeho lhostejný klid, nebo jeho svévolná zaslepenost pohnutkám nejpodlejšího rázu. Každý se domníval, že jeho žena je mu spíše řebříkem tížádnosti, než podstavcem marnivosti. Říkalo se to, jako se takové věci říkají a on jich neslyšel. Já, jenž jsem měl důvody, bych jej pozoroval, a jenž jsem shledával bezprávnými záští a pohrdání, jimiž ho zahrnovali, tázal jsem se, je-li více slabosti než síly, nebo více síly než slabosti v chmurně necitelném chování muže, denně zrazovaného milenkou a který nedával pranic na jevo, že by ho hryzla žárlivost. Přisám bohu! pánové, všichni jsme znali muže tak pošetilé ženou, že v ni věří tehdy, když vše ji obviňuje a kteří na místo, aby se pomstili, když jim do duše šlehne naprostá jistota zrady, raději se pohrouží do svého zbabělého blaha a stáhnou si hanbu jako pokrývku přes hlavu!

„Byl major Ydow z nich? Snad. Ovšem Pudica byla s to, aby v něm roznítla ponižující fanatism. Antická Kirké, která měnila muže ve zvířata, nebyla ničím u přirovnání s Pudicou, Messalinou-Pannou před, za a po. Pro vášně, které háraly v hloubi její bytosti a vášně,

jež rozpalovala ve všech důstojnících, nešetrných vůči ženám, byla by si záhy zadala, leč nezdala si. Třeba rozuměti tomuto odstínu. Nepřiznávala se veřejně ke svému počínání. Měla-li milence, bylo tajemstvím mezi ní a její ložnicí. Na venek neměl major Ydow ani kousíčku látky k nějakému výstupu. Milovala ho náhodou?... Zůstávala u něho a jistě by jí bylo snadno, chtěla-li by, připoutati svůj osud k jinému. Znal jsem kteréhosi maršála za Císařství, který byl tak poblázněn po ní, že by jí vyřezal ze své maršálské hole hůlku k slunečníku. Toť však totéž, jako u mužů, o nichž jsem mluvil. Jsou ženy, které milují... neříkám svého milence, ačkoli svého milence milují také. Kapři se rmoutí nad svým bahnem, říkála paní de Maintenon. Rosalba se nad svým bahnem nermoutila. Nevybředla z něho, a já jsem do něho zabředl."

— Přetínáš přechody šavlí! — děl setník Mautravers.

„Dasa! opáčil Mesnilgrand, — čeho mi třeba dbáti? Však znáte všichni písničku, kterou zpíval kde kdo v XVIII. století:

Kdo Boufflersku u dvora zřel,
za lásky královnu ji měl.
Jí kde kdo chtěl se zalíbit,
a kde kdo... po řadě ji měl!

„Tož byla řada na mně. Měl jsem žen a haldy! Pochybuji však, že by mezi nimi byla jediná, jako Rosalba Bahno bylo rájem. Nepustím se před vámi do výkladů po způsobu romanopisců. Byl jsem mužem činu, drsným v tomto oboru jako hrabě Almaviva, a necítil jsem k ní lásky ve vznešeném a romantickém slova smyslu, já především... Ani duše, ani duch, ani marnivost neznamenala by něco v onom blahu, jímž mne zahrnovala; nicméně ono blaho nebylo ani trochu povrchní, jako vrtoch. Nemyslil jsem, že by smyslnost byla hluboká. Byla nejhlubší ze smyslností. Představte si krásnou broskev s rudým masem, do které se s chutí zakousnete,

nebo si raději nepředstavte nic... Není obrazů, jež by vyjádřily slast, prýstící z oné lidské broskve, zardívající se pod pohledem trochu upřenějším, jako byste byli do ní kousli. Představte si, co znamenalo, když jste zařali ne pohledem, nýbrž rtem a zubem vášně do onoho krvavého a vzrušeného masa. Ach! tělo té ženy bylo jedinou její duší! A takovým tělem mi připravila kdysi večer svátek, který vám o ní skytne lepší představu než vše, co bych k tomu přičinil. Nu, což kdysi večer neměla odvahy a neslušnosti přijmouti mne, oděna toliko průsvitným indickým muselínem, oblakem, parou, skrze niž bylo viděti tělo, jehož tvar byl samá ryzost, a jež se zbarvovalo dvojnásobným těkavým ruměncem chlipnosti a studu... Ať mne čert! nepodobala-li se v bílém oblaku soše z živoucího korálu! Také jsem od té doby dbal o bělost ostatních žen, jako o tohle!"

A Mesnilgrand cvrkl kouskem pomoranče do římsy nad hlavou poslance Le Carpentiera, který hlasoval, aby padla hlava králova.

„Náš poměr potrval nějakou dobu, — pokračoval, — však nemyslete si, že jsem se jí nabažil. Jí se člověk nenabažil. V pocit, který jest *konečný*, jak říkají filosofové hanebnou hantýrkou, vnášela ona nekonečno! Ne, opustil-li jsem ji, tož z mravního zhnusení, z hrdosti k sobě, z pohrdání k ní, k ní, jež za nejnesmyslnějšího laskání mně nepřesvědčila, že mne miluje... Když jsem se jí otázel: *Miluješ mne?* slovo, jehož nelze nevyřknouti za všech důkazů, kterých dostáváte, že jste milován, odpovídala: „Ne!“, nebo zavrtěla záhadně hlavou. Válela se ve svých cudnostech a hanbách a zůstávala tam, uprostřed všech nezřízeností pobouřených smyslů, neproniknutelná jako sfinga. Jenže sfinga byla chladná a ona ne. Nuže, neproniknutelnost, která mne znepokojovala a pobuřovala, potom jistota, již jsem záhy nabyl o rozmarech na způsob Kateřiny II., jichž si dovolovala, byly dvojí příčinou mocného trhnutí uzdou, k němuž jsem se odhodlal, abych se vyprostil z všemocného náručí ženy, napajedla všech chtíčů! Opustil jsem ji,

vlastně nepřišel jsem k ní již. Ale utkvělo mi v myslí, že není ženy, jí podobné; a ona myšlenka mne činila napříště tuze klidným a tuze lhostejným ke všem ženám. Ach! učinila ze mne pravého důstojníka. Po ní jsem myslel již jen na svou službu. Ponořila mne do Stygy."

— A stal ses pravým Achilem! — děl pyšně starý pán z Mesnilgrandu.

„Nevím, čím jsem se stal, — hovořil opět Mesnilgrand; vím však tolik, že brzy po naší roztržce, major Ydow, jenž se ke mně choval, jako ke všem důstojníkům divise, nám kteréhosi dne oznámil v kavárně, že jeho žena je těhotná a že záhy bude mítí potěšení býti otcem. Po této nenadálé novině někteří pohlédli na sebe, druzí se usmáli; on však toho nespatriil, nebo spatřiv nedbal toho, nejspíše odhodlán, že nevěnuje pozornosti leda přímé urážce. Když odešel, otázal se mne do ucha kterýsi můj druh: „Je dítě tvé, Mesnile?“. A tajný hlas svědomí, hlas zřetelnější nežli hlas druhův, mi položil tutéž otázku. Neodvážil jsem se ji zodpovědět. Rosalba ani v nejnucenějším styku se mi ani slovem nezmínila o dítěti, jež mohlo býti mým nebo majorovým, nebo kohokoli druhého..."

— Dítě praporu! — vpadl Mautravers, jako by bodl kyrysnickým palašem.

„Nikdy, — pokračoval Mesnilgrand, — ani slovem nezavadila o svém těhotenství; ale jaký div? Pudica, jak jsem vám již pověděl, byla sfingou, sfingou, která mlčky hltala svou slast a střehla svého tajemství. Nic ze srdce neproniklo tělesnými přehradami ženy, otevřené toliko rozkoši... u níž stud byl bezpochyby prvním strachem, prvním otřesem, prvním vzpláním rozkoše! Zapůsobilo na mne podivně vědomí, že je těhotna. Doznejme si, pánové, dnes kdy jsme již vyšli ze zvířeckého života vášní: co je nám nejstrašnější na sdílených láskách, — této společné tabuli! — není tak špinavost sdílení, jako spíše poblouzení otcovského citu; ona hrozná úzkost, jež vám brání poslechnouti hlasu přírody a jež jej udusí pochybou, již nelze uniknouti. Říkáte si: Je

dítě moje? ... Nejistota, stíhající vás jako trest za sdílení, ničemné sdílení, jemuž jste se hanebně podvolili! Myslíme-li na to dlouho a máme-li srdce, zbláznili bychom se; ale život, mocný a lehkomyšlný život zachytí vás opět svou vlnou a unáší vás, jako korkovou zátku v přerušené čáře dále. — Po onom prohlášení majora Ydowa nám ovšem nepatrný otcovský záchvěv, jež jsem, tuším, pocítil v nitru, utichl. Nic se nepohnulo ... Pravda, že několik dní na to měl jsem trochu více na starosti, než děcko Pudičino. Bili jsme se u Talavery, kde velitel Titan devátého husarského byl zabit v prvním útoku, a já jsem byl nucen převzít velení škadrony.

„Onen řádný výprask u Talavery rozhořčil ještě válku, námi vedenou. Byli jsme častěji na pochodu, více tísnění a znepokojování nepřítelem a ovšem jsme se méně zajímali o Pudicu. Provázela pluk v povoze a tam prý také slehla dítětem, jež si major Ydow, věřící ve své otcovství, zamiloval, jako by vskutku dítě bylo právě jeho. Alespoň když dítě zemřelo, neboť umřelo několik měsíců po narození, zmocnilo se majora nesmírné hoře, šílené hoře a u pluku jsme se mu již nesmáli. Po prvé polevil odpor k němu. Litovali jsme ho více než matky, jež zaplakala-li nad svým robátkem, nepřestala pro to býti Rosalbou, jak jsme ji všichni znali, podivnou běhnou, Dáblem skrápěnou studem, která si přes své mravy uchovala schopnost zázračného pramene začervenati se až po páteř dvěstěkrát za den! Krásy jí neubylo. A přece, podle života jaký vedla, stala by se jistě tuze brzy tím, čemu my jízda říkáme stará čabraka, kdyby zhoubný život byl potrval.“

— Nepotrval? Víš snad, co se stalo s tou slotou? — děl Rançonnet, sotva dechu popadaje podrážděnou zvědavostí a zapomínaje na minutu oné návštěvy v kostele, jež ho tak zajímala.

— Ano, — pravil Mesnilgrand, sbíraje hlas, jako by byl dospěl k nejhlubšímu bodu příběhu. — Domníval ses, jako kde kdo, že zanikla s Ydowem ve víru války

a událostí, který nás uchvátil a většinu z nás rozprášil a pochoval. Dnes ti však zjevím osud Rosalbin.”

Setník Rançonnet se opřel o stůl, uchopil širokou rukou sklenku, kterou třímál a tiskl jako jílec šavle, všecek naslouchaje.

„Válka neustávala, vypravoval dále Mesnilgrand. — Ti vytrvalci ve vzteku, kteří věnovali pět set let, aby zahnali Maury, byli by věnovali tolikéž času, aby zahnali nás, kdyby bylo třeba. Postupovali jsme v zemi pouze tak, že nám bylo bdíti nad každým krokem, který jsme učinili. Zabrané vsi jsme neprodleně opevňovali a obrátili proti nepříteli. Městys Alcudia, jehož jsme se zmocnili, byl hodně dlouho naší posádkou. Rozsáhlý klášter byl proměněn v kasárny; štáb se však ubytoval po domech městysu a major Ydow bydlil v domě alcadově. Ježto onen dům byl nejprostrannější, přijímal tam major Ydow občas důstojnickou družinu, neboť jsme se stýkali jediné navzájem. Přerušili jsme styky s *afrancesados*, nedůvěřující jim; tak nabývala půdy nenávisť k Francouzům! Na oněch schůzkách, občas přerušovaných palbou nepřítelovou do našich předních stráží, Rosalba nás častovala nějakým punšem s výrazem neporovnatelně počestným, který jsem vždy považoval za žert Démonův. Vybírala si tam oběti; já však jsem nedbal svých následovníků. Vyprostil jsem svou duši z onoho poměru a pak jsem nevlácel za sebou, jak řekl nevím kdo, přetržený řetěz jakékoli naděje. Necítil jsem ani nevole, ani žárlivosti, ani hněvu. Pozoroval jsem jak žije a jedná žena, která mne zajímala jako pozorovatele a která skrývala neplechy nejnestoudnější neřesti pod nejpůsobnějšími rozpaky nevinnosti. Tož jsem k ní chodil a před společnostmi se mnou mluvila s bojáckou téměř prostotou dívčiny, s níž jsme se náhodou setkali u studánky, nebo hluboko v lese. Nebylo opojení, závratí, třesnutí smyslů, jež ve mně zanítila, ničeho z oněch strašlivých věcí. Považoval jsem je za rozprchlé, zašlé, nemožné! Toliko když jsem shledával nevyčerpatelným temně rudý nádech, jímž se jí zbarvilo čelo pro slovo nebo pohled, neubránil

jsem se pocitu člověka, který hledí do prázdné sklenky na poslední kapku růžového šampaňského, které právě dopil a ocitá se v pokušení udělati si na nehtu rubín z poslední zapomenuté kapky.

„Řekl jsem jí to kdysi večer. Toho večera jsem byl u ní sám.

„Odešel jsem záhy z kavárny a zanechal jsem tam důstojnickou družinu, zabranou do hry v karty a v kuleč-ník a hrající velice čile. Byl večer, však večer ve Špa-nělich, kde parné slunce těžko se odpoutává od oblohy. Zastihl jsem ji sotva přioděnou, ramena holá, rozpálená africkým vedrem, paže nahé, krásné paže, do nichž jsem tak často zakousl, a jež v některých okamžicích dojetí, které jsem zhusta vyluzoval, nabíhaly, jak říkají malíři, *tónem* vnitřku jahod. Její vlasy, horkem mdlé, padaly těžce na zlatistou šíji, a byla krásná tak prostovlasá, neodstrojená, nyjící, že by v pokušení uvedla Satana a pomstila Evu! Pololežíc nad stolem psala... Nu, psala-li Pudica, psala, beze vší pochyby! některému milenci, o nějakém dostaveníčku, o nějaké nové nevěře majoru Ydowovi, jenž je všechny spolkl, jako ona po-lykala rozkoš, mlčky. Když jsem vešel, byl dopis dopsán a Pudica na pečeť nahřívala nad plamenem svíce modrý vosk, stříbrně tečkovaný, který zřím podnes, a hned se dozvíte proč mi vzpomínka na modrý vosk stříbrně tečkový zbyla tak jasná.

„— Kde je major? — tázala se mne, vidouc mne přicházeti, již zmatena, — leč byla vždy zmatená ona žena, která vzbouzela v pýše a ve smyslech mužů víru, že je dojata před nim!

„Hraje zuřivě dnes večer, — odpověděl jsem jí, patře se smíchem a žádostivě na pochoutku růžové vločky, jež se jí objevila na čele; — a já jsem zachvácen dnes večer jinou zuřivostí.

„Pochopila mne. Ničemu se nepodivila. Byla stvořena pro chtíce, které rozněcovala v mužích, jež by přivábila před tvář svou ze všech koutů světa.

„— Pa! — děla pomalu, ačkoli temně rudý nádech,

který bych byl rád vypil s jejího zbožňovaného a kletého obličeje, ještě ztemněl za myšlenky, jež jsem jí vnukl. — Pal je po vašich zuřivostech! — A vtiskla pečtidlo na dopis do hořícího vosku, jenž uhasl a ztuhl.

„— Hle! — pravila, nestoudně vyzývavá, — toť vaše podoba! Před vteřinou hořel a teď je chladný.

„A řkouc to obrátila dopis a sklonila se, by naň napsala adresu.

„Je třeba, abych opakoval do omrzení? Rozhodně! nežáril jsem na onu ženu: ale jsme všichni na jedno brdo. Mimoděk bych byl rád viděl, komu píše, a proto, neboť jsem si dosud nesedl, jsem se jí nachýlil nad hlavu; leč můj pohled uvázl mezi jejími lopatkami, na omamném a opýřeném žlábků, kam skanulo tolik mých polibků, a, na mou věru! upoután oním pohledem, vtiskl jsem opět polibek v stružku lásky a tento pocit jí zabránil psáti... Zvedla hlavu od stolu, kam byla skloněna, jakoby jí byl někdo protkl ledví slinivým hrotem a prohnula se přes lenoch křesla, s hlavou nazad; zírala na mně žádostí, smíšenou se zmatkem, jež byla jejím kouzlem, oči vzhůru a obrácené na mne, jenž jsem stál za ní a vdechoval v zavlhlou růži jejích pootevřených úst, co jsem právě vtiskl mezi lopatky.

„Ona citlivka měla nervy tygří. Najednou vyskočila: — Major jde, — děla. Prohrál, žálí když prohrál. Ztropí mi hrozný výstup. Hle! vlezte sem... já se ho již zbudu. — A vstanuvši otevřela velkou skříň ve zdi, kam věšela šaty a vstrčila mne tam. Mám za to, že je pramálo mužů, kteří by se byli neoctli v nějaké skříni, když přišel manžel, nebo majetník podle jména...”

— Tos měl ještě štěstí se skříní! — děl Sélune; — já jsem kdysi vlezl do pytle na uhlí! Stalo se ovšem před mou zatracenou ranou. Byl jsem tehdy u bílých husarů. Neptejte se, jak zřízen jsem vylezl ze svého pytle na uhlí!

„Ba, — ujal se opět slova Mesnilgrand, — vždyť je to z výhod cizoložství a sdílení! V takových chvílích i nejchlubnější přestanou býti hrdými a z šlechtetnosti ke zděšené ženě stávají se zbabělými jako ona a dopustí

se zbabělosti, že se schovávají. Dosud, zdá se mi, je mi na nic, že jsem vlezl do skříně, ve stejnokroji a s šavlí po boku a, vrchol směšnosti! pro ženu, která neměla cti, jíž by pozbyla a které jsem nemiloval!

„Leč neměl jsem pokdy, abych široce a dlouze uvažoval o mrzkosti, že trčím jako školák v temnotách skříně a mezi šaty, které mne lehtaly po obličeji, páchnouc jejím tělem, až mne omamovalo. Jenže, co jsem uslyšel vytrhlo mne brzy z rozkošnického pocitu. Major vešel. Hádala dobře, byl v ukrutné míře a jak pravila, zachvácen žárlivostí, žárlivostí tím výbušnější, čím lépe ji před námi všemi skrýval. Ježto byl náchylen k podezření a hněvu, utkvěl nejspíše pohledem na dopise, ležícím na stole, jehož adresu zabránily napsati Pudice mé dva polibky.

„— Jaký je to dopis? ... otázal se drsně.

„— Toť dopis do Italie, — děla klidně Pudica.

„Nedal se ošáliti mírnou odpovědí.

„— Není pravda! — zvolal hrabě, neboť nebylo třeba dráždit dlouho Lauzuna v onom muži, aby se v něm neozval žoldák; a v onom jediném slově jsem pochopil důvěrný život obou bytostí, které v sobě pohřbívaly všelijaké výstupy, jichž ukázky se mi tehdy dostalo. Dostalo se mi jí vskutku v nitru mé skříně. Neviděl jsem jich, ale slyšel jsem je; a slyšení je, bylo asi jako vidění je. Jejich posunky byly v jejich slovech a v přízvucích hlasů, jež některých okamžiků nabývaly rozpětí všech zlostí. Major dotíral, aby mu ukázala dopis bez adresy a Pudica, jež jej uchopila, zatvrzele mu odpírala vydati jej. Chtěl jí ho tedy vzítí mocí. Zaslechl jsem tření a dupot zápasu, pochopíte však, že major byl silnější své ženy. Vzal jí dopis a četl jej. Bylo to milostné dostaveníčko s mužem, a dopis pravil, že onen muž byl šťasten a že se mu i nadále nabízí blaho ... Leč onen muž nebyl jmenován. Nesmyslně zvědav, jako všichni žárlivci, hledal major marně jméno muže, s nímž ho klamala ... A Pudica byla pomstěna za odňatý dopis, vyrvaný jí z pohmožděné a snad zkrvácené ruky, neboť křičela za zápasu:

„Rozedřeš mi ruku, padouchu!“ Jako opilý, že se ničeho nedověděl, vyzývaný a tupený dopisem, který ho zpravoval pouze o jediném, že má milence — o milence více — major Ydow se nechal unésti zběsilostí, jaké znectívají povahu mužovu a zahrnul Pudicu sprostými nadávkami, nadávkami kočího. Myslil jsem, že se na ni vrhne ranami. Na rány také došlo, ale o trochu později. Vyčítal jí — jakými výrazy! — že je . . . vše, čím byla. Byl surový, mrzký, odporný; a ona za všeho běsnění mu odpovídala jako pravá žena, nemající již, co by zachránila, která zná až do ledví muže, s nímž se spřáhla, a která ví, že je věčný boj na dně onoho pelechu života ve dvou. Nebyla tak sprostá, za to však sverepější, urážlivější a krutější ve svém chladu, nežli on v hněvu. Byla nestoudná, výsměšná, smála se křečovitým smíchem a nenávisť v nejprudším rozpětí, a odpovídala na příval nadávek, jež jí major chrlil v tvář, slovy, jaká se namanou ženám, když nás chtějí připravit o rozum a jež dopadají do našich násilností a do našich pobouření jako ohnivé granáty do prachu. Ze všech chladně tupících slov, jež brousila, řalo jej nejvíce, že ho nemiluje — že ho nikdy nemilovala: „Nikdy! nikdy! nikdy!“ opakovala s veselým vztekem, jako by mu bláznivě tančila po srdci! — Tož pomýšlení, že ho vůbec nemilovala — bylo nejkrutější, nejdrásavější blaženému ješitovi, muži, jež krása zvrhla a jenž za láskou k ní měl ještě svou marnivost! Uhodila tedy chvíle, kdy již nesnesl bodání slova nelítostně opakovaného, že ho nikdy nemilovala, kterému nechtěl uvěřiti a kterému se stále vzpíral:

„— A naše dítě? — namítl, bláhovec! Jako by bylo důkazem a jako by vyvolalo vzpomínku!

„— Ach! naše dítě! — zvolala a rozesmála se. — Nebylo tvé!

„Představil jsem si, co se událo v zelených očích majorových, když slyšel její zdušené zamňoukání divoké kočky. Zaklel, div nepuklo nebe. — A čím je? zlořečená děvko! — tázal se jí čímsi, co již nebyl hlas.

„Leč ona se ustavičně smála jako hyena.

„Toho se nedovíš! — děla vysmívajíc se mu. A mrskala jej oním *toho se nedovíš!* tisíckrát pronešeným, tisíckrát se zaryvším v sluch; a když se unavila říkati je — uvěřili byste? — zpívala mu je fanfárou! Potom, když se jej dosyta našlehala oním slovem, dosyta naroztáčela jako káču bičem onoho slova, dosyta naproháněla v závitnicích úzkosti a nejistoty muže, který nebyl sebe mocen a který byl v jejích rukou již jen loutkou, kterou rozbíjela; když nestydatá silou záští mu pověděla, jmenujíc všechny jmény, milence, které měla a probravši všechnen důstojnický sbor, zvolala: „Všechny jsem měla, ale oni neměli mne! A dítě, které jsi jako hlupák měl za své, jsem zplodila s jediným mužem, kterého jsem kdy milovala! kterého jsem zbožňovala! A tys to neuhodl? A ještě neuhodneš?“

„Lhala. Nikdy nemilovala jediného muže. Ale cítila dobře, jaká rána dýkou byla majorovi ona lež, i bodala ho jí, drásala ho jí, sekala ho jí, a když se nabažila katanství onoho mučení, pohrouzila mu, aby ho dorazila, jako hrouzíme nůž až po střenku, poslední doznání do srdce:

„— Nuže! — děla — když si neuhodl, hoď svůj jazyk psům, blbě! Je to setník Mesnilgrand.

„Lhala patrně i teď, nebyl jsem si tím však jist a mé jméno takto jí vyslovené zasáhlo mne kulkou skrze skříň. Po onom jménu se rozhostilo ticho, jako po vraždě. — Zabil ji místo odpovědi? — pomyslím si, když jsem zaslechl cinkot křišťálu, hozeného prudce na zem, který se rozskočil na tisíc kousků.

„Řekl jsem vám, že major Ydow miloval dítě, jež mněl svým, nesmyslnou otcovskou láskou a když ho pozbyl, upadl v hoře tak šílené, jaké by rádo naši nicotnost zvěčnilo a zhmoťnilo navždy. Nemoha za vojenského života v poli zřídití svému synu hrob, k němuž by den jak den chodil — toho modlářství rovů! — dal major Ydow nabalsamovati srdce svého syna, aby je snáze s sebou všude nosil, a uložil je zbožně do křišťálové urny, stojící pravidelně na koutnici v ložnici. Ona urna se rozskočila na kousky.

„— Ach! nebylo mé, ohavná běhno! — zvolal. A slyšel jsem, jak jeho dragounskou botou skřípe a drtí křišťál urny a je deptáno srdce dítěte, jež mněl svým synem!

„Bezpochyby je Pudica chtěla zvednouti, vzítí mu je, neboť jsem slyšel, jak skočila; a ryk zápasu se ozval znovu, ale jinak — údery.

„— Dobrá! když je chceš, mějž si je, srdce tvého spratka, nectná děvko! — děl major. A udeřil ji v tvář srdcem, které zbožňoval a mrštil jím jí po hlavě jako projektil. Propast prý přivolává propast. Svatokrádež zplodila svatokrádež. Pudica, nejsouc sebe mocna, udělala totéž co major. Vmetla mu zpět na hlavu srdce dítěte, které by si snad byla ponechala, kdyby nebylo jeho, klatého muže, jemuž oplácela mukou za muku, pohanou za pohanu! Jistě po prvé bylo viděno cosi tak hnusného! otec a matka otloukající si o hlavu mrtvé srdce jejich dítěte!

„Několik minut trval onen bohopustý boj . . . Což bylo tak úžasně tragické, že jsem si hned ani nepomyslel, abych se opřel ramenem o dveře skříně, vylomil je a zakročil . . . když výkřik, jakého jsem nikdy neslyšel, ani vy, pánové, a slyšeli jsme hodně strašlivých výkřiků na bojištích! — mne přiměl, abych vyrazil dveře skříně, i uzřel jsem . . . čeho již nikdy neužiji! Pudica povalela se skácela na stůl, na němž psala a major tam přidržoval železnou pěstí, všechny roušky zdviženy, nahé krásné tělo, svíjející se jako přeražený had pod jeho stiskem. Však, co myslíte, pánové, že dělal druhou rukou? . . . Psací stůl, rozžatá svíce, vedle vosk, všechny okolnosti vnukly majorovi pekelnou myšlenku — zapečetiti ženu, jako ona zapečetila dopis — a právě byl krvelačně zabrán příšerným pečetěním, děsnou pomstou milence, zvrhle žárlivého!

„— Pykej, čím jsi hřešila, hanebná děvko! — křičel.

„Neviděl mne. Byl skloněn nad svou obětí, která již nekřičela, a knoflík šavle, jež stápl do hořícího vosku, byl mu pečetidlem!

„Skočil jsem po něm; ani jsem ho nevyzval, aby se

bránil a vrazil jsem mu až po jílec šavli do zad, mezi lopatky a byl bych rád touž ranou projel rukou i paží se šavlí jeho tělem, abych ho spíše dorazil.“

„Dobře udělal's, Mesnile! — pravil velitel Sélune; — nezasluhoval, aby byl zabit zpředu, jako jeden z nás, ten zákeřník!

— He! toť však dobrodružství Abailardovo, přenesené v Heloisu! — děl abbé Popěrač.

— Pěkný případ chirurgický, -- děl doktor Bleny — a vzácný!

Leč Mesnilgrand, nutkán, hovořil opět dále:

„Padl mrtev na tělo své omdlelé ženy. Strhl jsem ho s ní, odhodil ho a nohou odkopl mrtvolu. Na výkřik Pudičin, výkřik jakoby se vydravší z lůna vlčice, jak byl divoký! a kterým jsem se dosud do ledví otřásal, vešla komorná. „Běžte pro felčara osmého dragounského; je tu proň práce dnes večer!“ Já však jsem neměl pokdy dočkati felčara. Z čista jasna zatroubeno zuřivě na poplach, volajíc do zbraně. Nepřítel nás přepadl, zahrdliv potichu nožem naše strážce. Bylo nám vsedati na kůň. Vrhhl jsem poslední pohled na nádherné a zmrzačené tělo, po prvé neměnně bledé pod zraky mužovými. Nežli jsem však odešel, sebral jsem ubohé srdce, ležící na zemi v prachu a jimž by se rádi prokláli a rozsekali a odnesl jsem je, srdce dítěte, jež prohlásila mým, ve svém husarském opasku.“

Tu se rytíř z Mesnilgrandu odmlčel s dojetím, jehož oni materialisté a zhýralci šetřili.

— A Pudica? ... — otázal se skoro bojácně Rançonnet, jenž nehladil již své sklenky.

„Nedostalo se mi již zpráv o Rosalbě, řečené Pudica, — odpověděl Mesnilgrand. — Je mrtva? Či snad ještě je na živu? Podařilo se felčarovi dostat se až k ní? Hledal jsem ji po přepadení Alcudie, jež se nám stalo tak osudným. Nenašel jsem jí. Zmizela, jako tolik jiných a nestihla zbytků našeho zdecimovaného pluku.“

— Toť vše? — pravil Mautravers. — A jestli je to vše, toť znamenitý příběh! Měls pravdu, Mesnile, když jsi

řekl Sélunovi, že mu vrátíš najednou drobné penízky jeho osrhdesáti jeptišek znásilněných a naházených do studně. Jenže co Rançonnet teď dumá nad talířem, kladu opět otázku tam, kde ji ostavil: Jaký vztah je mezi tvým příběhem a pobožností v kostele onehdy? . . .

„Pravda, — děl Mesnilgrand. Vzpomněls mi na to. Hle, co jsem vám tedy ještě nedopověděl, Rançonnetovi a tobě: nosil jsem několik let a všude jako relikvii srdce dítěte, o němž jsem pochyboval; když však po katastrofě u Waterloo bylo mi odepnouti důstojnický opasek, v němž jsem doufal zemřítí a když jsem nosil ono srdce ještě několik let, — a ubezpečuji tě Mautraversi, že je těžké, ač se zdá hodně lehkým, — s věkem se dostavilo rozjímání, i pojala mne obava, že zneuctím ještě více srdce, tak již zneuctěné, a rozhodl jsem se, že je uložím do křesťanské země. Nezabíhaje do podrobností, o nichž se vám zmiňuji dnes, pověděl jsem kterémusi z kněží města o srdci, které tak dlouho tížilo mé srdce a odevzdal jsem mu je ve zповědnici kaple, když mne Rançonnet sevřel v náručí.“

Setník Rançonnet dostal asi svůj díl. Ani nehlesl a druzí také ne. Nikdo se neodvážil poznámky. Ticho, výmluvnější nad všechny poznámky, spočívalo těžce všem na ústech.

Zdali pochopili ti neznabozi, kdyby církev byla založena jen proto, aby sbírala srdce — živá nebo mrtvá — s nimiž si již nikdo neví rady, že by to již bylo s dostatek krásné?

— Doneste kávy! — děl falsetem starý pán z Mesnilgrandu. Bude-li, Mesnile, tak silná jako tvůj příběh, bude dobrá.

Ž E N I N A P O M S T A .

Fortiter.

Slýchával jsem hůvory o smělosti moderní literatury; co však se týká mne, nikdy jsem neuvěřil této smělosti. Tato výtka je pouhou chvástavostí... mravností. Literatura, jež prý tak dávno je výrazem společnosti, nevyjadřuje ji vůbec — naopak; a když kdosi tvrdohlavější než ostatní se pokusil býti poněkud odvážnější, ví bůh, jaký poplach způsobil! Dojista, přihlédneme-li blíže, literatura nevyjadřuje z poloviny zločinů, kterých společnost se dopouští potají a beztrestně, den co den, roztomile často a snadně. Tažte se zpovědníků, — kteří by byli největšími romanopisci, které svět měl, kdyby jim bylo lze vyprávěti příběhy, které se jim všeptají ve zpovědnici do ucha. Tažte se jich (na příklad) po množství krvesmilství, pohrobených v nejhrdějších a nejvznešenějších rodinách a vizte, zda literatura, jíž se vytýká tolik nemravné smělosti, se kdy odvážíla o nich vyprávěti, třeba jen, aby od nich odstrašila! Až na nádech, — jenž jest pouhým dechem, — a jenž pomine — jako dech — v Chateaubriandově *Renéovi*, — pobožného Chateaubrianda, — neznám knihy, v níž by krvesmilství, tak obyčejné za našich mravů, — jak v hořejších, tak ve spodních vrstvách a spíše ještě ve spodních, než v hořejších, bylo látkou otevřeně podanou líčení, které by bylo s to, aby vyvodilo z tohoto námětu *účinky* mravnosti, v pravdě tragické. Zda se kdy moderní literatura, po níž licoměrnost hází svým kaménkem, *odvážila* na příběh Myrržin, Agrippinin a Oidipův, což jsou příběhy, věřte mi, povždy a na výsost živoucí, neboť jsem nežil — alespoň až posud — v jiném pekle, nežli v pekle společenském a sám jsem znal a stýkal se s nemálo Myrrhami, Oidipy a Agrippinami, v soukromí i v nejlepší, jak se říká, společnosti. U ďasa! to se ještě neudálo, jako na jevišti, nebo v dějinách. Ale probleskovalo společenským povrchem, opatrnicktím, obavami a pokrytectvím... Znam — a celá Paříž zná — ženského Jindřicha III., jenž nosí u pasu modrých aksamitových šatů růžence z umrlčích hlaviček, ze zlata vytepaných, a jenž se dává mrskati, míse takto dráždivou příchutí pokání

s dráždivou příchutí jiných slastí Jindřicha III. Nuže, kdo vylíčí případ této ženy, jež vydává modlitební knihy a již jesuité mají za muže (pěkná a zábavná podrobnost!) a dokonce za světce? ... Není tomu ani tak dávno, co před očima celé Paříže kterási žena z předměstí Saint-Germain odloudila své matce milence a rozzuřena, že milenec opět se vrátil k matce, jež, byť stará, přece dovedla lépe k sobě upoutati lásku, ukradla nesmírně vášnivé matčiny dopisy muži vřele mi ovanému, dala je litografovati a rozhoditi z *Ráje**) (vhodné jméno pro takový čin) do přízemí Opery při kteréši premiéře. Kdo vylíčil případ této druhé ženy? ... Nebohá literatura by ani nevěděla za který konec se chopiti takových příběhů, aby je vypravovala.

A zde by právě bylo třeba přiložiti ruku k dílu, kdyby bylo odvahy. Dějiny mají Tacity a Suetony. Román jich nemá, — alespoň ne ve vyšší a mravní oblasti talentu a literatury. Pravdou jest, že latinský jazyk čelí poctivosti, ježto je pohanský, kdežto náš jazyk byl pokřtěn zároveň s Chlodvíkem z křtitelnic v Saint-Remy a odtud načerpal nehynoucího studu, neboť tento staroušek stále ještě se zardívá. Přes to však, kdyby bylo *odvahy k odvaze*, jistě by se vyskytl takový Suetonius nebo Tacitus románu, neboť Román toť právě dějiny mravů, převedené v povídku nebo drama, jak často jimi bývají Dějiny samy. A jest pouze tento rozdíl: onen (Román) zakrývá své mravy pláštěm smyšlených osob, kdežto tyto (Dějiny) udávají jména i bydliště. Jenže Román zabírá hlouběji než Dějiny. Má ideál, jehož Dějiny nemají: jsou vázány skutečností. Román také ovládá mnohem déle jeviště. Lovelace u Richardsona žije déle, než Tiberius u Tacita. Kdyby však Tiberius byl u Tacita tak obšírně vylíčen jako Lovelace u Richardsona, domníváte se, že Dějiny by tím utrpěly a Tacitus by nebyl hroznější? ... Věru se nebojím napsati, že Tacitus jako malíř není na úrovni Tiberia, jako modelu a že přes veškeru svou geniálnost jest jím rozdrcen.

*) Přezdívka poslední galerii.

P. př.

Což není vše. K nevysvětlitelné, ale zarážející chabosti v literatuře, srovnáme-li ji v pravé skutečnosti s pověstí, již požívá, připojte tvářnost, jaké nabyl zločin za dnešní doby nevýslovného a skvostného pokroku! Nejvyšší civilisace odnímá zločinu jeho úděsnou poesii, a nedovoluje spisovateli, aby jej znovu poesii nadal. Bylo by příliš hrozné, praví duše, které by měly rády zkrášleno všechno i hrozné. Dobrodiní lidumilnosti! Hlupáci kriminalisté zmenšují výměr trestu a nejapní mravokárci zločin a ještě jej zmenšují jedině, aby zmenšili výměr trestu. Nicméně však zločiny nejvyšší civilisace jsou rozhodně ohavnější zločinů nejnižšího barbarství a to hledaností, zkažeností, kterou předpokládají a vysokým stupněm rozumovosti. Inkvisice to dobře věděla. V době, kdy náboženská víra a veřejné mravy byly silné, inkvisice, tribunál, soudící myšlenky, velké zřízení, na něž pouhé pomnění zkrucuje naše ubohé nervy a kruší naše ptačí mozky, inkvisice dobře věděla, že duchové zločiny jsou největší a podle toho je trestala . . . A vsutku, mluví-li tyto zločiny méně k smyslům, mluví více k myšlence. A myšlenka, konec konců, je v nás nejhlubší. Romanopisci lze tedy vyvoditi celý obor neznámé tragiky ze zločinů spíše rozumových, než tělesných, které povrchnosti staré materialistické společnosti připadají méně zločiny, poněvadž při nich neteče krev a řež se odehrává jedině v oblasti citův a mravův . . . Spisovatel by tuto rád podal ukázkou tohoto druhu tragiky, vypravuje případ pomsty nejděsivější původnosti, kde netekla krev a kde nebylo dýky, ani jedu; slovem *civilisovaný* zločin, na němž ani zbla není vypravěčova výmyslu, kromě způsobu, jak jej vypravuje.

Ke sklonku vlády Ludvíka Filipa zabočil kdysi večer mladý muž do ulice Basse-du Rempart, která tehdy věru zasloužila svého názvu Nízké ulice, neboť se prostírala níže než půda bulváru a tvořila tak vždy chabě osvětlenou a temnou prohlubeň, do níž se sestupovalo s bulváru po dvou řadách schodů, které se obracely k sobě zády, možno-li tak říci o dvou řadách schodů.

Prohlubeň, které dnes již není a jež se táhla od ulice Chaussée-d'Antin k ulici Caumartin, před níž opět splývala s úrovní okolí, onen jakýsi pochmurný úvoz, kam sotva kdo se odvážil za bíla dne, byl pramálo oživen jakmile nastala noc. Ďábel je Knížetem temnot. Tam bylo jedno z jeho knížectví. Téměř uprostřed prohlubně, již vroubil po jedné straně bulvár, tvořící taras, a po druhé vysoké, mlčelivé domy o velikých vratech a několika vetešnických krámech, byl přímý a nekrytý průchod, kde vítr i za nejslabšího závanu hvízdal jako na flétnu, jenž vedl podél zdi a rozestavěných domů až do ulice Neuve-des-Mathurins. Mladý muž, o němž je řeč, a nad to vkusně oděný, jenž se právě dával cestou, která mu asi nebyla přímou cestou ctnosti, dal se jí pouze proto, že šel v patách za ženou, která se pohroužila bez váhání a bez rozpaků do podezřelé temnoty průchodu. Byl švihák ten mladý muž, — *žlutá rukavice*, — jak se říkalo švihákům oné doby. — Pobyl drahně u oběda v Café de Paris a pak žvýkaje parátka na zuby zašel do Tortoni (nyní zrušené), kde se opřel o nízké zábradlí a po očku se díval odtud na ženy, které se braly po bulváru. Ona žena přešla právě několikrát mimo něj; a ačkoliv ona okolnost, právě jako příliš *okatý* oblek ženin a vrtivá její chůze byly dostatečnými známkami, ačkoliv mladý muž, jenž se nazýval Robert de Tressignies, byl strašně přesycen, navrátil se z Východu, — kde byl spatřil živočicha ženu ve všech obměnách jejího druhu a jejích rodů — šel v patách navečerní tulačky, když přešla po páté... *psovsky*, jak říkal, sám sobě se posmívaje, neboť měl schopnost pozorovati se a posuzovati, v míře jak jednal, aniž jeho soud, jenž přechoť bývá opakem jeho činu, činu jeho zabránil, anebo jeho čin byl na ujmu jeho soudu: hrozná asymptota! Tressigniesovi bylo přes třicet let. Prožil ono pošetilé rané mládí, které z muže činí Jocrisse jeho dojmů, na nějž kterákoliv mimojdoucí žena magneticky působí. Z toho již dávno vyšel. Byl hýřilem již zchladlým a na svou pozitivní dobu velmi složitým, hýřilem značně

oduševnělým, který hojně rozvažoval o svých dojmech, aby jimi pro příště nebyl ošálen a nebál se, ani si neošklivěl jakéhokoliv dojmu. Co právě uzřel, či co se domníval, že uzřel, vnuklo mu zvědavost, která chce dospět až na dno každého nového dojmu. Opustil tedy zábradlí své kavárny, a následoval . . . pevně odhodlán přivést až ke konci převšední dobrodružství, jež tušil. Pro něj ve skutečnosti žena, která se brala před ním, plynule se prohýbajíc jako vlna, byla pouhou nevěstkou nejnižšího druhu. Byla však takové krásy, až bylo na podiv, že tato krása ji nezařadila výše a že nenašla ctitele, jenž by ji byl zachránil ze sprostoty ulice, neboť jestliže v Paříži vštípí bůh sličnou ženu, vštípí tam ihned Dábel v odvetu pošetilce, aby ji vydržoval.

A pak měl Robert de Tressignies sleduje ji ještě jiný důvod, nežli svrchovanou krásu, které nejspíše nevidí Pařížané, kteří jsou tak malými znalci pravé krásy a jejichž estetice, zdemokratizované jako všechno ostatní, neobyčejně chybí výše. Ona žena byla mu čísi podobou. Byla ptákem vysměvákem, který se tváří slávikem, o němž tak teskně hovoří Byron ve svých Pamětech. Připomínala mu ženu, již spatřil jinde . . . Byl si jist, naprosto jist, že není ona, ale podobala se jí až omylně, kdyby omyl nebyl nemožný . . . A byl tím ostatně spíše zváben, než překvapen, neboť měl tolik zkušeností pozorovatelských, aby věděl, že konec konců je mnohem méně rozmanitosti v lidských tvářích, než se zdá, jejichž rysy jsou podrobeny obmezené a neoblomné geometrii a dají se převést na několik hlavních typů. Jedna jest krása. Toliko ohyzdnost je mnohotvárná a i její mnohotvárnost se brzy vyčerpá. Bůh chtěl, aby nekonečný byl jedině výraz tváře, neboť výraz toť prolnutí duše liniemi bezvadnými nebo vadnými, čistými nebo zmučenými. To vše si Tressignies nejasně říkal, bera se ve šlépějích ženy, jež kráčela vlnivě po bulváru a roztínala jej jako kosa, hrdější nežli sábská královna samého Tintoretta, v atlasovém šatě šafránové barvy, zlatistých tónů, — oblíbené barvě mladých Římanek, — jehož hladké a

lesklé plihy blyskotaly a křičely za chůze jakoby výzvou k boji! Přehnaně prohnuta, jak bývá ve Francii zřídka, halila se do nádherné turecké šály se širokými bílými, šarlatovými a zlatými pruhy; a červené pero na bílém klobouku — velkolepé nevkušem — se jí zachvívalo až na rameni. Pamatujete se, že ženy tehdy nosily na kloboucích splývající pera, která nazývaly pera na způsob *smuteční vrby*. Ale v oné ženě nic nesmutnilo. Její pero vyjadřovalo cosi zcela jiného než tesklivost. Tressignies, jenž se domníval, že zabočí do ulice Chaussé d'Antin, mihotající se tisícerými plynovými plameny, spatřil užaslý, jak všechna holedbavá frejírská nádhera, všechna nestoudná hrdosť nevěstky, opojené sama sebou a hedvábím, které vláčela, se noří do ulice Basse-du-Rempart, hanby bulváru oné doby! A švihák v lakýrkách, ne tak odvážný jako žena, váhal, nežli vešel *tam* ... Nebyla to však ani vteřina ... Zlatisté šaty, zmizevší na okamžik v temnotách černé jámy, jak přešla mimo jedinou svítilnu, jež tetovala temnoty světelným bodem, zazářily opět v dáli i popítil si, aby ji dohonil. Nestálo jej mnoho námahy: očekávala ho, jista, že přijde; a tu v okamžiku, kdy k ní došel, obrátila přímo k němu obličej, aby si jej mohl prohlédnouti a upřela mu oči do očí s veškerou nestoudností svého řemesla. Byl doslova oslepen nádhrou tohoto obličej, nalíčeného rumělkou, avšak zlatistě snědé, jako krovky jistých brouků a ani siný jas, kanoucí tenkým pramínkem ze svítilny, nedodával mu ble-
dosti.

— Vy jste Španělka? — děl Tressignies, poznáv jeden z nejkrásnějších typů tohoto plemene.

— *Sí*, — odvětila.

Býti Španělkou tehdy již něco znamenalo! To se vyplácelo. Tehdejší romány, divadlo Kláry Gazulové, básně Alfreda de Musset, tance Mariana Camprubiho a Dolores Serralové, byly příčinou, že se přeceňovaly ženy oranžové pleti a lící jako granátové jablko, — a nebyla vždy Španělkou žena, jež se honosila, že jí jest, ale honosily se tím. Ani si však nepovažovala svého španělského pů-

vodu, jak se zdálo, více než čehokoli jiného, co by jí ský-
talo lesku; a děla k němu francouzsky rovnou:

— Půjdeš se mnou? — tykajíc mu, jako nejposlednější
nevěstka z ulice des Poulies, jež tchdy také ještě stála.
Pamatujete se na ni? Bahno!

Přízvuk, hlas již chraptivý, předčasná důvěrnost a ty-
kání, tak božské — nebesa! — na rtech milující ženy, stá-
vající se však nejdrásavější drzostí v ústech tvora, jemuž
jste jinak zcela lhostejni, byly by postačily, aby Tressignies
hnusem vystřízlivěl, ale Démon jej držel pevně. Zvěda-
vost kořeněná žádostí, jíž byl sžírán, vida nevěstku, která
mu byla více než nádherným tělem, upjatým v atlasu,
byla by jej donutila, aby spolkl, nikoliv Evino jablko, ale
kde jakou ropuchu z ropuší kaluže!

— Přisám bohu! — pravil, — půjdu-li! Jako by mohla
o tom pochybovat! Zítřka se dám do prádla, — po-
myslil si.

Byli na nároží průchodu, kterým se přicházelo do ulice
des Mathurins; zabočili tam. Mezi balvany stavebního ka-
mene, které se tu povalovaly, a lešením staveb, které tam
strměly, jediný nezbořený dům, osamělý, úzký, ohyzdý,
nevlídný a vratký, který asi viděl mnoho neřestí a mnoho
zločinů ve všech poschodích starých rozviklaných zdí,
a který tu byl snad ponechán, aby jich zřel nadále, trčel
chmurnější temnotou do nebe již temného. Tyčka sle-
pého domu, neboť ani jediné jeho okno (a okna jsou
oči domů) nebylo osvětleno, jež jako by se vás zachytá-
vala tápajíc nocí! Hrozný dům měl klasická pootevřená
vrata vykřičených míst a na konci ohavné chodby scho-
diště, z něhož je zříti několik stupňů, ozářených shora
hanebným a špinavým světlem... Žena vešla do úzké
chodby, kterou naplnila šíří ramenou a objemem bohatě
se dmoucí a šustící sukně; a nohou navyknuvší tako-
vému stoupání brala se křepce po schodech, hlemýž-
ďovitě točitých, — výstižný to obraz, neboť byly slizké
jako hlemýžď... Bylo nezvyklé na takové doupě, že
čím výše se vystoupilo, tím světlejší byly ohavné schody:
nebyl to již chabý svit kahanu, olejem páchnoucího, jenž

se plazil po zdech prvního patra, ale světlo, které ve druhém patře nabývalo a rozjasňovalo se až oslnivě. Dvě spěžových spárů, ve zdi zasazených, nesoucích voskovice, ozařovalo podivně okázale dveře na pohled obyčejné, na nichž byl nalepen lístek, na nějž ony nevěstky píší své jméno, aby každý věděl kam vchází, aby, jsou-li trochu známé a trochu krásné, vlajka ochránila obchod. Překvapen přepychem, tak nevhodným na podobném místě, Tressignies věnoval více pozornosti nosičům svíc, téměř velkolepého slohu, vytepaných mohutnou uměleckou rukou, nežli lístku a jménu ženinu, jehož mu nebylo třeba vědět, když ji doprovázel. Patře na ně, — co otáčela klíčem v zámku dveří tak prapodivně ozdobených a zalitých světlem, rozpomněl se na všeliká *překvapení* letohrádků z doby Ludvíka XV. „Ta to nevěstka asi četla, — pomyslí si — nějaké romány nebo paměti z oné doby a pojal ji rozmar, že si zařídila hezký příbytek, plný rozkošnických půvabů, kde by ho nikdo netušil...“ Co však shledal, když se dveře otevřely, zdvojnásobilo asi jeho údiv, jenže v opačném smyslu.

Byl vskutku jen praobyčejným a nepořádným příbytkem nevěstek... Šaty pohozené bez ladu a skladu na každém kusu nábytku a rozsáhlé lože, — manévřiště, — s nemravnými zradly v pozadí a na stropě přístěnku, říkaly zřetelně u koho jste... Láhvičky na krbu, kterých nedbale ani nezavřela, než se vydala na večerní výpravu, mísily vůně ve vlahém ovzduší pokoje, kde síla mužů jistě se rozplývala po třetím vydechnutí... Dvě rozžatých svíců, téhož slohu jako svícny přede dveřmi, hořelo po obou stranách krbu. Kožíšiny všude tvořily koberec na koberci. Na vše bylo pamatováno. Posléze otevřenými dveřmi bylo vidět zpod závěsů tajuplný toaletní pokojík, sakristii oněch kněží.

Ale všechny podrobnosti uzřel Tressignies až teprve mnohem později. Zprvu viděl pouze nevěstku, k níž právě vstoupil. Věda kde jest, neostýchal se. Posadil se bez okolků na pohovku, přitáhnuv mezi kolena ženu, která sňala klobouk a šál a hodila je do křesla. Vzal ji

kolem pasu, jako by ji sepíal sevřenýma rukama a prohlížel si ji od hlavy k patě, jako zvedá piják, než se napije, proti světlu sklenku vína, již se chystá vysrk-nouti! Jeho dojmy na bulváru nelhaly. Pro koštěře žen, pro člověka přesyceného, ale plného síly, byla vpravdě skvělá. Ona žena byla stále i v plném, nehybném světle do oné podoby, jež ho zarazila v mihotavých svitech bulváru, přerušovaných temnotou. *Ta, na níž* jej upomínala, neměla však ve tváři, za rysů tak podobných, že se jevily totožnými, výrazu odhodlané a téměř strašné hrlosti, jíž Dábel, veselý tvůrce všeho nesouladu, odpřel vévodkyni a dal ji — k čemu asi? — slečince z bulváru. Prostovlasá, černovlasá, ve žlutých šatech, s širokými rameny, jež kyčle ještě předčily v šíři, připomínala Vernetovu Juditu (obraz z oné doby), ale s tělem, mnohem spíše utvořeným k lásce a s obličejem ještě divějším. Pochmurná divokost snad pochodila od vrásky, hloubící se mezi oběma pruhy krásného obočí, jež se prodlužovaly až ke spánkům, jak Tressignies viděl u některých Asiatických v Turecku, a stahovala je jsouc bez ustání tak v sebe zabrána, že by se řeklo, že jsou srostlé. Protiva do očí bijící! Ona nevěstka měla postavu svého řemesla; neměla jeho obličej. Tělo milostnice, řkoucí tak výmluvně: Vezmi! — číše lásky, oblých boků, vyzývající ruku a rty, byla vyvršena tváří, jež by byla zadržela chtíč vznešeností svého výrazu a zkamenila v hlubokou úctu nejžhavější vilnosti... Na štěstí bezděčně poddajný úsměv milostnice, jímž řádně zneuctívala ideálně pohrdlivé zakřivení svých rtů, za krátko přivábil opět každého, jehož by snad odstrašila krutá tvrdost jejího obličej, když se procházela na bulváru, s lákavým úsměvem, nestoudně rozhoštěným na jejích rudých rtech; ale ve chvíli, kdy ji Tressignies držel zpříma mezi koleny, byla vážná a její hlava vydechovala cosi tak záhadně neúprosného, že jí chyběla pouze zakřivená šavle v rukou, aby se mohl považovati dandy, jako Tressignies, bez hejskovské domýšlivosti, za Holoferna.

Chopil se jejích bezbranných rukou a potvrdil si tak

její svrchovanou krásu. Mlčky snášela prohlídku své osoby a rovněž naň hleděla, nikoliv s malichernou nebo špinavě zjišťující zvědavostí svých družek, které hledíce na vás potězkávají vás jako podezřelý peníz . . . Rozhodně myslila na cosi jiného než na zisk, jehož nabude, nebo na rozkoš, které poskytne. V rozevřených chřípích nosu, stejně výrazných jako oči, jimiž jistě vášně sršela plameny, jako očima, bylo úplné odhodlání jako ke zločinu, jež hodláme provést. — „Kdyby náhodou byla nezkrotnost této tváře nezkrotností lásky a smyslů, jaké štěstí pro ni i pro mne v této době vysílení!“ — pomyslí si Tressignies, který, nežli jí ukojil svůj rozmar, prozkoumával ji jako anglického koně . . . Jsa zkušený, tuze kritický posuzovatel žen, jenž usmlouval na drinopolském trhu nejkrásnější dívky a znal cenu lidského těla, mělo-li takovou barvu a hutnost, vhodil za dvě hodiny, ztrávené s ní, hrst louisdorů do modré křišťálové číše stojící ve výši ruky na nástolku, která pravděpodobně nikdy nepojala tolik zlata.

— Ach! tož se ti líbím? . . . zvolala směle a ke všemu odhodlána pod dojmem jeho posunku, snad znepokojena jeho prchlídkou, v němž se zdála zvědavost silnější žádostí, což pro ni byla ztráta času nebo hrubost. — Počkej, ať odložím všechno, — dodala, jako by jí šaty byly na obtíž, rozpínajíc si tak prudce život, až uletěly první dva knoflíčky . . .

A vymknuvši se mu z kolenou, zašla do vedlejšího pokojíku toaletního . . . Jak prosaické! Chce snad *ušetřiti* šatů? Šaty jsou nástrojem těchto pracovníků . . . Tressignies, snící před onou tváří o neukojitelnosti Messalinině, upadl opět do praobyčejné všednosti. Znovu pocítil, že je u nevěstky — pařížské nevěstky, přes vznešenost výrazu, který krutě se odrážel od jejího údělu. „Pa! pomyslí dále — není poesie než na povrchu u těchto poběhlic, a třeba ji bráti tam, kde jest.“

A slíbil si, že ji vezme tam, ale našel ji také jinde — a to tam, kde zajisté ani netušil, že je poesie. Až posud, následuje oné ženy, byl poslušen toliko neodo-

latelné zvědavosti a rozmaru bez ušlechtilosti; ale když žena, která mu je tak rychle vnukla, vyšla z toaletního pokojíku, kde se zbavila všeho večerního postroje, a když se vrátila k němu v úboru, který již nebyl úbo-rem gladiatorky, která jde v zápas, byl doslova ohromen, krásou, které jeho zkušené oko, sochařské oko, jaké mají *svěťáci*, ani nezatušilo na bulváru za odhalivých záchvěvů šatů a chůze. Kdyby byl z čista jasna projel blesk dveřmi, kterými vešla, nebyl by jím více oslepen . . . Nebyla dočista nahá; však hůře! Byla mnohem nestoudnější, mnohem jitrivěji nestoudná, než kdyby byla čire nahá. Mramorové sochy jsou nahé, a nahost je cudná. Toť přímo hrdinství cudnosti. Ale ona žena mrzce necudná, jež jakoby sama se zanítila, podobná živoucí Neronově pochodni, aby spíše zažehala smysly mužů a již nad veškeru pochybu naučilo její řemeslo nejnižším spádům zvrhlosti, spojila obmyslnou průsvitnost závoje a *troufalost* těla s důvtipem a špatným vkusem mrzké prostopášnosti, neboť kdož toho neví, že v prostopášnosti špatný vkus je mocí. Celým výstrojem, ohavně vyzývavým, připomínala Tressigniesovi nepopsatelnou sošku, před níž často stanul, ježto byla vystavena u všech tehdejších pařížských obchodníků s bronzem, na jejímž podstavci bylo lze čísti pouze záhadné slovo: „Madame Husson“. Nebezpečný oplzlý sen! Sen byl tu skutečností. Vůči dráždivé skutečnosti, vůči naprosté kráse, v níž však nebylo chladu, jež příliš často bývá v naprosté kráse, Tressignies, *navráťivší se z Turecka*, kdyby byl býval nejpřesycenějším z pašův o třech ohonech, byl by opět nabyl smyslnosti křesťanovy, ba dokonce poustevníkovy. Když tedy, jsouc si jista rozrušením, jež jako vždy vznítla, ohnivě došla k němu a přisunula mu k ústům koš lahodné nádhery svého poprsí znova nalezeným pohybem nevěstky, pokoušející světce na obraze Pavla Veronesa, Robert de Tressignies, jenž nebyl světcem, byl zachvácen vlčím hladem . . . po tom, co mu nabízela, i uchopil ji do náručí, surovou pokušitelku, s roz-

nícením, které sdílela, neboť se v ně vrhla. Vrhala se tak do všech náručí, která se nad ní zavírala? Byť byla nedostižná ve svém řemesle či v umění nevěstčím, onoho večera byla tak zuřivá a řičivá horoucností, že by jí nebylo lze vysvětliti ani výbuchem výjimečných nebo chorobných smyslů. Byla v počátcích hrozného života nevěstčina, že jej prováděla s takovou zuřivostí? Ale vpravdě bylo něco tak dravčího a vzteklého, že jakoby byla chtěla pozbyti svého života, nebo připravit o život druhého každým svým pocelem. Za onoho času, její družky v Paříži, kterým nebylo dosti výrazné pěkné jméno „loretek“, jež jim udělila literatura a jež zvětšil Gavarni, zvaly se orientálně „pardálicemi“. Nuže, žádná z nich nebyla by lépe ospravedlňovala jména pardálice . . . Měla onoho večera její vláčnost, svíjení, skoky, zatnutí a kousnutí. Tressignies si doznal, že ni jedna z žen, které až posud prošly jeho náručím, neskytla mu neslýchaných pocitů, jež mu skýtala bytost, šílená svým tělem, že činila šílenství sdělným, a Tressignies přece miloval. Je však přiznati k chvále či haně lidské povahy? V tom, co nazýváme rozkoší, možná se značným pohrdáním, jsou propasti, právě tak hluboké jako v lásce. Strhávala jej do těchto propastí, jako moře strhává statného plavce do svých propastí? Předčila, a v značné míře, jeho nejhříšnější vzpomínky prostopášnickovy, ba i samé sny jeho obraznosti, zároveň bouřlivé i zkažené. Zapomněl všeho, — i toho, čím byla, i toho, proč přišel, i domu, i bytu, z něhož jej za vstupu pojal téměř hnus.

Skutečně vyloudila jeho duši do svého těla . . . Opojila až k šílení jeho smysly, jež nesnadno bylo zpíti. Zahrnula jej, slovem, takovými rozkošemi, že nadešel okamžik, kdy nevěřící v lásku, o všem pochybovačný, pojal bláhovou myšlenku o milostném vrtochu, náhle vzklíčivším v ženě, prodávající tělo. Ano, Robert de Tressignies, jenž měl téměř od přirozenosti ocelový chlad svého patrona Roberta Lovelace, se domníval, že vnuk alespoň rozmar nevěstce, která nemohla býti taková

s kde kým, aniž se vydávala v nebezpečí, že záhy zhyne vyčerpána. Věřil tomu dvě minuty, jako bloud, tento silný muž! Ale bláhovost, kterou zanítila o žár slasti, žhnoucí jako láska, zachvěla se znenadání mezi dvěma pocely, lehkým zamrazením náhlé pochyby... Hlas volal k němu zhloubi nitra: „To nejsi ty, jež v tobě miluje!“ poněvadž ji přistihl ve chvíli, kdy byla nejvíce pardálicí a nejpřílnavěji s ním spjata, že byla duchem jeho daleka a všechna zahloubána v úporné pozorování náramku, jež měla na paži a na němž Tressignies zočil podobiznu mužovu. Několik slov po španělsku, kterým Tressignies, neznalý této řeči, nerozuměl, mísících se v její bakchantské vzkřiky, bylo míněno, jak se podobalo, podobizně. Tož pomyslení, že *hraje někoho jiného* — že tu byl na čísi účet, — fakt, na nešlěstí tak běžný v našich zbědačelých mravech, za naší rozpálené a porušené obrazivosti, odškodnění za nemožnost v rozlícených duších, kterým nelze dosáti předmětu svých tužeb a které se vrhají na zdání, uchvátilo bouřně jeho ducha a zmrazilo jej zuřivostí. V zachvatu nesmyslné žárlivosti a tygří ješitnosti, jichž člověk není pánem, uchopil ji drsně za paži a chtěl viděti náramek, na nějž pohlížela se zápalem, který zajisté nepatřil jemu, kdy vše z oné ženy mu mělo náležeti v takovém okamžiku.

— Ukaž mi tu podobiznu! — děl k ní hlasem, drsnějším jeho ruky.

Pochopila; děla však bez pýchy:

— Není možná, bys žárlil na děvku, jako já jsem. Jenže neužila slova *děvka*. Nikoliv, k Tressigniesovu ustrnutí sama se zrýmovala na *rvu*, jak by ji byl potupil nějaký zpustlý chlap. — Chceš ji viděti! — přičinila. — Dobrá! viz!

A přisunula mu k očím krásnou paži, vyřinující ještě opojný pot slasti, jíž se byli právě oddali. Byla to podobizna ohyzdného, vyzáblého muže, olivové pleti, černožlutých očí, tuze zachmuřeného, nikoliv však bez vznešenosti; tvář lupiče nebo španělského granda. A byl to zajisté španělský grand, neboť měl kolem krku řetěz

zlatého rouna. — Kdes to vzala? — děl Tressignies, pomysliv si: Bude mi vykládati o svém svedení, jak je zvykem, román o *prvním*, známý příběh, jaký vykládají všechny...

— Vzala! — opáčila pobouřena. — On sám, POR DIOS, mi ji dal!

— Kdo, on? nejspíše tvůj milenec? — pravil Tressignies. — Tys jej asi zradila. Vyhnal tě a dopracovalas to až sem.

— To není můj milenec — děla chladně, necitelná jako spěš vůči urážce této domněnky.

— Nejspíše jím už není, — řekl Tressignies. — Ale dosud jej miluješ: právě jsem ti to viděl na očích.

Hořce se rozesmála.

— Ach! ty nevíš tedy ani co je láska, ani co je zášť? — zvolala. — Milovati tohoto muže! Vždyť se mi hnusí! Toť můj manžel.

— Tvůj manžel!

— Ano, můj manžel, — děla, — nejvznešenější španělský velmož, trojnásobný vévoda, čtyřnásobný markýz, pateronásobný hrabě, španělský grand různých stupňů, rytíř zlatého rouna. Jsem vévodkyně d'Arcos de Sierra-Leone.

Tressignies, téměř sklán neuvěřitelnými slovy, ani trochu nezapochyboval o pravdě ohromujícího tvrzení: Byl si jist, že mu nevěstka neselhala. Teď ji poznával. Byla potvrzena podobnost, která jej tak zarazila na bulváru.

Setkal se s ní již a není tomu tak dávno! Bylo to v Saint-Jean-de-Luz, kde ztrávil lázeňské období kteréhosi léta. Právě onoho léta si dala nejvznešenější španělská společnost dostaveníčko na francouzském pobřeží v městečku, které je tak blízko Španělska, že se v něm lze mníti ještě ve Španělsku a že Španělé, nejvíce horující pro svůj Poloostrov, mohou tam trávit prázdniny, aniž jest jim si vyčítati, že se zpronevěřují své domovině. Vévodkyně de Sierra-Leone přebývala celé léto v tomto městysi, tak dokonale španělským mravy, rázem, vzhledem a historickými vzpomínkami; neboť zajisté se pama-

tujete — že se zde konaly svatební slavnosti Ludvíka XIV., jediného krále francouzského, jenž, mimochodem řečeno, se podobal králi španělskému, a zde také bylo, kde uvázlo po ztroskotání, stěžňů zbaveno velké bohatství princezny Orsiniové. Vévodkyně de Sierra-Leone byla — prý — tehdy v líbáncích manželství s nejvyšším a nejbohatším velmožem španělským. Když přibyl Tressignies do rybářského hnízda, které dalo světu nejhroznější mořské lupiče, rozvíjela tam takovou nádheru, jaké tam nepoznali od Ludvíka XIV., a mezi baskickými ženami, které se neobávají, co do krásy, nijakého soupeřství svými těly antických kanefor a s akvamarinovýma očima, tak mdle tmavomodrýma, honosila se krásou, která přece drtila jejich krásu. Robert de Tressignies, jemuž ostatně rod i bohatství umožňovaly přístup do každé společnosti, zlákan onou krásou, usiloval, aby se přiblížil až k ní, ale skupina španělské společnosti, kterou ovládala vévodkyně, byla onoho roku přísně uzavřena a neotvírala se nikomu z Francouzů, kteří trávili období v Sant-Jean-de-Luz. Vévodkyně zahlédnutá z dálky, nebo na pobřežních přespách, nebo v kostele, odcestovala, aniž se s ní mohl seznámiti a proto mu utkvěla ve vzpomínkách jako povětroň, tím skvělejší v naší paměti, že se mihl a že ho již nikdy neužijeme! Procestoval Řecko a část Asie; ale ani jediná z nejpodivuhodnějších bytostí oněch krajů, kde je tolik krásy, že si nelze představití ráj bez ní, nebyla s to, aby zahladila neodbytný a planoucí obraz vévodkynin.

Tož dnes podivnou a nepochopitelnou náhodou se vrátila vévodkyně, okamžik podivovaná a zmizevší, nejneuvěřitelnější cestou do jeho života! Provozovala mrzké řemeslo. Koupil si ji. Právě mu náležela. Byla pouhou nevěstkou, a nadto nejnižší prostituce, neboť jsou stupně i v mrzkosti . . . Nádherná vévodkyně de Sierra-Leone, o níž snil a již snad miloval, — býváť sen tak těsně u lásky v našich duších! — nebyla nežli . . . je-li vůbec možno? pařížskou běhounou!!! Ona to byla, jež mu se svíjela v této chvíli v náručí, jako včera se nejspíše svíjela v ná-

ručí jiného, — jenž se první namanul, jako on, — a jako opět se bude svíjeti v náručí třetího zítra, a kdož ví? snad za hodinu! Ach! toto ohavné odhalení jej udeřilo do prsou a do čela ledovým kyjem. Muž v něm, jenž plál sotva před minutou, — jenž se ve svém třestění domníval, že vidí plápolati požár až po římsovní pokoje, roznícen svými pocity vystřízlivěl, ustrnulý a zdrcený. Myšlenka, jistota, že je skutečně vévodkyní de Sierra-Leone, neroznítila již jeho chtíčův, uhaslých tak rychle, jako svíce, kterou zhášíme, a nepřitiskla jeho úst s větší lačností než po prvé k žhoucímu plameni, z něhož ssál plnými doušky. Odhalivši se, vévodkyně zahladila i kurtisánul. Byla tu pro něho pouze vévodkyní; ale v jakém stavu! Zhanobená, zničená, ztracená, tonoucí, spadlá s větší výše, než jest skála leukadská, v moře bahna, hnusného a odporného, že jí z něho již nelze vyloviti. Tupě upíral oko na ni, sedící na konci pohovky, kde se oba svíjeli, vzpřímenou a chmurnou, přeměněnou a tragickou, změnivši se náhle z Messaliny v jakousi záhadnou Agrippinu; a nejmála jej touha dotknouti se konečkem prstu bytosti, jejíž kypré tvary svíral zbožňujícíma rukama, aby se přesvědčil, že právě ono ženské tělo jej vznítilo, — že není preludem — že nesní, — že není šílený! Vévodkyně, vynořivši se z nevěstky, jej sklála.

— „Ano, — děl jí hlasem, který si rval z hrdla, kde lpěl, tak jej rdousilo, co uslyšel! Věřím vám (již jí netykal!), neboť vás poznávám. Viděl jsem vás v Saint-Jean-de-Luz před třemi roky.“

Jak připomněl jméno Saint-Jean-de-Luz, šlehl jas po čele, které se zahalilo pro něj za svého neuvěřitelného doznání do temnot tak nadobyčejných. — Ach! — děla v jasů oné vzpomínky — tehdy jsem byla ještě všecka opojena životem, a nyní...“

Jas již uhasl, ale vévodkyně nesklonila odhodlané hlavy.

— „A nyní... pravil Tressignies, jsa její ozvěnou.

— Nyní, — pokračovala — jsem opojena jediné pomstou... Ale bude dosti hluboká, — dodala se soustře-

děnou prudkostí, — abych zhynula v této pomstě jako moskyti mé vlasti, kteří hynou, nassáti krví, v ráně, kterou zasadili.

A čtouc na tváři Tressigniesově pravila: — Nechápete, ale umožním vám, abyste pochopil. Víte kdo jsem, ale nevíte všeho, co jsem. Chcete zvěděti? Chcete zvěděti můj příběh? Chcete tomu? — pokračovala rozníceně, dotírajíc. — Ráda bych jej vypověděla každému, kdo sem přijde! Ráda bych jej vyprávěla celému světu! Stala bych se tím hanebnější, ale byla bych tím lépe pomstěna.

— „Povězte jej!“ děl Tressignies, puzen zvědavostí a zájmem, jichž nepocítil nikdy takovou měrou ani v životě, ani v románech, ani na divadle. Zdálo se mu, že ona žena mu bude vypravovati věci, jakých posud neslyšel. Nemyslí již na její krásu. Hleděl na ni, jako by dychtil býti přítomnu pitvě její mrtvoly. Oživí ji snad pro něj znovu? ...

— „Ano, — ujala se opět slova, — chtěla jsem již mnohdy vyprávěti příběh těm, kdož sem přijdou; ale nepřicházejí sem, říkají, aby naslouchali příběhům. Když jim jej počnu vyprávěti, přeruší mne, nebo odejdou, zvířata, nasycená tím, proč sem přišli! Lhostejní, vysměvační, urážliví, nazývají mne lhářkou, nebo věru šílenou. Nevěřím, kdežto vy, vy mně uvěříte. Vy, vy jste mne viděl v Saint-Jean-de-Luz, v samém lesku šťastné ženy, na nejvyšším vrcholu života, nosící jako čelenku jméno de Sierra-Leone, které nyní vláčím na vlečce sukně všemi bahništi, jako kdysi vláčeli na ohonu koně znak bezectného rytíře. Tímto jménem, jehož nenávidím a jímž se zdobím jen, abych je zhanobila, zove se posud nejvyšší velmož Španělska a nejpyšnější ze všech, kteří mají výsadu státí s pokrytou hlavou před jeho veličenstvím králem, neboť se cítí desetkrát vznešenějším nežli král. Čím jsou pro vévodu d'Arcos de Sierra-Leone nejproslulejší domy, které vládly Španělsku: kastilský, aragonský, transtamarský, rakouský a bourbonský? ... Říká, že je starší než ony. Pochází ze starých gotských králů, a Brunehildou je zpřízněn s francouzskými Merovingy.

Zakládá si na tom, že má v žilách jediné *sangre azul*, již mají nejstarší rody pokleslé nerovnými sňatky nyní sotva několik kapek... Don Christoval d'Arcos, vévoda de Sierra-Leone a *otros ducados*, nijakž nevešel v nerovný sňatek, pojav mne za choť. Jsem rodilá Turre-Cremata, ze starobylého domu Turre-Crematů italských, poslední z Turre-Crematů, rodu, jenž se končí mnou, ostatně věru hodna slouti jménem Turre-Cremata (sžehnutá věž), neboť jsem sžehána všemi žáry pekla. Veliký inkvizitor Torquemada, jenž byl rodem Turre-Cremata, uvalil méně muk za celý svůj život, než co jich jest v těchto prokletých řadách... Sluší se říci vám, že Turre-Crematové nebyli méně hrdí Sierra-Leonů. Rozdělení ve dvě větvi, stejně proslulých, byli po staletí všemocní v Itálii a ve Španělsku. V patnáctém století, za pontifikátu Alexandra VI., Borgiové, kteří chtěli se zpřizniti, v opojení velikým štěstím, jakým pro ně bylo papežství Alexandrovo, se všemi královskými domy Evropy, vydávali se za naše příbuzné; ale Turre-Crematové odmítli nárok s pohrdou a dva z nich splatili životem odvážnou hrdostí. Byli prý otráveni Césarem. Můj sňatek s vévodou de Sierra-Leone byl rodovou záležitostí. Ani on, ani já jsme nepřinášeli citu do svého svazku. Bylo tak prosté, že vévodkyně Turre-Cremata pojala za choť vévodu de Sierra-Leone. Bylo to zcela prosté i pro mne, vychovanou ve strašné obřadnosti starých španělských domů, jež představuje obřadnost Escorialu, v tuhé a svírající obřadnosti, která by zabránila srdcím, aby bušila, kdyby srdce nebyla silnější této železné šněrovačky. Byla jsem z oněch srdcí... Milovala jsem Dona Estebana. Nežli jsem se s ním setkala, bylo mé manželství bez blaženosti srdce (ani jsem nevěděla, že jaké mám) vážnou záležitostí, jakou bylo někdy v obřadném a katolickém Španělsku a jakou již dnes není, vyjmouc v několika rodinách vysoké třídy, které si uchovaly dávné zvyky. Vévoda de Sierra-Leone byl příliš hluboce Španělem, aby neměl zvyků minulosti. Vévoda měl vše, co jste slyšel vypravovati ve Francii o vážnosti Španělska,

této pyšné, mlčelivé a chmurné země, a ještě nad to ... Příliš hrd, aby žil jinde, než na svých statcích, obýval feudální zámek na portugalských hranicích a jevil se tam ve všech svých zvycích feudálnější, nežli jeho zámek. Žila jsem tam s ním mezi svým zpovědníkem a komornými skvělým, jednotvárným a smutným životem, jaký by byl zdrtil nudou každou duši, slabší mé duše. Byla jsem však vychována pro to, čím jsem byla: chotí vysokého velmože španělského. Také jsem byla nábožna, jako ženy mé důstojnosti, a byla jsem téměř tak bez citu, jako podobizny mých předkyň, jež zdobily síně a komnaty zámku Sierra-Leone, a jak je tam bylo zříti zpodobené s důstojným, vážným vzezřením a pod ocelovými pružinami životů. Bylo mi přičiněti o pokolení více k pokolením bezúhonných a vznešených žen, jejichž ctnost byla střežena hrdostí, jako studnice lvem. Samota, ve které jsem žila, netížila mé duše, klidné jako hory červeného mramoru, které obkličují Sierra-Leonu. Netušila jsem, že pod těmito mramory dříme sopka. Dlela jsem v předpekli jako duše před zrozením, ale měla jsem se naroditi a přijmouti ohnivý křest jediným pohledem mužovým. Don Esteban, markýz de Vasconcellos, portugalského rodu a bratrovec vévodův, přibyl na Sierra-Leonu a láska, o níž jsem měla ponětí jediné z několika mystických knih, vrhla se mi na duši, jako se vrhá orel střemhlav na dítě, které odnáší a které křičí ... Křičela jsem také. Nebyla jsem nadarmo Španělkou ze starého rodu. Má pýcha se bouřila proti tomu, co jsem cítila v přítomnosti nebezpečného Estebana, jenž se mne zmocnil takovou pobuřující mocí. Řekla jsem vévodovi, aby mu dal výhost pod jakoukoliv záminkou, aby co nejrychleji jej vzdálil ze zámku, že jsem zpozorovala, že ke mně chová lásku, která mne uráží jako drzost. Ale Don Christoval mně odtušil, jako vévoda de Guise na výstrahu, že Jindřich III. jej zavraždí: „Neodvází se!“ Bylo zhrdání Osudem, který se pomstil, naplniv se. Onen výrok mne vrhl Estebanovi v náručí ...“

Na okamžik se odmlčela — a Tressignies ji poslou-

chal, hovořící vybranou řečí, která sama by ho byla přesvědčila, kdyby byl mohl o tom pochybovat, že vskutku je, za niž se vydávala: vévodkyní de Sierra-Leone. Ach! nevěstka z bulváru byla nyní zcela zahlazena. Bylo lze přísahati, že spadla škraboška a opět se zjevila pravá tvář, pravá osoba. Postoj bezuzdného těla stal se cudným. Hovoříc vzala šál, jenž za ní byl pohozen přes lenoch pohovky a zahalila se jím. Shrnula jeho řasy přes *prokletá* nadra, — jak je nazvala, — kterým však prostituce neubrala dokonalé oblosti a panenské tuhosti. Ba i její hlas nebyl již tak chraptivý, jako na ulici. Bylo snad preludem, vybaveným tím, co říkala? Ale Tressigniesovi se zdálo, že hlas byl čistšího zvuku, — že nabyl své vznešenosti.

„Nevím — pokračovala — jsou-li ostatní ženy jako já. Ale nevěřící pýcha dona Christovala, pohrdlivé a klidné: „Neodvází se!“ týkající se muže, jehož jsem milovala, pohanilo mne za něho, jenž již v hloubi nitra mnou vládl jako Bůh. — „Dokaž mu, že se odvážíš!“ — děla jsem mu též večer, vyznávajíc mu lásku. Nebylo potřebí, abych mu to řekla. Esteban mne zbožňoval od prvního dne, kdy mne spatřil. Naše láska vzplála zároveň, jako dvě rány z pistole, naráz vypálené, které zabíjejí... Vykonal jsem svou povinnost, jako španělská žena, varovavši dona Christovala... Nepodléhala jsem mu, nežli životem, když jsem byla jeho ženou, neboť srdce není svobodno v lásce; a byl by mne zcela jistě připravil o život, kdyby byl vypověděl ze svého zámku dona Estebana, jak jsem tomu chtěla. Byla bych zhynula v šílenství svého rozpoutaného srdce nespátříc jej více a vystavila jsem se této hrozné možnosti. Když však vévoda, můj choť, mne nepochopil, když se domníval, že je tak vysoko nad Vasconcellem, takže se mu zdá nemožným, aby Vasconcellos povznesl zraků a své úcty až ke mně, nesetřvala jsem déle v manželském hrdinství vůči lásce, která se mne zmocnila... Nepokusím se, abych vám dala pravé ponětí o této lásce. Snad byste mi rovněž nevěřil... Ale konec konců nesejde na tom, co si budete

myslit! Věřte mi, nebo mi nevěřte! byla to láska zároveň horoucí a cudná, láska rytířská, romantická, téměř ideální, téměř mystická. Pravda, že nám bylo sotva dvacet let a že jsme pocházeli z vlasti Bivarů, Ignáce z Loyoly a svaté Terezie. Ignác, rytíř Panny Marie, nemiloval čistěji královny nebes, než miloval Vasconcellos mne; a já opět cítila jsem k němu cosi z extatické lásky, jakou svatá Terezie milovala božského chotě. Cizoložství, pfuj! Což jsme pomyslili, že bychom mohli zcizoložiti? Srdce nám bušilo tak vysoko v hrudích, žili jsme v oblasti citů tak nadsmyslných a povznesených, že jsme nepociťovali ničeho ze zlých žádostí a smyslných požitků hrubých lásek. Žili jsme v samém blankytu nebeském; jenže nebe bylo africké a blankyt ohnivý. Byl by potrval takový duševní stav? Bylo vůbec možno, aby potrval? Zdali jsme nehráli, aniž jsme toho věděli, aniž jsme toho tušili, hry nejnebezpečnější pro slabé tvory a neměli jsme se zříti v daném okamžiku s neposkvrněné výše? ... Esteban byl zbožný jako kněz, jako portugalský rytíř za času Albuquerqueova; já jsem se mu naprosto nevyrovnala, ale měla jsem v něj a v čistotu jeho lásky víru, která rozplameňovala čistotu mé lásky. Měl mne v srdci jako madonu ve zlatistém stánku, se světlem u nohou, — s věčným světlem. Miloval mou duši pro mou duši. Byl ze vzácných milenců, kteří chtějí tomu, aby žena, kterou zbožňují, byla vznešená. Chtěl mne mítí ušlechtilou, oddanou, hrdinskou, velikou ženou oněch časů, kdy bylo Španělsko veliké. Raději by byl viděl, abych konala nějaký krásný čin, než by se mnou tančil valčík, srdce na srdcil! Kdyby bylo andělům lze milovati se před trůnem božím, jistě by se milovali, jako jsme se milovali my ... Byli jsme tak pohrouzeni v sebe, že jsme prodlévali po celé hodiny spolu a sami, ruku v ruce, zrak ve zrak, mohouce vše, když jsme byli sami, ale tak šťastni, že jsme nedychtili po jiném. Někdy nám způsobilo bolest bezměrné blaho, které nás zaplavovalo, tak jsouc pronikavé, i dychtili jsme zemřítí, ale druh s druhem, nebo druh pro druha, a chápali jsme tehdy výrok svaté Te-

rezie: *Umirám, nemohouc umřítí!* touhu skonalého tvora, klesajícího pod neskonale láskou a domnívajícího se, že uvolní spíše přívalu neskonale lásky zkrušením tělesnosti a smrtí. Jsem nyní nejposlednější ze zhobených tvorů; ale uvěříte, že v oné době rty Estebanovy se nikdy nedotkly mých rtů a že polibek, jež vtiskl růži a jež jsem z ní přijala, mne uvrhl do mdlob? V hloubi hrůzné propasti, kam jsem se o své vůli pohrouzila, si připomínám neustále, na svou muku, božských slastí čisté lásky, v nichž jsme žili ztraceni, zmámeni a bezpochyby tak průznační, v nevinnosti této vznešené lásky, že don Christoval bez velké námahy poznal, že se zbožňujeme. Žili jsme myslí v nebesích. Jakž jsme měli pozorovati, že žárlil a jakou žárlivostí! Jedinou, jaké byl schopen: žárlivostí pýchy. Nezastihl nás. Lze zastihnouti jedině ty, kdož se skrývají. My jsme se neskrývali. Proč bychom se byli skrývali? Byli jsme jasní jako plamen za bílého dne, který i za denního světla jest zřítí a ostatně překypovali jsme příliš blahem, aby toho nebylo viděti a vévoda viděl vše! Naše úchvatná láska posléze protřela oči jeho pýše! Ach! Esteban se *odvážil!* Já rovněž! Kteréhosi večera jsme pobývali spolu, jako jsme vždy pobývali, jako jsme trávili svůj život, co jsme se milovali, tváří v tvář, spojeni toliko pohledem. Esteban u mých nohou, přede mnou jako před Marií Pannou, u vytržení tak hlubokém, že nám nebylo třeba pocelu. Znenadání vešel vévoda s dvěma černochoy, které si přivezl ze španělských osad, jejichž správcem dlouho byl. Nespatřili jsme jich v nebeském vytržení, které unášelo naše duše sjednocujíc je, až mně hlava Estebanova těžce padla do klína. Byl zardoušen! Černoši mu hodili kolem krku hrozné lazo, jakým v Mexiku rdousí divoké býky. Stalo se s rychlostí blesku! Ale blesku, který mne nezabil! Neomdlela jsem, nevzkřikla jsem. Ani slza mně nevytryskla z očí. Setrvala jsem němá a ztrnulá ve stavu bezejmenné hrůzy, z něhož jsem se probrala jen s rozdrásaným nitrem. Cítila jsem, že mně rozevřeli hrud' a že mně vyrvali srdce. Běda! ne moje srdce vyrvali, Estebanovo,

Estebanovy mrtvoly, která ležela u mých nohou, zardoušená, s rozeklanou hrudí, rozrytou jako pytel, rukama netvorů! Pociťovala jsem, tak jsem se stala láskou Estebanem, co by byl cítil Esteban, kdyby byl na živu. Pociťovala jsem bolest, které necítila jeho mrtvola, a to mne vybavilo z hrůzy, za které jsem ztuhla, když mně jej byli zardousili. Vrhla jsem se k nim: „Nyní mne!“ volala jsem. Chtěla jsem zemřítí touž smrtí a napíjala jsem hlavu k potupné kličce. Již se jí chápali. — „*Nikdo se nesmí dotknoutí královny*,“ děl vévoda, pyšný vévoda, jenž se domníval býti více než král, a odehnal je šlehaje je loveckým bičem. „Nikoliv! budete žít, paní,“ pravil mi, „ale abyste *stále myslila* na to, co uzříte . . .“ A zahvízdl. Přiběhli dva obrovští divocí psi. „*Hodte*,“ děl, „*srdce zrádcovo psům!*“ Oh! nevím, co při tom ve mně se vzepíalo.

— „Ne tak, pomsti se lépe — děla jsem mu. — Nechť já je sním!

Až se uděsil mou myšlenkou . . . „Tak zběsile jej miluješ?“ odvětil. Ach! milovala jsem jej láskou, kterou na výsost rozjiřil. Milovala jsem jej, že jsem neměla ani strachu, ani odporu ke krvácejícímu srdci, plnému mne, mnou ještě vřelému a chtěla jsem to srdce vložit do svého srdce . . . Prosila jsem zaň na kolenou, s rukama sepjatýma! Chtěla jsem ušetřití vznešeného, zbožňovaného srdce bezbožného, svatokrádežného zneuctění . . . Byla bych přijala jeho srdce jako hostii. Nebyl-li mým bohem? . . . Vynořila se mně vzpomínka na Gabriellu de Vergy, jejíž příběh jsme s Estebanem tolikrát četli. Záviděla jsem jí . . . Shledávala jsem ji šťastnou, že učinila ze své hrudi živoucí hrob muži, jehož milovala. Ale pohled na takovou lásku učinil vévodu krutě neúprosným. Jeho psi sežrali srdce Estebanovo přede mnou. Zápolila jsem s nimi o ně; rvala jsem se se psy. Nezdařilo se mi vydrati jim ho. Děsně mne pokousali; krvavé flamy třeli a osoušeli o mé šaty.

Prerušila se. Zesinala za těchto vzpomínek . . . a těžce oddychujíc, vyskočila zběsile a vytáhnuvši za spěšové

držadlo zásuvku prádelníku, ukázala Tressigniesovi šat rozškubaný na hadry, místy zbrocený krví.

„Hleďte! — pravila — toť krev srdce muže, kterého jsem milovala a které se mi nezdařilo vyrvat! Když se cítím osamělou v ohavném životě, jaký vedu, když se mne zmocní hnus, když mně bahno stoupá až do úst a dusí mne, když ve mně ochabuje duch pomsty, když opět se vrací bývalá vévodkyně a děsí mne nevěstka, zahalím se do tohoto šatu, válím své pokálené tělo v jeho rudých plíchách, pro mne stále žhoucích a rozněcuji v něm svou mstu. Jaký talisman, tyto krvavé cáry! Jakmile je mám kolem těla, zachvátí mne až do nitra zuřivost pomsty a nabudu opět síly a jak se mi zdá, na věky!“

Tressignies trnul, naslouchaje strašné ženě. Trnul nad jejími posunky, nad jejími slovy, nad její hlavou, stavší se hlavou Gorgoninou. Zdálo se mu, jako by viděl kolem hlavy hady, které žena měla v srdci. Tu počínal chápati — opona se zdvihala! — slovo *msta*, které tolikrát vyslovila — a které jí plálo stále na rtech!

„Pomsta! arcí, — pokračovala, — nyní chápete, jaká je má pomsta! Ach! zvolila jsem ji ze všech pomst, jako vybíráme ze všech druhů dýk dýku o zubaté čepeli, která způsobí nejvíce bolesti, která nejlépe rozerve odporného tvora, kterého zabíjíme. Nechtěla jsem toho, člověka zabítí prostě a naráz! Což zabil Vasconcella mečem, jako šlechtic? Ne! dal ho zabítí sluhy. Dal hodit jeho srdce psům a jeho tělo snad na mrchoviště. Toho nevím. Toho jsem nezvěděla. Zabítí jej za vše? Ne! Bylo by to příliš sladké a příliš rychlé. Bylo třeba čehosi zdoluhavějšího a krutějšího . . . Ostatně vévoda byl statečný. Nebál se smrti. Sierra-Leonové jí čelili ve všech pokoleních. Ale jeho pýcha, jeho bezměrná pýcha byla zbabělá, jakmile se běželo o zneuctění. Bylo tedy třeba zasáhnouti jej a ukřižovati v jeho pýše. Bylo tedy třeba zneuctít jeho jméno, na něž byl tak hrd. Nuže! zapřísáhla jsem se, že zbrotím to jméno v nejsmrduťjším bahně, že je změním v hanbu, v špínu, v kal! A proto

jsem se stala, čím jsem — veřejnou děvkou, nevěstkou Sierra-Leone, která vás ulovila dnes večer! . . .

Vyřkla poslední slova s očima, které zadržely radost nad ranou, dobře zasazenou.

— „Ale, — děl Tressignies, — ví o tom vévoda, čím jste se stala? . . .

— Neví-li toho, kdysi zví — odpověděla s naprostou jistotou ženy, která pomyslela na vše, vše vypočítala, která je si jista budoucností. — Zvěst o tom, co činím, může jej zasáhnouti dnes či zítra výtryskem mé hanby! Někdo z mužů, kteří sem přicházejí, může mu naplít do tváře zneuctění ženino, slinu, které nikdy neosuší; to by však byla pouhá náhoda a náhodě nevydávám své pomsty! Rozhodla jsem se, že jí zemru, aby byla jistější; má smrt ji zabezpečí, dokonajíc ji.“

Tressignies byl zmaten temností posledních slov; ale zadržela v něm ohybnou jasnost:

„Chci zemřít, kde umírají ženy jako já — pokračovala opět. — Vzpomeňte si! . . . Za Františka I. žil muž, který si přivodil u ženy, jako já jsem, děsnou a ohavnou nemoc, již sdělil se svou ženou, aby jí otrávil krále, jehož milenkou byla a tak se pomstil na obou . . . Neprovedu méně, nežli onen muž. Za mrzkého života, jaký večer co večer vedu, přihodí se zajisté, že konečně hniloba prostopášnosti zachvátí a rozhodá nevěstku, jež se rozpadne část za částí a skoná v některé hanlivé nemocnici! Oh! tehdy bude můj život zaplacen! — dodala s nadšením hanebné naděje; — tehdy bude na čase, aby vévoda de Sierra-Leone se dověděl, jak jeho žena, vévodkyně de Sierra-Leone, žila a jak zemřela!“

Tressignies si nepomyslel na takovou hloubku msty, která překonávala vše, čemu jej naučily dějiny. Ani Italie XVI. století, ani Korsika všech věků, země pověstné neúprosností svých záští, neskýtaly jeho paměti příkladů promyšlenějších a hroznějších nad výpočty ženy, která mstila i sebe, i své tělo, i svou duši. Byl uděšen její hrůznou vznešeností, neboť síla citů, vyvršená takovou měrou, je vznešená. Jest jediné vznešeností pekla.

„A kdyby toho nezvěděl — pokračovala metajíc nové blesky do jeho duše — já ostatně to budu věděti. Budu věděti, co činím večer co večer — že piju kal a že je mi nektarem, když je mou pomstou! . . . Nekochám-li se každé minuty myšlenkou na to, čím jsem? . . . Nechovám-li v okamžiku, kdy zneuctím hrdého vévodu, v hloubi mysli omamnou představu, že ho zneuctívám? Nezřím-li jasně v mysli své všeho, co by trpěl, kdyby věděl? . . . Ah! city, jako mé, mají své šílenství, ale jejich šílenství je činí blahem! Když jsem uprchla ze Sierra-Leony, odnesla jsem si podobiznu vévodovu, abych ukazovala podobizně, jako by jemu samému, mrzkosti svého života! Jak často jsem mu pravila, jako by mne mohl viděti a slyšet: „Viz přece! viz!“ A když mne jímá hrůza v náručí kohokoliv z vás — neboť mne pojme pokaždé: nemohu přivyknouti chuti tohoto bahna! — je mi náramek útočištěm — a zvedla nádhernou paži tragickým posunkem; je mi ohnivým kruhem, který mne sžehá až do dřeni a jehož nesejmu s paže přes muka, která mně působí, že jej nosím, abych nikdy nezapomněla Estebanova katana, aby jeho obraz jičil mé zanícení, — zanícení mstivého záští, které mají muži, tak hloupí a nadutí, za rozkoš, již skýtají. Nevím, kdo jste vy, nejste však jistě jako ostatní muži; a přece jste se domníval před chvílí, že jsem ještě lidský tvor, že se ve mně ještě chvěje jediná žilka; a ve mně je toliko myšlenka pomstít Estebana na netvorovi, jehož obraz tu zříte! Ach! jeho obraz je pro mne jako bodnutí ostruhou, zšíří jako šavle, kterou arabský jezdec zatne do boku svého oře, aby ho donutil proběhnouti pouští. Mám v sobě ještě větší rozlohy hanby, kterých musím zmoci i hrouzím si jeho klatý obraz do očí a do srdce, abych se snáze vzpínala pod vámi, když mne objímáte . . . Tato podobizna, toť jako by byl on! toť jako by nás viděl malovanýma očima . . . Jak chápu učarování v dobách, kdy se čarovalo! Jak chápu nesmyslné blaho zatnouti nůž do srdce obrazu člověka, jež jsme chtěli zabít! V době, kdy jsem byla nábožná, prve nežli jsem milovala Este-

bana, jenž mi nahradil Boha, potřebovala jsem krucifixu, abych snáze myslila na Ukřižovaného; a kdybych ho byla nenáviděla, místo abych jej milovala, kdybych byla bezbožná, byla bych potřebovala krucifixu, abych se mu snáze rouhala a tupila jej! Žel! připojila, změnivši přízvuk a přešedši z drsnosti nejkrutějších citů v palčivou něhu nepochopitelné zádumčivosti — nemám podobizny Estebanovy. Vidím jej pouze v duši . . . a snad je tak dobře — dodala. — Kdybych jej měla před očima, pozvedal by mé ubohé srdce a rděla bych se nad hanebnou zpustlostí svého života. Kála bych se a nemohla bych ho již pomstít . . .

Gorgona se stala dojímavou, ale její oči zůstaly suché. Tressignies, pohnut zcela jiným pocitem, než byly pocity, jež v něm až posud vzbudila, vzal za ruku ženu, jíž mohl po právu pohrdati a políbil jí s úctou, v níž se mísil soucit. Tolik neštěstí a tolik síly ji povznášelo. „Jaká žena! pomyslí si. Kdyby byla místo vévodkyně de Sierra-Leone markýzou Vasconcellos, poskytla by za čistoty a horoucnosti své lásky k Estebanovi lidskému podivu případ, obdobný případu velké markýzy z Pescary. Jenže — dodal ve svém nitru, — nebyla by zjevila a nikdo by nebyl kdy zvěděl, jaké v ní jsou propasti hloubky a vůle.“ Přes pochybovačnost své doby a návyk přihlížeti svému konání a posmívati se tomu co činil, Robert de Tressignies se necítil směšným políbiti ruku padlé ženy; nevěděl však již co jí říci. Byl vůči ní na rozpacích. Vrhnuvši svůj příběh mezi něj a sebe, přefala rázem, jakoby sekerou, minutová pouta, jež byli navázali. Byla v něm nevýslovná směs podivu, hrůzy a pohrdání; ale bylo by mu připadalo velice nevkusným, kdyby byl přešel u této ženy na city nebo morálku. Často se posmíval nepovolaným mravokárcům bez autority, jimiž se hemžilo za onoho času, kdy podle jistých dramát a románů byli by mnozí nabyli vzhledu, že zdvihají padlé ženy jako převržené květináče. Jakkoliv byl kovaný pochybovač, byl tak nadán zdravým rozumem, aby věděl, že jedině kněz — kněz Boha Vykupitele — může zdvihnouti za takového pádu . . .

a nadto se domníval, že o duši této ženy by byl ztroskotat i sám kněz. Bylo v něm plno bolestných protikladů i zachovával ticho, jež tížilo spíše jeho nežli ji. Pokračovala pod návalem myšlenek a vzpomínek:

„Myšlenka zneuctí místo zabíjení muže, jemuž čest, jak ji pojímá svět, byla dražší života, nevznikla ve mně ihned... Dlouho trvalo, než jsem na ni přišla. Po smrti Vasconcellově, o níž se v zámku snad nezvědělo, jehož tělo bylo nejspíše uvrženo kamsi do podzemí černochoy, kteří jej zavraždili, vévoda mne již neoslovil, kromě krátce a obřadně před služebnictvem, neboť žena Césarova nesměla býti podezírána a v očích všech jsem měla i nadále býti neúhonnou vévodkyní d'Arcos de Sierra-Leone. Ale když jsme se octli tváří v tvář a sami, nikdy ani slova, nikdy ani nárazky; mlčení, mlčení zášti, která tyje sama ze sebe a které netřeba mluvit. Don Christoval i já jsme zápasili silou a hrdostí. Polykala jsem své slzy. Jsem Turre-Cremata. Mocná přetvářka mého rodu, jenž jest italský, je mi vlastní i tvářila jsem se až po zrak jako z bronzu, aby nemohl tušiti, co kvasí pod bronzovým čelem, kde zrála myšlenka pomsty. Byla jsem naprosto neproniknutelná. Dík přetváře, která tarasila všechny průliny mé bytosti, jimiž by bylo mohlo prosáknouti mé tajemství, připravovala jsem se k útěku ze zámku, jehož zdi mne dusily a kde má pomsta se mohla dovršiti jedinečně pod rukou vévodovou, která by se byla rychle zdvihla. Nesvěřila jsem se nikomu. Což se kdy mé dueni a komorné odvážily povznést očí k mým očím, aby zvěděly, o čem přemýšlím? Zprvu měla jsem v úmyslu odebrati se do Madridu; ale v Madridu byl vévoda všemohoucí a síť celé policie byla by se zavřela nade mnou na jeho prvý pokyn. Snadno by se mne byl opět zmocnil a zmocniv se mne zase byl by mne uvrhl do *in pace* některého kláštera, udusil tam, za živa pohřbil, odřízl od světa, světa, jehož mně bylo třeba, abych se pomstila!... Paříž byla jistější. Dala jsem Paříži přednost. Byla lepším jevištěm, kde bych stavěla na odiv svou hanebnost a pomstu; a když jsem si přála, aby kteréhosi

dne vše propuklo, jako hrom, jak vhodným místem bylo toto město, ohnisko všech ozvěn, kterým procházejí všichni národové světa! Rozhodla jsem se, že tam budu žít životem nevěstčíným, před nímž jsem se nechvěla, a že nestoudně sestoupím až na poslední stupeň ztracených dcer, které se prodávají za peníze i sprostákům! Ježto jsem byla zbožná, prve nežli jsem poznala Estebana, jenž mi vyrval z hrudi Boha, aby zaujal jeho místo, vstávala jsem často beze služebných, abych se pomodlila k černé Panně v kapli. Odtud jsem právě kdysi v noci prchla a dorazila jsem odvážlivě k soutěškám Sierry. Odnášela jsem vše, pokud možno, ze svých klenotů i z peněz své pokladny. Ukrývala jsem se nějakou dobu mezi sedláky, kteří mne dovedli na hranice. Přibyla jsem do Paříže. Zapřáhla jsem se bez bázně v pomstu, jež jest mým životem. Prahla jsem tak zuřivostí pomsty, že jsem mnohdy pomýšlela poblázniti některého rázného mladého muže a poslati jej k vévodovi, aby mu zvěstoval mou hanbu; ale nakonec jsem potlačila tuto myšlenku, neboť nechci naváliti na *jeho* jméno a svou památku několika stop kalu: nýbrž přímo pyramidu hnoje! Čím později budu pomstěna, tím lépe budu pomstěna...

Ustála. Zsinalá, nyní zbrunátněla. Poť se jí řinul po spáncích. Ochraptěla. Dusila ji hanba?... Chopila se hořečně lahvice na prádelníku a nalila si obrovskou sklenici vody, již naráz vypila.

„Těžko se navyká hanbě! — děla; — ale je nutno jí navyknouti! Nahltala jsem se jí za tři měsíce tolik, abych jí navykla!

— Trvá to tedy tři měsíce? — (neodvážil se již říci co) pravil Tressignies s neurčitostí mnohem chmurnější přesného výroku.

— Ano, — děla, — tři měsíce. Ale co jsou tři měsíce? — připojila. — Je třeba času, aby se znovu a znovu vařila krmě pomsty, kterou mu připravuji a která jej odmění za to, že mně odepřel srdce Estebanova, že mně je nedal snísti...”

Děla to s krutou náruživostí a divokou zádumčivostí.

Tressignies netušil, že by byla v ženě taková směsice modloslužebné lásky a krutosti. Nikdy se nikdo nedíval s napiatější pozorností na umělecké dílo jako se díval Tressignies na zvláštní a všemocnou umělkyni pomsty, jež se před ním tyčila... Ale cosi, co s podivem pociťoval, se mísilo v jeho úvahy pozorovatelovy. Tressignies, jenž se domníval, že již skoncoval s bezděčnými city, jejichž dojmy vždy trhala úvaha se strašným smíchem, jako viděl vozíkáře jak trhají koňmi, aby je donutili k poslušnosti, pociťoval, že v ovzduší oné ženy dýchá nebezpečný vzduch. Světnice, plná takové hmotné a barbarské vášnivosti, dusila vzdělance. Potřeboval doušku vzduchu a chystal se odejít, byť by mu bylo se navrátit.

Domnívala se, že odchází. Ale neukázala mu dosud svého veledíla se všech stran.

— „A to zde? pravila s pohrdáním a posunkem vévodkyniným, jehož opět nabyla, ukazujíc prstem na číši z modrého skla, kterou naplnil zlatem.

— Vezměte si své peníze, — děla. — Kdož ví? Možná, že jsem bohatší vás. Sem se nedává zlato. Nepřijímám je od nikoho. — A hrda nízkostí, která byla její pomstou, dodala: „Jsem nevěstkou jen za sto sous.“

Slovo bylo vyřčeno, jak bylo myšleno. Bylo posledním rysem vznešenosti na ruby, pekelné vznešenosti, již mu vystavila na odiv a již zajisté nezatušil velký Corneille v hloubi své tragické duše! Hnus posledního slova dodal Tressigniesovi síly, aby odešel. Shrábl zlaťáky z číše a nechal tam jen, kolik žádala. „Když tomu chceš dělat si, přitlačím na dýku, kterou do sebe zabodává, a přičiním také svou blátivou skvrnu, když tak žízni po blátě.“ A vyšel na výsost rozrušen. Svícny stále zalévaly světlem dveře, na pohled obyčejné, kterými již prošel. Pochopil, proč tam jsou velknuť obě pochodně, když pohlédl na navštívenku přilepenou na dveřích jako vývěsní štít onoho masného krámu. Na navštívence bylo velkými písmeny:

VÉVODKYNĚ D'ARCOS
DE SIERRA-LEONE.

A pod tím sprostě slovo, označující řemeslo, které provozovala.

Tressignies se vrátil domů večer po neuvěřitelném dobrodružství tak rozrušen, že se za ně téměř styděl. Hlupáci — totiž bezmála kde kdo — se domnívají, že omládnouti by bylo rozkošným výmyslem lidské přirozenosti; ale kdož zná život, vědí lépe, jaký zisk by z toho plynul. Tressignies si děl s úděsem, že se našel příliš mladým... a proto se zařekl, že ani nohou nevkróčí k vévodkyni, přes zájem, či vlastně pro zájem, jaký mu vnukala neslýchaná žena. „Proč se vracíš, pravil si, na místo nezdravých výparů, do jejichž hloubi se o své vůli vrhla žena vznešeného původu? Vypověď mi celý svůj život a dovedu si bez námahy představit podrobnosti jejího hrozného denního života, které se jistě nezmění.“ Takové bylo Tressigniesovo rozhodnutí, pojaté rázně u krbu, v samotě jeho světnice. Zahradil se tam na nějaký čas proti věcem i rozptýlování vnějšku, sám a sám, s dojmy a vzpomínkami na večer, v nichž si jeho duch přes moc liboval, jako v neobyčejné a přemohutně básni, již podobně nečetl ani v Byronovi, ani Shakespearovi, svých dvou oblíbených básnících. Tak prošel drahně hodin, opřen lokty o opěradla leňošky a zasněn listoval v sobě stále otevřené strany oné básně ohavné síly. Byl to lotos, pro nějž zapomněl pařížských salonů — své vlasti. Ba bylo mu pobídnouti svou vůli, aby se tam navrátil. Neúhonné vévodkyně, s nimiž se zde shledal, připadaly mu poněkud nevýrazné... Ačkoliv Tressignies, ani jeho přátelé se neostýchali, neřekl jim ani slova o svém dobrodružství, z jemného citu, který odmítal jako nesmyslný, neboť nevyzvala-li ho vévodkyně, aby vypravoval kde komu její příběh, aby mu dal sálati tak daleko, jak jen mohl se přičinit, aby sálat?... Naopak, uchoval si ho pro sebe. Vložil jej a zapečetil do nejtajnějšího úkrytu svého nitra, jako zavíráme láhev převzácné voňavky, již by nám ubýlo, kdybychom ji nechávali vdechovati. Věc překvapující u člověka jeho povahy! Ani v Café de Paris, ani

v klubu, ani v přízemí divadel, nikde, kde se setkávají muži sami a říkají si vše, nikdy neoslovil některého z přátel bez obavy, že jej uslyší vypravovati dobrodružství, jež se mu událo, a jež bylo jeho vlastním dobrodružstvím; a tato událost, která by se mu snad přihodila, rozvírala v něm průhledy, které v prvních deseti minutách rozhovoru mu způsobily lehké tetelení. Nicméně si dostál v slovu a nejenže se nevrátil do ulice Basse du-Rempart, ale ani na bulvár. Neopíral se, jak činili ostatní *žluté rukavice*, lvi doby, o zábradlí u Tortoniho. „Spatřím-li opět vláti její ďábelské žluté šaty, pravil si, možná, že ještě tak zhloupnu a půjdu za ní.“ Rozesnívaly jej všechny žluté šaty, které potkával... Miloval nyní žluté šaty, jichž si vždy hnusil. „Zkazila mi vkus,“ děl si, čím se dandy posmíval člověku. Ale to, co paní de Staël, které znala, nazývá kdesi *myšlenkami Démonovými*, bylo silnější člověka i dandyho. Tressignies zpočmurněl. Ve společnosti býval svěžího ducha, jehož vtipnost byla milá i obávaná — jakou má býti každá vtipnost ve společnosti, která by vámi pohrdala, kdybyste jí nenahnali strachu, bavíce ji. Nehovořil již s touž vřelostí... „Je zamilován?“ tázaly se klepny. Stará markýza de Clérembault, která se domnívala, že se uchází o její vnučku, zrovna vyšedší ze Sacré-Coeur a romantickou, jakým tehdy člověk býval, pravila mu rozmarně: „Nesnesu vás již, co si dodáváte hamletovského vzhledu.“ Ze zasmušilosti se rozchořel. Jeho pleť nabyla olověné barvy. „Co je vlastně panu de Tressignies?“ tázali se a málem by mu byli objevili v útrobách bonapartovskou žaludeční rakovinu, když kteréhosi krásného dne zařal všem otázkám a všemu naléhání na svou osobu a sbaliv po vojensku ráz dva své vaky zmizel, jako když se propadne.

Kam se poděl? Kdo se o to zajímal? Pobyl přes rok na cestách, načež se navrátil do Paříže do starých kolejí společenského života. Kdysi večer byl u španělského vyslance, kde onoho večera, mimochodem řečeno, se hemžilo nejskvělejší pařížskou společností... Bylo pozdě.

Večeřelo se. Nával k bufetu vyklidil salony. Několik hostů prodlévalo v herně u tuhé whistové hry. Znenadání Tressigniesův spoluhráč, jenž listoval v zápisníku ze želvoviny, kam zapisoval sázky za každého *robberu*, zahlédl tam cosi, proč mu uniklo „Ach!“, jako když si rozpomeneme, nač jsme zapomněli...

— „Pane španělský vyslanče, — pravil pánovi domu, který s rukama za zády přihlížel ke hře, — jsou ještě v Madridě Sierra-Leonové?

— Ovšemže jsou! — děl vyslanec. — Nejprve je tu vévoda, který je roven všem nejvyšším velmožům.

— Čím je tedy vévodkyně de Sierra-Leone, která právě zemřela v Paříži a v jakém poměru je k vévodovi? — pokračoval tazatel.

— Byla by jediné jeho manželkou, — odpověděl vyslanec klidně. — Ale je tomu již skoro dvě leta, co vévodkyně jest jakoby mrtva. Zmizela, aniž se ví proč, aniž jak zmizela: — pravda je hluboké tajemství! Představte si, že úžasná vévodkyně d'Arcos de Sierra-Leone nebyla žena naší doby, z oněch zřeštěných žen, které unese milenec. Byla žena alespoň tak hrdopysná jako vévoda, její manžel, jenž je věru nejpyšnější z *Ricos hombres* celého Španělska. Nad to byla pobožná, pobožná téměř klášterní zbožností. Žila stále jen na Sierře-Leoně, poušti z rudého mramoru, kde orlové, jsou-li tam jací, jistě padají se svých skalních útesů zalknutí nudou! Kteréhosi dne zmizela a nepřišlo se jí na stopu. Od té doby přesídlil vévoda, člověk z času Karla Pátého, jehož se nikdo nikdy neodvážil ani otázeť, do Madridu, a nepromluvil již o své choťi ani o tom, že zmizela, jako by jí vůbec nebylo bývalo. Byla rodilá Turre-Cremata, poslední z Turre-Crematů, italské větve.

— Je tomu tak — přerušil jej hráč a prohlédl, co měl napsáno na lístku želvového zápisníku. — Nuže! — dodal slavnostně, — pane španělský vyslanče, je mi ctí oznámiti Vaší Excelenci, že vévodkyně de Sierra-Leone byla pohřbena dnes ráno, a zajisté byste ani netušil, že byla pochována v kostele Salpêtriéry, jako strážnice

ústavul“ Za těchto slov nechali hráči karet a položili je na stůl před sebe zaraženi, pohlížejíce na osobu, hovořící k vyslanci.

— „Ovšem! — děl hráč, který se dodělal *svého dojmu*, věci tak roztomilé ve Francii! — Šel jsem dnes ráno mimo a zaslechl jsem za zdí tak mohutné dunění chrámové hudby, že jsem vešel do kostela, sotva navyklému takovým slavnostem... a jako bych byl s oblak spadl, když jsem spatřil, prošeď portálem, černě ověšeným a pokrytým znaky o dvojitém štítu, nejnádhernejší katafalk v kůru. Kostel byl bezmála prázdný. Na *lavici chudých* sedělo několik žebráků a tu a tam nějaká žena, hrozně malomocná, z vedlejší nemocnice, alespoň z těch, které nejsou docela šílené a které ještě se udrží na nohou. Překvapen jsa takovou společností kolem takového katafalku, přistoupil jsem a přečetl jsem nápis velikými stříbrnými písmeny na černém podkladě, jež jsem si opsal, na mou věru! překvapen, abych ho nezapomněl:

ŽDE ODPOČÍVÁ
SANZIA-FLORINDA-CONCEPTION
DE TURRE-CREMATA,
VÉVODKYNĚ D'ARCOS DE SIERRA-LEONE,
KAJÍCÍ SE NEVĚSTKA,
ZEMŘEVŠÍ V SALPÊTRIEŘE, DNE...
REQUIESCAT IN PACE!

Hráči již nepomýšleli na hru. Vyslanec pak, ačkoliv diplomat se nemá diviti, jako důstojník se nemá lekat, pocítil, že si mohl zadati údivem.

— „A vy jste se nepřeptal? ... — děl, jako by hovořil se svým podřízeným.

— Nikoho, Excellence, — odvětil hráč. — Bylo tam několik chudákův a kněží, kteří by mně snad byli podali zpráv, sloužili mši. Ostatně, vzpomněl jsem si, že bude mně ctí spatřiti vás dnes večer.

— „Vypťám se zítra,“ děl vyslanec. A hra se dokončila,

ale přerušována výkřiky, a každý byl tak zaujat svou myšlenkou, že chyboval kde kdo ze silných *whisteurův* a nikdo nepostřehl zblednutí Tressigniesova, který si vzal klobouk a odešel s nikým se nerozloučiv.

Nazítří zašel záhy zrána do Salpêtriéry. Vyptával se kaplana, starého dobráckého kněze, — který mu podal zprávy o všem, nač se jej vyptával o čísle 119., kterým se stala vévodkyně d'Arcos de Sierra-Leone. Nešťastnice přišla, aby složila hlavu tam, kde předvídala, že ji asi složí... Za strašné hry, kterou hrála, nakazila se nejdešivější nemocí. V několika měsících, — děl starý kněz — byla rozežrána až na kost... Kteréhosi dne vyklouzlo jí náhle oko z očnice a padlo jí k nohám jako dvousou... Druhé se rozplynulo a vyteklo... Zemřela, ale stoicky, za nesnesitelných muk... Bohatá jsouc posud na penězích i skvostech, odkázala vše nemocným, jako ona, v domě, který ji přijal, a nařídila slavný pohřeb. „Aby se pak potrestala za svou nevázanost, — děl starý kněz, — jenž nepochopil ani trochu této ženy, — vyžádala si za pokání z pokory, aby bylo napsáno za jejími tituly na rakvi i na hrobě, že byla... NEVĚSTKOU... KAJÍCÍ SE.

— A nechtěla ani z pokory, — dodal starý kaplan, ošálený zpovědí takové ženy, — aby bylo připsáno „kající se“.

Tressignies se hořce pousmál dobrému knězi, ale nevyvrátil bludu oné prosté duše.

Neboť věděl, že se nekála a že ona jímavá pokora byla i po smrti pomstou!

KONEC PRVÉHO ŠESTERA

ONYXOVÉ PEČETÍTKO.

Tož se vám zdá Othello hrozný, sladká Marie? Včera se syraštilo vaše čelo, tak bělostné, tak čisté, již sotva jste jej spatřila, *černého ďábla*, jak je nazývá Emilie. Dech vám vázl na pootevřených rtech; vaše slzy, vaše vzlyky, váš postoj, vše ve vás říkalo: „Slitování!“ k Othellovi, jako byste sama byla Benátčankou, Desdemonou, ležící na loži, jako by vás tu mohl Othello zaslechnouti, jako by andělská modlitba, klečící před mužem, troucí jeho nohy svou božskou kšticí, nebo což ještě výmluvnější, žena úpějící mohla by doniknouti k tomu srdci posedlému, šílenému, zběsilému žárlivostí a láskou. Ochtí Neklňte přes to zarputilému Othellovi. Nemějte strachu z tohoto krásného výtvaru básníkovy; nemějte strachu z této podivu hodné lidské povahy, tak bohaté něžnostmi až i v zuřivosti, jemuž Desdemona odpouští umírající jakoby z vděčnosti za lásku, kterou jí dal. Víte-li, že nikdo nemiloval tak, jako tento muž, pro nějž zapomínala na milovaného otce, bělovlasého, na pokraji hrobu, dívka plná úcty a něhy; jenž ji pojal neohroženě do náručí omdlávající pod tíhou strašlivého prokletí a jenž ji učinil tak šťastnou, že nikdy nezkalila vzpomínka na tuto kletbu jediné hodiny života této bojácné ženy? Neklňte mu, Marie, spíše ho politujte! Politujte ho spíše než Desdemonu, pro niž pláčete tak hořkými slzami. Jeho neštěstí jest mnohem větší než Desdemony, jež volá: „*Nezabíjejte mne dnes večer! Zabijete mne zítra!*“, jež se cítí rozdrčená pomluvou, urážkami Othellovými. Desdemona jest šťastnější než on: nešťasten jest Othello!

Není třeba býti Afričanem, mítí slunce roztaveno pod černou pletí a plno jej v mohutných žilách; není třeba mítí v povaze cosi lyšho a tygřího, abychom byli žárliví a mstili se. Je třeba jen s dostatek chápavosti, aby se porozumělo slovu *zrada*. Jestliže tedy při troše chápavosti má člověk i lásku jako Othello, kdo by se odvážil nazývati vinníkem toho, jenž jest žárliv a jenž se mstí? A když tato pomsta, která neukonejší, jest naplněna a když člověk jest tak nešťasten, že by mu ulehčily výčitky svědomí, výčitky svědomí, jichž nemůže mítí; po-

nevadź láska zaplavila všechno v duši, och! kdo by nevěnoval takovému utrpení alespoň jedinou slzu, lze-li jedinou slzu vyroniti?!

Plačte nad Othellem, mladá ženo, plačte nad touto duší, kterou bolest zryla, ztemnila, zžehla, zkrvavila, roztříštila na kusy jako sekané olovo v mase a v kostech. Jedině Emilie může jej právem nazývati *netvorem*, neboť pečovala o Desdemonu docela maličkou, potom o pannu, potom o manželku a třeští hořem, když nazývá Othella takto. Ale vy, Marie, vy tak nemůžete činiti!

Pomsta Othellova nebyla pomstou netvorovou. Zaplakal prve než zabil svou ženu a jakým pláčem! Zaplakal také, když ji byl zabil a když prohlédl svůj blud! A když již neměl slz pod víčkem, hledal jich u zdroje hrotem dýky; ty však již byly krvavé a i ty vyschly.

Chcete, abych vám vyprávěl povídku o žárlivosti? Chcete, abych vám pověděl o pomstě krutější nad pomstou dokonanou se vzlyky, třesoucíma se rukama a s polibky, — posledními polibky chvatně danými nevěrné, když spala, což jest vznešená zbabělost vášně, již Shakespeare uhodl, — posléze než udušení dvacetileté choti pod poduškou svatebního lože, z pouhého pomyšlení, na niž hodíte nazad sličnou hlavou, jako by vás zasáhla do ní sekera ze předu? Nuže! budete-li hodná dnes večer, chcete, abych vám pověděl o pomstě, vedle níž pomsta Hassanova, jenž dává utopiti za živa v pytli zašitou krásnou Lejlu z *Džaura*, jest nejružovější a nejpůvabnější věcí na světě? Chcete, abych vám pověděl o skutečnosti, již by se dramatická poesie, tato poesie skutečna, nemohla zmocniti, poněvadž by nevěděla jak ji vzíti do svých rukou královny, aniž si jich poskvřnila? Chcete, abych vás naučil milovati Othella?

Neznala jste Augusta Dorsaye. Byl z těch mladých mužů, kteří jsou věru správně nazýváni šťastlivci století, protože mají právě čeho potřeby, aby se jim ve světě dařilo: povahu jako rákos, lepé formy, krásu i ducha — a z něho co nikoho nepohorší, protože se mu nedostává původnosti. Co se týká bouřných vášní, přátelé

Dorsayovi nezpозorovali, že by nejmenší semínko vniklo do jeho ústrojenství. Pravda, že se Dorsay často rozzlobil na svého jockeye, na svého koně, na záhyby svého nákrčníku, když se mu neřasily, jak zamýšlel, že hrál o peníze a líce mu plála i že neprohrával bez pohnutí, že se leckdy podnapil a že znamenitě znal cenu ženy, od dámy ze společnosti až k modistce. Byla-li však v tom všem vášně? Byla-li v tom stopa duše? Nikterak. My mladí muži, jako jím kdysi byl Dorsay, vezměme jen mladost našich otců, s vlasy nyní šedivějícími, podle morálky, morálky poměrů a uvidíme, že vášně jsou vzácnější než se zdá, a že až na několik výjevů ze salonu nevalného vkusu, dva nebo tři souboje snad a hromadu souloží, které nazýváme láskou až do dvaceti pěti let s trochu nicotným nadšením a jež nejsou ani prostopášností, nejsme, hromel! když učiníme soupis všeho toho mládí, právi říci pyšně: Byl jsem mlád a blázen jako vy! Jen mlčte, vzorní kazatelé, nemluvte o bouřkách mládí, toť směšná fráze, která jde z ruky do ruky. Toť chvástavost, kterou vám zapovídám! Zestárli jste, totiž pozbyli jste zubů a utopili jste se v manželství, jak praví přítel Sheridan, nu a toť vše. Nikdy však nic nezabušilo vám mocně v krkavicích a vaše srdce šlo stále týmž krokem.

Což, páni otcové, když pátráme ve vašem životě, bylo-li by možno nalézt tam věci, které připomenuty by vám zadrhly hlas v okamžiku, kdy byste stropili povyk nad našimi vášněmi, když jsme vášniví? Zdali bychom tam nenašli hanebnosti, snad mrzkost, někdy ohavnost? Nevíte, co je duše, co je vášně, co je tento vích, tato smršť, jež víří v křivolaké mužské hrudi, aby ji posléze rozdrtila... Tedy, což vám bylo tak snadno, zůstali jste stále plochymi poctivci?

Otázkou se Dorsaye. Žil vaším životem mladého muže; žije teď vaším životem manžela a otce rodiny. Vyzvěďme jeho minulost a vizme, co nám odpoví tato minulost.

Hortensie de *** byla z pařížských žen nejvíce hodna pomilování pro vtipného ducha a nenucené způsoby. Její krása oslňovala. Ježto se provdala mláda za muže, kte-

rého nemilovala, byla obletována ve společnosti a neměla příbuzných, kteří by ji posilovali svou prozíravostí, mohla býti snadno považována za pyšnou a lehkomyšlnou. Přes to však její duše byla vážná. Vážná, protože byla vášnivá. Bylo to lze snadno postřehnouti, neboť jestliže tyto vášně, chvějící se uzavřeny v řadrech mládežny, dosud se nezdvihly ze dna tohoto úbělového kráteru, občas zašuměla pěna jejich v ohnivé koketnosti Hortensiině.

August Dorsay se setkával často s paní de *** v salonech, kam chodíval. Zajímal se o ni, protože musil udržeti svou pověst společenského lva a že Hortensie poutala tehdy všeobecnou pozornost. Vždyť mimo to byla tak krásná! Když se její černé vlasy leskly strouce se jí po ramenou, jež byly jakoby ze světla, bylo toho věru pro lásku sta básníků a pro blaho celého pekla!

Hortensie milovala Dorsaye. Jsouc především ženou dříve než povzneseným srdcem a povýšeným duchem, zamilovala se z rozmaru do krásného obličeje. Milovala Dorsaye tak, jak asi milují lidské dcery anděly, jestliže si andělé představují, že je více ráje v cizoložství než v nebesích. Milovala jej až hanba! Co by více dala muži geniálnímu? Jenže genius není pro ženu i pro nejvzácnější ničím, žel! u přirovnání s růžovým rtem a plamenem zdraví v očích.

Och! Nehleďte tak zle svýma líbeznýma očima, Marie! Ať je v tělesné kráse pro vás nějaký prvek nepostřehnutý námi, bradatými muži, který rozechvěje hlouběji vaši citovou bytost; ať je to inteligentnější nebo hloupější stránka vaší přirozenosti, nevím: ale je tomu tak. Vy, Marie, jako jiné, zamilujete si láskou jen mladého krasavce a až poznáte, že tolik krásy může skrývati tolik hlouposti, ubohý slavíku, očarováný pohledem plazovým, seberete znovu svou znečištěnou lásku a ponesele ji znovu v oběť kráse, byť byla sebe pitomější. Jakžel i kdyby vášně mluvila božskými slovy, stačilo by, abyste zhřešila, však nevzbudila by lásku? Slitování s vámi, sladká stvoření a hanba tobě, lidská povaho! Poznamenejte

Talmu ohyzdností a zkroftě (možno-li) jeho dramatický talent, a zhasnete hvězdy, jež madame de Staël viděla jako diadém na jeho čele. Svatá Terezie zemřela láskou k svému Bohu, sžehnuta žádostmi, jakými žhneme pro lidského tvora. Však víte, ta rozkošná snivá hlava Titianová? — k níž neradím zavést ženu, kterou milujeme, — nuže, tuto hlavu nelze ani přirovnati ke Kristu, o němž snila.

Láska Hortensiina k Dorsayovi byla náklonností vyšší bytosti k bytosti prostřední, náklonností, která zostouzí, která strhujě ženu, jež ji cítí a vydává ji znetvořenu a třesoucí se do náručí mužovy a k nohám společnosti. Dorsay jako obratný pozorovatel využil citu, který vnukl; jeho marnivost zářila, když mu přátelé říkali s úsměvem: „Hrome, Dorsayi, máš ty rozkošnou milenkul“ Lahodilo mu a uškleboval se k blahopřáním, jichž se mu dostávalo od mládeže lehkomyslnými slovy. Skromnost, jež ani nebyla pokrytecká, neboť jsou přiznání, jež ženu vyvěšují jako plakát.

Hortensie od okamžiku, kdy se zamilovala do Dorsaye, ukončila svůj život kokety. Nad to přestala býti roztomilou k druhým ženám; již netříštla svého ducha a svou duši, již jich nesvlékala pichlavými nebo laskavými slovy, aby je hodila společnosti, která ji obklopovala a jejíž půvab tvořila. Neunášel jí již vzruch hovoru, jemuž se oddávala s pocitem slasti téměř opojné. Vše co ji kdysi zajímalo nejživěji, přestalo se jí líbiti. Řekli byste, že na ni dopadlo nějaké tajné soužení, kdyby mohlo trápit srdce tolika zlatými paprsky v pohledech a kdyby její zaraženost nebyla prozrazovala její blaženství.

Tato žena, již všichni viděli hrdou samu na sebe, jako byla Niobe na své děti, pohrdala svými minulými úspěchy a divila se, jak jí stačily k životu. Kdysi ji pojal rozmar, jeden z jejích někdejších rozmarů, z rozkošných dětinství ženy, jež se občas vyskytnou v milence, a chtěla se jeviti opět krásnou a vzbuditi podiv, jaký jí uštědřovali tehdy ještě, když se objevila na plese nebo na slavnosti v úboru,

slušícímu jejímu vznešenému vystupování a zvláštnímu lesku jejích rysů. Proto nabyla opět sladkého hlasu, sladkého úsměvu, sladkého pohledu pro manžela, kterého si hnusila; říkala mu taková něžná slova, jaká v jejích ústech byla strašlivými lžemi cizoložství! A všechna ta přetvářka byla jen k tomu, aby dostala darem nádhernou rubínovou okrasu na ples vévodkyně z ***. Ona okrasa stála bláznivý peníz; svedený manžel jí ji dal. Jak také odolati démonu žijícímu v ženě, když stojí před vámi, takřka na kolenou, takřka vám na krku, takřka ústa na vašich ústech. Kdybychom měli nebe, dali bychom je!

Ráno dne, kdy se měla ukázati s okrasou večerní, zkoušela ji před zrcadlem. Rubíny jí plály na hlavě, na krku, na pažích a odrážely se od mdlejšího odstínu jejích karmazínových šatů. Její zrak byl na zrcadle, její mysl na večeru a u Dorsaye. Srdce jí bušilo radostí, že je krásná, radostí, která jest opojením a které nechápeme. Náhle vešel Dorsay.

„Jak se ti líbím, Auguste? — děla k němu s podivuhodnou směsí pýchy a pokory.

— Skvělá, až z tebe jímá závrť,“ — odpověděl ledabyle s unuděným vzezřením, čím bylo řečeno vše o její okrase.

Večer objevila se Hortensie na plesu v bílém úboru, s chrpami ve vlasech. Když vhodila egyptská královna do číše octa perly, jež jí visely v uších, byla-li její láska jako tato láska?

Nuže, tato láska, jež by byla roztavila bronzové srdce ve žhoucím lávu, byla tak nezaslouženě zneuctěna Dorsayem! Byl hrd na to, že je předmětem citu tak hlubokého, že ošťásá vši bytost, zneužil nehodně své moci nad ženou, jež se stala jeho otrokyní. Nejčastěji se odpoutáme od bytosti, kterou jsme milovali, protože naše povaha jest neúplná a že vyschl pramen, který v nás včera proudil. Tu však třeba, aby bylo všemu konec s údělem, jenž byl naším a jenž nám již nenáleží. Dorsay jako ti nejvznešenější, dal Hortensii tolik lásky, kolik jí

dovedl dáti buďsi komukoli. Co chcete? Byl sprostý. Ale byť by byl i ještě sprostší, byl by miloval svým způsobem prostřední bytosti, malé a nízké duše tu, která se mu oddávala bez výhrady. Byl by ji miloval, protože jej převyšovala o všechnu výši svých vloh především, protože její paže, jež mu ovíjela kolem krku, byly tak krásné a i kdyby byla bývala poslední nevěstkou prodejnou, bylo by jí zbylo ještě dosti, aby klamem oživila vyschlé srdce a připomněla nejpodlejšímu zhýralci nejvzdálenější a nejztracenější vzpomínky milostné!

Ale tato láska pominula. Čas rozrušuje žulu i srdce! Tož Čas a nejvíce naprostá moc, jejíž opojení ochladla, zničily brzy Dorsayův cit pro Hortensii. Ubohá Hortensie, její cit žil dále. Její duše nebyla dosud vyčerpána; měla před sebou dosud lásku, horečku, noci beze snů a obluzení. Podivná nemoc, již sténají nejslabší a trpí nejsilnější déle, nebo se z ní nevyhojí!

Dorsay měl na vybranou jen dvojí: Býti upřímným s krutostí, nebo pokryteckým s velikým soucitem a jemností. Buď musil klamati o lásce, které necítil, nebo říci Hortensii: „Je konec, nemiluji vás již!“ Poslední bylo snad ještě nejlepší. Pravda, jest cosi vznešeného, oddaného v takovém životě, do něhož se nutíme, v takové ustavičné přetvářce, v takových pocitech, sotva teplých vzpomínkami, aby zadržely, byť i jen na hodinu, bolest té, jež nás miluje. Ale jestliže je tato bolest nevyhnutelná, není-li moudřejší uskutečnit ji nyní, neboť bude dříve minulá... Buď jak buď, Dorsay neužil ani jediného prostředku, o němž jsem mluvil. Byl jako manžel, který má sličnou ženu i milenky, jednaje právě tak ze slabosti povahy, jako z marnivosti. To lze pochopiti. Jsme překrásní, když se zrcadlíme v zorníčkách zbožňovaných, ale jen slzám dáváme tryskati, jež nám obřezují Jupitera.

Společnost má mrzké slovo, jímž pokálí vztahy, kterých neschvaluje. Říká: Pan *ten a ten* žije s paní *tou a tou*. Neznám nic odpornějšího nad toto slovo. Toť rána zabláceným bičem, která švihne do tváře i do srdce. Toť okleštění a znehodnocení božské myšlenky. Žítí s nějakou

ženou! Žítí s ní, žítí s *tebou*, to jest necítiti, nemysleti než společně, přetaviti se, zniknouti ústy, pohledy, dechem, bušením srdce v jediném polibku, v témž objetí, v jediné lásce. Och! Toť nejnevyslovitelnější ze všech blaženství, jež vymyslí obraznost. A přece je výrazem, jenž říká, že společnost vyrobila pečeť pohrdání, kterou vmětně na dvě jména, muži nahlas, ženě potichu, kdykoli se před ní pronese jedno z těchto jmen.

Toto rčení, jak je společnost vyrobila, pouhé toto rčení a nejiné vyjadřovalo nyní poměr Dorsayův k Hortensii. Neblahá zpozorovala posléze, že Dorsay necítí pro ni již lásky. Žel! Nebylo to tak snadno. Jak často zkracoval hodiny, kterých dříve věnoval bez počtu! Kolikrát odmítl pociel jako nevhodný — milá urážlivá důvěrnost, která v těsném vztahu slove výronem rozmaru a která se vryje ohnivými rysy do duše ženiny, má-li ji ještě. Ale Hortensie ji již neměla; učinila z ní koberec pro nohy svého pána, rozestřela ji pod ty nohy, které ji deptaly s rozkoší. Vášeň ji pokazila. Trpěla strašlivě, přes to však plakala div si oči nevyplakala. Myšlenka, že jí Dorsay již nemiluje, byla šídlem, kterým si bez ustání rozdírала hrud'; ale slába, ježto hrdost byla zabita touto neblahou láskou, třásla se za vzpomínky na roztržku s tím, jenž na ni uvažoval taková muka, jako byla její. Večer, v noci byla jí nutna pod trýzní zoufalství Dorsayova hlava na podušce, kam kladla svou, tam, kde obě hlavy v uplynulé době ruměnily, bledly, zářily, kypěly touž žádostí. Byl jí nutný, och! ubohé oklamané, přízvuk hlasu, jenž všecek selhávaje jí hovořil o lásce mdlými a chvějivými zásvity noční lampičky na stolku za dlouhých blažených a stravujících nocí, za nichž se stokráté provinila: bylo jí třeba i jen několika kapek lávy vychladlé sopky, kterou pila a která ji porušovala, sžehala a činila vyprahlou.

Kdo by vám byl řekl, Marie, že jedna z těchto dvou bytostí se stane žárlivou až k nejúžasnější krutosti? Koho z nich byste jmenovala? Hortensii? Jestliže ona se mstí za to, že bylo pohrdnuto jí, její krásou, jejím mládím, jejím srdcem, plným až na pokraj, odsoudíte ji, Marie?

A odsuzujete-li ji, protože nevíte, protože snad nikdy nezvíte, co jest strašlivé zcizení svobody, porážka mysli, nevysvětlitelný fakt, který zoveme v lidských jazycích Bolestí, můžete ji nenáviděti vy, jež cítíte soustrast s plačícím dítětem? Vzbudí ve vás hrůzu jako Othello, paní? Což by bylo pohlavní sobectví jako je sobectví osobní a všechno tajemství soucitu bylo by v tom: „Lituji vás, protože jste více mnou než já?“ Ech! Přeměním-li úlohy, učiním-li Desdemonu žárlivou, Othella proradným, cítila byste s Desdemonou, jež by se pak mstila, měla byste pro ni soustrast, slzu v očích a nejmál by vás děs z pohledu na ni? Co vlastně ve vás vzbouzí strach z Othellal paní! Chcete, abych vám to řekl? Toť jeho černá pleť, Toť jeho ošklivost! Jestliže ponuknuta svým ženským pudem zvoláte: „Netvorel“ přes svou vůli, tedy myslíte na jeho ošklivost. Shakespeare se vším svým pozorovatelským geniem se bídne zklamal, poesie, která v něm bytovala, zkalila jeho mocný pohled. Neviděl jaká jest. Stvořil ji po druhé, po svém způsobu, který váží více než způsob sama Boha: Desdemona milovala Othella přes jeho ošklivost, ale není ve vesmíru než Desdemona, jež miluje Maura, všechny ostatní ženy cítí k němu odpor a když ho zaplavuje bolest jako bouřlivý dešť a lomcuje jím jako dravý víchr, tímto mužem, jenž má si'nou bytnost křemeláka, ani nepocítí soucitu, nejbídnějšího soucitu! Tak u ženy, veledíla tvorstva, více nebo méně krásy tělesné ruší nebo zdvojnásobuje účinek bolesti (žena, ukrutnice přeukrutná, aby se jí smála jako blbec, neboť se smějeme, nerozumíme-li a k tomu ještě pitomě, i božskými rty).

Ne, Marie, nikoli Hortensie, nýbrž Dorsay byl žárliv a jakou žárlivostí! Nikoli žárlivostí, jež nám zažehne požár v útrobach, jež nás pálí celý den a celé noci, jež nás náhle zburcuje ze sna a přiměje, abychom tápali rukama studenýma potem a s tetelícím se tělem po ženě, spící a lehce oddychující vedle vás, tážíce se zajímavě: „Jsi tu?“ Tato žárlivost, která nutká muže, majícího ctnost a ducha, že číhá po té, jež předevedla byla

děvčátkem, dítětem, jehož všechna duše jest ve víčkách očí, tak průzračná jako slzy, které tam přivodí tato žárlivost, jež zatíná háky do žil krku, který ssaje upířími ústy, jež zatíná drápy do nahé hrudi, jež vynucuje pláč a řev, kňučí jak tygr a žadoní o odpuštění jako baba, neboť spojuje v jediné lidské bytosti netvora, který rdousí i oběť, která se brání.

Takovou žárlivost zakoušíme jen tehdy, jestliže milujeme. A není-li, Marie, taková láska slavná a opojná pro ženu, když probouzí slávu a opojení s nebezpečenstvím, jež ji činí skvělejšími a hlubšími, jak se vždy děje, když cit jednou rozpoutaný zabíjí pro valčík nebo jméno vyžvatlané ve snu, pro nicotku, nebo ztracený kapesník . . .

Opravdu, říkám vám, Marie, nevím proč ženy nejsou hrdy a blaženy takovou žárlivostí. Není-li to pokoření na kolenou bytostí silné před bytostí slabou, stavší se teď pánem? Není-li to alespoň nektar pro pýchu, když srdce je vyhaslé? Ale ženy, rozkošná těla, kterým na cti utrhač Mohamed odpírá, nemají marnivosti tak vysoko sahající. Milá slabost, neznající sobeckých žádostí pýchy.

Tož by se vám spíše líbila žárlivost Dorsayova, paní? Ach! ta nevznikala z přílišné vášně, z lásky plné divoké nedůvěry, z ničeho proč by se jí mohlo odpustiti. Nebyla dcerou přírody. Zplodila ji a vyseděla společnost, pod lží a jízlivostí v lůně kteréhosi z jejích milovaných dětí. Již nejednou setkal se Dorsay na rtech svých přátel s posměškem tím řezavějším, že se kryje pláštěm zájmu a soucitu. Všichni mladí lidé nemohli mysliti, že by si Hortensie de *** brzy nehledala nástupce po Dorsayovi; soudili, že se blíží doba, kdy *poměr*, jak říkali, Augusta s paní de *** jistě skončí, zpodobující si jej podle všedních pletich, které u obou směřovaly k únavě. Klamali se v tom u Hortensie, jež měla svou vládu, či spíše bitvy koketství, po zvyku všech žen, které jsou krásné a nemají dosud milence, nicméně však nebyla z žen, jež rychle opotřebují cit, aby jej nahradily novým. Hluboký omyl, ač vysvětlitelný. Ti pánové znali předobře většinu žen a povahu Dorsayovu.

Kdysi o večírku, jaké Paříž počítá mezi nejskvělejší, trpěl Dorsay více než kdy jindy úštěpky svých přátel. Tyto úštěpky, které ukládaly příliš jeho marnivosti hejskově, byly tak dokonalého vkusu a tak odměřeného tónu ve výrazech, že nebylo lze člověku z dobré společnosti projevit nevoli nebo vztek; ale úmysl jejich byl tak urážlivý a nade vše vítězoslavný, že s druhé strany bylo opět třeba velké moci nad sebou nebo velkého strachu z něčeho *nevhodného*, aby se udržel, naslouchaje jim. Dorsay je poslouchal s třesoucími se rty, s bledým čelem a rysy staženými neurčitým úsměvem, který se namáhal býti bezstarostný a veselý. Hučely, šuškalý, chtěly se a rozléhaly v jeho uších stem různých úst, se spoustou rozličných přízvuků. Zdálo se mu, jako by dvacet rukou démonových hrálo na harfu s jeho duší, aby z ní vyloudilo nejpronikavější záchvěvy a dráždilo s podivnou výsměšnou slastí jeho nejjemnější a nejvolnější nervová vlákénka. Mladá dívka, která naň upírala velké černé oko, plné rosy a jitřního slunce života, ani si nepomyslila, že by tento honosný a půvabný muž byl právě rozdrásán mukou za líbezných okamžiků plesu a že by se bílá a navoněná ruka, již nořil do kučeravých vlasů, smáčela v potu, který tam vyronilo pokoření. Blažená dívka, jejíž krev v krásných, zardívajících se žilách podobá se teplé růžové tresti, prozařující křišťálem, který ji uzavírá, vlahou ženinou hrudí! Blažená dívka, básnířka nejurčitější, nejéternější poesie, která vytváří z dojmu nad mužovou tváří celé drama, v němž není bolesti! A čím? Tušením panenského srdce a zamilované obraznosti.

Sama Hortensie se klamala jako mladé dívky. Muka marnivosti zůstane nepochopitelná vášnivým duším. Viděla Dorsaya mezi přáteli, rozprávějícího lahodným hlasem jako jindy. Ani nezatušila, že brzy odpyká za zdánlivý klid, který přikrýval potupnou bolest.

Hortensie šla na tento ples jako chodila na všechny slavnosti od té doby, co ji Dorsay *přestal milovat*. Teď, když láska a samota neměly již pro ni kouzla, přicházela žadoniti společnost a její okázalosti o bídnou

almužnu rozptýlení. Stalo se jí nesnesitelným zůstatí sama doma. Nikdy nemilovala svého manžela, ale ode dávna jej nenáviděla. Toť důslednost vášní. Děsná logika! Algebra železa a ohně! Žena nenávidí svého manžela, protože ho nemiluje, nenávidí ho, protože je třeba opičiti se před ním něžností, protože je třeba snášeti chladně jeho pocely jako urážky a neodmítati jich, manžela, který jest jedině pánem v okamžiku, kdy si bere, co je dáváno jinému, jehož obraz se klade neustále na srdce. A pak zdali nenávidí muže, jehož přítomnost ji pálí do čela jako řeřavé uhlí, toho, jenž jí může opovrhovati a ztrestati ji, kdyby ji lépe znal? Hortensie zakoušela vždy před manželem bolest srdce, která předchází mdlobám, a když ho tu již nebylo, hanbila se ze slabosti, která ji činila podlým tvorem a tím více ulpěla na muži, kterému se obětovala a jemuž opakovala se sepjatýma rukama: „Neopouštěj mne!“

Rousseau se dopouští krásného podvodu, když ukazuje v Heloise, že ta, jež jednou milovala a oddala se tělem i duší, polibky i vzdechy, může se státi, vdána za jiného muže, nežli jemuž náležela, něžnou a pokornou choť, matkou rodiny bez úhony, cudnou kněžkou domácích bohů. Podle tohoto počtu zanechala by neřest jen okrašlující stigmata jako jizvy na řádné tváři. Podle tohoto počtu duše se dává a přijímá jako svatební láska dvou rozvedených manželů. Skutečnost však není taková. Chtě býti mravný ve své knize, přehnal Rousseau moc vůle a úsilí kajícího. Nelze lháti ušlechtleji o lidské povaze, ale nicméně Rousseau selhal a jeho Julie d'Étanges jest sofismatem. Tím více sofismatem, že je cítěno, geniálně podáno, není-li rouháním, plným svodu a kouzla, podobným téměř ryzí a velké pravdě, úžas vzbouzející silácký kousek, jaké dělal tento akrobat vyklenutých a svalnatých beder. Buď v den, kdy se vzdala, byla jeho Julie jako tolik jiných, jež považujíce smysly za srdce, žádají si té ubohé lásky, která, žell je toliko rozkoší procezenou, ale aspoň rozkoší hodnou jména a nikoli rozkoší, které hledáme za mládí v bezesných nocích, při-

vozujících fialové kruhy a potřísňujících bledé čelo mdlými červenými skvrnami; — nebo byla prostným dítětem a cele odevzdaným, jehož srdce bylo zmrháno jako tělo, a jež jako vzácná duše přijalo oddaně bolestně žití, aby posvětilo lítost a ctnost. A ani jedna ani druhá se nemohla státi paní de Volmar. Když jsme poznali lásku, když jsme vystavili na odiv panenské a odhalené tělo pod objetími hadovými, zmizely jako dech všechny vyhlídky na štěstí, jež znamená život. Číše jest vyprázdněna. A tiskne-li její kraje ret lačný po zbytku opojení ve spěchu, nachází jen chlad křišťálu, který se rozbije a okrvaví. Marně ve všech ctnostech hledáme blaženost, náhradou za blaženost ztracenou. Zdravé radosti naplněných úkolů nejsou oceněny v jejich ryzosti a jejich nebeské chuti, nežli dušemi neznavenými dotýkati se vášní země. Úcta a mateřské starosti, jež jsou také ještě láskou, božským balsámem duši v úzkostech, nepostačí již zbaveny pudů blaha, jež rozvinula vášeň a jež zůstávají zuřivými až po hodinu smrtelného zápasu — jako trest, který neseme v hloubi duše za to, že jsme zneužili darů božích.

Je třeba jen snu ve stínu srdce, snu, který minulost znachoví vzpomínkami, aby zpopelavěly ztlumené a líbezné odstíny, kterými se zbarvovalo naše bytí. Ale tu především když jsme byli poznali slasti, jež jsou ve zradě, v cizoložství, všechny pocity se zprotiví a všechn život se stává nechutný. Toto blaho zatracené nebem, jak říkají muži, a zhanobené jimi, jest zoufalým tajemstvím svědomí, nad nímž pokyvují hlavami mudrci, jež porušují rozum dává před ctností přednost ne sobě — toto podivné blaho — nýbrž vzpomínce provinilé a zoufalé z doby, kdy trvalo a na niž se upínáme s třesoucím se rukama, spíše abychom ji zbožňovali, než jí klnuli.

Hortensie dospěla až k umravňujícím pocitům. Jako sírový éter otupuje ponebí, otupila vášeň její srdce, toto srdce přirozenosti dobré a něžné a myšlenka na ctnost se jí nezdála tak rozněcující, aby jí dodala odvahy pokusiti se o ni, byť i zoufalým činem. Chtělo se jí hluku,

lesku a jiné stravy jejímu ústrojí, než vždy opium. Bylo jí třeba hudby hlaholných tónů, vrtochů, z nichž řičí srdce a zdvihá se hlava, prachu, který dusí v hrdle, ledových sorbetů, které promrazí až po plece a jejichž jediná *kapka* by působila tak dobře, kdyby skanula na srdce, valčíku, který by unášel v náručí lidského těla a dával tušiti v rozkošnických stisknutích podobnosti a vzpomínky. Bylo to jako u souchotináře posedlého po kyselostech, které ho jistě zabijí.

Byly večery, kdy jsme ji viděli krásnější; nikdy však se nezdála úchvatnější! Kdo by byl řekl, že ty oči žáru, který by spálil brzy milence, jenž je upoutal, často zrudly pláčem? Že ta ňadra hurisky byla jen pustým trůnem, opuštěnou poduškou přes svěžest jejího hedvábitého tkaniva? A že ta ňadra pod rozkošnými oblinami skrývala pupen hniloby, hroznou snětivou skvrnu? Och! nikdo by toho byl neřekl. A přece pozorujete bedlivě onu bezuzdnou tanečnici, vrhající se do rozkoše zuřivým pohybem jako bodec kopí do proklaté hrudi, byli bychom postřehli, že hledí rozptýlit se před myšlenkou pronásledující, že byla přemožena, že prchala, brzy dostižena, vymkla se a znovu ohrožena tváří v tvář — prchající! A čelo měla rozdrásáno osudnou myšlenkou, pod čelenkou z drahých kamenů, hledím zkrouceným a bezmocným proti neviditelnému meči bolesti, který dopadne vždy nepříteli na hlavu, prve než jej dorazí v srdci!

Tančila valčík s mladým husarským důstojníkem, s dětskou pleť, s kníry téměř průsvitnými, jak byly plavé, a jež vyzdvihovaly čistý karmín půvabných úst. Tohoto mladého muže označili mu milosrdní přátelé Dorsayovi před čtvrtí hodinou jako soupeře — a ježto je žena sultánem v naší evropské civilizaci — jako odalisku v červených kalhotách, které Hortensie hodila šátek. Shakespeare, můj velký sochař, je rozmísil a uhnětl z téže hlíny všechny ty důvěrné přátele, kteří vám podávají v životě ruku, aby vás zranili a kteří pečují o vaše rány, aby tam pohodlněji nastříkali zhuštěných jedů. Všechny je objal a sevřel v jediné myšlence a v jediném balvanu, víte,

té strašlivé tváři Jagově, věrnému souhrnu lidských přátelství, sečtených v jediném člověku.

Dorsay pohlédl na objatou dvojici. V oné chvíli šlehala hudba jako blesk. Valčík se bouřlivě vířil. Hortensie se zapálenými lícemi a hlavou nazad zvrácenou sila po podlaze květiny, jež jí pršely z vlasů. Vlasý se jí úplně rozpustily a objata v pase silnou rukou, nakláněla se nad tuto oporu, jako by byla hledala lože, na něž by se vrhla, podobajíc se znásilňované panně, která se nebrání v zápase, nýbrž se poddává v mdlobě. Tento obraz by byl připomněl Dorsayovi deset minut života jeho a Hortensiina, deset minut rychlých, slavnostních, žhoucích, v nichž nebylo ani valčíku, ani hudby, ani plesu, ani vesmíru ani jich. Ta vzpomínka se mohla navrátiti . . . Nic se nevrací? Rychle se obrátil a spatřil mladé muže kolem sebe, jak náhle spouštějí lorněty a praví mu s urážlivým chladem: „Nuže, jsi přesvědčen?“

Byla to jistota a posunek povýšenosti rozumové, shýbající vzpurného ducha před zřejmostí důkazu.

Bez tohoto výroku byl by si zachoval rozvahu. Ale když se paže rozpletly a valčík se skončil, pásno svinutého hedvábí, nabyt již opět-úplně svých nenucených způsobů. Jeho obličej byl tak laskavý jako nikdy, probíraje trojí čáru žen, — unavených, sehnutých, sedících, zachumlaných do červených kašmírů, modrých a pomorančových a pokyvujících z netrpělivosti nebo z nudy rozcuchanými hlavami, z nichž vydechoval smyslný výron květin a potu dohromady, pach líbezný a teplý jako heliotrop a který se vznášel ne jako z lázně, nýbrž jako z peci vůní.

Hortensie nedočkala konce plesu a vzkázala pro povoz. Vzdálila se brzy, předstírajíc náhlou nevolnost svému manželi, jenž zůstal.

Sotva se navrátila domů a svlékla se, usedla ke krbu a přitáhla si stůl z citronového dřeva, na němž ležel začatý dopis; a odeslavši komornou, opřela se loktem o stůl, čelo v dlani a rozesnila se.

Nechala jste někdy, Marie, jako Hortensie plesu, kdy

byl v plném lesku, v plném rozmachu, a — z rozmaru — zakusila jste potřebu odpočinku po takovém hluku? Odešla jste někdy ze slavnosti, když byla nejživější, abyste se vrátila do pokoje neuklizeného, jak jste z něho odešla netrpěliva na hodinu, která udeří? Také jste se opřela o stůl, kde ležel nedokončený dopis, přerušovaný netrpělivým odchodem? A navrátilivši se klidnější a téměř rozvázná, pocítila jste kouzlo, tajnou slast, cosi méně tísnivého v srdci? Jest prý to cosi rozkošně nenuceného a neurčité tesknění. Ale Hortensie nevěděla ničeho o tom všem, — neboť to vše se cítí když ještě se život zkouší, když ani nebeský vítr, ani lidský dech, ani pozemský prach, nezavadil o povrch křišťálové duše, kterou nic dosud nezalomcovalo, podobné útlému tělu dítěte, téměř průsvitnému a třesoucímu se jako kapka deště, visící křehce na přehnutém kraji květinového kališku.

Sníc, nedokončila začatého listu. Náhle ji vytrhl ze snění hluk a nebyl to zvuk hodin . . . Zdvihla oči a užřela Dorsaye.

Nebojte se, Marie, že vám ukáži dopodrobna onu důvěrnost cizoložství, vzdání se všeho studu, až úcta k sobě zmizí před poskvrněným šílenstvím lásky. Hortensie byla již dávno ztracena bez pomoci. Co na tom záleží, že onoho večera se opět vrhla na kolena před mužem, který si znectil . . . Ještě níže než na kolena, na jeho šíji, aby ho požádala o polibek, tu trochu, co jí zbývala, když promarnil vše s druhými. Hanba! trochu z něho, jenž jí již nemiloval. Nikdy, nikdy nebyla krutěji odbyta. Nešťastnice se skácela bez vědomí na koberec.

Když si marnivost zamane zažárliti si, je jistě neúprosná. Dorsay jím byl. Srovnejte jej s Othellem, který nechce, aby Desdemona zradila jiné muže a vyslovte se!

August přišel na jisto k Hortensii s úmyslem, aby jí stonásob vrátil co mu dali vytrpěti přátelé lehkým tónem a posměváčským soucitem . . . Ale nejspíše nepředvídal, do jaké míry bude krutý. Proklatě! Bylo třeba, aby oné

nocí Hortensie omdlela jemu u nohou. Pádem shrnul se Hortensii lehký noční šat. Její podivuhodné tvary se odrážely na temné barvě koberce, jako tvary sochy, skácející se z podstavce na suchý pažit za zimního větru. Dorsay se usmál.

„Patříš mi, — pravil potichu — a již dávno tě nechci. Jsi zneuctěna. Poznamenal jsem tě na čele. Nuže, abys nenáležela již nikdy jiným, poznamenám tě ještě jinam.“

Vzal se stolu psacího stříbrný a blankytný vosk a pečetítko. Nikdy neužil kat něžnějších nástrojů. Pečetítko, na němž bylo maně vyryto tajuplné milostné heslo, byl nádherný onyx, který dal Dorsay Hortensii v době, kdy heslo nelhalo. Přisunul vonný vosk k hořící svíci až se kypě roztál a z něhož kapal třpytné kapky tam, kde láska vyčerpala vše, co měla v nektaru a vůních.

Oběť vzkřikla smrtelnou úzkostí a pozdvihla se, aby dopadla zpět. Dorsay neodbytně a pevnou rukou vtiskl do modrého a stříbrně zrnitého vosku, jenž se zažíral do spáleného masa, rozkošné pečetítko s milostným heslem!

Zranil andělskou podobu a zabil ženu. Připodobil úplně Hortensii k soše, již, jak jsem se zmínil, se podobala, ale soše, jež nebyla z mramoru, ač bezmocna jako mramor, jejíž lůno nebylo zasaženo. Kdyby ji byl mohl rozříznouti ve dvě, jako přetínáme hada, nebyl by tak barbarský, neboť by alespoň polovice nebyla žila.

Paní de *** nevstala šest měsíců z lenošky pro bolest nohy, kterou se podařilo lékařům vyhojiti. Jest bledá velká žena a dosud krásná, která se plouží, místo aby chodila. Neměla odvahy se zabít; a neztupěla tím.

Představte si, Marie, v jakém postavení byla asi tato žena, když její muž . . .

Její muž od té doby na ni ani nepromluvil. Žije jí před očima s komornou, již paní de *** nemůže ani vyplísniti, když se k ní nechová uctivě.

Nuže, Marie, zda nyní nemilujete Othella?

L E A.

Neuillyskou silnicí uháněla bryčka. Vzadu v ní seděli dva mladí muži v cestovních šatech a jako by se oddávali bezstarostně rozhovoru liknavému a tisíckrát přerušnému, prosáklému půvabem zvyku a důvěrnosti.

„Lituješ Italie, to vím,“ — děl ten, který by se byl zdál méně krásným davu, na jehož tváři však byla mocně vepsána geniálnost a vášeň, svěžejší a mladší z obou mužů.

— Miluji Italii, pravda, — odpověděl druhý. — Tam jsem žil smyšleným životem umělcovým s takovým blahem, dříve než jsem ji poznal. Ale vedle tebe, příteli, není místa pro lítost.“

A ruce obou se stiskly nad mahagonovým pažením.

„Bojím se dávno, — promluvil opět první, — aby ti velkomyslnost tvé oběti nebyla trapnou. Neznamená li opustiti Florencii, svá studia, své zábavy a navrátiti se se mnou do Neuilly, učiniti tě svědkem utrpení mé ubohé sestry a sdíleti nepokoj můj a mé matky, nejsmutnější výměnu?

— Předpokládajíc, že je nějaká zásluha v tom, když zakoušíme zcela bezděčný pocit, drahý Amadee, přeceňuješ co činí mé přátelství pro tebe. Což nebudeme moci, až tvá sestra se pozdraví, vydati se opět na cestu do Italie, z níž jsme právě odjeli? Och! doufejme, že obavy, vyslovené v dopise tvé matky, nemají podkladu.

— Dovím se toho brzo, — děl Amadeus a švihl bičem, který držel v ruce, koně, jenž přidal do klusu; — nevěstím si než neblahé věci ze slohu matčina: pomysli si, že mi píše o počínajícím rozšíření srdce.“

Reginald de Beaugency a Amadeus de Saint-Séverin, dva přátelé od dětství, jejichž majetkové poměry byly tak nezávislé, aby jejich životy mohly stále býti spojeny, nikdy se neopustili. Až do dvaceti pěti let bylo jim vše společno. Spolu vystoupili po prvé ve společnosti a tam si sdělili svá první pozorování. Nicméně jejich přátelství žilo mnohem více srdcem než hlavou; právě v tomto bodě byli navzájem poutáni. Jinak je dělily dosti velké rozdíly.

Reginald byl ze vznešených a plodných povah, přímo

kypících samočinností a budoucností. Od prvních okamžiků rozumového života Reginald pochopil umění a v opojení touto čirou a první láskou se zapřisáhl, že bude jediný umělcem. Ale nezačínáme jako umělec: muž tím končí. Když jsme mládi, jen se tušíme za oslnivého lesku našich snů, předvídáme se do daleké ještě doby. Teprve až vášně zryje naše srdce svou rozžhavenou radlicí, můžeme uskutečňovati, co nás až dosud zcela zabíralo. Nuže, je tisícera čaka na smrt ve vášni. Také by snad bylo třeba říci, že lidé nejspíše předurčení povahou, aby se stali umělci, umírají dříve než se jimi stali. Keats, kterému praskla krevní céva v prsou, byl mnohem více rozený velký básník než sám nádherný lord Byron, kterého nezabil ani záchvat zuřivosti.

Tato vášně, která vždy bouřlivě kalí naše úvahy, zmocnila se již Reginalda. Zabíla ho později, zabíla ho jako umělce. Hledejte jeho jméno mezi jmény, o něž se společnost stará, poněvadž se tato jména vrývají do paměti, a nenajdete ho tam. Nikoli. Ba ani naznačeno neurčitými rysy dole na nějakém chvatném pokusu. Nikde není napsáno jeho jméno, leda na těchto stranách, vypravujících jeho příběh, který brzy zapomenete. Tehdy však nevěděl, šťastné dítě důvěřivé obrazotvornosti, že se zpronevěří svému poslání a své budoucnosti. Vášně jej již tisíckrát svrhla z ideálu do skutečnosti, zatemňujíc mu nejzářivější vjemy, přerušujíc jej znenadání ve tvůrčím rozmachu. Hořká a osudná bolest! Po celou dobu, co byl uchvácen hmotnými požitky, řekli byste, že z hloubi oněch šílených slastí vidí jakýmsi vznešeným zjevením cosi velkého a božského, čím více je k sobě tiskl náruživou rukou; tento prelud však končil pachutí rozčarování a rozum se opět navracel s neusmířitelným pohrdáním. Proto před časem olysalo čelo a jeho zrak přetékal takovým smutkem, že se jím plnily i oči lhostejné nebo veselé toho, kdo naň patřil.

Amadeus nebyl člověkem utvářeným podle hrdého vzoru Reginaldova. Pěstoval také umění, jemu však byla toliko rozmarem, vrtochem, čím bývají ženy tolika mu-

žům, kteří se odvažují mluvit o lásce jim u nohou. Nebylo vůbec znáti na jeho jasném a přímém čele skrze únavu jeho ústrojí ani sledu krutého zápasu vášně s myšlenkou, slávy nebo smrti umělcovy, jež jej zahubí ještě jako člověka, nebo jej přemění za živa.

Amadeus a Reginald ztrávili právě tři roky v Itálii. Kteréhosi večera červnového, provoněného a teplého, hovořili dlouho na cestě z Neuilly do Paříže s ženou zralých let, vzhledu důstojného ač dobrého, která držela za ruku sličné děvčátko, sotva třináctileté, prostovlasé, jehož dlouhé plavé a líbezné vlasy byly jakoby odstíněny pelem, jako u květin a které se lehce kadeřily nad černou sametovou pláštěnkou.

Děvče dostalo na čelo dva polibky a oba přátelé vstoupili s rozechvělým chvatem, jaký míváme na odjezdu, když máme srdce plné, do vzdušné kolesky, jež na ně čekala, uháněli k Paříži s nejděním sbohem!, zanechávajíce za sebou oblak prachu, který se rozptyloval rozháněn větrem.

Ona žena byla paní de Saint-Séverin a děvčátko její dcera, Amadeova sestra, teď nemocná, jejíž nemoc přivolávala Amadea do Francie...

... Dostihli místa na cestě, odkud bylo viděti bílý dům, ovinutý révou jako milencinou paží, který obývala paní de Saint-Séverin na levé vnější straně Neuilly. Ono místo, kde před třemi roky zanechali rozněžnění, ale šťastní, důvěřiví a blázniví tisícerými bezejmennými a mladistvými nadějemi, na neurčitou dobu ženu, která teď měla jen z povzdálí bděti nad nimi, o něž pečovala od mládí, neboť Reginald osířev za krátko po narození, sdílel s Amadeem něžnou lásku paní de Saint-Séverin, takže mu nikdy nic nepřipomenulo, že nemá matky.

Na onom místě se nic nezměnilo. Náhodnou shodou byla táž hodina, jako když odjížděli; a jak již bývají dny, které nosíme na věky v prsou s jejich nepatrnými příhodami: zvukem piana, úderem hodin, oblakem na obzoru a večerem, rozpomněli se, že tři slunečná leta slunce takto zapadalo a že barvy byly tytéž na smyté křivce

dálek. Jenže na místo ženy s dítětem na cestě, čekala žena osamělá.

„To jste vy, matko!“ — zvolal Amadeus a ve vteřině byla paní de Saint-Séverin zahrnuta polibky synovými a Reginaldovými.

— Jak se daří Lei, matko? Kde je?

— Lea stále nesmírně trpí, příteli,“ odpověděla paní de Saint-Séverin. A z rychle zmizivšího výrazu okamžité radosti bylo lze posouditi, jak povadly její rysy palčivým zármutkem; strašně zestárla. Bolest jest nemilosrdnější než čas; sehne vás ještě dříve, než by vám čas zasadil smrtelnou ránu. Vrásky, jež vám ryje do čela, jsou hluboké jako šrámy a přece, Bože! není tam ran.

„Nechtěla jsem, — děla paní de Saint-Séverin, — aby vám Lea přišla vstříc, bojím se únavy a ještě více dojetí u ní; připravila jsem ji na to, že dnes večer přijedeš, drahý Amadee, a to je lepší. Lékaři říkají, že za takového stavu působilo by na ni dojetí neblaze, takže se obávám poskytnouti štěstí své dceři ze strachu, že ji zabiji.“ A pronášeje poslední slova nabýval onen hlas, plný lahody, líbezných hořkostí, onen jímavý pohled narazil na nebe jako zoufalcova hlava na zeď. Výčitka byla téměř rouhavá. Jako zbožná duše, sama láska a sama oddanost, ubohá žena trpěla nesmírně, cítil takto, jako muž, náhlou lítost, jež nás tolikrát v životě pojme, že nemůžeme proklátí Boha dykou.

Amadeus sklonil hlavu; výraz matčin mu pověděl více než všechny předtuchy, jejichž potvrzení chvěje se čekal.

Přes to a snad aby ušetřila syna (zdá se, že matky mívají takovou odvahu) nabyla paní de Saint-Séverin obvyklého klidu. Brzy přiblížily se tři osoby k bílému domu směrem k zahradě, jež se prostírala v čele, zatím co koleska, řízena Reginaldem, dojížděla opačnou stranou zahrady.

Lea došla až k vnější mříži. Kdyby paní de Saint-Séverin nebyla řekla Amadeovi: „Hle, tvá sestra!“ nebyl by ji poznal, jak se změnila a vyrostla. Lea padla bratrovi kolem krku, poddávajíc se citu, který, zdá se, se

zhusta tak neprojevuje, s nenuceností dívčiny, jejíž duše by byla všechna polibkem. Ale paní de Saint-Séverin, bojíc se, aby tato radost nebyla příliš živá, přefala ji krátce, představujíc dceři toho, jež nazývala svým druhým synem. Lea se usmála této mužné tváři, kterou stále spatřovala obrážející se ve vzpomínkách vedle tváře bratrovy, a Reginald, jehož srdce bylo otevřeno takovým rodinným důvěrnostem, které Lein stav činil ještě něžnějšími, již již ji objal v náručí a sevřel ji jako sestru; ale jeho zrak zachytil náhle na obličeji paní de Saint-Séverin vše, co je nejucudnějšího, nejéternějšího, nejcitlivějšího v jemnosti ženině smíšeno s tím, co je nejdůvěrnější v utrpení matčině a zadržel své hnutí. Pochopil právě po prvé, že také přátelství jest klamem a že i u této ženy, jež ho nazývala synem, není, žell — než cizincem.

Řekl jsem, že Lea se změnila a vyrostla; nebyla již děvčátkem s černou sametovou pláštěnkou, jejíž pleť ohnivě růžověla za nejmenšího vzrušení až po kořeny vlasů a brv; aniž tento mlhavý odstín, podobný odstínu, jaký někdy vídáme na pokraji bílého oblaku za podzimních večerů, ztemněl na tom či onom místě jejího obličeje. Prchavý odstín, ale nezměněný, který nikdy nezanikal v nepatrném odstupňování na místě, kde šat objímá tajemně hrdlo a dává tak tušiti, že celé tělo se zbarvuje tak plaše a slibuje milenci božských slastí. Tento rozkošný ruměnec zmizel podle nepochopitelného zákona, že vše, co je na světě krásné, mizí, aby se nikdy nevrátilo! Leina nemoc, rozmohši se, jako by vstřebala všechnu krev jejích žil v oblasti srdce a zanechala jí nevděčnou bledost, skrze níž nemohl proniknouti dojem. Nebyla hlubokou bledostí mramoru: hlubokou, neboť ať se zarývá jak chce dláto do mramoru, jež trhá, najde vždy tuto bledost. Řekli byste, vidouce tuto neživotnou dívku, že její bledost není toliko na povrchu, nýbrž vlištěna uvnitř těla.

Oba přátelé byli tím více zaraženi změnou, udávšíc se v Lee za jejich nepřítomnosti, čím více si vzpomínali, jaká byla prve než ji opustili. Nezachovala si ani roz-

puštěných vlasů a přihlazených na panenských spáncích, půvabný účes, který stře jakousi zádumčivost kolem smavé hlavy dítěte. Měla je vyzdviženy hřebenem jako všechny ženy.

Reginald zvláště, Reginald, jenž cítil a pozoroval umělecky, prohlížel si se zájmem nesmírného soucitu šestnáctileté děvče, které nezkrotná choroba připravila o svěžest, kterou tělesná bolest unášela v niveč se zpusťšenou krásou dříve, nežli zvěděla, že co jí kypí v srdci, je snad i cosi jiného než krev. Byl pokořen jako umělec. Nikdy k němu nepromluvila krása ženina, buďsi jakákoli, řečí rozněcující více jeho obraznost, než tato porušená podoba, která brzy bude zničena. Tázał se bezděky, je-li více poesie v hrozně práci smrti než v bohatém a pestrém rozvití žití? Vše co ví člověk o této strašlivé nemoci jest, že je smrtelná; ale nelze mu jí studovati v jejím rozvoji a předpovědětí okamžik, kdy jako podrážděna odolností ústrojí skončí tím, že je zdrtí. Paní de Saint-Séverin se již dlouho nekojila ilusemi, které jako poradné ženy nám kladou hedvábné ruce na oči, aby nám zakryly skutečnost. Věděla, že stav její dcery jest bez naděje a že dříve či později nenaplní Lea svého mládí, a že tento okamžik smrtelné úzkosti a slz není tak daleký. Tato myšlenka jí rozežírala žilky srdce a skrývala ji pod andělskými úsměvy a tak jasnou důvěřivostí, že Lea, oklamána občas tímto vznešeným klidem, necítila tak krutě své utrpení a věřila v lepší příští.

Reginald žije vedle paní de Saint-Séverin, pochopil, s jakou láskyplnou úzkostlivostí bděla nad tímto třesoucím se životem, který se mohl přervati jako jemné vlákno nejnepatrnějším závanem. Byl svědkem tisícerych opatření, jimiž chránila před nárazy příliš bouřlivými a příliš drsnými dotyky tento puklý krystal, toto srdce, jež rozšiřujíc se, bylo by roztráštělo svůj křehký obal. Žel! toto srdce jak duševně tak tělesně bušilo jen pod olověnou deskou. Lea nečtla knih. V době kdy obraznost dívčina počíná rozvášňovati pohled neobyčejným sněním a rozzařuje jiné věci než dvě kapek svěkla v mo-

drych hvězdách očí, neznala Lea ani jediného básníka. Vychována samotářsky na venkově, pocítila od počátku mládí toliko bolest, jíž se počala její nemoc a jež ji připoutala k matce v okamžiku, kdy se měla od ní odloučiti a vstoupiti do jednoho z nejlepších pařížských pensionátů. Toto odloučení a nevzdělání škodily Leie právě tak po stránce citové jako po rozumové. Ze strachu, aby dcerinou vnímavostí neotřásl první výlevy, za nichž si ulehčujeme tísnivými slzami, které přicházejí neznámo odkud a jež každá žena, která byla mláda, měla potřebí vyroniti s hlavou na rameni druhé ženy, rovněž plačící a milované, nebo sama samotinká s čelem v dlaních. Paní de Saint-Séverin se zbavila největšího štěstí matčina, jediné lidské blaženosti, kterou by ctnost nebyla odsoudila. Ve svých stycích s dcerou zabránila všem projevům v zárodku. Zázračná hrdinství, oběť lásce láskou! Odkud čerpala tato útlá bytost tolik síly, že podřídila své vůli nejživější city své povahy, ne-li v myšlence, že poddávši se jim, snadno by vzbudila mučivý tlukot srdce, za něhož by Lea mohla pozbyti vědomí a zemřít?

Takto nebyla Lea uzpůsobována ani myšlenkami, které pozdvihují a oplodňují naše myšlenky, ani city, v něž se naše city mísí. Všem, co bylo básnického na dně této duše, bylo souzeno zhynouti v zárodku, pohlceno, pohříženo, ztraceno v hloubkách vědomí bez ozvěny. Jestliže někdy nějaký smutek, vnitřní ohlas, rychlé zavlnění se mihly nad touto duší osamělou ve stvoření a vydechly úsměvem na jejích bledých rtech, byl to neuchopitelný okamžik v čase, nebyla to ani touha ani lítost: není-li na lítost třeba znáti a na touhu alespoň tušiti? Bylo to cosi tajuplného, neurčitého a přece ohromného, podobného pocitu nekonečna, jak jej zakoušíme v době našeho života, prve než zvíme, že tak sluje tento pocit. Slovo se nedostává, aby vyslovila tento stav duše. Představujeme si jej, aniž jej můžeme vylíčiti: obraznost jest jedinou schopností, která na své cestě nenarazí na mez nepochopitelného. Není-li pro ni Boha? O barvu více v hranolu? Čiré a věčné lásky?

Tento duševní stav byl Reginaldovi tajemstvím . . . záhadou . . . snem. Byl by jej tak rád pronikl. Neslýchané a marné úsilí! Tato touha jej vytrhávala od rána z práce. Když pootevřenou žalusí spatřil Leu trhající květiny v zahradě a rozdělující je do porculánových váz na tarasu, nechal svého podstavce a svého plátna a běžel za dívkou a hovořil s ní o jejím utrpení, potom o slunci, jež se lesklo v jejích plavých vlasech, o modři oblohy, o svěžesti vzduchu. Potom se znovu vrátil k jejímu utrpení a tázal se jí, nezpůsobuje-li jí všechna dobrá a usměvavá příroda nějaké dobro a hledal v jejích odpovědích slovo, pouhý přízvuk, který by mu osvětlil některou z temných dosud stránek tohoto podivného a přidušeného života. Ale ve hlase nic proměněného bolestí a učiněného jímavějším, nic ve zrácích unylých únavou a bezesností, nic na oné oblé tváři než lhostejný úsměv laskavosti. Och! byla krutou hrou tato zklamání nečekaná a znovu se rodící, byla sklíčeností až zraňující! Všechny dny míjely tak ponuré, tak kalné pro mladou dívku. Širší a temnější kruh kolem očí, ochablější postava a plouhavější chůze: to byly jediné rozdíly u Ley, jež po navečeru přinášel zítřek.

Ale Reginald se nedal zastrašiti. On, jenž litoval, jak říkal, chvil promarněných s ženami, příliš častých chvil v jeho životě, jež svým chvatným blahem nijak nevypoukaly nejmenší klopoty, kterou toto posměšné blaho je vždy otráveno, trávil bídě svůj čas vedle nemocného dítěte, nevědomého, mlčelivého a plachého, protikladu oněch Vlašek, které miloval, tak plných myšlenek i života, jejichž láska jest prý lávou, Stygou, který činí nezranitelným vůči všem měkkým a vlačným rozkoším, nalezl v jiném náručí, nežli je jejich náručí. Vášeň, která se počíná tím, že z nás dělá děti a hlupce, namlouvala Reginaldovi, že cítí k Lei toliko soucit. Soucit! Toť jalový stesk, který dáváme almužnou, stisk ruky, když choroba není nakažlivá, nanejvýše voda jediné slzy, a potom se smějeme! A potom zapomínáme! Toť všecken soucit. V našich srdcích sobeckých a studených nemá soucit jiných rysů

a muži, kteří zlehčují nebe na prospěch své pýchy, tvrdí, že soucit je nebeský!

Reginald se mýlil, považuje cit, který mu vnukala Lea, za nepatrnou náklonnost, ale neklamal se dlouho. Byla tu jeho minulost s palčivými vzpomínkami. Poznal lásku, která vysušila hvězdnaté a ztemnělé nejkrásnější květy jeho mládí, onen samum, který nejednou pustoší naše životy a rozvíří je ještě dlouho v nich vyprahlý písek, když v nich nelze již zdvihnouti nic než písek.

Kdo neví, že všechny naše lásky jsou šalbou? Že po všech nám zůstává v ústech palčivý pelyněk podvodu? A nepoučila o tom Reginalda zkušenost? Tedy ze všech jeho minulých lásek a všech možných lásek nejnesmyslnější byla právě tato poslední. Več doufal živě ji? Za šest měsíců bude dívka odnesena na hřbitov. A pak, byly v ní schopnosti k milování? Zvěděla by kdy, co je láska? Co znamená toto slovo, že tolik žen tupě civí před tímto citem, který vzbouzejí? Všechny ty otázky byly kouty mramorovými a ocelovými, na něž Reginald zuřivě narážel. Ale jeho lásky ještě přibývalo. Čím nesmyslnější je láska, tím více roste a rozpaluje se.

Jaký nesmysl v jeho umělcových myšlenkách! „Ach! kdyby byla aspoň krásná — opakoval si, když ji viděl, — vysvětlil bych si lépe tuto lásku; ale co krásného jest v nevýrazných očích, vyhublých tazích, uvaďajících tvarech?“ — A náhle se vzpomíná: „Však ano! ano! má Leo, tys krásná, tys nejkrásnější z tvorů! Nedal bych tě s tvýma potuchlýma očima, s tvou bledostí, s tvým nemocným tělem, nedal bych tě za krásu andělů z nebe.“ A ve všech snech je obejmál, ty potuchlé oči, tuto bledost, to nemocné tělo objetím zběsilé a smyslné mysli; vkládal duši do onoho chátrajícího těla, do života jako na vodě! Tvořil si ji vášnivou, ohnivou, její bledé rty šarlatové pod jeho polibky! A přece to byla stále táž Lea, slabá, chorá, dokonávající, jejíž rty opět zbělely, ačkoli ještě pálily, jejíž srdce zdvihalo hrud' v tak strašlivých skocích, že se zdálo jako by jí bušilo v hrdle, které však říkalo: „Och, jestliže mne tvá láska zabije,

jak budu šťastna umírající!" A potom ji oplakával jako mrtvou, a ne náhlou smrtí, kterou ve sveřepém sobectví lásky si žádal se zuřivostí, však tou, již by bezpochyby kdysi zemřela . . . brzy, nevědouc, že lze zemřít jinak než rozšířením srdce a že lze trpět mnohem více k smrti, nelitujíc neznámých pouť se zemí a neposílajíc krásnou kučeru svých plavých vlasů jakési přítelkyni z mládí, vdané předaleko . . . protože sama toho nemá.

Kdysi seděla Lea ve výklenku okna vedoucího na balkon. Modré a jasné světlo splývalo po její nachýlené šíji. Lea vyšívala závoj pro matku. Nedaleko ní Reginald držel ze slušnosti knihu. Byli sami. — Po prvé celou hodinu na ni nehleděl; tonul v jakémsi horoucím snění a ono snění byla zase ona, bylo to, jako by byl na ni hleděl.

„Jak jste již několik dní bledý, — děla, zdvihajíc hlavu; — Jste skoro tak bledý jako já. Reginalde, což trpíte?

— Ano, trpím, — odpověděl. Neboť nemohl snést této sladké důvěrnosti s ženou, kterou miloval, div rozumu nepozbyl a pod níž jeho láska cítila se stísněnou.

— Ano, trpím, a nejen několik dní, nýbrž dávno již a krutými bolestmi.

— Kde vlastně?

— Zde. — A prstem ukázal na srdce.

— Jako já, — odvětila udivena. — Ale vždyť to přece není nakažlivé, — dodala, smutně se usmívajíc.

— Ne tak jako vy, Leo, ne jako vy. Och! je rozdíl mezi vašimi bolestmi a mými. Ze soucitu k vám varoval bych se vyměnit si je."

Lei sklesly na kolena ručky, jimiž držela vyšívání. Pokyvovala zvolna hlavou, až se jí vlnily průzračné kadeře, s tváří nedůvěřivou. I bolest má svou marnivost.

„Proč jste si tedy dosud nestěžoval?

— Nač to, Leo? Což stěžovati si znamená vyhojiti se? A pak stěžovati si, aby nám nebylo porozuměno?

— Ach! já to nejsem, která by nerozuměla, když byste si postěžoval, že trpíte!"

— A hlas, kterým to řekla se třásl. Byla v tom téměř

výčitka, téměř duše v přízvuku. Bylo možno snadno se zmýlit.

„Je to pravda, Leo? — zvolal Reginald stržen bláhovou radostí. — Och! tedy si vám postěžuji!

— Och! ano, věřte! Můžete si postěžovati s plnou důvěrou, neboť já vím, co je trpěti... — A po vteřině mlčení pravila vidouc jej třesoucího se a s tahy strhanými dojetím: — Chcete, abych vám nakapala na cukr trochu pomorančového květu?“

To bylo ohromivější než výsměch; bylo to vážné a laskavé. Ta žena měla jen jediné ústrojení.

Reginald se uhodil do čela zařatou pěstí. Lea zírala na onu tvář muže rozrušenou zuřivou vášní... Zírala jako zírají hvězdy... Mezi oběma bytostmi, stojícími druh od druhu na dvě stopy v prostoru a v čase, byl ohavný rozpor, nenapravitelný nesouzvuk, který na vždy rozlučoval jejich osudy. Snadno byste to byli uhodli, vidouce je v těsném výklenku, ji bělejší než bílé moirové záclony splývající v řasách za její hlavou, mírnou jako nebe, kterému klnou, a jej, vysíleného zoufalstvím, poznávajícího se vztekem zatracencovým a pýchou poníženého člověka, který pozbyl víry ve svou moc lásky, že cit, jež právě prozradil, jest citem, jehož ona nechce, jehož nemůže chtít, což jest totéž, jako vrhati ho do větru jako prach, anebo vylévati jej u nohou této ženy, nevinně kruté, jež neví co odmítá a nikdy se toho nesmí dověděti.

Slovo láska nebylo proneseno; nejspíše mělo býti... Nejspíše Reginald by byl neodolal a učinil vyznání, pokusil se s poslední námahou, zdali by neodkryl citu, který by se slabě ozval na jeho cit, když náhle vešla paní de Saint-Séverin do salonu. — Její tvář se znepokojila, když spatřila Reginalda a Lea zcela o samotě.

„Matinko, Reginalda cosi bolí, — děla Lea; — vyplísni jej trochu, že si nestěžoval.“

Paní de Saint-Séverin se otázala Reginalda o jeho utrpení s tak pronikavým pohledem, že zakoktal několik nesouvislých odpovědí. Zdálo se mu, že již není

nic vlídného v znepokojeném přízvuku oné ženy, kterou vždy znal jako laskavou a dobrou.

„Musím býti sama s Reginaldem, — pravila k dceři. — Sejdi, Leo, na taras. —

Dívčina poslechla, něma a neodmlouvajíc. Odmlouvání jest jen prvním stupněm bolesti; ale abychom ji cítili je třeba míti stín zájmu v životě.

„Ano, Reginalde, mám vám co říci, — promluvila opět paní de Saint-Séverin, když Lea byla odešla. A bylo cosi slavnostního v těch slovech. Stanula před umělcem a upřevši pohled jemu na čelo pravila dále: — Reginalde, — a pomlčevši, — Reginalde, vy milujete Leu.“

Proč cítíme odpor k odhalení hloubi našich srdcí? Proč tajíme nádhernou vášeň, vznešenou lásku, jakoby byla zločinem? Myšlenka, vnuknutí, náhlé jako blesk projelo Reginaldovým duchem: popříti nešťastnou a pošetilou lásku. Ale jak byl řekl Leie, trpěl příliš dlouho a když je srdce těžké slzami, derou se tak prudce k víčkům, že je nemožno ubohé bytosti zadržeti je, aby nevytryskly. Skryl si tvář do obou rukou.

Ale ona jej uchopila za ruce, které mocně tiskl k tváři tonoucí v slzách a sejmutvši mu je s čela, jež náhle zrudlo zadržovanými vzlyky pravila:

„Ano, milujete ji, nešťastníče; nemusíte mi odpovídati, hle, je to napsáno ve vašich slzách! Ach! Nebudu vám vyčítati; jen si postěžujte, příteli. Ale jak je možno, že ji milujete vy, který jste žil ve společnosti, který jste poznal tisíc žen svůdnějších než Lea, jež jest jen ubohou dívkou na umření?!

— Nevím, paní, nevím, — odpověděl zajíkaje se; — je to nepochopitelné šílenství.

— A čeho doufáte od této lásky? Myslíte, že ji vzbudíte i u ní? Vzbuditi ji u ní, můj Bože! Což chcete zabíti mou dceru? Och! Reginalde, to se nestane, to se nikdy nestane! Víte, že by mi bylo třeba jen slova, jen pohnutí, abych probudila onu dřímající duši, a že jen usilovnou péčí a jakou péčí! co mne stálo! držela jsem ji spící, aby neroztříštila života tak křehkého? A vy

byste je chtěl vysloviti, to kruté slovo? Chcete přivoditi to pohnutí? Chcete se státi katem?... Neříkám mým! Co znamená býti katem její matky, ubohé staré ženy, jako já jsem, ale jejím, Leiným katem! vy, vy, který milujete!... Ó, má Leo, zabil by tě! — A také se jí vyronily slzy. V lásce lze se tak snadno nakaziti. A Reginaldovy oči zablýskly rudými plameny v černých zorničkách, když uslyšel, že by jej moh'la Lea kdysi milovati. Paní de Saint-Séverin se zatetelila touto děsnou nadějí.

Slitování! Slitování! Reginalde, — zvolala, — milovala jsem vás jako syna, och! slibte mi, že nikdy nepromluvíte s Leou o lásce. Sám osud zplodil všechno zlo, s jakou radostí bych vám dala svou dceru! Jak bych byla šťastna, kdybyste se stal po druhé Amadeovým bratrem! Ale vzbuditi u ní lásku, toť zabíti ji! Neodolala by oněm vniterným vzruchům, které vyčerpávají i nejsilnějšího. Jak chcete, aby odolala? Vy, mladý muži, plný síly, necítíte, jak vašeň, láska napadá život až u zdrojů? A vy ji chcete zaníiti v těle téměř zničeném! A já bych se byla mučila, já bych se byla třásla vidouc, že mi Lea projevuje cosi z náklonnosti, po níž srdce matčino tak žízní, abych ji zachovala déle u sebe, já která ji miluji mlčky a po strašlivém tom úsilí bylo by veta! A já bych měla výčitky do minulosti a bez budoucna?... Ach! příteli, slibte mi... Ano, raději odejdi, Reginalde, odejdi do Paříže, do Italie, kam ti libo. Vyháním tě ze svého domu; nech mi Leu, neber mi mou dceru! Och! neplač: přivádíš mne do zoufalství; neodcházej. Ne! Zůstaň... Zůstaň u mne: nejsem-li tvá matka? I tvá matka, která tě miluje stokrát více, co miluješ její dceru, která se však hrozí té neblahé lásky a prosí tě na kolenou o slitování pro ně pro obě!“

A to bylo falešné! Nebyla na kolenou; vrhla se všechna k Reginaldovi a oběma rukama si přitiskla na prsa jeho hlavu s nevýslovnou vroucností modlitby. Nic nebylo krásnějšího nad tuto ženu v úzkostech a v slzách, žádající život své dcery na muži, který ji miloval více než

ona, a úpějíc k němu, jako by byl Bohem, — co říkám! jako by byl zvrhlíkem! Reginald byl podmaněn vší něhou, kterou jej zahrnovala, která k němu úpěnlivě volala. Slíbil, že Lei vše zamlčí. Chtěl, nadšenec, jakými jsme milujeme-li, přinést oběť vedle obětí, které přinesla tato žena žití své dcery; chtěl srovnati obě srdce, své a matčino, které z nich více krvácí, je rozdrčenější, srdce kterého z obou mučedníků zvítězí. Žel! nestane-li se křivopřísežníkem, jistě to bude jeho srdce!

Ne, ničeho nelze přirovnati k oné úzkosti! Býti po boku ženy, kterou milujeme, viděti ji, slyšeti ji, vmísiti se do všech podrobností jejího života, procházeti se s ní, ráno, když skrze její lehké šaty jest člověk opojen jakousi vůní minulé noci; večer, když vzduch jest pln zmalátnující vlahosti a kdy vám řekne: „Och! je dnes večer horko, viďte!“ a rozepne paže a kolébá se prohnutou postavou a na špičkách, jako by již již klesala nazad na pohovku nebo vám na kolena! Nebo sednouti si vedle ní, na totéž místo co ona, kde zanechala otisk svého božského těla, jenž pálí; a býti tam, po jejím boku, každou chvíli, stále, a polykati ono zuřivé *miluji tě*, jež se stále dere do úst a mlčeti a zdáti se chladným a odpovídati, když se vás táže, *ano* nebo *ne*, jako odpovídají druzí a smáti se s ní nějakému žertu, když vaše srdce kypí slzami, div že je udržel! A potom když se k vám nakloní, když její dech vám dýchne o obličej nemoci ji přivinouti tak skloněnou, vssáti onen dech jako plamen a jako růži až na dno prsou v jednom z pobláznujících polibků, jež se dávají pootevřenými ústy a jež by trvaly hodiny, kdyby bylo dovoleno dávatí je! A když se vzdaluje, když obrátí hlavu zadržeti onu modlitbu odsouzencovu, který volá po životě: „Och! zůstaň ještě jak jsi!“ Řcete, není-li to bolest, až neprozkoumatelná, jak jest hluboká pro toho, kdo jí nezakusil! Bolest, že by zahanbila pekelné bolesti, neboť v pekle se již nezrazuje, a zde je štěstí, štěstí viděti tu, kterou milujeme a která se po vás otáčí!

Hle, co trpěl Reginald. Zprvu ovládl svou bolest. Vůle má snadnou práci v prvních chvílích, kdy se projeví.

Jenže bolest se podobá oněm obratným hráčům, kteří nechávají prvou hru vyhrát, aby tím slavněji zvítězili nad protivníkem, stavším se důvěřivým. Minuly dny, minuly měsíce. Nejdříve pohaslo v Reginaldovi nadšení ze vznešeného rozhodnutí. Bylo udržováno jediné vděčnosti, jíž byl povinován paní de Saint-Séverin. — Brzy si musil říkat, že ona má právo vyhnati jej z domu, nedostojí-li v přísahách, které učinil. Tak mu brzy chyběly ohrady proti bolesti. Nad to potlačuje svou vášeň, dráždil ji ještě více: „Jsem nemocen!“, odpovídal často Amadeovi, jenž se jej dotázoval s něžnou úzkostlivostí a jenž se domníval, že příčinou jeho bolesti jest vzdálenost od Italie a nuda života, tak protichůdného všem jeho zvyklostem dalekých dnů. „Řeknu-li mu, co mi je, — pomyslí si, — trápil by mne ať k vůli sestře, nebo k vůli mně, abych odjel.“ Tak mu k ničemu nebyla důvěrnost přátelství, totiž samo přátelství. Není z nejmenších svatokrádeží lásky k ženě, že bez milosti vysuší naše nejsvěžejší přátelství, až se smějeme pohrdáním sami nad sebou, pomyslíme-li si, jak málo postačilo, abychom byli šťastni.

Co se událo v Lei, od té chvíle, kdy byla svědkem Reginaldova zoufalství? Její vzezření nebylo tak neurčité jako obyčejně a v jejích očích častěji sklopených jako byste tušili rozjímání; neboť klopíme oči, hledíme-li do sebe: činíme-li tak, abychom lépe viděli, nebo protože jsme viděli? Byla by vlastním ženským vnuknutím objevila, co jí Reginald prozradil jen zpola? Našla v temnotě své duše jediný z ohnivých dojmů, které se šíří s počátku z nepatrného bodu po celé lidské bytosti? Neměla již podivných očí, na nichž bylo lahodné jen zabarvení a jež jakoby byly bez zřecí schopnosti, tak byly, žel! bez výrazu. Teď byly zamýšlenější, ač ještě hodně slabě, měkkou a nerozhodnou myšlenkou, jež sotva zasáhla bezlesklou modř zřítelnic, aby na to zmizela. — Ó ženy, které toto čtete, jejichž srdce se tak liší od našeho, že nevíme z čeho ono srdce bylo utvořeno, rcete, myslíte, že by byla Lea tušila lásku?

Zatím se stav dívčín horšil; choroba činila rychlé po-

kroky. Den co den se cítila slabší než včera a téměř nepouštěla lenošky, leda večer, kdy se vlekla až na lavici na tarasu, aby viděla západ slunce. Byl to pud umírající nebo tajný podiv, že žádala matky, aby ji tam co večer dovedla? Neví se. Nikdy neřekla Reginaldovi před zapadajícím sluncem, jež má vzhled mrtvého: „Jak je to smutné!“, neboť znala cosi smutnějšího: totiž sebe rovněž umírající, aniž měla paprsky kolem hlavy, rozkošná hvězda, zhaslá dávno před hodinou večerní! A on, umělec, modloslužebný pozorovatel přírody, neřekl jí: „Jak je to krásné!“, neboť znal cosi krásnějšího, jako ona cosi smutnějšího, a to byla zase ona! Ona, tisícový záhadný vjem pro jiné a zářivý pro něj, jež láska rozlévala do jeho rozumu, jako průzračné molekuly italského dne do zraku; ona pak, kterou by druzí, kdo jí neznali, spíše litovali než podívovali!

Krásná doba pokročila a paní de Saint-Séverin, zoufalá prosila Boha ve svých modlitbách, aby její dcera neskončila rychleji než léto. Jakého zoufalství je třeba ženě, aby již nevěřila v možnost zázraku pro dobro bytosti, kterou miluje. Posledního večera, kdy přišla Lea na taras, byla by mohla říci paní de Saint-Séverin: „Už si sem nepřijde sednouti,“ tak viděla jasně do stavu své dcery. Milujeme-li, předtuchy nás neklamou; to však již nebyly předtuchy, co měla paní de Saint-Séverin to byla věda obratného lékaře, který vidí chorobu skrze tělo a který označí na hodinu okamžik, kdy se počne rozklad. Citem nabyla vědomí neomylnosti, jaké neskýtá lidské vědění. Ach! neříkejte, že není příroda ukrutná, že přikryla okamžik smrti soucivnou nejistotou: to není vždy pravda pro toho, jenž umírá a není to nikdy pravda pro toho, kdo se dívá na umírání.

Ani Reginald si nečinil klamných představ. Říkal si, že panna jeho lásky odevzdá brzy své tělo zemi a svou duši prvkům: poupě růže nerozvité a uvadlé pod hustou tkání jejích suchých listů, aniž tím byla vinna nějaká vichřice; neužitečný květ, k němuž nikdo nepřivoněl; zakrnělý květ ve zvadlém obalu, z něhož by snad ani

nejdychtivější dech, ani nejžhavější vdechnutí nic nevdechlo. A jeho láska zapadala hlouběji do této zdrcující jistoty a do pochybnosti, rovněž tak hořce šalebné. Zdálo se, jako by všečen život, který opouštěl Leu, vplynul do jeho hrudi rozlévajícími se vlnami a množoval jeho život. Dábelský výsměch osudu! Cítíme, že máme dechu pro dva, cítíme, kladouce si ruku na hrud' že kdyby se tato prokletá hrud' mohla otevřít, bylo by v ní dechu pro miliony tvorů, a že vše je nutno nechat sobě!

Kdysi ležela Lea na lavici na tarasu a Reginald seděl u ní; mlčel pod drtivou tíhou svých myšlenek, naslouchaje v srdci onomu vnitřnímu životu, který nadělá tím méně hluku čím je hlubší, oněm ztlumeným bouřím, které vše kácejí a které nevydají ani šumu. Ani neslyšel slov, která si vyměňovali paní de Saint-Séverin s Amadeem, sedícím opodál a jehož prsty netrpělivě otrhávaly listy pomorančovníku s trpkým pohybem člověka, jenž zakrývá své utrpení. Jejich hovor byl bez významu, přerušován častými a dlouhými zámlkami a zabýval se nepatrnými událostmi večera, jako jsou lahoda počasí nebo cinkání zvonu daleko v krajině. „Všichni, kdož jsme žili, pronesli jsme taková slova nic nevyjadřující dojatými hlasy, abychom zastřeli náš nepokoj a naši trýzeň tomu, jenž je přivodil. Tak se blížil večer. Karmazínové třásně, které vroubily oblohu na obzoru, byly již roztrhány a vítr roznášel po závanech poklady vůní, ukryté v lůně květů, kde byly uloženy, aby za noci lidé pro ně zapomínali na ztrátu dne. Lavici, na níž seděli Lea, Reginald a paní de Saint-Séverin, obrůstaly a přerůstaly krásné jasmíny. Lea ráda nořila svou hlavu do jejich hustých větví pružných a zelených; byla to jakási hebká poduška temné barvy, na níž se rýsovala tato hlava, tak bledá a plavá. Přední kadeře Leina účesu splývaly jí úplně rozpuštěny podél tváří; vyňala si hřeben a položila si na pletence vyšívaný mušelínový kapesník, který si zavázala pod bradou. Jak byla dojemná všechna rozčuchána, bledá a zápasící se smrtí! Její postava, ač trochu

malátná, byla z nejpůvabnějších. Velký šátek třešňové barvy halil její tělo, které již nebylo ani útlé a jež byste se obávali sevřít, abyste ho nezlomili. Byla jakoby bělostná mrtvá v nachovém rubáši. Reginald na ní lpěl zraky; tak hledětí znamenalo téměř mít ženu! Nešťastník! Trpěl tak jako Amadeus a paní de Saint-Séverin, nebyla to však táž bolest. Měli byste alespoň za to, že tato bolest byla čistá, že tváří v tvář tomuto tělu, téměř rozplynulému jako vosk v slunečních paprscích, nežijí již žádosti těla a krve a že jediné myšlenka, do níž se uchýlila a v níž se zušlechtila láska, upíala se na onu druhou myšlenku, jež byla celým já onoho lidského stvoření, jež odcházelo zhasínajíc, mizejíc na vždy. Je to síla nebo slabost lidská, sláva nebo hanba? Ale u Reginalda tomu tak nebylo — tato umírající, jejíchž šatů se dotýkal, pálila jej jako nejhoroucnější žena. Nebylo bajadéry na březích Gangy, nebylo odalisky v cařihradských lázních, nebylo by ani nahé bakchantky, jejímž objetím by kypěl morek v jeho kostech, jako působil jen dotek, pouhý dotek křehké a horečné ruky, jejíž vlhkost bylo cítiti skrze rukavici. Byly v něm neznámé žáry, malátnosti, až srdce omdlávalo. Všechny sny, s nimiž se laskala jeho obraznost od té doby, kdy se navrátil z Itálie a zamiloval se do Ley, probouzely se v něm znovu ještě žhavější nemožností uskutečnit je. Nastávající noc odrážela ve svém temnu hlavu Leinu, položenou na rameni matčině, která žehnala noci, aby byla hodně tmavá a ona se mohla vyplakat bez bázně, že se jí Lea otáže proč pláče. Nevím . . . ale tato srpnová noc, jež tiskla Reginalda tak blízko k Lee, že cítil jak tělo nemocné se proti jeho tělu vzdýmá každým vydechnutím dlouhým, trapným, přerývaným, jako bylo souženo láskou, tato noc, kdy všechna země se ozývala zločinem a rozkošemi, napájela ho zločinnými myšlenkami ve vlahém vzduchu a rose. Všecka příroda stroucí se tu zdála se tak milostná! Nabízela mu smrtelné opojení každou korunkou květů, tisícerými kalichy vůní. Z hlavy a ze srdce pršely mu do žil rozkošné pocity, podněcující chuť smy-

šlených slastí, ještě rozkošnějších. Jeho ruce bloudily jako jeho rozum. Jedna z nich se vsunula kolem skleslého těla mladé dívky, druhá tiskla její uvadlé tvary s třesoucí se bázlivostí.

Obával se, že mocným dojetím dojde dech jeho plícím. Všecek naplněn tetelivou vášní, měl strach, že by se ukvapil svou odvážlivostí, — výkřik, posunek, vzdech tohoto podlehlého dítěte mohl jej prozraditi. Prozraditi jej! neboť dobře věděl, že činí cosi špatného, ale přirozenost lidská je tak zvrhlá, je tak zbabělá tato lidská přirozenost, že jeho prchavé blaho otřásalo jím nad to ještě dvojnásobným opojením zločinu a tajemna. Odporným zjevem bylo toto zneuctění dívčiny za temné noci, pod hvězdnatým nebem, které promlouvá o světě příštím a jež snad lže, vedle matky, která pro ni pláče a vedle bratra, který se nepomstí, poněvadž jediná z oněch tupých hvězd nesešle paprsku světla na blednoucí čelo provinilcovo a neosvětlí jeho hanebnosti.

Buďsi úplným vyčerpáním životních sil, buďsi zmatkem a malátností pod tíhou neznámých pocitů, buďsi z dokonalé nevědomosti Lea zůstala ticha a nepohnuta, až strašlivý pohyb vzbudil výkřik matčin a přiměl Reginalda, jehož ústa byla přissáta na ústech panniných, jež jich neodtrhovala.

Amadeus vyskočil a běžel pro pomoc.

Když se vrátil, bylo již pozdě: pochodně, které byly přineseny, neozářily již ani smrtelného zápasu. Krev srdce zaplavila plíce a vlila se Lei do úst, jež s očima zavřenýma a skleslou hlavou ještě ji chrlila, ač byla již jen mrtvolou. Paní de Saint-Séverin klečíc před ní byla tak zdrcena, že ani nepomyslela na to, aby vložila ruku na ono srdce pátrajíc, nezahřeje-li je již život. Zírala se zařatými zuby a upřenýma očima na skonavší Leu a její bolest byla tak hrozná, že Amadeus zapomněl pro ni na sestru a děl k ní se zbožnou něhou: „Och! matka, ještě vám zbývají dvě děti.“ I pohlédla ubohá matka na ty, jež jí zůstali, ale když po synově útěše upřela na Reginalda oči plné slz, zaostřily se jako dvě hrotů dýky.

Vztyčila se ve vší své výši a hlasem, na nějž nezapomene, kdo jej slyšel, vzkřikla mu do uší: „Reginalde, tys křivopřísežník!”

Zpozorovala, že jeho rty jsou zakrváceny.

Červenec 1832.

Tento 64. svazek

D O B R É H O D Í L A

přeložil Josef R. Marek,

vytiskla Grafia v Praze

ve 2000 výtiscích

a vydala

St. Jílovská,

v Praze II., Štěpánská 41,

v prosinci 1920